

تەفسیری زەمناکۆیی

بە قەڵەمی

مەلا سەیدی زەمناکۆیی

جەزمی: ٢٨ ، ٢٩ ، ٣٠

بەرگی دوازدەهەم

محمد یوسف احمدی

تہ فسیری زمنا کوی

بقلم

مہلا سعیدی زمنا کوی

جزمی (۲۸، ۲۹، ۳۰)

بہرگی دوازدهم

ناوی کتیب : تهفسیری زماناکوئی .

ناوی نووسەر : مهلا سعیدی زماناکوئی .

جزمی بیست و ههشتم و بیست و نۆهم و سی ههم .

بهەرگی دوازدهههم .

چایی یه کهم .

چایی کۆمپیوتەر و راکیشانی : ﴿ چاپخانهی ئۆفستی بابان ﴾

ژمارهی سپاردنی (٤٠٩) ی سالی (٢٠٠٠) ی وهزارهتی روشنبیری یی سپێدراوه .

مافی له چاپدانی بۆ نووسەر پارێزراوه .

سوره تلمو جاده له

به ناوی خودای به خشندهی میهره بان. سوپاس و ستایش بو خودای همه موو بوونه وهران. درودی بی نه ندازه له سهر پیشهوا و رابه ری تاده میزاد و، له سهر همه موو پهیره وانی بی.

﴿ سوره تی تلمو جاده له ﴾

له مه دینه هاتووته خواره وه. هه ندی له زانایان ته لئین: جگه له رسته ی ﴿ ما یكون من نجوى ثلاثة إلا هو راجعهم ﴾ هه ندی تر له زانایان ته لئین: (۱۰) نایه تی پیشه وه ی له مه دینه هاتوونه ته خواره وه. نه وانی تری له مه که هاتوونه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۲۲) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ
 وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ ﴿١﴾
 الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ
 مِنْكُمْ مَنْ نَسَاءِ بِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِنْ أُمَّهُتُهُمْ إِلَّا الَّتِي
 وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُمْ لَيَقُولُونَ مُنْكَرًا مِنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ
 اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ ﴿٢﴾
 وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نَسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ
 لِمَا قَالُوا فَتَحَرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّ ذَلِكَ كُرْتُوعُظُونَ
 بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٣﴾
 فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ
 مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّ فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامُ سِتِّينَ
 مِسْكِينَ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَأْتِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ
 وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٤﴾

گیراوتەوه که خەولە ی کچی سەعدەبە ی ئەلئەنساری ژنی ئەوسی کۆری سامیت بوو لە سەردەمی پێغەمەردا ﴿ﷺ﴾ ئەوس پیاوێکی توورە بوو، داوای شتیکی کرد لە ژنەکە ی، ئەویش وولامی ئەدایەوه، ئەوس توورە بوو بە ژنەکە ی خۆی ووت: (تۆ لە لای من وەك پشتی دایکم وایت) نەرتی پێش سەردەمی پێغەمەر ﴿ﷺ﴾، بەو شیوەیە پیاوێك ئەو رێستەیدە بە کاربەتیایە لە گەل ژنەکە ی خۆی تەلاقێ ئەکەوت و قەدەغە ئەبوو لەو پیاو، ئەو رێستەیه پێی ئەوترا (زیهار)، ژنەکە ی زۆر خەفەتبار بوو، مێردە کەشی پەشیمانی پەیدا کرد و بە ژنەکە ی خۆی ووت: من پێم وایە تۆ لە من قەدەغە ی، ئەو زیهارە یە کەم پرۆدایبوو لە سەردەمی پێغەمەردا ﴿ﷺ﴾، دانیشتیوان نەیان ئەزانی فەرموودە ی ئیسلام لەو بارەیدەوه چۆنە؟

دوایی ژنەکە رویشت و ئەو پرۆداوێ گێرایەوه بۆ پێغەمەر ﴿ﷺ﴾، بۆ ئەوێ پێغەمەر فەرموودە ی تێدا بفرمویت و فرمان بەت بە کۆبوونەوه ی لە گەل مێردەکە ی و ن بە رەوایی بچیتەوه بۆلای مێردەکە ی. پێغەمەر ﴿ﷺ﴾ فەرمووی: من لەو بارەیدەوه هیچ فەرمانێکم پێ نەدراوه، سروشم بۆ نەهاتوو، خەولە ووتی: من هانای خۆم و هەزاری خۆم ئەبەم بۆلای خودا، ئەو پیاو مێردە و نامۆزایشمە، چەندین منالی یچووکم لەو پیاو هەیه. ئەگەر ئەیانبەمە لای خۆم تووشی برستی ئەبن، ئەگەر بیانەم بەو پیاو لەناو ئەچن، ئەو پیاو منی بە گەنجی خواستوو، خاوەنی دارایی بووم و کەس و کاریشم هەبوون، دوا ی ئەو لاویم بەسەرچوو، دارایی بەکە ی خواردم و کەس و کارم پەرژوبلاو بوون، (زیهاری) کردوو لە گەل مندا و وازی لی هێنام، خودای مەزن پارانەوه و هاناکە ی لی وەرگرت. ئەم ئایەتانی خوارەوه ی ناردە خوارەوه، پێغەمەر فەرمووی بە خەولە: مێردە کەم بۆ بانگ بکە، ئەم ئایەتانی بەسەردا خوێندەوه:

بسم الله الرحمن الرحيم

بەناوی خۆای بەخشندە ی مێهرەیان

﴿قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ﴾ بە راستی خودا گفتوگۆی ئەو ژنە ی ئەوتۆی بیست هاتوچۆی لای تۆی ئەکرد لە بارە ی کاری مێردەکەیدەوه، هانای برد بۆلای خودا و، لەو پارایەوه و خەفەتی خۆی دەربری و، خودا وولامی دایەوه.
﴿وَاللَّهُ يَسْمَعُ تَحَاوُرَكُمَا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾ وه خودا گفتوگۆی ئەو ژن و پیاو و، هاتوچۆی ئەوانی ئەبیست، داواکانیان و پارانەوه کە ی ئەوانی لەوان وەرگرت و وولامی دانەوه. بە راستی خودا داوای هەموو کەسێ ئەبیستی، هەموو شتی ئەزانی لە نیاز و کاروباری ئادەمیزاد.

تەفسیری زمانکۆیی

بۆ زانين: مهرجه كانى (زىهار) ئه مانه ن: يه كه م ئه و رسته يه له ميړده وه بى و، شيت و منال نه بى، دووهم ئه و كه سه ي زىهارى له گه ل ئه كرى ژنى ئه پياوه بى و بيگانه نه بى، سى هه م: ئه و ژنه ي كه پياوه كه ي ژنه كه ي وه ك ئه و دائه نى، قه ده غه بى له سه ر ئه پياوه و، هه رگيز بوى درووست نه بى ئه و پياوه بيخوازى، وه ك دايك و كچ و خوشك، پشتى بن يا شيرى، چواره م، پيوسته رسته يه هه بى ئه و ژنه ي بى قه ده غه بكري، وه ك ئه وه ي به ژنه كه ي خوى بلئ: تو وه زك پشتى يان له شى دايكم و اى له قه ده غه ي دا.

﴿الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْكُم مِّنْ نِّسَائِهِمْ مَا هُنَّ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ﴾ كه سانيكى ئه و تو له ئيوه ئه لئى: به ژنه كانيان، ئيوه وه ك پشتى دايكى ئيمه ن و قه ده غه ن له ئيمه، ئه و ژنانه له راستى دا دايكى ئه وان نين، دايكى راستى ئه وان هيج شتى نى يه مه گه ر ئه و ژنانه ي ئه و تو دايكى ئه وانن ئه وانيان له مندا لدانى خوينا نا بو بن و كه و تبه خواره وه.

﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ مَنكراً مِّنَ الْقَوْلِ وَزُوراً وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوفٌ غَفُورٌ﴾ وه به راستى ئه و كه سانه ئه و گه فو گزيه ئه كه ن دژى ده ستورى خودايه و، درويه كى پوچه له گه فو گزدا و بى مانايه، به راستى خودا ليبور دنى زوره بۆ كه سى له ده ستور لابدا، ليخو شبو نى زوره بۆ كه سى په شيمان بيبته وه.

ئه و پياوانه ي زىهار ئه كه ن له گه ل ژنه كانى خوينا نا و، له پاش ئه و گه فو گزيه ئه وه نده كات به سه رياندا پروات بتوانى ژنه كه ي ته لاق بدا و ته لاقى نه دا و، ئه و پياوانه گه رانه وه بۆ لاي ژن و ميړدايه تى و، له گه فو گزى خوينا نه په شيمان بوونه وه، له دواى ئه و كاته پيوست ئه بى له سه ريان بريتى يانئ (كه فاره) به و جوړه ي له مه وودوا باسى ئه كريت، ئيز هه ر پيوسته بريتى بده ن يا له دواى ئه و ماويه ژنه كانيان ته لاق بده ن و، قه ده غه ن له سه ر ئه و پياوانه، رابو يرن له گه ل ئه و ژنانه به هيج شيوه يه، با ماچ و شتى تريش بى. وه ك خوداى مه زن ئه فهرموئ:

﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا﴾ وه كه سانيكى ئه و تو زىهار بكه ن له گه ل ژنه كانيان له پاشان گه رانه وه له شتى وتبوويان و په شيمان بوونه وه و ويستى يان له گه ل ژنه كانيانا رابو يرن و ژن و ميړديشى يان له گه ل بكه ن و ژنه كانيان ته لاق نه دا بو، به و جوړه ي باسكرا.

﴿فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَلِكُمْ تَوْعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ پيوسته له سه ريان به ر له ده ستدانيان له يه كزى نازاد كردنى به نده يه كى باوه ردار، لاي خه نده فى يه كان پيوست نى يه ئه و به نده يه باوه ردار بى، نازاد كردنه كدش له پيش ئه وه وه نه بى، ئه و ژن و پياوه ده ست بده ن له يه كزى به هه موو جوړى، به و بريتى دانه ئاموزگارى ئيوه ي پى ئه كرى هه تا ئيوه ته مى خوار بن جارى تر كارى وا خراپ نه كه ن و، خودا ناگاداره به شتى ئيوه بيكه ن و، له بريتى دان و له نه داني.

﴿فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَّ﴾ دواپی ههر که سی توانای نازا کردنی بدهندی نه بوو، یا نه وهی پیویست بووه له سه ری دهستی نه که وت، پیویسته له سه ری رۆزوو گرتی دوو مانگ له سه ریه ک، رۆژ به رۆژ به بی نه وهی رۆژی یشکینی به بی بیانوو، نه گهر بیانوو هه بوو زانایان بیریان جیاوازه: هه ندیکیان نه لین: چه ند رۆژی ماوه ههر نه وه بگری، نهو رۆزوو گرتنه بهر له وه بی نهو ژن و پیاوه دهست بدهن له یه کتری، نه گهر به شه ودا بچه لای ژنه کانیا ن قه دهغه نی یه و ته تابوغ نابچری لای حنه فی و مالیکی نابی بچه لای ژنه کانیا ن له شه ویشدا.

﴿فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَاِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِيْنًا﴾ دواپی ههر که سی توانای رۆزوو گرتی نه بوو له بهر پیری و نه خوشی بهر دهوام، یا زور ناره زوی له ژن و میردی بوو خوی بی راگیر نه نه کرا، دواپی پیویسته له سه ریان خواره ده مهنی بدهن به شه ست هه ژار، ههر یه که یان مودی.

ههر چه نده خوی مه زن نه یه فرمووه: (بهر له وهی دهست بدهن له یه کتری) خواره ده مهنی به خشی به لام نه میس وهک پیشووه کان وایه قه ده غیه رابوردنیا ن له گهل یه کتری بهر له به خشی نی خواره ده مهنی. زانایان بیریان جیاوازه: نایا مده ست له ته ماس: هه موو جوړیکه، یان ههر چوونه لای، دوور نی یه مده ست راکشان بی له گهل ژن. نه گهر که سی چووه لای ژنه که ی بهر له بریتی دان، نهو که سه گونا بهار نه بی و، ههر یه ک بریتی پیویسته له سه ری، لای که می له زانایان پیویسته دوو بریتی بدات.

﴿ذَلِكَ لِيُثَبِّرُوا بِاللّٰهِ وَرِسُوْلِهِ وَتِلْكَ حُدُوْدُ اللّٰهِ وَلِلْكَافِرِيْنَ عَذَابٌ اَلِيْمٌ﴾ نهو بریتی دانانه و ناسان کردنی فرمانی خودا، له بهر نه وه یه ئیوه باوه ر به خودا و به پیغمه ری خودا به یثین و، نه وانه سنووریکی دیاری کراوی خودان و، بو نهو بی باوه رانه هه یه دژی فهمانی خودان سزایه کی خاوه ن نازار.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كُبِرُوا
كَمَا كَبُرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ
عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا
عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾
أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ
مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ

وَلَا أَدْنَىٰ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ نُهُوا عَنِ النَّجْوَىٰ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَيَتَنَجَّوْنَ بِالْآثِمِ وَالْعَادُونَ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَإِذَا جَاءُوكَ حَيَّوكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللَّهُ وَيَقُولُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللَّهُ بِمَا نَقُولُ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَيُتْسَلِّمُونَ الْمَصِيرُ ﴿٨﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَنَجَّيْتُمْ فَلَا تَنَجَّوْا بِالْآثِمِ وَالْعَادُونَ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَجَّوْا بِالْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩﴾ إِنَّمَا النَّجْوَىٰ مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزَبَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْءٌ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٠﴾

﴿إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ كَثَبُوا وَكَبُتْ أَلَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ به راستى كه سانيكى نهوتو دزايه تى خودا و پيغمه مەرى خودا نه كەن، دهستورى بۆ خويان دروست بكهـن جگهـى نهـو دهستورهـى خودا ناردويه بۆ سەر فروستادهـى خوى، رسوا نهـ كرين بهـو جۆرهـى پيشووهـى كاني نهـوان رسوا كران و سەر شۆر نهـبن.

﴿وَقَدْ أَنْزَلْنَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ﴾ و به راستى ئيمه رهـوانهـمان كردوهـو چهـندين بهـلگهـى ناشكرا لهـ قورناندا و جگهـى قورنان لهـ سەر راستى پيغمهـ مەر و چاك و خراب جوى نهـ كهـ نهـوه و، پيويستى تر ناكا بهـ دهستورى ترو، بۆ بى باوهـران ههـيه سزايهـى كى رسواكهـر بزيان.

﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَنَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ تۆ بىرى نهـو رۆژهـ بكهـوهـ خودا ههـموو گياندارانى مردوو زيندوو نهـ كاتهـوهـ دواى مردنيان بۆ پرسبار و پاداشت، دواى ئيمه ههـوال نهـدهـين بهـوان بهـشتى نهـوان كردوويانه و، خودا نهـو شتهـى پاراستوهـو و ناگادارىهـتى و، نهـوان نهـو شتهـيان لهـ بىر چوهـوهـتهـوه و، خودا ناگاداره بهـسەر ههـموو شتيكا و، پاداشت وهـر نهـگرن بهـ گويرهـى نهـو شتهـ.

﴿أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ ئایا تو نه ترانیو که به راستی خودا نه زانی به شتی له ئاسمانه کاندایه له فریشته و نهستییه و گیانی مردوووه کان، به شتی له زهوی دایه له کانگا و له درهخت و له رووهک و گیانداران.

﴿مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا﴾ چفه و نهیتی سی کەس پهیدا نابیی مه گهر خودا نهیزانی، وهك چوارهم كهسیانه، نهیتی و چفه ی پینج كهس نابیی مه گهر خودا نهیزانی، مه گهر شه شهه میانه وه كه مەتریش له وانه و زۆرتیش له وانه پهیدانا بایی مه گهر خودا له گهلایه له هدر جینگه به بن.

﴿ثُمَّ يَنْبِئُهُمْ بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ له پاشانا خودا هه وال ئه دا به وان له روژی دووایی دا به شتی نه وان کردوو یانه. به راستی خودا به هه موو شتی نه زانی، بگره به هاتو چۆی لیوه کانیا.

کۆمەڵی له جووه کان و له دوورپووه کان کۆنه بوونه وه به نهیتی و به چفه گفتو گو یان له گهل یه کۆی ئه کرد به شتی ئازاری به باوهرداران ئه گه یاند، هانی هه ندی تریان ئه دا که بئ فدرمانی خودا و نیردراوی خودا بکه و، هدر کاتی باوهرداران تیبه پرنایه به لایاندا، تاوانیان تی ئه گرتن، به چاو و به زمان و به جوولاندنه وی لیوه کانیا. به گفتو گو ی پنهان له سه ربه خو و، به جوړی باوهرداران مه به سه کەبیانیا نه نه زانی.

له دلی خو یانا ئه یانووت: له وانه کەس و کار و خزماتان له جهنگدا کوژرابن یا شکابن. به و بۆ نه وه باوهرداران تووشی خه فدت نه بوون. دوایی کاتی ئه و کاره درێزه ی کیشا له جووه کان و دوورپووه کانه وه. باوهرداران هانایان برد بۆلای پیغمه مر ﴿ﷺ﴾ پیغمه مر فدرمانی دا واز له چفه کردن بهیتن له باره ی باوهردانه وه، بۆ نه وه ی خه فته تار نه بن، به لام هه ر به رده وامبوون له سه ر کرده وه ی خراپ، له سه ر ئازاردانی دلی باوهرداران به چفه کردن و تاوانج گرتن.

جووه کان و دوورپووه کان به و پیلانه ی شه وه نه وه ستان، کاتی ئه چوونه خزمه ت پیغمه مر ئه یانووت: (السام عليك) یانی مردن له سه ر تو یی له، دانیش توانیان وا ئه گه یه اند که ئه لئین: (السلام عليك یا محمد) پیغمه مر ﴿ﷺ﴾ نهیزانی چ شتی ئه لئین، پیغمه مریش له وولا میاندا نه یفهرموو: (علیکم). روژی عایشه گوئی لیوو به پیغمه ریان نه وت (السلام عليك) عایشه تووره بوو، ووتی (بل علیکم السام واللعه)، پیغمه مر ﴿ﷺ﴾ به و گفتو گو یه ی عایشه دلخوش نه بوو، نه یه ویست زمانی عایشه ده ق بگری به چاک ووتن و وولامی چاکه وه، بگره له گهل دوژمنانیشدا، فدرمووی: عایشه له سه ر خو به، خودا گفتو گو ی خراپی لا ناخو شه، به لکو نه وان چ شتی ئه لئین تویش به و ووشه یه وولامیان به ره وه و بلی: (السام علیکم) یا بی دهنگ به، بۆیه له و باره وه ئه و ئایه تانه هاتنه خواره وه و فدرمووی:

﴿ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِي نُهُوا عَنِ التَّجْوٰى ثُمَّ يَْعُوْدُوْنَ لِمَا نُهُوا عَنْهُ ﴾ ئايسا تو نهترووانيوه بۆلاى كهسانىكى نهوتو قهدهغه كريابوو لهوان چفه كردن و گفتوگوى نهيتى، وهك جووه كان و دوورووه كان كه نازارى دلى باوهردارانيان نهدا، خودا فرمانى دابوو وازى لييهيتن، له پاشانا گهرا نهوه بۆلاى شتى لهوان قهدهغه كريابوو، دهستيان كردهوه به چفه كردن.

﴿ وَيَتَنَجَّوْنَ بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ ﴾ وه نهو كهسانه گفتوگوى نهيتى نهكهن به درو كردن و ستهم كردن و بى فرمانى نير دراوى خودا.

﴿ وَاِذَا جَاؤُوكَ حَيَّوْكَ بِمَا لَمْ يُحَيِّكَ بِهِ اللّٰهُ ﴾ وه ههركاتى بهاتنايه بۆلا تو مەرحەبای تو زبان نه كرد به شتى خودا مەرحەبای توى بهو شته نه نه كرد، له جياى نهوهى بلين: (السلام عليك) نهيان ووت: (السلام عليك) مردن له سهرتوبى، يا نهلین: (انعم صباحا) يانى به يانیت باش.

﴿ وَيَقُولُونَ فِيْ اَنْفُسِهِمْ لَوْلَا يُعَذِّبُنَا اللّٰهُ بِمَا نَقُولُ ﴾ و له دلى خوينا نهلین نه گهر موحه مه د راست نه كا و پيغه مه ره بوجى خوا سزای ئيمه نادا به هوى شتيكه وه ئيمه نه يلین.

﴿ حَسْبُهُمْ جَهَنَّمُ يَصْلَوْنَهَا فَيَنْسَوْنَ الْمَصِيْرَ ﴾ به سه بو نهوان سزادانى دوزهخ نه خريته ناوى و نازارى نه چيژن، دواى دوزهخ خراپترين جيگه به بو گهرا نهوهى نهوان.

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اِذَا تَنَاجَيْتُمْ فَلَا تَتَنَاجَوْا بِالْاِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَمَعْصِيَةِ الرَّسُولِ ﴾ نهى كهسانىكى نهوتو باوهردان هيناوه: ههركاتى ئيوه به نهيتى گفتوگوتان كرد، دواى ئيوه چفه مه كهن و گفتوگوى نهيتى مه كهن به گونا و درو كردن و، به ستهم كردن و دهست دريژى و، به بى فرمانى كردنى نير دراوى خودا.

﴿ وَتَنَاجَوْا بِالْبُرِّ وَالْتَّقْوٰى وَاللّٰهُ الَّذِيْ اِلَيْهِ تُخْشَرُوْنَ ﴾ وه ئيوه گفتوگوى نهيتى بكهن به چاكه كردن و ترسان له خودا و خو پاراستن له بى فرمانى خودا و، ئيوه لهو خودا يهى نهوتو بهرسن ئيوه بۆلاى نهو كو ده كرينه وه.

﴿ اِنَّمَا التَّجْوٰى مِنَ الشَّيْطَانِ لِيَحْزَنَ الَّذِيْنَ آمَنُوا ﴾ به راستى چفه كردن به گونا و به دهستدريژى له شهيتانه وهيه، له بهر نهوهى نازارى كهسانىكى نهوتو بهن باوهردان هيناوه.

﴿ وَلَيْسَ بِضَارِّهِمْ شَيْئًا اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ ﴾ وه شهيتان زيان به باوهرداران ناگه يه نهى مه گهر به دهستورى خودا و، باوهرداران پويسته پشت هه ره له سهه يار يه دهى خودا به ستن.

به راستى زور كهس هه له ناده ميزاد باوهردان به خودا ههيه، نويز نه كهن و رۆزوو نه گرن و، به راستى و به بى دوورووى. به لام به داخه وه ناوه روكى نهو ئايه تانهيان له بير ناميى زور جار و، له زور كارينا و، چفه له گه يه كرى نه كهن بو زيان گه ياندنى به دانيشتوان.

پنجه‌مهری خودا ﴿﴾ کاتی وا نه‌بوو دانه‌نیشته له هه‌ندئ جینگه‌دا بۆ نامۆزگاری کردن و فیرکردنی دانیشتوان بۆ کاروباری هه‌ردوو جیهانیان، دانیشتوانیش پیشبرکیان نه‌کرد و، جینگه‌ی خۆیانیان نه‌گرت له نزیك پنجه‌مهره‌وه، وایش نه‌بوو جینگه‌یه ته‌نگ نه‌بوو، له ناویاندا کهسانی وا هه‌بوون پیربوون، یا گۆریان گرانبوو، یا زاناتر و به ته‌مه‌نر بوون، به پیوه نه‌وه‌ستان بۆ گۆی گرتن له فهرمووده‌ی پنجه‌مهر ﴿﴾، پنجه‌مهر کاتی وا نه‌بوو نه‌یفه‌رموو: بلاوه‌بکه‌ن هه‌تا که جینگه‌ی هه‌مووتان بیهته‌وه، یا هه‌ندئ کس هه‌له‌سه‌سان بۆ یه‌کێ تری پیرۆز و زاناتر دانیشتی له جینگه‌ی نه‌ودا، هه‌ندئ کس نه‌و کاره‌یان بۆ ناخۆشبوو، بۆیه خودای مه‌زن نه‌م نایه‌تانه‌ی نارده‌ خواره‌وه، فهرمووی:

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ
ءَامَنُوْا اِذَا قِيْلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوْا فِى الْمَجٰلِسِ فَلَفَسَحُوْا يَفْسَحِ
اللّٰهُ لَكُمْ وَاِذَا قِيْلَ اَنْشُرُوْا فَاَنْشُرُوْا يَرْفَعِ اللّٰهُ الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا
مِنْكُمْ وَالَّذِيْنَ اٰوْتُوْا الْعِلْمَ دَرَجٰتٍ وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ ﴿١١﴾
يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اِذَا نَجَّيْتُمُ الرَّسُوْلَ فَقَدِمْوْا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوٰتِكُمْ
صَدَقَةٌ ذٰلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَاَطْهَرُ فَاِنْ لَّمْ تَجِدُوْا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٢﴾
وَاِذَا قِيْلَ اَنْشُرُوْا فَاَنْشُرُوْا يَرْفَعِ اللّٰهُ الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا مِنْكُمْ ﴿١٣﴾
وَتَابَ اللّٰهُ عَلٰىكُمْ فَاَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاَتُوْا الزَّكٰوةَ وَاَطِيعُوْا اللّٰهَ
وَرَسُوْلَهُ وَاللّٰهُ خَبِيْرٌ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ﴿١٤﴾

﴿يا ايها الذين آمنوا إذا قيل لكم تفسحوا في المجالس فافسحوا فافسح الله لكم﴾ ندى کهسانیکی نه‌وتو باوه‌رتان هیتاوه: هه‌رکاتی بیژرا به ئیوه بلاوه‌بکه‌ن له جینگه‌ی دانیشتی خۆتانا بۆ نه‌که‌سانه‌ی دین جینگه‌یان نی‌یه، یا به پیوه وه‌ستان و، یا نه‌یان‌ه‌وه‌ی دانیشتن، دوا‌یی ئیوه بلاوه‌بکه‌ن به خۆتان، خودا فراوان نه‌کا بۆ ئیوه میه‌ره‌بانی خۆی له هه‌ردوو جیهاندا و، به پله‌ی به‌رز له کاتی چوونتان بۆ به‌هه‌شت.

﴿وإذا قيل ائشروا فانشروا يرفع الله الذين آمنوا منكم﴾ وه هه‌رکاتی بیژرا به ئیوه: ئیوه هه‌له‌سن له جینگه‌ی خۆتانا بۆ که‌سانێ دین و به پیوه، دوا‌یی ئیوه هه‌له‌سن، خودا به‌رز نه‌کاته‌وه

پله و ڕیزی کەسانیکێ ئەوتۆ باوەڕیان هێناوه لە ئیوه و، بە پاداشتی بەرز لە پاشەڕۆژدا ئەگەر ئیوه هەلسن.

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ وه خودا بەرز ئەکاتەوه کەسانیکێ ئەوتۆ بەخسراوه بەوان زانیاری زۆرتر لە باوەڕداران بە چەندین پله‌وپایه، ڕیزیان ئەدا بەسەر جگه‌ی خۆیاندا و، خودا ئاگاداره به شتی ئیوه بیکەن لە چاک و لە خراپ و، لە هەلسان و لە هەلسان لە جیگه‌ی خۆتانان.

خودای مەزن ئامازە ئەفەرموی بۆلای سی شت، شایستیه‌ی ڕوون بکریته‌وه:

۱- ئامازە ئەفەرموی: هەر کەسێ دەرگای چاکه‌کردن و ڕێز و ئازامی بکاتەوه و پەره‌ی بێ‌بدا، بۆ کەسانی تر شایسته‌ی ئە و چاکانەن، لەبەر ئەوه‌ی تەمەنیان زۆرتره و بە‌ڕێزترن، خودای مەزنی‌ش فراوان ئەکا بۆ ئەوان چاکه‌ی هەردوو جیهان.

۲- ئامازە‌یش ئەفەرموی: بۆ بە‌رزی شانی زانیان کە ڕیزیان دراوه بەسەر کەسانی تەردا، زانستی‌یان کەمتره بە چەندین پله‌وپایه. هەروه‌ها ڕیزی باوە‌ڕدارانی داوه بەسەر بێ باوە‌ڕاندا.

۳- ئامازە‌ی‌شی فەرموو: پله‌وپایه، هەر بە زانست و هەر بە لە خودا ترسانه. ئەک بە دارایی و بە پله‌وپایه‌ی جیهان و، بە‌وه‌ی کە لای زۆرووی کۆڕوکۆمە‌ل‌ه‌وه دانیشی، لە‌لای خودا پله‌وپایه‌ی زانیان، دوا‌ی پله‌وپایه‌ی پێ‌غمە‌رانه و، پێ‌ش پله‌ی شه‌هیدانه، ئە‌وه‌ته پێ‌غمە‌ر ئەفەرموی: (یشفع يوم القيامة الأنبياء ثم العلماء ثم الشهداء) لە‌و باره‌وه ئایدت و زۆر و فەرمووده‌ی زۆی پێ‌غمە‌ر هەن.

هەندئ لە موس‌لمانان ئەیانویست بە تەنها کۆ‌بونا‌یه‌ته‌وه لە خە‌مەت پێ‌غمە‌ردا و، چ‌فه‌ی لە‌گە‌ڵ بکەن بە نه‌تی، هەندئ تریان مە‌به‌ستی‌ان لە‌و کاره ئە‌وه‌بوو، دهری ب‌خ‌دن بۆ دان‌یش‌ت‌و‌وان کە لە لای پێ‌غمە‌ر پله‌وپایه‌ی تاییه‌تی‌یان ه‌دی‌ه، وه‌ک ده‌بین‌ئ هەندئ کەس لە زۆر جیگه‌ خۆی نزیک ئە‌کات‌ه‌وه لە کاربه‌ده‌ستان به‌ مە‌به‌ستی کاری جیهان، پێ‌غمە‌ر ﴿ﷺ﴾ چا‌و‌پۆ‌شی ئە‌کرد و پالێ به‌ هیچ کە‌سی‌که‌وه نە‌ئە‌نا زۆرتر گ‌فت‌و‌گ‌ۆی نه‌تی‌ی لە‌گە‌ڵ ب‌کا، وای لێ‌هات پێ‌غمە‌ر تووشی ئازار بوو، بۆ ئە‌و مە‌به‌سته‌ی خودای مە‌زن ئە‌و ئازاره‌ی لە‌سەر سوک ب‌کا، پێ‌وستی کرد هەر کە‌سی چ‌فه‌ لە‌گە‌ڵ پێ‌غمە‌ر ب‌کا، پێ‌وسته‌ لە‌ پێ‌شه‌و سە‌ده‌قه‌یه‌ ب‌کا به‌ هەر شتی بێ و بیدا به‌ هە‌زاران، زۆر کە‌س بۆ ئە‌و فە‌رمانه، چ‌فه‌یان لە‌گە‌ڵ پێ‌غمە‌ر نە‌ئە‌کرد، لە‌ترسی ئە‌وه‌ی نە‌وه‌ک به‌و بۆ‌نه‌یه‌وه دارایی‌یان به‌ره‌و کە‌می ب‌س‌روات، یا نه‌ت‌وان سە‌ده‌قه‌ ب‌ده‌ن، لە‌و باره‌وه خودا فە‌رم‌و‌ی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةٌ﴾ ئە‌ی کە‌سانیک‌ێ ئە‌وتۆ با‌وه‌ر‌تان هێ‌نا‌وه هەر کاتێ ئیوه و ی‌ست‌ان چ‌فه‌ لە‌گە‌ڵ پێ‌غمە‌ردا ب‌کە‌ن، دوا‌یی به‌ ر‌استی پێ‌وسته ئیوه بە‌ر لە‌ چ‌فه‌کردنه‌ک‌تان سە‌ده‌قه‌یه‌ پێ‌ش‌ک‌ه‌ش به‌ هە‌زاران ب‌کە‌ن.

﴿ذٰلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَاظْهَرُ فَاِنْ لَمْ تَجِدُوْا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ﴾ ئەو پێش خستەى سەده‌قه بەر له چفه‌کردن چاک‌تره بۆ ئێوه و، دەر و ووتان پاک‌تر نه‌کاته‌وه له گونا‌ه، دوا‌یى نه‌گەر ئێوه هه‌زاربوون و، ده‌ستان نه‌که‌وت شتی بیکه‌ن به سەده‌قه و، ئەتانیست چفه‌بکه‌ن له‌گه‌ڵ پێغه‌مه‌ر و، چفه‌تان کرد، دووا‌یى خودا لی‌بور دنی زۆره و می‌هه‌بان و خاوه‌ن به‌زه‌ی یه، بۆ ئەوانه چفه‌ئه‌که‌ن و هه‌ژان.

کاتی ئەو ئایه‌ته هاته خواره‌وه، پێ‌یست کرا له‌سه‌ر هه‌موو که‌سێ که بیه‌وی گفتو‌گو‌ی نه‌یى بکا له‌گه‌ڵ پێغه‌مه‌ردا چاک‌یه‌ بکا و بیه‌خشی به‌هه‌ژان، ئەو فه‌رمانه گران که‌وت له‌سه‌ر ئاده‌میزاد، چونکه ئەوان پێ‌یان خۆش‌بوو چفه‌ بکه‌ن له‌گه‌ڵ پێغه‌مه‌ردا ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ﴾، به‌لام نه‌ترسان دارایی و سامانیان له‌و کاره‌دا ب‌روا و، یا ده‌ست‌کورت‌ن و ناتوان سەده‌قه بکه‌ن، خودای مه‌زن کاره‌که‌ی له‌سه‌ر به‌نده‌کانی خۆی سووک کرد و، ده‌ست‌ووری پێ‌دان چفه‌بکه‌ن له‌گه‌ڵ پێغه‌مه‌ردا و سەده‌قه نه‌به‌خشن، له‌و که‌سانه خۆش‌بوو که سەده‌قه‌یان نه‌به‌خشی‌بوو، چفه‌یان‌کرد له‌گه‌ڵ پێغه‌مه‌ری خوا‌دا، به‌و مه‌رجه‌ی که‌مه‌تر خه‌مه‌ی نه‌که‌ن له‌ نوێژ‌کردن و زه‌کات دان و فه‌رمانه‌کانی تری خودا. خودای گه‌وره له‌ باره‌یه‌وه فه‌رمو‌ی:

﴿اَشْفَقْتُمْ اَنْ تُقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَاتٍ فَاِذْ لَمْ تُفْعَلُوْا وَتَابَ اللّٰهُ عَلَیْكُمْ﴾ ئایا ئێوه ترسان له‌ نه‌مانی دارایی خۆتان و، ر‌ژدیتان کرد سەده‌قه بکه‌ن له‌به‌ر ئەوه‌ی چفه‌ بکه‌ن له‌گه‌ڵ پێغه‌مه‌ر، دوا‌یى کاتی ئێوه ئەو کاره ناکه‌ن به‌ر له‌ چفه‌کردن سەده‌قه ناکه‌ن و، خودا.

ئەو کاره‌ی له‌سه‌ر ئێوه ئاسانه‌کرد و، سزادانی له‌سه‌ر ئێوه هه‌ل‌گه‌رت، به‌هۆی وازه‌یتانان له‌ به‌خشی‌نی سەده‌قه به‌ر له‌ گفتو‌گو‌ی نه‌یى کردن له‌گه‌ڵ پێغه‌مه‌ر. له‌مه‌ودوا به‌یه‌که‌جاری سەده‌قه‌تان له‌سه‌ر هه‌ل‌گیرا و ئەتوان ب‌ه‌ی سەده‌قه چفه‌ بکه‌ن له‌گه‌ڵ پێغه‌مه‌ر و، سزای ئێوه نادا له‌سه‌ر وازه‌یتانان له‌ پێش‌خستنی سەده‌قه.

﴿فَأَقِمْوُا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاطِيعُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهُ وَاللّٰهُ خَبِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ﴾ دوا‌یى ئێوه پێ‌یسته نوێژه‌کانتان بکه‌ن به‌و جو‌ره‌ی فه‌رمانتان پێ‌دراوه و، زه‌کاته‌کانتان بده‌ن به‌هه‌ژان، به‌ گوێره‌ی سنووری دیاری کراو بۆی، ئێوه په‌یره‌وی فه‌رمانه‌کانی خودا و نێ‌ردراوی خودا بکه‌ن و، خودا ناگاداره به‌ شتی ئێوه نه‌یکه‌ن له‌ چاک و له‌ خراپ، به‌ بۆنه‌ی ئەو فه‌رمو‌ودانه‌ی خودای مه‌زن ئەم شتانه‌ی دوا‌یى روون ده‌که‌ینه‌وه:

۱- مو‌قاتیلی کو‌ری حه‌یان له‌ ته‌فسیره‌که‌ی خۆی‌دا ئە‌ل‌ی: به‌راستی سامانه‌داره‌کان زۆریان سه‌ند‌بوو، به‌سه‌ر هه‌زاره‌کان‌دا له‌ خزمه‌ت پێغه‌مه‌ردا، ئەو په‌ه‌شته په‌ه‌شتی هه‌موو سامانه‌داره‌که له‌ هه‌موو سه‌رده‌مه‌که‌دا، سامانه‌داره‌کان به‌هۆی دارایی خۆیان‌ه‌وه، چفه‌ی زۆریان ئە‌کرد له‌ خزمه‌ت پێغه‌مه‌ردا ﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ﴾ به‌ جو‌ری پێغه‌مه‌ر لای ناخۆش‌بوو، درێژه بده‌ن به‌ دانێشتن، دوا‌یى

خوداى گەوره فرمانى دا بە سەدەقە كردن ، بەر لەوهى چەفەبکەن لە گەل نێردراوى خوادا ، دواى ئەوه ئەو ساماندارانە وازيان لە چەفە كردن نەهێنا . بەلام هەزارەكان ئاواتيان ئەخواست دارايىيان هەبووايه و بياىبەخشىبايه و بگەيشتايەتە خزمەت پێغەمەر ﴿ﷺ﴾ ، بەوئۆنەوه پلەى هەزاران بەرزبوويهوه و پلەى ساماندارنيش دابەزى .

۲- هەندى لە خاوەن تەفسىرەكان ئەلەين : ئەو ئايەتە هاووتە خوارەوه ، فەمووى : بەر لە گفتوگۆى نهيى پيوسته سەدەقەيه بکەن هيج کەسى کارى پى نەکرد جگە لە عەلى كورى ئەبى تالبى ، تاکە دینارىكى هەبوو گۆرىيەوه بە (۱۰) درهەم ، دوايى هەركاتى بيوستايە چنەى لە گەل پێغەمەر بکرايه ، دیرهمىكى ئەبەخشی ، دواتر ئەو فەرمانە کارى پى نەکرا و گۆرپا هەموو کەسى بە بى سەدەقە ئەیتوانى چەفە لە گەل پێغەمەردا بکات .

فەرموودهى خودا ﴿يَرْفَعُ الَّذِينَ آمَنُوا أَمْثَلُ الَّذِيْنَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ﴾ ئەمەمان فێر ئەکا کە باوەرداران و زانایان لە لای خودا رێزبان ئەگیرى ، ناوەرۆكى ئەو فەرموودهيه ، شارستانیەت و دادپەروەرى راستەقینەيه ، بۆ ئەو کەسانەى خزمەتى مەرفاىەتى بکەن ، ئەو کەسانەى زانای راستین و پلەى بەرزىيان ئەدریتى لای خودا . ئەك ئەو کەسانەى درووستکەرى سارووخى (مینوتمان- س س) و جگەى ئەوان بۆ کاولکردنى نیشتمان و بنەبەردنى گیانداران . ئەو کەسانە نرخیان بۆ دانانێ مەگەر لای شەیتان و قوتابى بەکانیان نەبێ ، ئەو شتانە شارستانیەتى سەتەم و دەست درێژین .

مەرفاى نیشتمانپەرور و مافى مەرفا پارێز ، پيوسته سوودى گشتى بختە سەرورى سوودى تايەتى خۆى و سوودى رەگەزى خۆى . ئەك بە وێنەى سەرۆك و سەدراى ئەم سەردەمە بە گشتى و ، سەرۆكى رێژمە بەهێزەكان بە تايەتى : بۆ نمونەى خۆپەرستى و رەگەزپەرستى ، لە سالى (۱۹۴۵) زاینى دواى جەنگى جیهانى دووهم ، چیرچلێ سەرۆك شالیارى بەریتانیا ، ستالینی سەرۆك کۆمارى رۆوسیا ، رۆزفلتسى سەرۆك کۆمارى ئەمریکا ، پێك هاتن لەسەر گفتوگۆ و رابووجوونیان لەسەر پاشەپۆزى خۆیانەوه ، لە شارى (بوداپێست) . بەلام ناکۆكىيان لى پەیدا بوو ، کام لایان لە پێشا بچنە ژوورەوه بۆ ناو جیگەى دانیشن و درێژەى کێشا ، دوايى کۆتایی پى هات بچنە ژوورێ سێ دەرگای هەبێ و لە يەك کاتدا هەر يەكەيان لە دەرگایە کەوه بچنە ژوورێ ، وێنەى ئەو خۆپەرستانە خزمەتى مەرفاىەتى ئەکەن ؟ .

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ تَوَلَّوْا قَوْمًا
غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَّا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ وَيَحْلِفُونَ عَلَى الْكَذِبِ

وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤﴾ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٥﴾ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿١٦﴾ لَنْ تَغْنِي عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٧﴾ يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيَحْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَحْلِفُونَ لَكُمْ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَى شَيْءٍ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٨﴾ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَأَنسَاهُمْ ذِكْرَ اللَّهِ أُولَئِكَ حِزْبُ الشَّيْطَانِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٩﴾

﴿ اَلَمْ تَرَ اِلَى الَّذِيْنَ تَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللّٰهُ عَلَیْهِمْ مَا هُمْ مِنْكُمْ وَلَا مِنْهُمْ ﴾ ئایا تو نه تزاریوه و نه تروانیوه بۆلای که سانیکی نه وتو له بنی باورهان دۆسایه تی تا قمتی نه کهن له جووه کان خودا سزای رۆژاندوه به سهریانان، نهو دوورووانه له ئیوهی موسلمانان و، نه له جووه کان. به لکو دووروون له سه ره هچ ئایینی نین.

﴿ وَيَخْلَفُونَ عَلَى الْكَذِبِ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴾ وه نهو دوورووانه سویند نه خۆن له سه ره نه وهی موسلمانن. له گهل نه وه هیشدا درۆ نه کهن و، خۆشیان نه زانن به دهستیان قهس سویند نه خۆن و درۆ نه کهن.

﴿ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ خودا ئامادهی کردوه بۆ نهو دوورووانه سزایه کی زۆر سهخت به راستی نهو دوورووانه کاریکی خراپ نه کهن، کاره کهیان خراپ کاریکه.

﴿ اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴾ نهو دوورووانه سویند خواردنه کهی خۆیانیا ن کردوه به قه لغان و سوپهری خۆین و دارایی خۆیان نه پارێژن، دواپی رینگه نه گرن له بلا و بوونه وهی ئایینی ئیسلام، دواپی بۆ نهوان ههیه سزایه ک رسوا و بی نرخیان نه کا.

نهو ئایه ته له وه هاتووه ته خواره وه، دوورووه کان له خزمهت پیغمه مه ردا دائه نیشتن، دواپی فه رمووده ی پیغمه مه ر و هاو رپیکانی پیغمه مه ری یان نه بر د بۆلای جووه کان، نهو دوورووانه

ته فسیری زمانا کۆبی

سەرۆکه کانیان بریتی بوون له عهبدوولای کورێ ئوبه ی و عهبدوولای کورێ نه تبه له دوایی عهبدوولای کورێ نه تبه لهات بۆ خزمهت پێغه مەر ﴿﴾ پێغه مەر فەرمووی به عهبدوالله بۆ جَنیوت پێداوم، عهبدوالله سویندی خوارد و ووتی جَنیوم بێ نه داویت.

﴿لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ﴾

دارایی و مناله کانی ئهو دوورپووانه لانا دا لهوان له سزای خودا هیچ شتی، ئهو که سانه دانیشوو و یاری ناگری دۆزه خن، له ناو ناگردا بهرده وامن.

﴿يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُخْلِفُونَ لَهُ كَمَا يَخْلِفُونَ لَكُمْ﴾

تۆ بیرێ ئهو کاته به کهره وه خودا ئهوان زیندوو ئه کاته وه هه موویان، به دوورپووه کان و جووه کانه وه، دوایی سویند ئه خوێن بۆ خودا ئیمه موسلمان بووین، هه ر به و جۆره ی له جیهاندا سویندیان بۆ ئیوه ئه خوارد.

﴿وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ عَلَىٰ شَيْءٍ أَلَّا إِنَّهُمْ هُمُ الْكَاذِبُونَ﴾

ئهو بێ باوه رانه گومان ئه بدن به راستی ئهوان به و سوینده له سهر شتی ئه بن رزگاریان بکا له سزای خودا، ئیوه ناگادارین به راستی ئهوان له ئه و پهری درۆزنیان که سویند ئه خوێن به خودا به درۆ.

﴿اسْتَحْذَرُوا الشَّيْطَانَ فَإِنَّ الشَّيْطَانَ الْإِنِّ حِزْبَ الشَّيْطَانِ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾

شهیتان دهسته لاتێ پیداکردوه به سهر ئهو بێ باوه رانه دا و، بووه به گه وه رهیان و سواری ئه قلییان بووه، دوایی شهیتان فەرمووده و یادی خوی له بیر بردونه ته وه، ئهو که سانه تاقمی شهیتان، ئیوه ناگادارین ئهو که سانه خۆیانیان له ناو بردوه و، خۆشی به هه شیمان له کیسی خۆیان داوه و تووشی زیان بوون.

إِنَّ الَّذِينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۖ أُولَٰئِكَ فِي الْأَذَلِّينَ ﴿٦٠﴾

كَتَبَ اللَّهُ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي ۚ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿٦١﴾

لَا يَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُولَٰئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ ۖ وَجَدَ خَلْفَهُمْ جَنَّتَ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ أُولَٰئِكَ حِزْبُ اللَّهِ ۚ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٦٢﴾

﴿إِنَّ الدِّينَ يُحَادُّونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أَوْلَيْكَ فِي الْآذِلِينَ﴾ به راستی که سانیکی نه‌وتۆ دوژمنایه‌تی خودا و نیردراوی خودا نه‌کهن، له سنووری فەرمووده‌ی خودا ده‌ره‌ن‌چن، نه‌وانه له‌و تاقمانه‌ن خودا رسوا و سه‌روخواریان نه‌کات.

﴿كُتِبَ اللَّهُ لِلَّهِ لَأَغْلِبَنَّ أَنَا وَرُسُلِي إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ خودا فه‌رمانی داوه به فه‌رمانیکی بینگومان، به راستی ئایینی من و نیردراوی من سه‌ره‌نه‌که‌ون به‌سه‌رب‌ی‌باوه‌پاندا له جیهاندا به به‌لگه‌ی ناشکرا و به چه‌ک و به سزای ناسمان و به ناویردنی چاک هه‌تاهه‌تایه، نه‌وه‌بوو خودا یارمه‌تی پیغه‌مه‌ری دا و مه‌که‌ی داگیر کردو، شکۆی فارسو رۆم و پیلانی جووه‌کان له ناوچوون. به راستی خودا زۆر به توانایه یارمه‌تی پیغه‌مه‌رانی خۆی نه‌دا. زۆر گه‌وره‌یه که‌س رینگه به مه‌به‌ستی ناگرێ.

﴿لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ﴾ تو ده‌ست ناکه‌وی تاقمی باوه‌ر‌به‌یتن به خودا و به رۆژی دوایی دۆستایه‌تی که‌سی بکه‌ن دوژمنایه‌تی خودا و پیغه‌مه‌ری خودایان کرد‌ب‌ی‌ن با وه‌کو نه‌و که‌سه دوژمنایه‌تی نه‌وان نه‌کا باوک و کور و برا و هۆز و خزمیان بن‌و چونکه خودا نه‌فه‌رموی: (ما جعل الله لرجل من قلبين في جوفيه) خودا درووستی نه‌کردوه بو پیاوی دوو دل له ناو سکیا، به دلیکی خودای خۆش‌بوی، به دله‌که‌ی تری دوژمنی خودای خۆش‌بوی.

﴿أَوَلَيْكَ كُتِبَ فِي قُلُوبِهِمُ الْإِيمَانُ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ﴾ نه‌و که‌سانه دۆستایه‌تی دوژمنانی خودا ناکه‌ن، خودا باوه‌ره‌یتانی له دلیانا داناه و جینگه‌ی خۆی گرتوه و، یارمه‌تی نه‌وان نه‌دا به رووناکی قورئان که وه‌ک گیان وایه بو نه‌ده‌میزاد.

﴿وَيُؤَيِّدُ خَلْقَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ أُولَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلَا إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ وه خودا نه‌و که‌سانه که دۆستایه‌تی دوژمنانی خودا ناکه‌ن نه‌یان خاته ناو چه‌ندین به‌هه‌شت نه‌روا به ژیر دره‌خته‌کانیا و به‌م لاو‌لای کۆشکه‌کانیا چه‌ندین رووباری ناوی شیرین، به‌رده‌وامن له ناو نه‌و به‌هه‌شتانه‌دا، خودا رازی‌یه له‌وان و خۆشی نه‌وین و نه‌وانیش له خودا رازین. خۆش‌نودن به‌و چاکه‌یه خودا له‌گه‌ل نه‌وانی کردوه، نه‌و که‌سانه تاقمی خۆشه‌ویستی خودان، ئیوه ناگادرا‌بن هه‌ر تاقمی خودایه رزگاریان نه‌بی و سه‌ره‌نه‌که‌ون به‌سه‌ر دوژمنانی خودادا.

موسلمانان له سه‌رده‌می پیغه‌مه‌ردا ﴿﴿﴾﴾ خزمایه‌تی و هۆزایه‌تی‌یان به‌کار نه‌ئه‌هیتا له‌گه‌ل نه‌و که‌سانه‌دا دوژمنی خودابوون، نه‌وه‌بوو عوبه‌یده‌ی کورپی جه‌راح باوکی خۆی کۆشت له‌به‌دردا نه‌بووبه‌کر له رۆژی به‌درا داوای له کورپی خۆی کرد، مه‌سه‌عه‌بی کورپی عومه‌یر برای خۆی بکۆژی، عومه‌ر عاسی خالی خۆی کۆشت له جه‌نگی به‌دردا، نه‌ونه‌ی زۆر هه‌ن له‌و باره‌وه.

سوره تی نه لحه شر

له مه دینه هاتووته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۲۴) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ
 ۱ هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ
 لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ
 حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَنَّهُمْ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ
 فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ
 فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ ۲ وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ
 الْجَلَاءَ لَعَذَّبَهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابُ النَّارِ ۳
 ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ
 الْعِقَابِ ۴ مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْنَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً
 عَلَى أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْرِىَ الْفَاسِقِينَ ۵

جووه کان له سه ره تایی نیسلامدا له مه دینه و خدیهر و جیگه کانی تر دا نیسته جی بوو بوون، پیغمهر ﷺ دوا ی نه وه ی له مه ککه کۆچی کرد بۆ مه دینه، بوو به دراوستی جووه کان. هندیکیان له ده ور بهری مه دینه بوون. جووه کان بریتی بوون له سی هۆز: به نو قه یتاع. به نو نه زیر، به نو قوره یزه. گیراوه ته وه به نو نه زیره کان، ناشته وایی و دوستایه تی یان له گهل پیغمهر تۆمار کرد. که جهنگی له گهل نه کدن و نازاری بۆ ندره خستین و، یارمه تی کدس نه دهن له دژی پیغمهر ﷺ، دوا یی که پیغمهر له جهنگی به دردا سه رکه وت، به نو نه زیره کان ووتیان: موحه مه د نهو که سه یه شیواز و ناوی له تهوراتا روون کراوه ته وه، به یداخ ی نانه وه ی. که چی پاش نه وه ی موسلمان ه کان له جهنگی ئو حوددا شکان، که ورتنه گومان ه وه له پیغمهر ایه تی پیغمهر. په یمان ه کدیان شکاند، سه رۆکه کدیان که که عیبی کوری نه شه رف بوو له گهل چل

ته فسیری زما کۆبی

سواری تردا چوون بۆ مه ککه، بوون به سویند خواری قورده یشه کان له دژی پیغمهر ﴿ﷺ﴾، جبره ئیل ئهو ههواله ی دا به پیغمهر ﴿ﷺ﴾، جگه له وهیش ئهو که عب ناوه، پیشت دهستی کردبوو به جنیودان به پیغمهر ﴿ﷺ﴾ زۆر به نارهوایی، به جۆری پیغمهری تووره کردبوو، بۆیه پیغمهر فهرمانی دا به موحهمدی کوری سهله به کوشتی که عب، ئه ویش که غبی کوشت، به بۆنه ی کوژرانی که عبه وه به نونه زیر هیزیان رووخوا و دابه زی، پیغمهر ﴿ﷺ﴾ دوا ی ئه وهش به دلپسی ئهوانی زانی هدر له سهر پیمانی خۆی مابووه وه، ئه وه بوو چووبوو بۆلایان، ههتا داوای یارمهتی یان لپیکا له باره ی خۆتی دوو کوژراو له هۆزی به نوغامیر که کهسی به ناوی عهمری کوری ئوممه یه ئهو دوو که سه ی کوشتبوو، کاتی پیغمهر له ته نیشتی دیواری خانوویه له خانووه کانیان دانیشتبوو، جووه کان کۆبوونه وه، به نیازی پیلان دانان بۆ کوشتی پیغمهر. له سه ریه کۆ له خانووه کانیا نه وه به ردی فره بدن به سهر پیغمه ردا. ههواله که له ئاسمانه وهات بۆلای پیغمهر له باره ی ئهو پیلانه وه، پیغمهر ﴿ﷺ﴾ ههلسا و به ره وه دوا که پرایه وه بۆ مه دینه و بۆلای هاوړیکانی، له بهر ئهو هه موو پیلانه ی هۆزی به نونه زیر له دژی پیغمهر سازاندیان، پیغمهر بریاری دا به جهنگ کردن له گه لیاندا، فهرمانی دا به کۆکردنه وه ی سوپا به گشتی، چون بۆ سه ریان. جووه کان خۆیان هه شاردا له ناو کۆشکه کانیا نه وه، پیغمهر ئاگاداری کردن له ماوه ی ۱۰ رۆژدا کۆشکه کانیا نه به جی بهیلتن و بین بۆ مه دینه، یه کهم جار پالیا ن نا به فهرمانه که ی پیغمه ره وه، دوا جار ملیان دانه واند بۆ فهرمانه که ی پیغمه ره، به لام کۆمه لێ له دوورووه کان له هۆزی به نوغه وه ناریدیان بۆلای جووه کان، به وانیا ن راگه یانده خۆیا ن بگرن و ئیمه واز له ئیوه نایه رین و، ئه گه ره موحه مه د جهنگتا ن له گه ل بکا، ئیمهش جهنگ له گه ل ئهو ده که ی، ئه گه ره ئیوه ی ده ر کرد ئیمهش له گه لتا ن ده ره چین، جووه کان چاره وروانی یان ئه کرد بین به ده می یانه وه، به لام دوورووه کان هه چیا ن بۆ نه کردن، پیغمهر ﴿ﷺ﴾ که زانی قه لا کانیا ن زۆر سه خت و به گرانی په لاماریا ن ئه درئ، ناچار بوو بۆ ئه وه ی بیانتر سیتی فهرمانی ده ر کرد به برینی هه ندئ له دارخورماکانیا ن که گرنترین هۆی ئابووری ئهوان بوون، به بو بۆنه وه بی ئومیدی که وته دلپانه وه و له دوو کار به ده ره هه چیا ن بۆ نه مایه وه، یا ئه بی سه ردانه وه بین بۆ فهرمووده ی پیغمه ره ﴿ﷺ﴾ یا جهنگی له گه ل بکه ن، دوا یی خۆ به ده ست دانه وه یان بۆ خۆیا ن هه لبا ردا، داوا یان له پیغمه ره کرد ده ستووریا ن پێدا له قه لا کانیا ن بینه ده ره وه، به و مه رجی خۆتی یان پارێزراوی و، به و مه رجی هه ره یه که یان با ری یه هوشتر که ل و په ل و دارایی له گه ل خۆیا ن بیه نه ده ره وه جگه له چهک و که ره سه ی جهنگ، جووه کان ئهو مه رجانه یان وه رگرت و کۆچی یان کرد بۆلای خه یبه ر و بۆلای شام و حیره، به و بۆنانه وه خودای مه زن له سوره تی (نه لحه شر دا) ئه فهرموی:

بسم الله الرحمن الرحيم

به ناوی خوای به‌خشنده‌ی میهره‌بان

﴿سَبِّحْ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ شتی له ناو ناسمانه‌کان و له ناو زه‌وی‌دایه، پاک‌ی و دووری له هه‌موو کاریکی ناشایسته‌یه ده‌رئه‌پرن به‌و زمانه‌ی خودا به‌وانی به‌خشویه و، خودا زۆر به‌ده‌سته‌لاته، هه‌موو کارئ له جینگه‌ی شیای خویا دانه‌ئ.

﴿هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ﴾ خودا که‌سیکی نه‌وتویه که‌سانیکی نه‌وتۆ باوه‌ریان نه‌هینا له‌خواه‌ن نامه‌کانی به‌نونه‌زیری ده‌رکردن له‌خانوو جینگه‌ی خویان له‌یه‌که‌م کۆبوونه‌وه که‌په‌مه‌در به‌ستی بۆ جه‌نگ کردن له‌گه‌ل‌خواه‌ن نامه‌کان، نه‌وه‌یش یه‌که‌م ده‌رکردنه له‌ناو نیم‌چه‌دوورگه‌ی عه‌ره‌بدا بۆ جووه‌کان، هه‌وی ده‌رکردنه‌که‌یان خراپه‌کاری و تیکدانی په‌یمان‌ه‌که‌یان بوو.

بۆ زانین: یه‌که‌م کۆبوونه‌وه بۆ ده‌رکردنیان، ده‌رکردنیان بوو بۆلای شام، دووه‌مین کۆبوونه‌وه بۆ ده‌رکردنیان: ده‌رکردنی عومەر بوو له‌خه‌یه‌ره‌وه بۆلای شام. مانای حه‌شر یانئ ده‌رکردنی تاقمئ له‌جینگه‌یه‌که‌وه بۆ جینگه‌یه‌تر.

پر‌سیار: پیغه‌مه‌ری خودا بۆچی له‌سه‌ر خراپه‌کانی به‌نوقوره‌یزه‌سزای دان به‌ده‌رکردنیان و، ده‌ست به‌سه‌ر دارایی گرتیان و، رینگه‌ی زۆرت‌تر هه‌بوو بۆ سزادانیان؟ وه‌لام: به‌راستی پیغه‌مه‌در سزای دان به‌گویره‌ی یاسای ئایینی خویان که‌له‌ته‌وراته‌که‌ی خویانا هاتووه:

(تۆ هه‌ر شاریکت گرت بۆ خۆت، دوا‌یی هه‌موو دانیش‌تروانی نه‌و شاره‌هه‌ر بۆ تویه، بۆ به‌ده‌ست به‌سه‌راگرتیان و کردنیان به‌به‌نده‌بۆ خۆت، دوا‌یی خویانیان نه‌دا به‌ده‌سته‌وه. به‌لکو جه‌نگیان له‌گه‌ل‌کردی، تۆ ئابلقه‌ی نه‌وان به‌ده‌هه‌رکاتی په‌روه‌ردگاری خودای تۆ دانیش‌تروانی نه‌و شاره‌ی دا به‌ده‌ستی تۆوه، دوا‌یی تۆ نیرینه‌کانیان بکۆژه، به‌لام ژن و منال و ئازالی نه‌وان و هه‌رشتی له‌و شاره‌دایه به‌ده‌ستکه‌وتی تویه).

(ص‌حاح (٢٠) من‌الث‌نیة) بی‌گومان نه‌و جوانه‌پابه‌ندی ئایینی خویانیان به‌جی هینا. ﴿مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ﴾ ئه‌وه‌ی موسلمان گومان‌تان واپوو که‌به‌نونه‌زیر له‌کۆشکه‌کانیان ناچه‌ده‌ره‌وه و، جینگه‌ی خویان به‌جی نایه‌لن و، خواه‌ن نامه‌کان به‌هێزن و، خواه‌ن نامه‌کانیش گومانیان واپوو که‌قه‌لا سه‌خته‌کانیان نه‌پانپارت‌زن له‌ده‌سته‌لات و هه‌لمه‌تی خودای مه‌زن. پێش‌خستنی ووشه‌ی (مَانِعَتُهُمْ) له‌به‌ر نه‌وه‌یه‌گومانی خویان به‌رگری کردنیان مسۆگه‌ره.

﴿فَأَنذَرْتُهُمْ اللَّهَ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَذَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّغْبَ﴾ دوايي سزای خودا چوو بۆلای خاوهن نامه کان له جېنگه په کښه وه نه وان گومانیان نه نه برود و چاوه وړانیا نه نه کرد و نه نه هات به دلیانا، چونکه به گومانی خوځیان به هیژ و به توانان و، خودا فری دایه ناو دلیان ترسیکی سهخت، به تایه تی دواي کوشتی که عی کوری نه شرفی سه رۆکیان، هه ندی له زانایان نه لېن: راناوی (آناهم) نه گه رېته وه بۆلای باوه رداران، یانی خودا به خشی به وان کومه کی و یارمه تی. به جوړی نه نه هات به دلیانا سه رکه وتن بۆ خوځیان.

﴿يَخْرَبُونُ يُبْوءُ لَهُمْ يَأْيُدُهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ﴾ جووه کانی به نونه زیر به رله وهی بچنه دهر وه جېنگه نایابه کانی خانوه کانی خوځیان نه وړوخان به دهستی خوځیان و دارایی به نرخیان هه لسه گرت هه تا موسلمانان سودیان لی و هرنه گرن و، بساوه ردارانیش خانوه کانی نه وانیا نه وړوخان هه تا نه توان بچنه ناویان، دوايي ئیوه ته می خوار بن نه ی که سانیکی نه وتو خاوه نی نه قلن و، پشت مه به ستی به کاری خراب.

﴿وَلَوْلَا أَنْ كَتَبَ اللَّهُ عَلَيْهِمُ الْجَلَاءَ لَعَذَّبُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ ثَارٍ﴾ وه نه گمر خودا فرمانی نه دایه به دهر کردیان و پیوستی نه کردایه له سه زیان دهر چوونیان به خوځیان و خیرانیانه وه به راستی خودا سزای نه وانی نه دا له جیهاندا به کوشن و به بر کردیان به وینه ی جووه کانی به نوقوره یزه و به وینه ی قوره یشی به کان و، بۆ نه وان هیده سزای ناگر له رۆزی دووایی دا، جگه ی سزای جیهان.

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِ اللَّهَ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ نه و سزایه تووشی نه وان بووه، نه وان دزایه تی خودا و نیر دراوی خویان نه کرد، دوايي هه رکه سی دزایه تی خودا بکا، به راستی خودا سزای زور سهخته.

کاتی پیغمهر **﴿ﷺ﴾** گه مارۆی قه لا کانی به نونه زیری دابوو، دواي شکاندنی په یمانه که بیان و بوون به سویند خوار ی بت په رستان له دزی پیغمهر **﴿ﷺ﴾**، گه مارۆ که ی دریژهی کیشا و، فرمانی دا به برینی هندی له دارخورماکانیان، جووه کان زوریان لاگرانبوو، ووتیان: نه ی موحه مه د: تو گومانت نه برود پیغمه ری و، نه ته وی چاکه بکه ی، ئیستا دارخورماکان نه بری! نه بیان سووتنی: نه وه په چاکه کردن؟ پیغمهر ناوړی لی نه دانه وه، فرمووی: من هیچ شتی به بی فرمانی خودا ناکم، له و باره وه خودا فرمووی:

﴿مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لَيْنَةٍ أَوْ نَرْتَكُمُوهَا قَائِمَةً عَلَىٰ أَوَّلِهَا فَيَاذَنَ اللَّهُ وَلِيُخْزِيَ الْفَاسِقِينَ﴾ ئیوه ی موسلمان هیچ دار ی له و دارخورمانه تان نه بریوه، یا ئیوه وازتان نه هیتاوه به پیوه بن، دووایی نه وانه ده ستوری خودا بوون و، له بهر نه وه شیس بووه نه و که سانه ی له ستوری خودا دهر چوون، رسوایان نه کات.

وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ

عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ
وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ

قَدِيرٌ ﴿٦٧﴾ مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ
وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ كَيْ لَا يَكُونَ

دُولَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا
نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٦٨﴾

لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ

هُمْ الصَّدِيقُونَ ﴿٦٩﴾

﴿وَمَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْهُمْ فَمَا أَوْجَفْتُمْ عَلَيْهِ مِنْ خَيْلٍ وَلَا رِكَابٍ﴾ وه هه رشتی له

دارایی و له مالی به نونه زیر جی ماوه خوا گپراویه ته وه به سهر نیر دراوی خویا و، به خشویه و،
سامانداران به شیان نیه له دارایی و سامانی به نونه زیر، دواپی ئیوه دهستان نه گرتوه به سهر
دارایی و سامانی نه واند، نه به سواری چاره وی و نه به سواری هوشتر تووشی هیچ نازار و
ماندوو بوونی نه بوون بۆ پهیدا کردنیان، ئیتر بۆیه ئیوه به شتان نادری، پیغمهر خوی نه زانی به چ
که سیکه ئه دا، به گویره ی روونکردنه وه ی ده ستوری خودا.

﴿وَلَكِنَّ اللَّهَ يُسَلِّطُ رُسُلَهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ به لام خودا ترسی

پیغمهری خسته دلی به نونه زیره وه، هه تا خویان به دن به ده ست پیغمهره وه به بی جهنگ کردن
له گهلان، به بی جهنگ خودا نیر دراوی خوی سهر ته خا به سهر ههر که سیکه ئاره زوی بکا و،
خودا توانای به سهر هه موو شتیکا هه به.

بۆ زانین: خودای مه زن باسی (الفیء) و (الغنیمة) ی کردوه، جیاوازی یان بهم جوړه یه:

۱- (الفنی) بریتی یه له و سامانه ی به بی جهنگ پهیدا نه کړی له سامانی بی باوه ران: یا
به وه ی دهر چوونیان له جیگه ی خویان و به جی نه هیلن بۆ موسلمانان، ههروه ها وهك سهرانه و
(۱۰) یه کی سوودی بازرگانی و، پاش ماوه ی نه و که سه ی له ئاین وه نه گه ری یا که سی

ئەمری و میراتبەری نی، سامانی تری وایە بێ جەنگ پەیدا بێ. ئەم بەشە بە تەبەتی بۆ پێغەمەرە. خۆی ئەزانێ چۆن بەشی ئەکا، بەو جۆرەى خودا لە ئایەتی (۷-۸) ئەم سوورەتە باسی بەش کردنیان ئەکری.

۲- (الغیمه) ئەو شتە بە موسلمانان لە بێ باوەرانی داگیر ئەکەن بەهۆی جەنگ و پەلاماردانیان، ئەو شتە ئەکری بە پێنج کەرتەو: چوار بەشی ئەدری بە جەنگاوەران. هەریە کە لە سوارەکان دووبەشن و، پیادەکان یەک بەش ئەدری. بەشی تری لەو پێنج بەشە ئەخەرتە گەنجینەو. وەك رەفەئى بەش ئەکری لەسورەتی (ئەلەحقافدا) بە درێژی باسی هەردوو لایان کراوە.

﴿مَّا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ شتی خودا ئەگێرێتەو بەسەر ئێو و بە ئێوێ ئەبەخشی لە دارایی دانیشتوانی بێ باوەرانی ئەو گوند و شارە بە بێ جەنگ ئەگیرێ، دواى ئەدری بە خودا و بە نێردراوی خودا و بە خزماتی پێغەمەر لە بەنو هاشم و بەنوموتەلیب و، ئەدری بە هەتیوان و بە هەزاران و بە رێواران. یانی ئەو سامانیان ئەکری بە پێنج بەشەو: بەشیکیان ئەدری بە خودا و بە پێغەمەر و، بە کار ئەهێنێ لە سوودی گشتیدا، وەك درووستکردنی مزگەوت و پرد و نەخۆشخانە و خزمەتی کەعبە و موچەى قازی و زاناکان و گرینی چەك و شتی تر. بەشی تریان ئەدری بە خزماتی پێغەمەر، بە بێ جیاوازی لە نیوان نێر و مێدا. بەشی تریان ئەدری بە هەتیوان بە بێ جیاوازی بەشی تری ئەدری بە هەزاران. بەشی تر ئەدری بە رێواران دەستیان ناگاتە دارایی خۆیان.

﴿كَئِيَّا يَكُونَ دَوْلَةً بَيْنَ الْأَغْنِيَاءِ مِنْكُمْ﴾ ئەو فەینەیه کە بەشی هەزاران و ئەو تاقمانەى پێشوو، لەبەر ئەوێ ئەو سامانە بە تەنها نەبێ بەشی نیوان ساماندار و سەرۆکەکانی ئێو و هەزاران بێ بەش بکری.

ئایینی پێرۆزی ئیسلام دەستورێکی خودایی، چاودێری سوودی گشتی ئەکا بە بێ جیاوازی، پێوستی ئادەمیزاد پێوستە جی بە جی نەکری لەسەر زبانی لایەنێک و سوودی لایەنێکی تر. کەواتە هەموویان لای یاسای ئیسلام یە کسانە. ئەو مەبەستە لەو ئایەتەو بەشەر روون ئەبێتەو کە ئەو دارایی بە تەنها سامانداران دەستی بەسەردا نەگرن و، لە نیوان خۆیاندا ئەم دیو ئەودیوی بێ بکەن و، هەزاران بێ بەش بن لێرەدا هەرچەندە سامانداران بێ بەش کراون. بەلام دادپەروەری و یە کسانى چاودێری کراون هەتا هەزارانیان بگەنە پلەى سامانداران و، وەك یەکیان لى بێ لە دەرامەتتدا، یا لەوانەو نزیك ببەنەو و، هەست بە کەم و کورێ خۆیان نەکەن.

﴿وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ وه هدرشتی نیردرای خودا فرمانی بین ئه‌دا و، هدرشتی ئه‌و به ئیوه‌ی ئه‌به‌خشی له دارایی، دوا‌یی ئیوه به خوشی و دادپه‌روه‌ری بگرن و په‌یره‌وی بکهن و، ئه‌و شته‌ی نیردرای خودا قه‌ده‌غه‌ی ئه‌کا ئیوه‌ی وازی لی‌به‌یتن و بین فرمانی نیردرای خودا مه‌کهن و له خودا بترسن. به راستی سزای خودا زۆر سه‌خته بو که‌سی بین فرمانی خودا و نیردرای خودا بکا. له پاشانا خودا پرونی ئه‌کا‌ته‌وه که مه‌به‌ست له خزمه‌کان و هه‌ژاران و رێپوران چ که‌سانیکن و ئه‌فرموی:

﴿لِلْفُقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الَّذِينَ أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَأَمْوَالِهِمْ﴾ بو ئه‌و هه‌ژارانه‌ی کۆچیان کردووه له مه‌که‌وه بۆلای مه‌دینه له خزمه‌ت پیغه‌مه‌ردا، به زۆر دهر‌کراون له جیگه‌ی خویانا و له دارایی خویان بین‌ه‌ش کراون، جگه له خودا و له نیردرای خودا، که‌سی تریان نی‌یه به‌خیریان بکات.

﴿يَتَتَّبِعُونَ فُضْلًا مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا وَيَنْصُرُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ ئه‌و هه‌ژاره دهر‌کراوانه داوای خواره‌مه‌نی پاداشت و په‌زامه‌ندی له خودا ئه‌کهن و، یارمه‌تی ئایینی خودا و نیردرای خودا ئه‌ده‌ن، ئه‌و که‌سانه راست ئه‌کهن له با‌وه‌ره‌یتاندا.

وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ
يُحِبُّونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً
مِّمَّا أُوتُوا وَيُؤْثِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ
وَمَنْ يُوقَ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١﴾
وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا
وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا
غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٠﴾ أَلَمْ تَرَ إِلَى
الَّذِينَ نَافَقُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ
الْكِتَابِ لَئِنْ أُخْرِجْتُمْ لَنَخْرُجَنَّ مَعَكُمْ وَلَا نُطِيعُ فِيكُمْ
أَحَدًا أَبَدًا وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرَنَّكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ
﴿١١﴾ لَئِنْ أُخْرِجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ

وَلَيْنَ تَصَرُّوهُمْ لَيُوَلِّيَنَّ الْأَدْبَرَ ثُمَّ لَا يُصْرَبُونَ ﴿١٢﴾
 لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ
 لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٣﴾ لَا يَقْنِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرَى
 مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ
 جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٤﴾
 كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ
 أَلِيمٌ ﴿١٥﴾

له پاش ئه وهی خودا باسی کۆچکه رانی کرد باسی ئه وه که سانه ییش ئه کات دانیشتووی شاری مه دینه ن چاکه یان باس ئه کا و ئه فهر موئ:

﴿وَالَّذِينَ تَبَوَّءُوا الدَّارَ وَالْإِيمَانَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾ وه که سانیکی ئه وتو یاریده ی پیغمه ریان داوه و، له مه دینه دانیشتون و کردوویانه به نیشتمانی خو یان و به نیازی پاکه وه باوه ریان هیساوه له پیش ئه وهی موسلمانان کۆچ بکه ن له مه که وه بۆلایان و بۆلای مه دینه.

﴿يَجِبُونَ مَنْ هَاجَرَ إِلَيْهِمْ وَلَا يَجِدُونَ فِي صُدُورِهِمْ حَاجَةً مِّمَّا أُوتُوا﴾ ئه وه که سانه ی دانیشتووی مه دینه ن ئه وه که سانه یان خۆش ئه وئ کۆچیان کردووه له مه که وه بۆلایان و، ده ستیان ناکه وئ له دلی خو یانا رق و دل پیسی له بۆ ئه و شته ی به خشراوه به کۆچکه ران له و دارایی به ی به جی ماوه له بی باوه ران یا لیان ئه گیرئ.

﴿وَيُؤْثِرُونَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ﴾ وه یاریده ده ران کۆچکه ران له پیش خو یان ئه خه ن له دارایی و له جیگه دا و ریزیان ئه ده ن به سه ر خو یانا و، باوه کو زۆریش هه ژار بن و پیوستی یان به دارایی هه بی.

﴿وَمَنْ يُوقِ شُحَّ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ وه هه ر که سی ده روونی خۆی پیاریزی له رژی و له ئاواتی دوا رۆژی پوچی جیهان، دوا یی ئه وه که سانه سه ر ئه که ون له جیهاندا و باسیان ئه کړئ به چاکه و له پاشه رۆژ و پاداشتی چاکیان ئه دریتی و ئه چنه به هه شت.

﴿وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ﴾ وه که سانیکی ئه وتو له دوا ی کۆچی دووا یی پیغمه ر و کۆچکه ران و یاریده ده رانه وه دین چین به چین هه تا رۆژی دوا یی ئه لین: ئه ی په روه ر دگاری ئیمه: تو له ئیمه و له و برایانه ی ئیمه پیش ئیمه که وتوون به باوه ره یان خۆش به.

﴿وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَحِيمٌ﴾ و تو ئه ی پهروه ردگار دامه نئ له دلی ئیمه دا رق و دل پسی بو که سانیکی ئه و تو باوه ریان هیئاوه، ئه ی پهروه ردگاری ئیمه. به راستی تو خاوه نی بهزه یی زوری و میهره بایت بی ئه ندازه یه.

له و نایه ته وه بو مان روون ئه بیته وه: ئه و که سانه ی له دل یانا رق و کینه هه بی بو هاوړیکانی پیغمهر، گفتوگزی ناشایسته به وان بلئ و، داوای لی بو ر دنیان بو نه کا نابسه جیگه ی بهزه یی و میهره بانی خودا، ههروه ها هه موو چینی بو چینی پیشوری خو ی. نه که وه کو ئیستا کو مه لئ په یدابوون به ناوی ئیسلامه وه ئه لئین: ئیمه خز مه تی گه شه پیندان و جوولانه وه و برایه تی و بزورتنه وه ی ئیسلام ئه که ین، که چی کار و گفتوگزی ناشایسته ئاراسته ی هاوړیکانی پیغمهر و پیشه وانی پیشو ئه که ن به تایه تی مالیک و نوعمان و ئه حمه د و شافعی. ههروه ها بو مان روون ئه بیته وه: په یره وانی پیغمهر ئه کرین به سی به شه وه له پله و پایه دا: یه که م کوچکه ران، دووم یارده ده رانی ئایینی خودا و نیژدراوی خودا. سی هه میان ئه و که سانه ی دوا ی ئه وان دئین: کات له دوا ی کات پیشو وه کان یان پله و پایه یان گه و ره تره له دووا که و تروه کان.

﴿أَلَمْ تَر إِلَى الَّذِينَ تَقَفُوا يَقُولُونَ لِإِخْوَانِهِمُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ﴾ ئایا تو نه تر وانیوه بو لای که سانیکی ئه و تو دوو روون، به و برایانه ی ئه و تو ی خو یان ئه لئین باوه ریان نه هیئاوه له خاوه ن نامه کان، به تایه تی به به نو نه زیر:

﴿لَئِنْ أَخْرَجْتُمْ لَتَخْرُجُنَّ مَعَكُمْ وَلَا تُطِيعُ فِيكُمْ أَحَدًا أَبَدًا﴾ به راستی ئه که ر ئیوه ده ربکرین له جیگه ی خو تانا له لایه ن موحه مه ده وه، به راستی ئیمه یش له که ل ئیوه دئینه ده ره وه و، ئیمه په یره وی هیچ که سی ناکه ین جه ننگ له که ل ئیوه بکا هه رگیز و، بیه وی ئیوه رسوا بکا. ﴿وَإِنْ قُوتِلْتُمْ لَنَنْصُرْكُمْ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ﴾ وه ئه که ر ئیوه جه ننگان له که ل کرا، به راستی یارمه تی ئیوه ئه ده ین له دزی موسلمان و موحه مه د و، خودا شایه تی ئه دا: به راستی ئه و دوو رووا نه درو ئه که ن، له وه ی ئه یلئین و، له یارمه تی ئه وان و ده ریش ناچن له که ل یانا وه که خودای مه زن ئه فهرموی:

﴿لَئِنْ أَخْرَجُوا لَا يَخْرُجُونَ مَعَهُمْ وَلَئِنْ قُوتِلُوا لَا يَنْصُرُونَهُمْ﴾ به راستی ئه که ر به نو نه زیر ده ربکرین دوو رووه کان له که ل یانا نارو نه ده ره وه، ئه که ر جووه کان جه نگی یان له که ل بکری و دوو رووه کان یارمه تی جووه کان ناده ن، هه روا یش بوو جووه کان ده ریشکران و دوو رووه کان له که ل یان نه جوونه ده ره وه.

﴿وَلَئِنْ نَصَرُوهُمْ لَيُولْنَ الْأَذْبَارَ ثُمَّ لَا يَنْصُرُونَ﴾ وه به راستی ئه که ر دوو رووه کان یارمه تی جووه کان یان بدایه، دوو رووه کان ئه شکان و بده و دوا رپان ئه کرد، له پاشان دوو رووه کان یارمه تی یان نه ئه دا و، خودا له ناوی ئه بردن و، دوو رووی په که یان سوودی به وان نه ئه به خشی، چونکه بی باوه ری یان ئاشکرا ئه بی:

﴿لَأَنْتُمْ أَشَدُّ رَهْبَةً فِي صُدُورِهِمْ مِّنَ اللَّهِ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ﴾ به راستی جووه کانی به نونه زیر و دوورووه کان زورتر له دلیانه وه له ئیوه نه ترسن له خودای مه زن. چونکه چاوه پروانی نه وه نه کهن سزای ئیوه یان توش بی. به لام چاوه پروان نین له روژی دووایی دا توشی سزای خودا بین، چونکه باوه ریان به خودا نی وه و، نهو ترسه زوره ی نهوان له ئیوه له بدر نه وه یه نه ندازه ی گه وره بی خودا نازانن.

﴿لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرَى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ﴾ خودا نه زانی جووه کان و دوورووه کان هه موویان توانای نه وه یان نی وه رووه پرووی جهنگ له گهل ئیوه ی موسلمان بکهن مه گهر له ناو قه لا سه خته کاندا، یا له پشتی دیواره کانه وه، بیگومان نهو جو ره کارانه پیشه ی نهو که سانه یه ترسنوکن و هوره یان رووخابی.

﴿بِأَنَّهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحَسُّبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ﴾ نهو جووانه و نهو دوورووانه، نازایی و توانایان هدر له ناو خویندایه و بۆ یه کتری نازان. نه گهر جهنگ له گهل ئیوه بکهن، نهو نازایی و هه لمه ته یان نامیتی و، له پشتی دیوار و له ناو قه لا سه خته کانه وه جهنگتان له گهل نه کهن، شیرن بۆ یه کتری رپوین بدرانبهر به ئیوه، تو گو مان نه بدیته نهوان له سه ر دۆستایه تی به له ناو یه کتری دا کو بوونه ته وه، دلیان په راگه نده و جیاوازه بۆ یه کتری، چونکه بیروباوه ر و مه به ستیان جیاوازه، نهو دزایه تی و دل پیسی به ی نهوان له بدر نه وه یه سوود و زبانی خوینان نازانن.

﴿كَمَثَلِ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَرِيبًا ذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ وینه ی جووه کانی به نونه زیر له دوژمنایه تی یان بۆ موحه مه د و، تو له سه ندنه وه لهوان به وینه ی که سانیکی نهو تو بوون له پیش نهوانه وه بوون، وینه ی بی باوه رانی قوره ش، جهنگیان له گهل موحه مه د کرد بهم نزیکه و، له روژی به دردا و، دوایی خرا به ی بی باوه ری خوینان چیشتوه، بۆ نهوان هه یه سزایه کی نازارده ر له روژی دووایی دا.

كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ
قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾
فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاُ
الظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾ يٰأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ
نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ

﴿ ١٨ ﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿ ١٩ ﴾ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿ ٢٠ ﴾

دوو رووه كان ووتيان به بدنونه زيره كان: ئيوه جەنگ بکەن لە گەڵ موحمەد و، ئيمه لە گەڵ ئيوهين لە جەنگ کردن و دەر کردنتان، کاتى جووه کان تووشى رسوايى بوون، دوو رووه کان خوڤان شاردهوه له هيلانه کانيانا نه به چاو نه بينران و نه شوينه وهريان دياربوو، خوداى مهزن بهو بۆنه يوه نه فەرموئ:

﴿ كَمَثَلِ الشَّيْطَانِ إِذْ قَالَ لِلْإِنْسَانِ اكْفُرْ فَلَمَّا كَفَرَ قَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنكَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴾ ئەو دوو رووانه له هاندانيان بۆ جووه کان که ياخى بن له موحمەد، به وينەى شەيتان، کاتى ئەلى به ئاده ميزاد: تو بى باوه بى به خودا، دواى ئەوهى بى باوه پيوو به خودا شەيتان ئەلى: به راستى من بيزارم لە تو. به راستى من له خوداى پهروه ردگارى ههموو بوونه وهران نه ترسم.

﴿ فَكَانَ عَاقِبَتُهُمَا أَنَّهُمَا فِي النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴾ دوايى پاداشتى شەيتان و ئەو ئاده ميزده به راستى له ناو ناگرى دۆزه خدان، بهردهوامن له ناو ئەو ئاگرەدا. ئەو سزايه بهردهوامه پاداشتى ئەو کەسانەيه ستم له خوڤان نه کەن.

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَلَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴾ ئەى کەسانىكى ئەوتۆ باوه پتان هيتاوه: ئيوه له خودا بترسن و بى فهرماني خودا مه کەن، له بهر ئەوهى خوڤان بپاريزن له سزايى خودا و، با ههموو کەسى تهماشاي شتى بکا و له پيشهوه کردوو يەتى: ئايا چاکه رزگارى بکا، يا خراپه تووشى سزايى بکا به يانى که رۆژى دووايى به، چونکه نزیکه هاتنى و، ئيوه له خودا بترسن و خوڤان له بى فهرماني خودا بپاريزن. به راستى خودا ئاگاداره به شتى ئيوه نه يکەن.

﴿ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴾ وه ئيوهى باوه پردار وينەى کەسانىكى ئەوتۆ مەبن وازيان له يادى خودا و فەرموودهى خودا هيتاوه، دوايى خودا پيوستى ئەوان له بىرى خوڤان بباتهوه و، کارى چاک بۆ خوڤان نه کەن، ئەو کەسانه ئەوانه لا يانداوه له پەرستنى خودا.

﴿ لَا يَسْتَوِي أَصْحَابُ النَّارِ وَأَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴾ دانىشتوان و ياراني ناگرى دۆزه خ و، دانىشتواني به ههشت وينەى يەك نين، چونکه دانىشتواني ناگر ريسوا

ئهبن، دانیشتوانی بههشت شادمانن هه ریه که یان به گوێره ی کرداری خوێان و، دانیشتوانی بههشت هه ر ئهوان رزگاریان ئه بێ له سزای ناگر و به ئاواتی خوێان ئه گهن و بهر خوردارن له پاشه پوژدا.

دوایی خودای مهزن کاریگهری زۆری قورئانی پیرۆزی پوون کردهوه، بهو هه موو موژده و هه ره شه ی له ناویاندا به و، به هاندان و به ترساندن و، به ئامۆزگاری ئایه ته ئاشکراکانی قورئان و، ئهوانه هه موو نه خشه ی رینگه ی چاگ و خراپی بو ئاده میزاد کیشا و، رینگه ی رانومایی گومرایی پوون کردهوه، ئهوانه هه موویان بو ئه وه بوو که سانیکی ئه وتو برسیتی دلیان ره قه و پووناکی قورئان وه رناگرن و فهرمووده ی خودا نایان ترسیتی ئه وه نده دلیان ره قه، ئهوانه ی باسکران ئه گه ر پووی پی بکری بۆلای کیتی به هه موو ره قی و سه ختی به هه یه تی، ترسی لی پهیدا ئه بێ و، فهرمووده ی خودا به جی ئه هیتی و له ترسی خودا پارچه پارچه ئه بێ و، دوایی ئاده میزاد بهو لاوازی به وه که هه یه تی، به جۆری تو ئه بیینی می شو له نازاری ئه دا و، کۆ که ره شه ئه یکوژی و، ئاره قی له شی بۆگهن و قیزه ونی ئه کات، که چی فهرمووده ی قورئان کاری تی ناکا، له و باره وه خودا فهرمووی:

لَوْ أَنْزَلْنَاهُ دَا
الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ
اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَلُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ
﴿٦١﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عِلْمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ
هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿٦٢﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهِمُّ الْعَزِيزُ
الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ
﴿٦٣﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى
يُسَبِّحُ لَهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٤﴾

﴿لَوْ أَنْزَلْنَاهُ دَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ﴾ ئه گه ر ئیمه ئه و قورئانه مان رهوانه بکرا به ته خواره وه بو سه ر کیتی، بهو ره قی و سه ختی به وه هه یه تی، به راستی تو ئه و کیتو ئه بیینی ئه ترسی و نه رم ئه بێ و پارچه پارچه ئه بێ له ترسی خودا ئه که ویته خواره وه.

دوایی بۆ ئه بی ئاده میزاد بهو بی نرخیه ههیه سه ر بۆ فه رموده کانی خودا شوڤ نه کا و نه بیسی؟ ئایا له بهر ئه وهیه خۆی به ره قتر و سه ختر نه زانی. یا له بهر ئه وهیه زۆر نه زان و بی باوه ر و گو مرایه؟ بیگو مان له بهر بی ئه قلی و بی باوه ری به تی به خودای مه زن و خاوه ن توانا. ﴿وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ لَضَرِبِهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ وه ئیمه ئه و وێنا نه پروو ن ئه که یه وه بۆ ئاده میزاد. بۆ ئه وهی ئه وان بیر که نه وه له فه رموده کانی خودا و له ناوه روک و مه به ستی ئه و وینه ئی دانانه. هه تا سوودی یان ئی وه ربگرن و، ئه قلی خۆیان بجه نه کاره وه، بۆ دۆزی نه وهی کاری چاک و خراب.

دوای ئه وهی خودای مه زن ریزی قورئانی پروو ن کرده وه، باسی پروو نکرده وهی گه وره یی خۆی نه کا که ئه و قورئانه فه رموده ی خودایه که، خاوه نی چه ند شتی که جگه ی خودای مه زن ئه و شتانه ی نی به و، ناتوانی بریاری ئه و شتانه بدا بۆ خۆی و، نه بو وه و نایشی و، ئه فه رموی: ﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ خودا که سیکی ئه وتۆیه، هه یج خودایه نی به شایانی په رستی و، خاوه نی چه ند شتی که جگه ی خودا که سی تر نی به تی، وه ک ئه م سێ زده شتانه:

۱- ﴿عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ﴾ خودایه کی ئه وتۆیه ئه زانی به هه موو شتیکی نه یی و له بهر چا و نی به، به هه موو شتی ئه بی نرین له لایه ن ئاده میزاده وه.

۲- ﴿هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ﴾ خودا که سیکی ئه وتۆیه، به خشن ده یی ئه و هه موو بو ونه وه رانه ئه گر ته وه، باوه ردار بن یا بی باوه ر، ئاده میزاد بن یا جگه ی ئاده میزاد، جگه ی خودا که سی نا ونه برا وه به (الرحمان)، به زه یی و میهره بان ی زۆره بۆ باوه رداران به ته نها له روژی دووایی دا.

۳- ﴿هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾ خودایه کی ئه وتۆیه هه یج که سی نی یا، شایانی په رستی جگه ی ئه و، ته نه یایه، بی ها وه ش و بی وینه یه.

۴- ﴿الْمَلِكُ﴾ پادشا و خاوه نی هه موو بو ونه وه رانه، خاوه نی زیندوو کرده و خاوه نی مردنی هه موو گیاندارانه. په نای هه موو که س ئه دا و، هه یج که سی په نای ئه و نادا.

۵- ﴿الْقُدُّوسُ﴾ خودایه کی ئه وتۆ پاک و دووره له هه موو شتی شایسته ی گه وره یی ئه و نه بی، په ستی و خرابی پروو تی نا کا.

۶- ﴿السَّلَامُ﴾ خودایه کی ئه وتۆیه، خۆشی و بی وه یی و ئاسایش ئه به خشی به گیانداران و، ترسیان ئی دوور نه خاته وه.

۷- ﴿الْمُؤْمِنُ﴾ خودایه کی ئه وتۆیه دوستانی خۆی له ستم و له ترس و سزا نه پارێزی و، دنیایان نه کات.

۸- ﴿الْمُهَيِّنُ﴾ خودایه کی ئه وتۆیه ناگاداره به سه ر هه موو شتی کا و، ئه یان پارێزی، داد په روه ره بۆیان.

۹- ﴿الْعَزِيزُ﴾ خودایه کی نهوتویه به هیژ و به توانا و به دهسته لاته، هیچ کدسی ناتوانی ریگه به فرمانه کانی بگری و، زبانی توش بکات.

۱۰- ﴿الْجَبَّارُ﴾ خودایه کی نهوتویه پله و پایه ی بهرز تره له هه موو کدسی و، بالادهستی نییه و، خاوه نی گه وره یی به کی نهوتویه جگه ی خو ی سهرشوری نهون.

۱۱- ﴿الْمُتَكَبِّرُ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ خودایه کی نهوتویه بی نه ندازه یه له گه وره یی دا، دووره له شتی شایانی گه وره یی نهو نه بی، خودایه که پاکه لهو شتانه ی بت په رستان باسی نه کهن.

۱۲- ﴿هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ﴾ نهو خودایه خودایه کی نهوتویه درووستکه ری هه موو بوونه وهرانه و، شیوازی هه ندیکیان له هه ندی تریان جو ی نه کاته وه.

۱۳- ﴿الْمُصَوِّرُ﴾ خودایه کی نهوتویه نه خشه کی شی هه موو گیاندارانه و، پیکیان وه نه نی له منالذانی دایکیان پله پله و، به جوړیکی جیاواز.

﴿لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ هه ر بو خودایه چهنه ناوی به لگه نه له سهر شیرینی مانا کانیان، شتی له ناسمانه کان و زهوی دان پاکی و دووری دهر نه برن بو خودا له شتی شایسته ی گه وره یی خودا نه بی، هه ری به کدیان به زمانی تاییه تی خو یان.

نووسراوئیکم بئ نییه، عدلی شمشیره کدی دهر کیشا له کینلان و ترساندی، ژنه که له ناو مووی سدری دا نووسراوه کدی دهر هینا، کاتی هاتندوه خزمدت پیغمدر ﴿ﷺ﴾ پیغمدر حاتی بی بانگ کرد و فهرمووی: چ شتی پالی پئو نای ئدو کاره بکدی، حاتیب ووتی: ئدی نیردرای خودا سویندم به خودا، بئ باوه ری و گومان به سدرما نه هاتووه لهو کاتهوه موسلمان بووم و، لهو کاتهوه خرابییم نه کردووه، دلم دهر باره ی نیسلام نه گورپراوه، به لام من مروئیکم بئ پشتیوان له ناو مه کدا ویستم چاکه یه بکه کم له بۆ قوره یشی یه کان له بۆ پاراستنی خزمه کام له خرابه ی ئهوان. عومهری کوری خهتاب ووتی: ئدی نیردرای خودا لیم بگه ری با بدهم له سه ری ئه و مروقه دوورپووه، پیغمدر ووتی: به راستی ئه و پیاوه جهنگی به دری بینیه، خودا به چاوی میهره بانی یه وه ته ماشای جهنگ کدرانی به در ئه کات، خودا به و که ساندی فهرمووه: من له ئیوه خویشووم چ شتی نه کهن بیکهن، خودا له باره وه فهرمووی:

بسم الله الرحمن الرحيم

به ناوی خودای به خشنده ی میهره بان

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ﴾ ئدی که سانیکی ئه و تو باوه پرتان هیناوه: ئیوه دوژمنی خۆتان مه کدن به دوست بۆ خۆتان، دوستانه تی و خوشه ویستی خۆتان به وان بگه یه نن.

﴿وَلَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ وَيَأْكُمُونَ أَن تَزْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ﴾ هه به راستی ئه و که سانه باوه پرتان نه هیناوه به شتی هاتووه بۆلای ئیوه له راستی ئایینی نیسلام و قورئان، ئدو که سانه نیردرای خودا و ئیوه یان دهر کردووه له مه که، له بهر ئه وه ی ئیوه به خودای پهروه دگاری خۆتان باوه پرتان هیناوه.

﴿إِن كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي وَابْتِغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمَوَدَّةِ﴾ نه گهر ئیوه دوستی منن دوژمنانی من بکه ن به دوستی خۆتان، نه گهر ویستان بچه دهر وه له نیشتمانی خۆتان له بهر جهنگ کردن له ریگه ی ئایینی مندا و له بهر په زامه ندی من بۆ بهرز کردنه وه ی ئایینی من و په ره پیدانی. ئایا ئیوه چۆن به نهیته دوستانه تی خۆتان نه گه یه نن به دوژمنانی خودا. گومان نه یه نن خودا به نهیته ئیوه نازانی؟

﴿وَإِنَّا أَغْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَن يَفْعَلْهُ مِنكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ﴾ وه من زانارم له هدموو که سی به شتی ئیوه په نهانی ئه دهن و به شتی ئیوه ناشکرای نه کهن و، ههر که سی له ئیوه ئه و نهیته یه بگه یه نن به دوژمنانی من، دوا یی ئه و که سه به راستی لایداوه له ریگه ی خودا.

تهفسیری زمناکۆیی

﴿ سوره تی نهلموته حین ﴾

له مه دینه هاتووته خواره وه. ژماره ی نایدته کانی (۱۳) نایدتن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ
إِلَيْهِم بِالْمُودَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ يُخْرِجُونَ الرَّسُولَ
وَأَيَّاكُمْ أَنْ تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ رَبِّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ خَرَجْتُمْ جِهَادًا فِي سَبِيلِي
وَأَبْغَاءَ مَرْضَاتِي تُسِرُّونَ إِلَيْهِم بِالْمُودَّةِ وَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا أَخْفَيْتُمْ
وَمَا أَعْلَنْتُمْ وَمَنْ يَفْعَلْهُ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١﴾ إِنْ
يَشْفَقُوكُمْ يَكُونُوا لَكُمْ أَعْدَاءً وَيَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتَهُمُ
بِالسُّوِّ وَوَدُّوا لَوْ تُكْفُرُونَ ﴿٢﴾ لَنْ تَنْفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ
يَوْمَ الْقِيَمَةِ يَفْصَلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣﴾

کاتی پیغمه‌ری خودا وستی خوئی ریک بجا بۆ داگیر کردنی شاری مکه، یه کئی له
هاوریکانی پیغمه‌ر به ناوی حاتیب کوری ئه‌بی بده‌عه که یه کئی بوو له کۆچکه‌ران و، زۆر به
باشی و به کرده‌وی نازایانه له رۆژی به‌دردا تاقی کرابووه‌وه، خاوه‌نی باوه‌ریکی به تین بوو،
خزم و مناله‌کانی له مکه به‌جی هیشبوو، که زانی به مه‌به‌ستی پیغمه‌ر ﴿﴾، وستی
چاکه‌یه بکا له گه‌ل بی‌باوه‌رانی مکه، بۆ ئه‌وه‌ی خزم و مناله‌کانی به‌اریزی له نازاری
بی‌باوه‌ران، نه‌وه‌ک به‌هۆی ئه‌مه‌وه نازاریان بده‌ن، بۆیه نامیده‌کی نووسی بۆیان و، دای به‌ زنی
ئیده‌ویست به‌جی بۆ مکه و، (۱۰) دیناریشی پی‌دابوو، له نامه‌کدی دا نووسیوی بۆیان:
نیردراوی خودا ئه‌یده‌وی بیت بۆ مکه و داگیری بکات ناگاتان له خۆتانبی، دوا‌یی خودا
سروشی ناسارده خواره‌وه، به‌و کاره‌ی (حاتیب) کردبووی، پیغمه‌ر ﴿﴾ عدلی کوری
ئه‌بو‌تالیب و چدن که‌سی تری نارد و فهرمووی: بچن بۆ فلان جینگه تووشی زنی له‌بن ئه‌جی بۆ
مه‌که، نوسراویکی لایه‌ لئی بسین و به‌ره‌لای بکه‌ن، ئه‌گه‌ر نه‌یدانی بده‌ن له گه‌ردنی، نه‌وان
چوون و له‌و جینگه‌یه‌دا پیغمه‌ر ﴿﴾ دیاری کردبوو، به‌و ژنه گه‌یشتن و، ژنه‌که ووتی: هیچ

ته‌فسیری زمانکۆیی

﴿إِنْ يَتَّقُوا لَكُمْ أَغْدَاءَ﴾ نه گهر بی باوه ران ئیوه یان ده سبکه وی ووبتان بینن نه وان نه بن به دوزمنی ئیوه و، نازارتان نه دهن و دیلتان نه کهن. که واته ناردنی دؤستایه تی بؤلای نه وان هیچ سودی ناگه به ننی.

﴿وَيَسْطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ وَأَلْسِنَتُهُمْ بِالسُّوءِ وَوَدُّوا لَوْ تَكْفُرُونَ﴾ وه نهو بی باوه رانه دهستی خویان و زمانی خویان به نازاره وه دریز نه کهن بؤلای ئیوه و، ناواته خوازن ئیوه له نایینی ئیسلامه وه وه رگهرین.

﴿لَنْ تَنفَعَكُمْ أَرْحَامُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ يَفْضَلُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ خزم و مناله کانتان نه واندهی نهو تو یان به رده وامن له سه ر بی باوه ری و، له مه که به جی ماون له رۆزی دووایی هیچ سودی به ئیوه نابه خشن، خودا ئیوه و نه وان له یه ک جوی نه کاته وه، هه ندیکیان له دهستی هه ندیکیان رانه کهن، ئیوه بؤلای به هه شت و، مناله بی باوه ره کانتان بؤلای دۆزه خ و، خودا ناگاداره به شتی ئیوه نه یکه ن و ناگاداره به شتی نایکه ن.

قَدْ
كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ إِذْ قَالُوا الْقَوْمِ هُمْ
إِنَابُ رءُؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ وَبَدَا بَيْنَنَا
وَبَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَحْدَهُ إِلَّا
قَوْلَ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَا اسْتَغْفِرَنَّ لَكَ وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ
رَبَّنَا عَلَيْكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿١﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَارْحَمْنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾
لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ
وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٣﴾ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوَدَّةً وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٤﴾

خودای مەزن داوا له موسلمانان نه کا چاو له ئیبراهیم و تاقمه که ی ئیبراهیم بکه ن له باره ی دؤستایه تی له گه ل بی باوه ران و، نه وان بکه ن به چاولیکراوی خویان، هه روک نه وان وازیان هینا

لە باوك و خزمایەتى خۆيان كە بى باوەرپوون، ئىيەى مۇسلىمانىش چاۋ لەوان بىكەن و دۆستايەتى لەگەل خزم و منالى بى باوەرى خۆتان مەكەن و، وازيان لى بهيتن و، لەو بارەو ە خودا ئەفەرمۇى:

﴿قَدْ كَانَتْ لَكُمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ فِي إِبْرَاهِيمَ وَالَّذِينَ مَعَهُ﴾ بەراستى بۆ ئىيەى مۇسلىمان ھەيە لە ھىزى باوەرپەيتانى ئىبراھىم و كەسانىكى ئەوتۆ باوەرپان ھىسابو لەگەل ئىبراھىمدا پىشەوايى چاۋلىكردنىكى شىرىن، ئەوانىش ەك ئىيە نىشتمانى خۆيانيان بەجى ھىشت و وازيان لە خزمایەتى خۆيان ھىنا. كەواتە ئىيەش بە وىندى ئەوان دۆسايەتى بى باوەرپان مەكەن و ئەوان چۆنبوون، ئىيەش وابن.

﴿إِذْ قَالُوا لِقَوْمِهِمْ إِنَّا بُرَءَاؤُا مِنْكُمْ وَمِمَّا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ كَفَرْنَا بِكُمْ﴾ كاتى ئىبراھىم و ئەو كەسانەى لەگەلپوون بە خزمە بت پەرستەكانى خۆيانيان ووت: بە راستى ئىمە لە ئىيە و شتى ئىيە ئەپەدرستن لەجگەى خودا بىزارىن. باوەرپان بە ئايىنى ئىيە و خوداكانى ئىيە نىيە. ﴿وَبَدَأَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ أَبَدًا حَتَّى تُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَخَدَّهٖ﴾ ە دۆرمنايەتى و رق و خۆشەويستى نىوان ئىمە و نىوان ئىيە ئاشكرابوو بە بەردەوامى ھەتا ئىيە باوەر بە خودا ئەھىتن بە تەنھا و واز لە بت پەرستى ئەھىتن.

﴿إِنَّا قَوْلُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ لَأَسْتَغْفِرَنَّ لَكَ﴾ بۆ ئىيەى مۇسلىمان ھەيە چاۋ لە ئىبراھىم بىكەن لە ھەموو كاريكىدا مەگەر لە گفتوگۆى ئىبراھىما نەبى ووتى بە باوكى: بەراستى من داۋاى لىخۆشبوون ئەكەم بۆ تۆ لە خودا، لەو داۋاكارىيەدا چاۋى لى مەكەن و، ئىيە داۋاى لىخۆشبوون بۆ بت پەرستان مەكەن، ئەو داۋاى ئىبراھىمەش لەبەر ئەو ەبوو بەلئىنى دابوو بە باوكى بۆى پاپرپتەو ە لاى خودا، ويستى بە بى بەلئىن ەرنەچى، كە زانى باوەر ناھىتى وازى لى ھىنا.

لە پاشانا خوداى مەزن روونى ئەكاتەو ە ئىبراھىم و تاقمەكەى بە چ جۆرى وازيان لە نىشتمانى خۆيان ھىنا و، چۆنپان پەنابرد بۆلاى خودا و چ شتىكىيان ووت:

﴿وَمَا أَمْلِكُ لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ﴾ ە ئىبراھىم ووتى بە باوكى: من ھىچ سوودى بە تۆ نابەخشم و، ناتوانم سزاي خودا لە تۆ لادەم ئەگەر بەردەوامى لەسەر بى فەرمانى خودا و ھاۋەشى بۆ دابىنى، بۆيە بەلئىم بۆ داي ئومىدەواربووم مۇسلىمان بىي.

﴿رَبَّنَا عَلَيْنِكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنَبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ ئىبراھىم و تاقمە باوەرپارەكانى لەگەلى دابوون لە خودا ئەپارپانەو ە، ئەيان ووت: ئەى پەرورەدگارى ئىمە: ئىمە ھەر پشت بە تۆ ئەبەستىن و ھەموو كاريكمان بە تۆ ئەسپىرىن و، ھەر بۆلاى تۆ ئەگەرپىنەو ە، ھەر بۆلاى تۆيش ئەگەرپىنەو ە لە پاشەرپۇژدا.

﴿ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاعْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ ئه ی پهره وردگاری ئیمه تو بی باوه ریان زال مه که به سهر ئیمه دا و، سزامان مه ده به دهستی کهسانیکی ئه وتو باوه ریان به تو نه هیناوه و، تو له ئیمه خوش به و، ئه ی پهره وردگاری ئیمه. به راستی تو زور به دهسته لات و گه وره ی، هه موو شتی ئه زانی و هه موو شتی له جینگه ی شیاوی خویا دانه ئی. بو زورتر هاندانی موسلمانان و چاو کردنیان له ئیبراهیم خودا به موسلمانان ئه فهرموی:

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ ﴾ به راستی بو ئیه ی موسلمان هه ده له کار و پیشه ی ئیبراهیم و تاقمه که ی دا چاولیکردنیکی زور شیرین بو که سی به ئومیدی پاداشتی خودایی و، بترسی له سزای رۆزی دوایی.

﴿ وَمَنْ يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ ﴾ و هدر که سی واز له فهرمانی خودا به ئی و، دۆستایه تی دۆژمانی خودا بکا و، چاو له پیاو چاکان نه کا، دوایی به راستی خودا پترستی به درووستکراوانی خوی نی به. خودا خوی له خویا شایسته ی ئه وه یه سوپاسی بکری له هه موو فهرمانه کانی دا.

﴿ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَجْعَلَ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الَّذِينَ عَادَيْتُمْ مِنْهُمْ مَوْدَّةَ وَاللَّهُ قَدِيرٌ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ ئیه به ئومیدی ئه وه بن خودا درووست بکا له نیوان ئیه ی موسلمان و له نیوان کهسانیکی ئه وتو دۆژمنایه تی ئیه یان کردووه خوشه ویستی و دۆسایه تی و، خودا یارمه تی یان بدا بۆلای باوه ره ئیان و خودا زور به توانیه دۆژمنایه تی نه ده ئی له نیوانتالا، خودا لی خوشبوونی زوره بو گونا هبارانی پیشوو، زور خاوه نی به زه بی و میهره بانی به.

ئه سمای کچی ئه بوبه کر که دایکی بت په رست بو، ئه بوبه کر ته لاقی دا بو، رۆژی دایکی ئه سما ویستی بچی بۆلای ئه سمای کچی و هه ندی دیاریشی بو هینا بو، ئه سما دیاری به که ی وهر نه گرت و رینگه یشی بی نه دا بچینه ناو خانووه که ی، بو ئه وه مه به سه عائشه ی خوشکی به باوکی خوی ووت: په رسیار له پیغمه ر بکا له و باره وه، بو روون کردنه وه ی وولامی ئه و په رسیاره ئه م دوو ئایه تانه هاتنه خواره وه، پیغمه ر ﴿ ﷺ ﴾ فهرمانی دا به وهر گرتی دیاری به که و، جوونی دایکی ئه سمایش بۆلای و پیشوازی لی بکا و خودا فهرمووی:

لَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُمْ
مِّنْ دِينِكُمْ أَنَّ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ
﴿ ٨ ﴾ إِنَّمَا يَنْهَكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم

مِّن دِينِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَن تَوَلَّوْهُمْ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٩﴾

﴿لَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ يُخْرِجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ أَن تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ خودا قهده غه ی نه کردوه له ئیوه له په یوندی کردنتان به کهسانیکی نهوتو جه نگیان نه کردوه له گهل ئیوه له باره ی ئایینه وه و ئیوه یان دهر نه کردوه له نیشتمانی خو تانا، ئیتر له دانیشتوانی مه که بن یا دانیشتوی جینگه یه تر بن که ئیوه چاکه یان له گهل بکه ن و، دادپهروه بن بو نه وان. به راستی خودا کهسانیکی خو ش نه وی دادپهروه بن.

﴿إِنَّمَا يَنْهَاكُمُ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ قَاتَلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَأَخْرَجُوكُم مِّن دِيَارِكُمْ وَظَاهَرُوا عَلَىٰ إِخْرَاجِكُمْ أَن تَوَلَّوْهُمْ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ﴾ به راستی خودا قهده غه ی کردوه له ئیوه په یونده ی کردن به کهسانیکی نهوتو جه نگیان له گهل ئیوه کردوه له باره ی ئایینه وه و، ئیوه یان دهر کردوه له نیشتمانی خو تانا و یارمه تی نه وان یان دابی له سه ر دهر کردنی ئیوه که ئیوه دوستایه تی یان له گهل بکه ن و، یارمه تی یان بده ن و هه ر که سه ی یارمه تی نه و که سانه بدا، دووایی هه ر که سه ی یارمه تی نه و بی باوه رانه بدا سته میان له خو یان کردوه و به دوستایه تی یه.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ
مُهَجَّرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ ۚ إِنَّهُنَّ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ
فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَأَهُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَءَاتُوهُنَّ
مَا أَنفَقُوا وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُم أَن تَنكِحُوهُنَّ إِذَا ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ
وَلَا تُمْسِكُوا بِعِصَمِ الْكَوَافِرِ وَسَأَلُوهَا مَا أَنفَقْتُمْ وَلَيْسَ لَهَا أَنْفَقُوهَا
ذَلِكَ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾ وَإِن فَاتَكُمْ
شَيْءٌ مِّنْ أَرْزَاقِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاقِبْتُمْ فَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ
أَرْزَاقُهُمْ مِّثْلَ مَا أَنفَقُوا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

له سالی شه شه می کۆچی دا پتعمهر ﴿﴾ ناسته وایی مۆر کرد له گهل قوره یشی به کان، وهك له ئایه تی (۱۰) ی سوره تی (تلفه تح) دا باسی کرا، لهو ناسته وایی به دا هاتبوو: (هه رکه سی له لای قوره یشی به کان هات بۆلای موحه مه د، بیگی پته وه بۆلای قوره یشی به کان، هه رکه سی لای موحه مه ده وه چوو بۆلای قوره یشی به کان نه بیگی نه وه بۆلای موحه مه د، دوا ی مۆر کردنی نهو ناسته وایی به له نیوان هه ردو ولادا، ژنی له قوره یشی به کان کۆچی کرد بۆلای نیر دراوی خودا، میرده بت په رسته که ی به دوا یا هات، ووتی عه مه د: ژنه که مم به ده ره وه، چونکه تو مه رجت کردوو هه رکه سی له لایه ن ئیمه وه هات بیگی پته وه بۆلامان. لهو باره وه بۆ روو نکر د نه وه ی فه رمانه کانی خودا بۆ نهو ژنانه ی نهو تو با وه رپان هیئا وه، میرده کانیا ن بت په رستن، بۆ نهو ژنانه ی له ئایینی ئیسلام وه نه گه رپن، خودای مه زن ئه م دوو ئایه تانه ی نارده خواره وه و فه رموو ی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مِهَاجِرَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ ۚ اللَّهُ أَعْلَمُ بِإِيمَانِهِنَّ﴾ نه ی که سانیکی نهو تو با وه رپان هیئا وه: هه رکاتی ژنانی با وه ردار کۆچیا ن کرد بۆلای ئیوه له مه که وه بۆ مه دینه، دوا یی ئیوه نهو ژنانه تا قی بکه نه وه، بۆ نه وه ی بزانی نهو ژنانه به راستی با وه رپان هیئا وه یا به ده م نهك به دل، خودا زانتره به با وه ره یانی نهوان له نا وه رۆکا.

﴿فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ وَآثُوهُنَّ مَا أَنْفَقُوا﴾ دوا یی نه گه ر ئیوه ی مو سلما ن زانیان به راستی به دل با وه رپان هیئا وه، دوا یی ئیوه نهو ژنانه مه گی نه وه بۆلای بی با وه رپان، نهو ژنانه ره وانی ن بۆ بی با وه رپان و، نهو بی با وه رپانه یش بۆ ژنانی با وه ردار ره وانی ن و، قه ده غه ن له یه کتری و، ئیوه نهو شته ی میرده کانیا ن به خشیویانه بهو ژنانه له ماره یی و، ئیوه بیان ده نه وه.

﴿وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ﴾ وه هیچ گونا هێ له سه ر ئیوه ی مو سلما ن نی به که ئیوه نهو ژنانه ی کۆچیا ن کردوو له لایه ن بی با وه رپانه وه بۆلای با وه رداران، ئیوه ماره یان بکه ن دوا ی کۆتایی عیده، کاتی ئیو ماره یی به دن بهو ژنانه با وه رپان هیئا وه و میرده کانیا ن بی با وه رپان.

﴿وَلَا تُنْسِكُوا بِعَصَمِ الْكُوفَرِ﴾ وه ئیوه ی مو سلما ن په یویست مه دن به نیکا حی نهو ژنانه ی بی با وه رپان و، په یوه ندی ژن و میردا به تی له نیوانتا نا نه ما وه، چونکه ژن و میرد بی با وه رپاون و، دوا یی پیا وه که با وه رپا هیئا و، ژنه که له سه ر بی با وه رپا مایه وه، نهو ژنه قه ده غه ئه بی له سه ر نهو پیا وه، نیکا حه که یان بو چ نه بیته وه. هه ره وه ها ژنه که یش به بی میرده که ی مو سلما ن بی و قه ده غه نه دن له یه کتری و، نه گه ر ژن و میرد هه ردو ولایان با وه ردارپاون، یه کیکیان له ئایین وه ره گه را نیکا حه که یان بو چ نه بیته وه.

﴿وَأَسْأَلُوا مَا أَنْفَقْتُمْ وَلَيْسَ أَلْوَا مَا أَنْفَقُوا ذَلِكَمُ حُكْمُ اللَّهِ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ وه ئیوهی موسلمان داوای ئمو شته بکهن به خشپوتانه به مارهیی به ژنه کاننان و، ئیوه موسلمان بوون و، نهوان باوهریان نههیناو، بی باوهریانیش داوای ئمو شته بکهن به خشپویانه به ژنه کاننان و، ژنه کاننان موسلمان بوون و، نهوان باوهریان نههیناو، ئهوهی باسکرا فرمانی خودایه، فه مان ئه دا له نیوان ئیوه دا و، نای بی فرمانی خودا بکهن و، خودا به هه موو شتی نه زانی، هه موو شتی له جینگهی شیای خویا دانهنی.

﴿وَإِنْ فَاتَكُمْ شَيْءٌ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ إِلَى الْكُفَّارِ فَعَاتِبْتُمْ﴾ وه نه گهر ئیوهی باوهردار له کیستان چووبی شتی له مارهیی ژنه بی باوهره کاننان، لهو ژنانهی له ئیوه هه لهاتبوون و، چووبوون بۆلای بی باوهریان و، ئمو شتهی نه دا بوو به میرده باوهرداره کهی، دوا بی ئیوه تووشی بی باوهریان بوون و سه رکهوتن به سه ری باند، ده سته کوته تان له وان گرت.

﴿فَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ مِثْلَ مَا أَنْفَقُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ﴾ دوا بی ئیوهی موسلمان به خشن به که سانیکی نهوتو ژنه کاننان چوون بۆلای بی باوهریان و و وینهی شتی له مارهیی به خشپویانه له وان لهو ده سته کوته گرتووتانه له بی باوهریان و، ئیوه له خودایه کی نهوتو بزسن ئیو باوهرتان بی هیناو.

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ
بِاللَّهِ شَيْئًا وَلَا يَسْرِقْنَ وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَدَهُنَّ وَلَا يَأْتِينَ
بِسُهْتَيْنِ يَفْتَرِينَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِنَّ وَأَرْجُلِهِنَّ وَلَا يَعَصِينَكَ
فِي مَعْرُوفٍ فَبَايِعْهُنَّ وَاسْتَغْفِرْ لَهُنَّ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ
﴿١٢﴾ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
قَدْ يَكْسِبُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَكْسِبُ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ ﴿١٣﴾

کاتی مه که داگیر کرا پیاوان پۆل پۆل نههاتنه خزمهت پیغه مهس ﴿١٢﴾ و، پدیمانیان ئه دا به پیغه مهس گری پیاوئی فرمانی خودابن و، دوا بی ئهوانیش ژنان ئههاتن و پدیمانیان دا به پیغه مهس ﴿١٣﴾ به گوێرهی ئمو فرماناندی خودا نهیغه رموی له بارهی ژنانهوه که نهفرموی:
﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَى أَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللَّهِ شَيْئًا﴾ هه رکاتی ژنانی بی باوهر هاتن بۆلای تو پابهندی فرمانی تو بن و، خویان بفروشن له رینگهی فرمانی خودا دا له سه ر ئهوهی ههچ شتی نه کهن به هاوبهش بۆ خودا.

﴿وَلَا يَسْرِقْنَ﴾ و لەسەر ئەوهی دزی نەکەن لە مێرده‌کانیان و جگه‌ی مێرده‌کانیان، لەو کاتەدا هیندی دایکی مو‌عاویه و ژنی ئەبوسوفیان ووتی: ئەه‌ی نێردراوی خودا: ئەبووسوفیان پیاویکی پ‌ژده و بە راستی من داریی ئەوم لە ناوداوه، ئایا فەرمانت بە چی‌یه؟ پیغه‌مه‌ر فەرمووی: ئەو کاره‌ بکه‌ به‌و مەرجدی له‌ پ‌یوستی خۆت و مناله‌ کانت زۆرت‌ر نه‌بێ.

﴿وَلَا يَزْنِينَ وَلَا يَقْتُلْنَ أَوْلَادَهُنَّ﴾ وه‌ لەسەر ئەوهی داوین پ‌یسی نەکەن و، مناله‌ کانی خۆیان نەکوژن، لەو سەرده‌مه‌دا هەندێ له‌ هۆزه‌کانی عه‌ره‌ب کچه‌کانی خۆیانیان زیند به‌ چال نه‌کرد، کاتی وانه‌بوو له‌ترسی هه‌ژاری منالی خۆیانیان نه‌کوشت کور بوونایه‌ یا کچ.

﴿وَلَا يَأْتِينَ بُهْتَانٍ يَفْتَرِيَهُ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلِهِمْ﴾ وه‌ لەسەر ئەوهی ئەو ژنانه‌ نه‌یه‌ن به‌ درۆیکه‌وه‌ خۆیان هه‌لێ به‌ستن و، بلێن: ئەو منداله‌ی ئیمه‌ په‌یدا‌بووه‌ له‌ مندالده‌نی ئیمه‌ که‌ که‌وتوونه‌ته‌ ن‌یوان ده‌ست و پ‌یماندا، له‌م مێرده‌ی ئیمه‌ و، نه‌ دۆزراوه‌ته‌وه‌، له‌ داوین پ‌یسی په‌یدا نه‌بووه‌، ئەو فەرمووده‌ی خودایه‌ له‌وه‌وه‌ هاتووه‌ هەندێ له‌ ژنان منالیکێ دۆزراوه‌یان نه‌کرد به‌ منالی خۆیان و، به‌ مێره‌کانیان ئەووت له‌ تۆیه‌، یا داوین پ‌یسی‌یان نه‌کرد و منالیان ببوایه‌ ئەه‌یان ووت له‌ تۆیه‌، یا ئه‌یان ووت: ئیمه‌ پاکین که‌چی له‌ حه‌یزدا‌بون.

﴿وَلَا يَعْصِيكَ فِي مَعْرُوفٍ﴾ وه‌ لەسەر ئەوهی ئەو ژنانه‌ بی‌فەرمانی تۆ نەکەن و له‌ هه‌موو شتیکه‌ خودا فەرمانی بێ نه‌دا، یا قه‌ده‌غه‌ی نه‌کا له‌ هه‌مووز فەرمانه‌کانی‌دا، به‌ تاییه‌تی به‌ وێنه‌ی هه‌ل‌دان و گریان به‌سەر مردوواندا و، له‌ رووی خۆیان ئەده‌ن و یه‌خه‌ی خۆیان دانه‌درن و په‌لکه‌ ق‌ژ برینی خۆیان بۆ مردووان به‌کار نه‌ه‌ین.

﴿فَبَايَعَهُمْ وَأَسْتَغْفِرُ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ دوا‌ی ئەو بریاره‌یان تۆ به‌لێن و په‌یمان‌ه‌کانیان لێ وه‌ربگره‌ و، تۆ داوا‌ی لێ‌خۆش‌بوون بکه‌ بۆ ئەو ژنانه‌ له‌ خودا. به‌ راستی خودا ل‌یب‌وردنی زۆر بۆ که‌سانێ باوه‌ر نه‌ه‌ین و بی‌فەرمانی خودا ناکەن و، زۆر میه‌ره‌بانه‌ بۆ ئەو که‌سانه‌ په‌شیمان نه‌بنه‌وه‌.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ قَدْ يَئِسُوا مِنَ الْآخِرَةِ كَمَا يَئِسَ الْكُفَّارُ مِنْ أَصْحَابِ الْقُبُورِ﴾ ئەه‌ی که‌سانیکێ نه‌وتۆ ئیوه‌ باوه‌رتان ه‌یناوه‌: ئیوه‌ دۆستایه‌تی مه‌کەن له‌ گه‌ل تا‌قمی خودا خه‌شی لێ‌گرتوون، یارمه‌تی‌یان مه‌ده‌ن، به‌ راستی ئەو که‌سانه‌ بی‌ئومێدن له‌ پاداشتی ر‌ۆژی دووایی، به‌ وێنه‌ی بی‌ئومێدی بی‌باوه‌ران بۆ هاتنه‌وه‌ی دانیش‌تروانی گ‌ورستان و به‌ تهمای هاتنه‌وه‌یان نه‌ماون.

ئەو فەرمووده‌ی خودایه‌ له‌وه‌وه‌ هاتووه‌ هەندێ له‌ باوه‌ردارانێ هه‌ژار، ئامه‌شۆ‌ی جووه‌کانیان نه‌کرد، له‌ گه‌لیان دانه‌نیشتن له‌به‌ر ئەوه‌ی هەندێ به‌روبوومی ئەوانیان ده‌ست بکه‌وێ، وایش ئەبوو هه‌والی نه‌ینی موس‌لمانانی به‌وان نه‌گه‌یاند، بۆیه‌ خودای مه‌زن ئەو دۆستایه‌تی‌یه‌ی ئەوانی قه‌ده‌غه‌کرد له‌ گه‌ل جووه‌کان.

۱- بەشیکیان بە ئاشکرا و بە نهیتی باوه‌ریان بە ئایینی پرۆز نی‌یه، بە هه‌موو جوۆری به کردار و به گوفتار دژایه‌تی بۆ ئیسلام ده‌رنه‌برن. بێگومان فەرمووده‌ی ﴿يَا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ﴾ ئه‌وان ناگرێته‌وه.

۲- تاقمی تریان به ئاشکرا ده‌ری ئه‌برن که موسلمانن، به‌لام له نهیتی دا و له دله‌وه برۆیان به ئایینی ئیسلام نی‌یه، له ژیره‌وه فیل و بوختان و پیلان ساز نه‌ده‌ن له دژی ئایینی ئیسلام، ئه‌و به‌شه‌ش پێیان ناوتری موسلمان، فەرمووده‌ی خودا به ئه‌ی باوه‌رداران نایانگرێته‌وه.

۳- تاقمی تریان به نهیتی و به ئاشکران باوه‌ری بێگومانیان هه‌یه به ئایینی ئیسلام و، هه‌ر به‌لێن و په‌یمانێ به کاربه‌پێن به راستی ئه‌یکه‌ن. به‌لام هه‌ندێ کاره‌ساتی ناهه‌مووار له هه‌ندێ کاتا رینگه‌یان پێ ئه‌گرێ و ناتوانن به‌لێنه‌کانیان به‌پێنه‌ دی، ئه‌و تاقمه‌ خاوه‌نی بیان و نابنه‌ جیگه‌ی سزا.

۴- تاقمی تر هه‌ن گه‌توگۆ ئه‌که‌ن و به‌لێن ئه‌ده‌ن و ئاوات ئه‌خوازن که خودا فەرمانیان پێ‌یدا به جه‌نگ کردن و کاری چاک هه‌تا بیکه‌ن، ئه‌و تاقمه‌ کۆمه‌لێ بوون پێش ئه‌وه‌ی خودا فەرمانیان پێ‌یدا به پێرست کردن جه‌نگ له‌گه‌ڵ بێ‌باوه‌ران ئه‌یان ووت: ئه‌گه‌ر بمانزانی چ کارێ خودا لای چاکه‌ ئه‌و کاره‌مان ئه‌کرد هه‌تا ئه‌مردین، که‌چی کاتی خودا فەرمانی به جه‌نگ کردن دا له رینگه‌ی خودادا و، ئاواته‌که‌یان هاته‌دی له به‌لێنی خۆیان په‌شیمان بوونه‌وه و، ویستی خۆیان پوچ کرده‌وه، ئێز له‌به‌ر سستی خۆیان بوو، یا له ترسا یا له‌به‌ر ته‌مه‌لی. ئه‌و تاقمه‌ باوه‌رداران. به‌لام باوه‌ره‌که‌یان لاوازه و، ویستی‌یان سسته و، خودای مه‌زن رووی فەرمووده‌ی خۆیان ئاراسته‌ ئه‌کا و ئه‌فهرموی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ ئه‌ی که‌سانێکی ئه‌وتۆ باوه‌رتان هه‌تاوه: له‌به‌ر چ شتێکه شتی ئه‌لێن و ئه‌و شته‌ ناکه‌ن. داوای شتی ئه‌که‌ن و که فەرمانتان پێ‌دا بیکه‌ن بۆ نایکه‌ن؟ گوناھێکی گه‌وره‌یه لای خودا که ئێره شتی به‌لێن داوای کردن پکه‌ن و نه‌یکه‌ن.

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَأَنَّهُمْ بُنْيَانٌ مَرْصُورٌ﴾ به راستی خودا که‌سانێکی ئه‌وتۆ جه‌نگ بکه‌ن له رینگه‌ی ئایینی خودا، ریز نه‌ده‌ن له‌به‌رده‌م دوژمنانی ئاییندا خۆشی نه‌وین، به جوۆری ئه‌وان ریز نه‌ده‌ن: به وینه‌ی دیواری خانویه وان خشت و پارچه‌کانی پالیاں داڤ به‌یه‌که‌وه. بۆشایی له نیوانیان نه‌بێ و، به مسی تواوه پرکرایته‌وه.

خودای مه‌زن موسلمانان ئاگادار ئه‌کا و بیریان ئه‌خاته‌وه که بێ‌فەرمانی پیغه‌مه‌ران ئه‌نجامیکی زۆر خرابی ئه‌بێ له کاتی جه‌نگدا و، به‌سه‌رهاتی موسا و تاقمه‌که‌ی بیری موسلمان ئه‌خاته‌وه و ئه‌فهرموی:

﴿وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَا قَوْمِ لِمَ تَعْبُدُونَ لِيِّ وَتَقُولُونَ إِنَّا نَعْبُدُ اللَّهَ عِندَهُ عَرْشٌ عَظِيمٌ﴾
 ئەو کاتە بکەنەوه: موسا بە تاقمە کەى خۆى ووت: ئەى تاقمى من: لەبەر چ شتى ئىوه ئازارى
 من ئەدەن و بى فەرمانى خودا ئەکەن، بەوهى کە من هاروونم کوشتووه و، ئەلێن من وورگم
 دراوه و، داواى بىنىنى خودا ئەکەن و، بە راستى ئىوه ئەزانن من نێردراوى خودام بۆلاى ئىوه و،
 پێوستە نێردراوى خودا رێزى لى بگيرى و لە کارى بێزلىکراوه دوور بخریتەوه. ئازاردانى
 موسا بە زۆر شتى تر بووه: ئەيان ووت: ئێمە ئارام ناگرین لەسەر يەك خواردمەنى و، تۆ و
 خوداى خۆت بڕۆن جەنگ بکەن و شارەکانى بگرن، دواى ئێمە لەو جیگانەدا دائەنشین و،
 جووه کان بەوهوه نەههستان و دوواى موسا بە عيسايان ووت کورپى نەجاره، بە رێز مەريەم
 داوینچىسى کردووه، وهك له ئینجیلی (متى) ئەسحاحى (۱۳) ئایەتى (۵۵) و لە ئینجیلی
 مەرقوس ئەسحاحى (۶) ئایەتى (۳) بە زەقى هاتووه، کە جووه کان ئەو بوختانەیان کردووه بە
 مەريەمدا.

﴿فَلَمَّا زَاغُوا أَزَاغَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ دواى کاتى جووه کان لایاندا
 لە راستى بەهۆى ئازاردان و بى فەرمانى موساوه، خودا دلى ئەوانى لادا لە وه گرگرتى راستى
 و، بىگومان خودا هیچ کەسى لە رێگەى راستى لاناذا و مەگەر خۆى خراپە هەلبرێزى
 بەسەر بەستى خۆى و، خودا رانوماى تاقمى ناکا لایاندایى لە پەرستنى خودا.

﴿وَإِذْ قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيَّ مِنَ
 التَّوْرَةِ﴾ وه ئىوه بىرى ئەو کاتە بکەنەوه: عيساى کورپى مەريەم ووتى: ئەى بەنوئیسرايلى: بە
 راستى من نێردراوى خودام بۆلاى ئىوه، بڕوام بەو فەرمانانە هەيه لە ناو تەوراتان و، بە فەرمانى
 نامەکانى ئەو پێغەمەرانه لە پێش منەوه بوون و نێردراوى خودان.

﴿وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يَأْتِي مِنْ بَعْدِي اسْمُهُ أَحْمَدُ﴾ وه من موزده ئەدەم بە پێغەمەر و نێردراوى
 خودا لە دواى من دێت بۆلاى هەموو ئادەمیزاد ناوه کەى (ئەحمەده) و لە تەوراتا بەو ناوه
 ناوئراوه، ئەحمەد يە کێکە لە ناوه کانى پێغەمەر ﴿﴾.

﴿فَلَمَّا جَاءَهُم بِالْبَيِّنَاتِ قَالُوا هَذَا سِحْرٌ مُبِينٌ﴾ دوواى هەريە کى لە ئەحمەد و لە موسا چوون
 بۆلاى بەنوئیسرايلى يە کان بەو بەلگە ئاشکرانەوه، ووتیان: ئەوانە جادوێه کى ئاشکران و،
 باوه رپان پى ناهیتین.

خوداى مەزن لەو ئایەتەى پێشودا زۆر بە زەقى رايگەيانندووه کە ئەو تەوراتەى هاتووه تە
 خوارهوه بۆ سەر موسا و، ئەو ئینجیلەى هاتووه بۆ عيسا موزدهيان داوه بە هاتنى پێغەمەر و
 راستى پێغەمەر.

قورئان بۆ راستی ئەو مۆژدەیه بێ باکانه رووبەرۆوی زاناکانی گاور و جووه‌کان وه‌ستاوه، ئەوانیش نه‌یان‌توانیوه به‌ دۆری ب‌خه‌نه‌وه، میژووی رابردوویش باسی ئەوه‌ی نه‌کردووه به‌ درۆیان خست‌پێته‌وه، هه‌رچه‌نده‌ ئەوپه‌ری دۆژمن و دژی قورئان بوون، ب‌گه‌ر زانا خاوه‌ن داده‌کانی به‌ نوێسراڵیلی موسڵمان بوون و راستی قورئانیان راگه‌یانده‌، به‌ وێنە‌ی عبدالله‌ی کۆری سه‌لام و هاوڕێکانی، له‌ گه‌ڵ ئەوه‌یشدا ئەو زانایانه‌ دایان نابوو دۆژمنایه‌تی پێغه‌مه‌ری خودا بۆخۆیان، ئەگه‌ران به‌ شوێن هه‌ڵه‌یه‌ کدا پێغه‌مه‌ری بێ به‌درۆ ب‌خه‌نه‌وه. زانای به‌رپێژ مامۆستا (موحه‌مه‌د جه‌واد موغنیه) له‌ ته‌فسیره‌که‌ی خۆیا (الکاشف) ئەم په‌رسیار و وولامانه‌ی دووایی هاتوون. زۆرم بێ چاکه‌ نووسینیان:

په‌رسیار: ئەگه‌ر جووه‌کان یا گاوه‌کان به‌ موسڵمانی ب‌لێن: قورئانی ئێوه‌ به‌ زه‌قی له‌سه‌ر ئەوه‌یه‌ که‌ ته‌ورات و ئینجیل مۆژدەیان داوه‌ به‌ پێغه‌مه‌رایه‌تی موحه‌مه‌د ﴿ﷺ﴾، که‌چی شوێنه‌وار و نیشانه‌یه‌ له‌و ته‌ورات و ئینجیله‌ی له‌لای ئێمه‌ن ئەو داوایه‌ی قورئانیان تێدا نی‌یه‌؟ وه‌لام: ئەگه‌ر ئەو په‌رسیاره‌یان کرد، ئەو موسڵمانه‌ بۆی هه‌یه‌ ب‌لێ له‌ وولامی ئەواندا: زانایانی جووه‌کان و گاوه‌کان خۆیان ئەو وولامه‌یان لایه‌ و وتوویانه: (که‌ ته‌وراتی سه‌ره‌کی که‌ هاتووته‌ خواره‌وه‌ بۆ سه‌ر موسا نه‌ماوه‌ و له‌ناوچووه‌، دوا‌ی چه‌ن سالتی پیاوی وتوویه‌تی: من ته‌وراتم له‌به‌ره‌ و، داواکه‌ی خۆی نووسی و وتی: ئەمه‌ ته‌وراته‌ و ئێوه‌ بیکه‌ن به‌ ته‌ورات بۆخۆتان).

هه‌روایش و به‌و شیوه‌یه‌ به‌ ئینجیلی سه‌ره‌کی و راستی که‌ نێردراوه‌ بۆ سه‌ر عیسا نه‌ماوه‌ و له‌ ناوچووه‌. زۆر سه‌یر و سه‌مه‌ریه‌، ئەو ئینجیله‌ که‌ به‌ بریاری خۆیان نه‌ماوه‌، له‌ دوایدا زۆرتر له‌ په‌نج ئینجیلی ئی په‌یدا بووه‌. هه‌تا له‌ سالتی (٣٢٥)ی زاینی سه‌رۆکه‌کانی گاور کۆبوونه‌وه‌ بریاری په‌سه‌ندکردنی چوار ئینجیلیان دا، له‌ گه‌ڵ ئەوه‌یشدا به‌ گوێره‌ی بریاری هه‌موو گاوه‌کان عیسا یه‌ك ئینجیلی بۆ هاتووه‌. چ شتی بوو ئەو تا که‌ ئینجیله‌ بکا به‌ چوار ئینجیل؟ ئەگه‌ر بریاری (٣) ئینجیلیان بدایه‌، ئەو کاته‌ ئه‌بێ‌را بۆ هه‌ریه‌که‌ له‌و سێ (أقنومانه) ئینجیلی دانراوه‌.

گه‌وره‌ترین به‌لگه‌ له‌سه‌ر ئەوه‌ی ئەو ئیمجیلانه‌ دانراوی پیاوانی که‌نیه‌ن و ئینجیلی عیسا نین ئەوه‌یه‌: که‌ ئەو ئینجیلانه‌ باسی هه‌ل‌واسین و ناشتی عیسا نه‌که‌ن له‌ گۆردا و باسی کۆتایی ژیا‌نی عیسا نه‌که‌ن له‌سه‌ر زه‌وی، دوا‌ی ئایا ئه‌بێ‌ عیسا س‌روشی بۆ هات‌پێته‌ خواره‌وه‌ دوا‌ی هه‌ل‌واسینی و ناشتی له‌ گۆردا و، ب‌یگومان شتی و نا‌بی و ناگونجی، ئەگه‌ر له‌وانه‌ بێ شتی وایی، چۆن ئه‌بێ‌ و، نه‌گونجی لای ئەقل که‌ بێته‌ خواره‌وه‌ بۆ سه‌ر عیسا س‌روشی بنووس‌ریته‌وه‌ له‌ ئینجیلیکا هات‌پێته‌ خواره‌وه‌ دوا‌ی به‌رزبوونه‌وه‌ی عیسا بۆ ئاسمان و کۆتایی بێ‌هاتی ژیا‌نی و بێ‌ به‌ چوار ئینجیل؟

پرسیار: له چ جێگه‌یه‌که‌وه ئیمدی موسلمان ده‌ستمان نه‌که‌وێ که ئهو بریارانه زاناکانی گاوور و جووه‌کان داویانه که ئهو ئینجیل و ته‌وراتی هاتوونه‌ته‌ خواره‌وه بو‌سه‌ر عیسا و موسانه‌ماون و له‌ناوچوون؟

وه‌لام: له‌ زۆر ژماره‌ی نامه‌کانی خۆیان به‌ زمانی عه‌ره‌بی و جگه‌ی عه‌ره‌بی دایان ناوون، بو‌ نموونه: یه‌کێک له‌و نامه‌نه به‌ زمانی عه‌ره‌بی دانراوه به‌ ناوی (قاموس کتاب المقدس) که (٢٧) زانا به‌شداری‌یان کردووه له‌ دانانی ئهو نامه‌ پێرژه‌دا له‌ باسی ووشه‌ی (یوشیا) دا، له‌و نامه‌یه‌دا ئه‌لێ: (له‌و شتانه‌یه‌ گومانی تێدانی‌یه، که به‌ راستی زۆریه‌ی نامه‌ پێرژه‌کان له‌ناوبراون، یا له‌ ناوچوون له‌ کاتی وه‌رگه‌رانی گاوور و جووه‌کان و، کاتی چه‌وسانه‌وه‌یان). هه‌روه‌ها له‌ باسی ماوه‌ی (أسنا) له‌فه‌ره‌هه‌نگی نامه‌ی پێرژه‌دا ئه‌لێ: (بیروبو‌چوونی تر هه‌یه ئه‌لێ: که‌سیکی ئه‌وتۆ شیوه‌ی یاسای داوه به‌سه‌ر نامه‌کانی به‌لێتی کۆندا (أسنا العهد القديم) ئهو که‌سانه‌ن نامه‌کانیان نووسیه‌وه‌). بیروبو‌چوونی تر هه‌یه ئه‌لێ: ئهو که‌سانه‌ن نامه‌کانیان نووسیه‌وه‌ که له‌ لایه‌ن ر‌وح‌لقودسه‌وه‌ یارمه‌تی‌یان دراوه و، له‌گه‌ل نووسه‌ره‌کاندا پێشه‌واکانی گاوور و جووه‌کان ئهو نامه‌نه‌یان وه‌رگرت وه‌ک یاسا بو‌خۆیان به‌ ر‌انوومایی (روح القدس) بو‌خۆیان. ئهو بریار و بیروبو‌چوونانه گومانیان تێدا نی‌یه که نامه‌ پێشه‌وه‌کان له‌ناوچوون و، به‌ راستی کۆمه‌لێ ئهو نامه‌نه‌یان نووسیه‌وه‌ و شیوه‌ی یاسایانداوه به‌سه‌ریاندا له‌ لایه‌ن خۆیان‌وه‌ له‌سه‌ر هه‌ر بیروباوه‌ڕێی، به‌ یاریه‌ی (روح القدس) به‌ گوێره‌ی بیروباوه‌ڕه‌کی تر.

وه له‌ لای ئیمه‌ یه‌کسانه به‌ بیروبو‌چوونی هه‌ر کام له‌و دوو بیروبو‌چوونانه وه‌رگرین ئه‌نجامه‌که هه‌ر یه‌که، ئه‌ویش ئه‌وه‌یه: بریاری بیگومانیان داوه ئه‌م نامه‌ تازانه نامه‌ سه‌ره‌کی و یه‌که‌م جاره‌که‌ی موسا و عیسا نی‌یه و، ئه‌واندی ئه‌وان له‌ ناوچوون و، له‌ جێگه‌ی ئه‌واندا، نووسراوه‌ تازه‌کانی‌یان نووسیه‌وه‌ که‌سانیکێ ئه‌وتۆن به‌ گومانی خۆیان پێرژن، یا تاقمێ تر پێرژی‌یان داوه به‌وان و به‌لایانه‌وه‌ وابوو پێرژن و، هه‌موویان (روح القدس) یارمه‌تی داوون. ر‌وح‌لقودس به‌لای ئه‌وان‌وه‌ بریتی‌یه له‌ (ئوقنومی) سیه‌م، بۆیه‌ ناوئراوه به‌ (روح) چونکه‌ ژیان ئهو دروستی کردووه، پێرژیشه، چونکه‌ کاری ئهو پاککردنه‌وه‌ی دلی باوه‌ر‌دارانه به‌ گومان و بیروبو‌چوونی گاووره‌کان. ئه‌وه‌ی باسکرا راوبو‌چوونی جگه‌ی زانیانی ئیسلامه.

زانیانی ئیسلام به‌ ده‌یان نامه‌یه‌ هه‌یه، به‌لگه‌ن له‌سه‌ر گۆرانی ته‌ورات و ئینجیل، وه‌ک نامه‌ی (اظهار الحق) دانراوی (شیخ ر‌ه‌حه‌متولای هیندی) که سه‌د به‌لگه‌ی باسکردووه له‌سه‌ر گۆرینی ته‌ورات و ئینجیل، که‌ خاوه‌نی ته‌فسیری (ئه‌له‌نار) له‌ باسی ئایه‌تی (٤٦) ی سووره‌تی نیسا ئا‌دا باسی کردووه، له‌ نامه‌ی (الرحلة المدرسية) دانراوی شیخ جه‌وادێ ئه‌لبه‌لاعی. له‌ نامه‌ی (محمد رسول الله في بشارات الأنبياء) دانراوی موحه‌مه‌د ئه‌لغه‌فار. نامه‌ی (محمد رسول الله

هکذا بشرت الاناجیل) دانراوی زه خاوی میخائیل. نامدی (البشارات والمقارنات) دانراوی شیخ موحه مد صادق ته هرائی. نه وانه هدموویان پرن له بهلگهی بیگومان لهسه رگورینی تهورات و لینگیل. له وانه ی نه م سدرده مه.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ
عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰ إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ
﴿٧﴾ يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ ﴿٨﴾ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ
عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٩﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذَلَّكُمْ
عَلَىٰ تَجَرُّقِنَا فِيكُمْ مِّنْ عَذَابِ إِلِيمٍ ﴿١٠﴾ تَوَمَّنْ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَجْهَدُونَ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾
يَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكَنٌ
طَيِّبٌ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ وَآخِرَىٰ تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ
مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِيرُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا
أَنْصَارَ اللَّهِ كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ
قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ فَآمَنَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ
وَكَفَرَتْ طَائِفَةٌ فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ ﴿١٤﴾

﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُوَ يُدْعَىٰ إِلَى الْإِسْلَامِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ وه چ كهسئ بئ سته مكارتر لهو كهسه ی درۆ و بوختان ههلبهستی و بیدا بهسه ر خوادا، پیغه مهر و قورئان به درۆ بختاده، بئئ: نهو شته ی موحه مد هئناویه درۆ و بوختانه و، ئایه ته کانی قورئان جادوو و، له بهر نهو نهو كهسه داوا ی ئی نه کرئ خۆ ی بدا به دهست فدرمانه کانی خودا و سهر شوړی فدرمووده ی خودایی و بیته ناو بهختیاری هدروو جیهانه وه و، خۆ ی بکا به جیگهی خه شمی خودا بهسهریا و، خودا رانوما یی تا قمی سته مکاران ناکا له خۆیان و بهسهر بهستی خۆیان نه یکه ن.

﴿يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ﴾ بی‌باوه‌پان ئه‌بیانه‌وی رووناکی ئایینی خودا به‌هۆی فووی ده‌میانه‌وه‌و، به‌و بوختانکردنه‌یان و تاوانج گرتنیان له‌ قورتان که جادووه بیکورژینه‌وه، خودا رووناکی ئایینی خۆی ته‌واو ئه‌کا و بلاوی ئه‌کاته‌وه به‌ ناو هه‌موو بوونه‌وه‌راندا و ئه‌گاته ئه‌وه‌په‌ری توانای خۆی و، با وه‌کو بی‌باوه‌پان پێیان ناخۆشیی و لایان گرانیی.

﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ﴾ خودا که‌سیکی ئه‌وتویه‌نێرداوی خۆی ره‌وانه‌ کردووه به‌ قورتانیکه‌وه‌ شاره‌زایی که‌ری ئاده‌میزاده بۆلای ریگه‌ی راست، به‌ نه‌ته‌وه‌یه‌ک و به‌ ئایینیکی راست و دادپه‌روه‌ر، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی سه‌ری بخا به‌سه‌ر هه‌موو ئایینه‌کانی تر دا و، با وه‌کو بت په‌رستان پێیان ناخۆشیی و لایان گرانیی و، خۆیان ماندووبه‌کن بۆ له‌ ناو‌بردنی و، رسوا ئه‌بن و ئابروویان ئه‌جی.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدْلَكُمْ عَلَىٰ تِجَارَةٍ تُنْجِيكُمْ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ تَأْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ ئه‌ی که‌سانیکی ئه‌وتو باوه‌رتان هیناوه: ئایا من شاره‌زایی ئیوه به‌کم له‌سه‌ر بازرگانی‌یه ئیوه رزگار بکا له‌ سزایه‌کی خاوه‌ن ئازار. ئه‌و بازرگانی‌یه بریتی‌یه له‌وه‌ی ئیوه باوه‌ر به‌یتن به‌ خودا و به‌ نێرداوی خودا و خۆتان ماندووبه‌کن له‌ ریگه‌ی سه‌رکه‌وتنی ئایینی خودا و، به‌هۆی به‌خشینی دارایی و دانانی له‌شی خۆتان له‌و ریگه‌یه‌دا، ئه‌و باوه‌ره‌یتان و کۆشش و دارایی به‌خشینی خۆتان و دانانی گیانی خۆتان له‌ ریگه‌ی خودادا چاکه‌ه بۆ ئیوه، ئه‌گه‌ر ئیوه به‌ سوود و به‌ به‌ختیاری خۆتان بزائن.

﴿يَغْفِرْ لَكُمْ دُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسَاكِنَ طَيِّبَةً فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ ئه‌گه‌ر ئیوه باوه‌ر به‌یتن و کۆشش به‌کن له‌ ریگه‌ی خودا، خودا له‌ گوناوه‌کانی ئیوه خۆش ئه‌بی و، ئه‌تان خاته ناو چه‌ندین به‌هه‌شت ئه‌پوا به‌ ژێر دره‌خته‌کانی و ئه‌ملاولای کۆشکه‌کانی چه‌ندین رووباری ناوی شیرین و ئه‌تانخاته ناو جیگه‌ و کۆشکی پاک و نایاب له‌ ناو چه‌ندین به‌هه‌شتی جیگه‌ی دانیشتی به‌رده‌وام و به‌رین. ئه‌و لیخۆشبوون چونتان بۆ ناو ئه‌و به‌هه‌شتانه سه‌رکه‌وتن و رزگاربوونیکی زۆر گه‌وره‌یه.

﴿وَأُخْرَىٰ تُحِبُّونَهَا نَصْرٌ مِّنَ اللَّهِ وَفَتْحٌ قَرِيبٌ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ﴾ وه بۆ ئیوه هه‌یه چه‌ندین چاکه‌ی تر جگه‌ی ئه‌وانه‌ی پێشوو، ئیوه خۆشتان ئه‌وین و به‌ ئومیدی ئه‌وان، بریتین له‌سه‌ر که‌وتنی ئیوه به‌سه‌ر قوره‌یشی‌یه‌کاندا له‌ لایه‌ن خوداوه و، یارمه‌تی‌یه‌کی نزیک که‌ گرته‌ی مه‌که‌یه و، تۆ موژده‌ بده به‌ باوه‌رداران به‌و سه‌رکه‌وته و به‌داگیرکردنی مه‌که‌که‌ بدم نزیکه‌.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا أَنْصَارَ اللَّهِ﴾ ئەى كەسانىكى ئەوتۆ باوەڕتان هێناوه، ئێوه بىن بە یاریده‌ده‌رانی ئایینی خودا و، بەرزبکەنوه فەرمووده‌ی خودا، له هه‌موو کاتێکدا نێردراوی خودا داواى له ئێوه کرد یارمه‌تى ئایینی خودا بده‌ن. ئەو فەرمووده‌ی خودایه، به‌و بانگ کردنه مه‌به‌ستى هه‌موو باوه‌ردارانە.

هه‌ندئێ له زانایان ئەلێن: مه‌به‌ست له‌و باوه‌ردارانە: ئەو كەسانەن په‌یماناندا به‌ پێغه‌مه‌ر له عه‌قه‌به‌ی دووه‌مه‌دا كه حه‌ف‌ت‌او دوو كەسبون. یاریده‌ی ئایینی خودا بده‌ن.

﴿كَمَا قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ لِلْحَوَارِيِّينَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ﴾ هه‌روه‌ك عيسای كورێ مه‌ريه‌م ووتى به‌ هاوڕێ پاك و هه‌لبێژاره‌كانى خۆى: چ كەسانى كىن یارمه‌تى من بده‌ن بۆلاى ئایینی خودا، هه‌واڕی‌یه‌كان ووتیان ئێمه‌ یاریده‌ی ئایینی خودا ئه‌ده‌ین به‌ فەرمانى تۆ، هاوڕێ نیازپاكه‌كانى عيسا (١٢) كه‌سبون.

﴿فَأَمَّت طَائِفَةٌ مِّنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ وَكَفَرَت طَائِفَةٌ﴾ دواىى تاقمى له‌ به‌نوئیسرايلى‌یه‌كان باوه‌ری‌یان به‌ عيسا هێنا و، تاقمى تریان باوه‌ری‌یان بێ نه‌هێنا.

﴿فَأَيَّدْنَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَىٰ عَدُوِّهِمْ فَأَصْبَحُوا ظَاهِرِينَ﴾ دواىى ئێمه‌ یارمه‌تى كەسانى كىن ئەوتۆماندا باوه‌ری‌یان هێنابوو سه‌رمان خستن به‌سه‌ر بێ باوه‌رانی دوزمى ئه‌واندا، دواىى كۆچى دوواىى عيسا ئەو دوو تاقمانا بوو به‌ جه‌نگیان خودای مه‌زن یارمه‌تى باوه‌ردارانى دا، دواىى زāl بوون به‌سه‌ر بێ باوه‌راند.

گێڕاوه‌ته‌وه له ئێبنوعه‌باسه‌وه: به‌نوئیسرايلى‌یه‌كان و تاقمه‌كه‌ی عيسا داواى عيسابوون به‌ سێ تاقم: تاقمى كىن یان ووتیان: عيسا به‌نده‌ی خودایه، به‌رزى كردووه‌ته‌وه بۆ جیگه‌یه‌ خودا خۆى ويستوو‌یه‌تى. تاقمى تریان ووتیان: عيسا كورێ خودایه و به‌رزى كردووه‌ته‌وه بۆلاى خۆى. تاقمى تریان ووتیان: عيسا خۆى خودایه.. هه‌ریه‌كه له‌و سێ تاقمانه، چه‌ندین لایه‌نگریان بۆخۆیان په‌یدا كرد. له ئەنجامدا له نێوان دوو تاقمه بێ باوه‌ر كه‌یان و تاقمه باوه‌ر دا‌ره‌كه‌یان جه‌نگ په‌یدا بوو و درێژه‌ی كیشا هه‌تا كاتى ئارده‌ی پێغه‌مه‌ر ﴿ﷺ﴾، ئەوه‌بوو ئەو تاقمه باوه‌ر دا‌ره سه‌ر كه‌وتن به‌سه‌ر ئەو تاقمه بێ باوه‌ره‌دا.

بۆ زانین: له فەرهنگی نامدی پیرۆزدا: عيسایان ناو‌بردووه به‌ (یه‌سوعی ناسیری) یانی دانیش‌تووی شاری (ناسیره). یه‌سوع یانی خودای رزگار‌كه‌ر. مه‌سیح نازناوی عيسایه، یانی گه‌راو به‌سه‌ر زه‌وى‌دا، له ماوه‌ی ساڵی (٤٢-٤٣) باوه‌ر دا‌ره‌كانیان ناو‌برد به‌ مه‌سیحی‌یه‌كان. له‌وانه‌یه‌ یه‌كه‌م جار ئەو ناوه‌ جێ‌ب‌دان بووبێ به‌ باوه‌ر دا‌ران، ماوه‌ی نێوان عيساو موسا می‌ژونوسان بێ‌بۆ‌چونیان جیا‌وا‌زه له نێوان ئەم ساڵانه‌دا هه‌ندێ‌کیان ئەلێن: زۆر‌تره له (١٤٩٠) ساڵ و كه‌مه‌ر له (١٤٩١). هه‌ندئێ تریان ئەلێن: نێوانیان زۆر‌تره له (١٤٩٠) ساڵ و كه‌مه‌ر له (١٢١١) ساڵ. له نووسراوه‌كانی (یوحنا) دا هاتووه: هه‌ر كه‌سێ پر‌وا‌ی به‌وه نه‌بێ

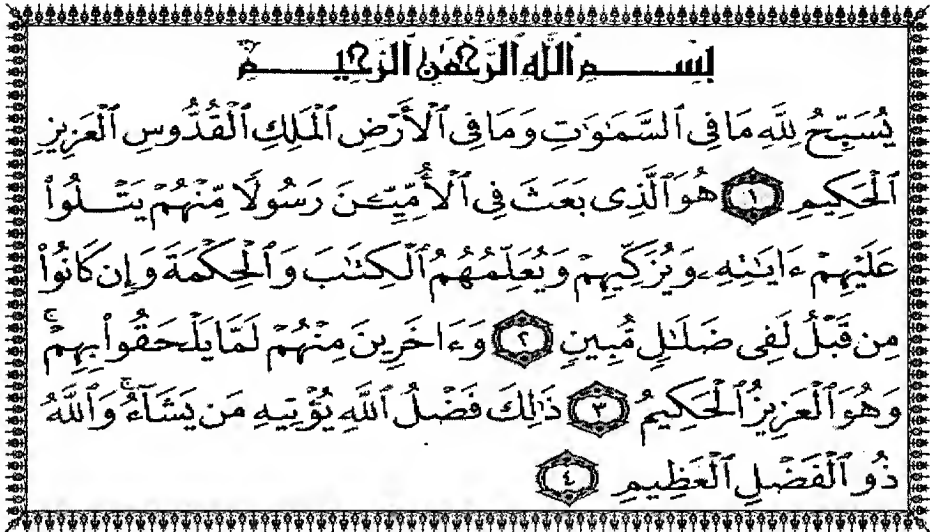
که خودا بوه به له‌شی عیسا و، خوایه‌تی و مرۆفایه‌تی له عیسادا بون به یه‌ک، دوژمنی عیسایه، به‌لام قورئان ئه‌فهرموی: دوژمنی عیسا ئه‌و که‌سانه‌ن له سنووری خودا لایانداوه و، عیسا به خودا ئه‌زانن:

ناوی چه‌واری یه‌کان و قوتابی یه‌کانی عیسا به‌و جوهری ئینجیلی (به‌رنابا) له فه‌سلی چواره‌مدا باسی کردوون به‌م جوهریه:	ناوی چه‌واری یه‌کان و قوتابی یه‌کانی عیسا به‌و جوهری ئینجیلی (متی) باسی کردووه به‌م جوهریه:
۱. أندراوس.	۱. سمعان الذي يقال له بطرس.
۲. بطرس - الصباد - سمعان.	۲. أندراوس أخو السمعان.
۳. برنابا.	۳. يعقوب بن زبدي.
۴. يوحنا بن زبدي.	۴. يوحنا أخو يعقوب.
۵. متى العشار.	۵. فليس.
۶. يعقوب بن زبدي.	۶. برثولماوس.
۷. تداوس.	۷. توما.
۸. يهوذا.	۸. متى العشار.
۹. برثولماوس.	۹. يعقوب بن خلقي.
۱۰. فيلپس.	۱۰. لبارس الملقب تدارس.
۱۱. يعقوب بن خلقي.	۱۱. سمعان القانوني.
۱۲. يهوذا الأسخر بوطي.	۱۲. يهوذا الأسخر بوطي.

به‌و جوهره باسی قوتابی یه‌کانی عیسا کراوه له‌و دوو ئینجیلانه‌دا، ئیمه ده‌یین که به‌رنابا دوو ناوی باس نه‌کردووه، که (توما و السمعان القانوني) ین له جیگه‌ی ئه‌و دوو که‌سانه‌دا ناوی به‌رنابا و ته‌داروس دانراوه. به‌لام که‌نیه که ته‌ماشایان کرد ئینجیلی به‌رنابا دژی ئاره‌زوو و ویستی ئه‌وانه، ناوی به‌رنابایان له‌گه‌ل سه‌معان لا‌برد، له ناو قوتابی یه‌کانی عیسادا چونکه بیرو باوه‌ری به‌رنابا و سه‌معان وه‌ک یه‌ک وان. به هه‌رجۆی بی چه‌واری یه‌کانی ئه‌و که‌سانه‌ن وولامی عیسایان دایه‌وه، بلا‌بوونه‌وه به‌ناو گرونده‌کانی جووه‌کاندا و، بانگیان ئه‌کردن بۆ‌لای په‌یامی عیسا، ئه‌بێ ئه‌وه‌ش بزاین وولامدانه‌وه‌ی ئه‌و قوتابی یانه بۆ یارمه‌تی دانی عیسا بۆ بلا‌و‌کردنه‌وه‌ی ئایینی خودا به یه‌ک کات و له یه‌ک رۆژدا نه‌بووه. به‌لکو نا‌وبه‌ناو ئه‌هاتن بۆ‌لای عیسا و به‌ل‌تێیان ئه‌دا یارمه‌تی بده‌ن، خودای مه‌زن باسی چه‌واری یه‌کانی عیسای فه‌رمووه، له سووره‌ته‌کانی ئالی عیمران و ئه‌لمائیده و له‌م سووره‌ته‌دا.

﴿ سوره تی نه لجمعه ﴾

له مه دینه هاتوو ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۱۱) نایه تن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

﴿يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ الْمَلِكِ الْقُدُّوسِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ﴾ هدرشتی له ناو ناسمانه کان و له ناو زهوی دان پاکی و دووری دهرئه برن بۆ خودایه که پادشا و خواوه نی هه موو بوونه وهرانه. پاکه له شتی ناشایسته، زۆر گه وره و به توانایه، هه موو شتی له جینگه ی شیایوی خویا دانه نی.

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ﴾ خودایه کی نه وتۆیه له ناو تاقمیکه نه خوینده واردا پیغه مهریکه ره وانه کردوو له خویانا نایه ته کانی قورئانی خودا نه خوینتیه وه به سهر یاندا.

مه به ست له ووشه ی ﴿الْأُمِّيِّينَ﴾ عه ره به کانی نهو سه رده مه ی پیغه مهر بووه. که زۆربه ی زۆریان نه خوینده وار بوون. مه به ستیش له ووشه ی ﴿رَسُولًا﴾ موحه مه دی کوری عه بدوولایه که نهو موحه مه ده یش نه خوینده وار بووه و نه ی نه زانی بنووسی و بخوینتیه وه، له گه ل نهو هیش نه خوینده وار بووه قورئانی پیروزی به سروش بۆ هاتوو ته و نه خوینده وه به سهر دانیشوو اندا.

ته فسیری زمانکۆبی

﴿وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ وه نهو نيردراوى خودا عهده به كان پاك نه كاتهوه له چلكى بت پهرستى و نه زانين و كردهوه خراپه كانيان و، نايانگورئ بولاي كردهوى چاك و پاك، نامهى خودايان فير نهكا و رزگاريان نهكا له تاريكى نه زانين، فيرى هموى ياساى چاك و بير و باوهر و رهوشى چاكيان نهكا و، به راستى نهوان له پيش ناردنى نهو پيغهمهره له ناو گومراى يهكى زور ناشكرادابوون. فيرى نامهى خودايان نهكات.

خوداى مهزن له سوورتهى سهفدا فهرموى: ﴿سَبِّحْ﴾ به كردارى رابردوو، لهم سوورتهدا نهفهرموى ﴿يَسْبِحْ﴾ به كردارى داهاتوو؛ له بهر نهوى بزائرى خودا شايستهى پاك و خاوئى يه له هموو كاتيكا، له رابردوو و داهاتوودا.

ناوبردنى عهده به كان به تاييه تى، نهوه ناگهيده نئى جگهى عهده به فيرى ياسا و دهستورى چاكيان ناكا، نهوته بو جگهى عهده به و نهفهرموى:

﴿وَأَخْرَيْنَ مِنْهُمْ لَمَّا يَلْحَقُوا بِهِمْ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾ وه نيردراوى خودا جگهى عهده به كانى ئيستا فيرى هموو كدهسى نهكا بچيئه ناو ئاييى ئيسلامهوه دواى نيردراوى خودايش ههتا رورئى دووايى، ئيتز عهده به بن يا جگهى عهده به و، نيردراوى خوداميه ره بانى يه بو هموو نه تهويه، پديامه كهى بو هموو ئاده ميزاده، كاتى جگهى عهده به تووشى پيغهمهر و هاورپكانى پيغهمهر نه بن و، دواى نهوان بين و بهوان نه گه يشتن، خودا زور گه و ره و به توانايه، هموو شتى له جيگهى شباوى خويلا دانه نئى. به تواناى خوى ريزى ئاييى ئيسلام نه گري و بلاوى نه كاتهوه به سهر هموو رووى زهوى دا. به زانستى خوى ههلييزاردوووه پديامه كهى داناوه بو هموو ئاده ميزاد.

﴿ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ ره وانه كردنى نهو نيردراوى خودا و پديامه كهى بو هموو نه تهويه گه و ره يى و چاكهى خودايه، نه بيه خشى به هدر كه سئى ناره زوى بكا له بهنده كانى خوى، بو نهو مده به ستهى ههلييزورئى و، خودا خاوه نئى چاكهى زور گه و ره يه و سهرچاوهى ميه ره بانى زوره، موحه مده نهو كده سيه خودا به خشيو به به هموو ئاده ميزاد و كردوو به تى به ديارى بويان.

مَثَلُ الَّذِينَ حُمِّلُوا التَّوْبَةَ ثُمَّ لَمْ
يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ
الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٥﴾
قُلْ يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ

دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٦﴾ وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ
أَبَدًا بِمَا قَدَّمَت أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٧﴾ قُلْ إِنْ
الْمَوْتَ الَّذِي تَتَّقُونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ ثُمَّ تُرَدُّونَ
إِلَى عِلْمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

﴿مَثَلُ الَّذِينَ حُمِلُوا الثَّورَاتُ﴾ ثُمَّ لَمْ يَحْمِلُوهَا كَمَثَلِ الْحِمَارِ يَحْمِلُ أَسْفَارًا ﴿﴾ وئەى كەسانىكى
ئەوتۆ فێرى تەورات كراون و، داوايان لىكراوه هەلى گرن و كار بهو بەلگانەى بكەن بەلگەن
لەسەر پێغەمەریاتى موحەممەد، لە پاشانا كاری پێ ناکەن و سوودی لى وەرناگرن لەو جوۆرى
فەرمانیان پێ دراوه، بە وئەى گوێ درێژىكە چەند نامەى هەلبگرى و، بەهۆى قورسابى ئەو
نامانەو نازارى پێ بگا و، سوود لە ناوەرۆكەكانى وەرناگرى، یانئى جووه كان سوود لە
فەرموودەكانى تەورات و رانومایى قورئان و دەستوورەكانى و، لە فەرموودەى موحەممەد
وەرناگرن.

جووه كان ئەلێن: ئێمە خواوەنى تەوراتین و نامەكەمان پێرۆزه، كەچى باوهر بە موحەممەد
نايەرن كە بە زەقى ئەو تەوراتەى بۆ موسا نێردراوه فەرمان ئەدا باوهر بە موحەممەد بەهێن.
بێگومان ئەو تەوراتەى هاتوو بە موسا گورپراوه یا نەماوه. بۆ نمونە ئەو تەوراتە دەست كاری
كراوه كە ئەلێن بە بوختان كردن بە دەم (حزقیال) پێغەمەرەووە لە ئەسحاحى (٩) لە نامەى
حزقیالدا: (چاوتان نەتړسى و، پیر و گەنج و كچ و منال و ژنان هەموویان بكۆژن).

﴿بِئْسَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾ وئەى تاقمىكى
ئەوتۆ بەدرۆ ئەخەنەو ئەو ئایەتانەى خودا فەرمانیانداوه بە باوهرهێنان بە موحەممەد خراپە و
بێفەرمانى خودا نەكەن، خودا یاریده و رانومایى تاقمى ستمكاران لە خۆیان نادا و،
بەسەر بەستى و خۆشى خۆیان ستمیان لە خۆیان كردووه.

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ هَادُوا إِنْ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ أَوْلِيَاءُ لِلَّهِ مِنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ﴾ ئەى كەسانىكى ئەوتۆ بپوون بە یەهوود و ئایىنى جووه كاتنان هەیه، ئەگەر ئێوه
گومانتان وایە كە بە راستى ئێوه دۆست و خۆشهویستى خودان، لە جگەى ئاده میزاد، دووایی
ئاوات بخوازن و داواى مردن بكەن، لەبەر ئەوێ لە چلك و چەپەلى ئەم رۆژگارە رزگارستان
بپێ بۆلای بەهەشت، ئەگەر ئێوه راست ئەكەن دۆست و خۆشهویستى خودان و گەلى
هەلبێاردەى خودان.

﴿وَلَا يَتَمَنَّوْنَهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمَت أَيْدِيهِمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ﴾ وه ئەو جووانە هەرگیز داواى
مردن ناکەن بەهۆى شتێكەووە پێشیان خستوو و کردوویانە لە بێباوهرى و بێفەرمانى خودا و
گورپى تەورات و، خودا ئەزانى بە ستمكاران.

﴿قُلْ إِنْ الْمَوْتَ الَّذِي تَفِرُّونَ مِنْهُ فَإِنَّهُ مُلَاقِيكُمْ﴾ تۆ بلی به جووه کان: به راستی نهو مردنه ی نهوتر ئیوه رانه کهن له دهستی، به راستی نهو مردنه تووشی ئیوه نه بی و به سزای کرده وهی خۆتان نه گهن.

﴿ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالَمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ له پاشانا ئیوه نه گهرینه وه بۆلای خودایه نه زانی به شتی نابینری و دیار نی به و، به شتی له بهر چاو نه بینرین و، دوایی خودا ههوال نه دا به شتی ئیوه نه یکه نه له جیهاندا له گۆرینی نامهی خودا و هه موو کرداره کانتان، ئیوه زیندوو نه کرینه وه و پاداشتی کرداری خۆتان وه نه گهن.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَوَدَّىٰ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١﴾ فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٢﴾ وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ اللَّهِو وَمِنَ التِّجَارَةِ وَاللَّهُ خَيْرُ الرَّزُقِينَ ﴿٣﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَوَدَّىٰ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ﴾ نهی کهسانیکی نهوتر باوه رتان هیناوه: هه رکاتی بانگ کرا بۆ نوێز له رۆژی جومعه دا، دوایی ئیوه رابکهن بۆلای کردنی نوێزی جومعه و، واز له کرین و فروشتن بهین بێ بههوی له کیس چوونی یادی خودا و نوێزی جومعه.

﴿ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ نهو راکردنه بۆلای یادی خودا و بیستی خوتبه و به جی هینانی نوێزی ههینی چاکتره بۆ ئیوه بزنان به چاک و به خراپ بۆ سوودی خۆتان.

بۆ زانین: مه بهست له بانگکردن نهو بانگهی پیش نوێز له سهه مینه ردا دانیهتوه، رۆژی ههینی ناوبرا به رۆژی جومعه له بهر کۆبوونه وهی ئاده میزاد بۆ نوێز لهو رۆژه دا، بهر له کاتی ئیسلام عه ره به کان ناویان نه برد به ﴿العروبه﴾. یه که مین نوێزی پیغه مه ر کردیتهی له کاتی کا بو، پیغه مه ر ﴿ﷺ﴾ هات بۆ مه دینه له گوندی (قوباءدا) نوێزی ههینی کرد، دووایی چوو بۆ مه دینه و، له خانووی کورانی سالم کورپی عه وف دابه زی. مه بهست له راکردن به جی هینانی نوێزی ههینی به، نهک راکردن به رۆیشتن و به یی.

﴿فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانْتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِن فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ دووایی کاتی نوێژی ههینی جێ به جێ کراو کۆتایی پێ هات، دووایی ئێوه بڵاوبهوه به ناو زهوی دا بۆ پهیدا کردنی پێویستی زيان و گوزهرانی جیهان و، ئێوه داوای رۆژی و چاکه‌ی خودا بکه‌ن به نیازی پاکه‌وه و، ئێوه یادی خودا بکه‌ن به زۆری و له هه‌موو کاتێکا و، نه‌ک به ته‌نها هه‌ر له رۆژی هه‌ینی دا و، به زۆری قورئان بخوێن. بۆ ئه‌وه‌ی سه‌رکه‌وتن به ده‌ست به‌یئن و له هه‌ردوو جیهاندا و رزگارتان بێی له سزای خودا له رۆژی دووایی دا.

به رېځه‌وت دانيشتوواني مه‌دينه تووشي گراني و برسيټي بووبوون، يه کي له بازرگانه‌کان له کارواني به کوتال و به خوارده‌مه‌ني يوه له شامه‌وه هاته‌وه، لهو کاته‌دا پيغهمه‌ري خودا به پيوه وه‌ستابوو و خوتبه‌ي نوټزي هيني نه‌خوينده‌وه، دانيشتوواني مه‌دينه به گوټره‌ي داب و نه‌ريټي خوټيان، به ته‌پل ليډانه‌وه چوونه پيشوازيان. زور کس له‌وانه‌ي له مزگه‌وتابوون چوونه ده‌روه له مزگه‌وت و وازيان له پيغهمه‌ر هينا له ترسي نه‌وه‌ي نه‌وه‌ک به‌شيان لهو شته نه‌ميټي نه‌و بازرگانه هيناوي يه‌تي، جگه له (۱۲) کس له مزگه‌وت و له خزمت پيغهمه‌ردا نه‌مانه‌وه. پيغهمه‌ر نه‌و (۱۲) که‌سه که نوټزي هيني يان کرد و، نوټزه‌که‌ي نه‌کرده‌وه، بويه هه‌ندي له زانايان لايان وايه، نوټزي هيني به (۱۲) کس درووسته، خوداي مه‌زن له‌وباره‌وه فهرمووي:

﴿وَإِذَا رَأَوْا تِجَارَةً أَوْ لَهْوًا انفَضُّوا إِلَيْهَا وَتَرَكُوكَ قَائِمًا﴾ وه هه ركاتى باوه ردارانبزائن به بازارگانى يا به گالنده به بيستنى دهنگى تهپل، نهچن بولای ئهو بازارگان و تهپلهوه، تو به راوه ستاوى له کاتى خووتهدا تو به جى ئههیلن له سهر مینهه.

﴿قُلْ مَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ مِّنَ اللَّهْوِ وَمِنَ التَّجَارَةِ وَلِلَّهِ خَيْرُ الرَّازِقِينَ﴾ تو بلی: شتی لای خودایه
چاکتره له دهنگی تهبل و له بازرگانی و، خودا چاکترین کهسانیکه پرزی و چاکه بیه خشی به
ناده میزاد.

له کۆتایی دا له باره‌ی سوودی نوێژی هه‌ینی و مەدرجه‌کانی نه‌مانه‌ی خواره‌وه‌ی روون نه‌که‌ینه‌وه.

۱- سوودی نوژی ههینی: نوژی ههینی به کۆمهڵ کراره به دهستور بۆ باوه‌داران. بۆ ئه‌وه‌ی یه‌ك بناسن و چاکه له‌گه‌ڵ یه‌كتری بکه‌ن. به‌ ئازار و ناته‌واوی یه‌كتری بزائن و، بۆ ئه‌وه‌ی جیاوازی کۆمه‌لایه‌تی له‌ ناویانا نه‌میێ، موسلمانان هه‌موویان به‌ پێوه‌ بووه‌ستن شان به‌شانی یه‌كتری، سه‌رۆکی دانیشتووان له‌ ته‌نیشتی یه‌كی له‌ ئه‌ندامانی گه‌ڵ بووه‌ستی، ساماندار لای هه‌زار، سپی لای په‌ش و سوور و زه‌رد، به‌نده و سه‌ربه‌ست به‌ی شه‌رم له‌لای یه‌كتری یه‌وه‌ بووه‌ستن، ئه‌و شتانه‌ بۆمان روون ئه‌که‌نه‌وه‌ که ئیسلام داوای براهه‌تی و یه‌کسانی و ناشتی ئه‌که‌ بۆ هه‌موو ئاده‌میزاد، پیر و جوان ئه‌بینه‌ خاوه‌نی رژی خۆیان، ترس ئه‌خه‌نه‌ دلێ دوژمنانی خۆیان.

۲- باسی رېژ و گه وره یی رېژ ی هینی: فه رمووده ی پتغمه ر پتغمه ر زۆرن له باره ی گه وره یی رېژ ی هینی، ئیمه بۆمان ناگونجی باسی هه موو ئه و فه رموودانه بکه ین. به لام مشت ی غوونه ی خه رواریکه: ئه بو هوره یسه ئه لئ: نیژاوی خودا فه رمووی: چاکترین رېژ ی خۆر به سه ریا هه لته اتی رېژ ی هینی یه، ئاده م له رېژ ی هینی خودا درووستی کردوه، هه ر له هه یی دا چووته ناو به هه شت، له رېژ ی هه یی دا له به هه شت ده ر کراوه بۆ سه رزه وی و بۆ ئاوه دانکردنه وه ی زه وی، له هه یی دا کوتایی به جیهان دئ، له رېژ ی هه یی دا کاتی هه یه، به نده ی موسلمان له و کاته دا نوێژ ی هه یی بکات، داوای هه رشتی له خودا بکات خودا به وی نه به خشی.

۳- باسی گونا هه سه ر نه کردنی رېژ ی هه یی، له و باره وه فه رمووده ی پتغمه ر ﴿ﷺ﴾ زۆرن: ترموزی له عه بدولای کور ی مه سه وده وه ئه لئ: پتغمه ر فه رمووی به و که سانه له نوێژ ی هه یی دوا نه که ون، نیازم وایه فه رمان بده م به پیاوی پش نوێژ ی هه یی بکات بۆ نوێژ که ران و، دووایی خۆم برۆم خانووی ئه و که سانه دوا نه که ون بسوتیم و بیروخیم به سه ریا نا.

۴- نوێژ ی هه یی به گوێره ی فه رمانی قورئان و فه رمووده ی پتغمه ر و برپاری گشتی موسلمانان پتویست کراوه له سه ر هه موو که سی سه ره به ست و ژیر و بالغ بئ، دانیشتوی ئه و جیگه یه بئ که نوێژ ی هه یی تیدا نه کری، نه گه ر بیانووی یاسایی نه بئ، هه ر که سی نوێژ ی هه یی نه کا و، به بئ بیانووی یاسایی، نه بیته جیگه ی هه ره شه ی خودای مه زن. منال و شی و ژن و به نده و نه خۆش و خاوه نی بیانن نوێژ ی هه یی یان له سه ر پتویست نه کراوه، که سی ئه وه نده دوور بئ گوئی له بانگی نوێژ نه بئ و کۆچه ری رېوار نوێژ ی هه یی یان له سه ر نه یه، دانیشتوی دیهات لای حه نه فی نوێژ ی هه یی یان له سه ر پتویست نه یه، لای حه نه فی یه کان پتویسته کاربه ده ستان ده ستوور به ن به کردنی نوێژ ی هه یی و کاربه ده ستان ئاماده بن بۆ نوێژ کردن له گه ل دانیشتوانا. به لام له لای شافیعی یه کان له شار و له گونده کالدا پتویسته نوێژ ی هه یی بکری، ئیتر کاربه ده ستان فه رمان به کردنی به ن یا نه یه ن، به و مه رجا نه ی بۆ دانراوه.

۵- هه ر که سی بیانووی هه یی، وه که نه خۆشی و به خێر کردنی نه خۆشی، یا ترسی هه یی له خاوه ن قه رز و نه بیی بیداته وه، یا بترسی له کاربه ده ستیکی سه تمکار، یا ره شه با و به فر و باران په یدا بئ له رېگه ی دا، له و کاته نه دا نوێژ ی هه یی پتویست نه یه.

۶- ژماره ی ئه و که سانه ی پتویست بئ ئاماده ی نوێژ ی هه یی بن، هه تا نوێژه که درووستی (۴۰) که سه، به و مه رج دی سه ره به ست و ژیر و بالغ و دانیشتوی ئه و جیگه یه بن، له هه موو وه رزه کالدا کۆچ نه که ن له و جیگه یه، مه رجه له یه که جیگه دا نوێژ ی هه یی بکری مه گه ر له یه که جیگه دا نوێژ که ران جیگه یان نه بیته وه. به لای هه ندی له زانایانی شافیعی یه کانه وه به (۱۲)

کەس نوێژی هەینی درووستە، وەك لە کاتی ماناکردنی ئایەتی (١٠) ی ئەم سوورەتە باسمان کرد لە لای هەندی لە حەنفی یەکان بە چوار کەس و کاربەدەست، بە لای ئەبویوسفەو بە (٣) ی کەس و کاربەدەستەو، لای ئەلحەسەن بە (٢) کەس، هەر نوێژی بە کۆمەڵ بە نوێژی هەینی درووستە. هەندێ لە زانایان ئەلین: دواى لادانی خۆر لە ناوەرپاستی ئاسمان پێویستە نەچنە دەرەوێ جیگەى دانیشتی خۆیان هەتا نوێژی هەینی دەکەن مەگەر لە ڕینگەدا بۆی بلسۆ نوێژە کەى بکا، ئەوێ راستی پێویستە دواى ڕۆژبۆنەو نایێ بچنە دەرەو.

۷- ژماره‌ی ږکاتې نوږزې هېنې (۲) ږکاته و بهس، پېوېسته پېش کردنې نوږزې هېنې دوو خوتبه بخوږنړيته وه له نيوانيان نهو کهسه‌ی خوتبه کان نه خوږنږ دانېشتنې ماوه يه کي کهم، پېوېسته له خوتبه‌ی يه کهمدا رسته‌ی (الحمد لله والصلاه على محمد) سپارده به ته قوا نايه تي له قورئان بخوږنړي له خوتبه‌ی دوو همداهرو هک خوتبه‌ی يه کهم وايه. به لام پېوېسته پارانه وه له خودا بکړې بڼ موسلمانان و بڼ سهرکه و تنيان له همدروو جيهاندا.

۸- نوڙی هینی له مه که پیوست کراوه، له بهر نه وهی ژماره ی نوڙ کهرانی پیوست ته و او نه بزو و، مو سلمانان به نه نی په رستیان نه کرد. مەر جی کردنی نه گونجاوه. به لام له مه دینه نهو بیانوویهیان نه ماوه، بویه کردنی نوڙی هینی جیگه ی خو ی گرت و به ناشکرایي نوڙی هینی یان کرد. خودا یارمه تیمان بدات.

﴿سوره تی نملونا فیقین﴾

له مه دینه هاتووته خواره وه. ژمارهی نایه ته کانی (۱۱) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
 إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ ﴿١﴾
 اتَّخَذُوا أَيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ ﴿٢﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا فَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ
 فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٣﴾ وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ
 وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنَّهُمْ خُشُبٌ مُّسْنَدَةٌ يَحْسِبُونَ كُلَّ
 صَيْحَةٍ عَلَيْهِمْ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرْهُمْ قَتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٤﴾
 وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّأْنَهُمْ وَسَأَمُ
 وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُّسْتَكْبِرُونَ ﴿٥﴾ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ
 أَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ أَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ إِنَّ
 اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٦﴾

ئیسلام تووشی ناهه موواری یه کی زۆر بووبو له مه دینه به هۆی کۆمهلی له دوو رووه کان، به
 روالهت باوه ریان ده رنه خست، له دلیانه وه بن باوه ربوون، نهو که سانهش به وینهی عبدالله ی
 کوری ئوبه ی که له شیککی گه وهی ریک و پیکیان هه بوو، خاوه نی زمانیکی پاراو و لووس
 بوون، نه هاتنه ناو کۆری باوه ردارانه وه، سه رنجی پێغه مهران بۆلای خویشان رانه کیشا، پێغه مه ر
 ﴿ﷺ﴾ گوئی ئی نه گرتن، خوای گه وه نیاز و مه به ستی نهوانی روون کرده وه، فه رمووی:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

﴿إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ﴾ هه ر کاتی دوو رووه کان دین بۆلای تو
 نه لێن: ئێمه شایه تی نه وه نه ده ی که تو نیردراوی خودای. به ده م خو شه ویستی تو و باوه ر
 ده رنه برن.

﴿وَاللّٰهُ يَعْلَمُ اِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّ الْمُتَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ﴾ وه خودا ئەزانێ به راستی تو نیردرای خودای و، خودا شایهتی ئەدا به راستی ئەو دوورپروانه درۆ ئەکەن، ئەلێن: تو نیردرای خودای، ئەوان به پەرواڵەت ئیسلامەتی دەرئەبرن، لە دڵیانای بی‌باوەرییان پەنھان داوه، پیغەمەر ﴿ﷺ﴾ ئەزانی ناوەرۆکی مەبەستی ئەوان چ شتیکیه؟. بەلام فەرمانی پێدرا بوو، به گۆڕه‌ی دەرکهوت کار بکا له گەڵ ئاده‌میزادا.

ئەیفەرموو: (من فەرمانم پێدراوه جەنگ بکەم لە گەڵ بی‌باوەران هەتا ئەلێن: (لا إله إلا الله محمد رسول الله) که ئەوه‌یان ووت، گیان و دارایی ئەوان ئەپارێزێت، پرسیار کردن له‌وان هەواڵی خودایه).

﴿اتَّخَذُوا اِيْمَانَهُمْ جُنَّةً فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ اِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ ئەو دوو پروانه سوێندەکانی خۆیانیان کردووه به سپێر و قەلغان بۆ پاراستنی خۆیان له کوشتن و دیل کردن و، بۆ پاراستنی دارایی خۆیان، دوایی بهو بۆنه‌وه لاینداره‌که‌سانی و یستوویانه موسلمان بن له ڕێگه‌ی ئایینی خودا و نه‌یان هێشتووه موسلمان بن، به راستی ئە دوورپروانه شتی کردوویانه خراپه و بی‌فەرمانی خودایه.

ئەو دوورپروانه ئەوه‌ك خۆیان لایندا له ڕێگه‌ی ئایینی خودا، گومانیان خسته دڵی ئەو که‌سان ئەیان و یست موسلمان بن و لایان ئەدان له ئایینی خودا، زۆرجاران نیازی خراپی ئەوان دەرئەکهوت له دژی پیغەمەر ﴿ﷺ﴾. هەر کاتی ئەو نیازەیان دەرکه‌وتایه باوه‌ڕه‌یانیان ئەکرد به سپێر بۆخۆیان، له ژێره‌وه پیلانیان ئەگیرا.

﴿ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ آمَنُوْا ثُمَّ كَفَرُوْا فَطَغٰ عَلٰی قُلُوْبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُوْنَ﴾ ئەو شتانه‌ی ڕابوردن له کرده‌وه و ڕه‌وشی ئەو دوو پروانه به‌هۆی ئەوه‌وه بیروباوه‌رییان هێنا بوو، به باوه‌ڕدار ئەناسران، له پاشانای بی‌باوه‌ڕ بۆنه‌وه دوای مۆردرا به سەر دڵیانای باوه‌ری تی‌نەر‌وا دوای ئەو دوورپروانه پاکی ئاین و ڕاهەستی باوه‌ڕ نازانن مەبەست له (امنوا) یانی باوه‌ڕ هێنایی ئەوان ئەوه‌یه له ناودانیشتو دایه‌باوه‌ڕدار دهناسرێن. ئەگینا ئەو دوو پروانه هەرگیز باوه‌ڕیان نه‌هێناوه.

﴿وَإِذَا رَأٰیهُمْ تُعْجِبُكَ اَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُوْلُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ﴾ وه هەر کاتی تو ئەو دوورپروانه‌ت ئەبینی له‌شی قەلەو و جوان و بەده‌نیان تو‌ی ئەهێنایه‌ سه‌رسۆرمانه‌وه، به‌لاته‌وه‌ چاکبوون و، ئەگەر گفتوگۆ بکەن تو گۆی له گفتوگۆکانیان ئەگری و به‌لاته‌وه‌ شیرین و خوشه‌.

﴿كَانَهُمْ خَشَبٌ مُّسْتَنْدٌ يَّخْسَبُونَ كُلٌّ صِيْحَةٌ عَلَيْهِمْ﴾ ئەو دوو پروانه به‌ وێنه‌ی په‌یکه‌ریکی له‌ دره‌خت درووستکراون، پالێندراپی به‌ دیواریکه‌وه، چونکه‌ بۆشن له‌ زانست و زانیاری،

به لām ئه خوڤ و ئه خوڤه وه، ئه وهنده تر سنۆکن گومان ئه بهن هه موو دهنگی په یدایی به زیان ئه که ویته سهر ئه وان و، ههر رووداوی بلا و بیته وه و ئه زانن دژی ئه وان، سهره پای ئه و ترسه شیه نیازیان پیس و خراپه.

﴿ هُمُ الْعَدُوُّ فَاحْذَرُهُمْ قَاتِلَهُمُ اللَّهُ اَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴾ ئه و دوور و وانه دوژمنی سهرسه ختی تۆن و، دواوی تۆ خۆت له وان بیاریزه و هۆشیاری خۆت به، ئه وان سیخوړی ئیوه، نهینی به کانی ئیوه بلا و نه که نه وه. خودا دووریان بخته وه له بهزه یی و له ناویان بیا، چۆن لایانداه له راستی و له باوه رهیتان.

هه موو. ئه و کاره خراپانه ی باسیان کرابو و دوور و وانسی سهرده می پیغه سهر ﴿﴾ پر به پیستی به کریگیراوانی ئه م سهرده مه ی ئیمه شن، که پیلان ئه سازین له گه ل دوژمنانی ئاین و نیشتمان و برایی ئابرووی خویانا، له دژی نه ته وه ی خویان و هاو نیشتمانانی خویان و، ئه بهن سیخوړ بۆ گه لی خویان، ئه بی چ تاوانی له وه گه وه تر بی که مرۆف خراپه بکا له گه ل هاو ناین و نیشتمانی خویا. ﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا يَسْتَغْفِرْ لَكُمْ رَسُولُ اللَّهِ لَوَّاْ رُؤُوسَهُمْ﴾ ئه وان لایانداه له چاکه و، ههر کاتی بیژرایی به و دوور و وانیه : ئیوه وهرن بۆلای نیژدراوی خودا، داوی لیخو شبوونی گونا هه کانتان بۆ بکا، ئه و دوور و وانیه سهری خویان وهر نه چه رخیئن و روو وهر نه گپین، گالته یان به و کاره دی، واز له و چوونه ی لای تۆ نه هیئن و،

﴿وَرَأَيْتَهُمْ يَصُدُّونَ وَهُمْ مُسْتَكْبِرُونَ﴾ وه تۆ ئه و دوور و وانیه ئه بینی واز له داوی لیخو شبوونی تۆ نه هیئن و، خویان له وه به گه وهر تر دانه ئین و په شیمان بینه وه و داوی لیبۆردیان بۆ بکری.

﴿سَاءَ عَلَيْهِمْ اَسْتَغْفَرْتَ لَهُمْ اَمْ لَمْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ لَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ اِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ﴾ یه کسانه له سهر ئه و دوور و وانیه، تۆ داوی لیخو شبوونیان بۆ بکه ی یا داوی لیخو شبوونیان بۆ نه که ی، خودا له وان خو شنایی. به راستی خودا رانوما یی تاقمی ناکا له په رستی خودا ده رچووبن.

هَمُّ الَّذِينَ يَقُولُونَ
لَا تُفِقُوا عَلٰی مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتّٰی يَنْفَضُّوا وَلِلَّهِ
خَزَايِنُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلٰكِنَّ الْمُنٰفِقِيْنَ لَا يَفْقَهُوْنَ
﴿٧﴾ يَقُولُوْنَ لَیْن رَّجَعْنَا اِلَی الْمَدِیْنَةِ لَنُخْرِجَنَّكَ الْاَعْزٰ
مِنَهَا الْاَدَلَّ وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُوْلِهِ وَلِلْمُؤْمِنِيْنَ وَلٰكِنَّ

الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٨﴾ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُلْهِكُمْ
أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ
ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩﴾ وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ
مِمَّنْ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمُ الْمَوْتُ فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي
إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٠﴾ وَلَنْ
يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾

﴿هُمُ الَّذِينَ يَقُولُونَ لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا﴾ ئەو دوو پرووانه
كه سانیكى ئەوتون ئەلێن به ساماندارانی یاریده ده رانی پێغه مەر: ئیوه دارایی مەبەخشن به كهسانی
لای نیراوی خودان له كۆچ كه رانی مه كه، ههتا بێ ئومید بین و، ههتا جوێ بینوه له نیراوی
خودا و یازی لی بهین و، بچنده بۆلای هۆزه كانی خۆیان.

﴿وَاللَّهُ خَزَائِنُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَفْقَهُونَ﴾ ئەو دوو پرووانه خهیاڵیان خاوه
و، هه موو كلیله كانی گه نجینه كانی رۆزی و دارایی ئاسمانه كان و زهوی به دهستی توانای
خودایه، بهشی ئەكا به سەر ئاده میزاددا، به هەر جوړی خۆی ئاره زۆی بكا و، به لām دوو پرووه كان
نازانن و بێ ئاگان له وهی هه موو شتی لای خودایه.

كانی پێغه مەر ﴿ﷺ﴾ وستی بچێ بۆ جهنگی (به نولوسته لیق) كه به شتی بوون له هۆزی
(خوزاعه) له نزیکى مه كه كه كه لایان گران بوو ئیسلام جینگه ی خۆی بگرێ له ناو
نیوه دوو رگه ی عه ره بدا، پێغه مەر ئەیزانی هانی دوژمنانی پێغه مەر ئەدهن و، ئەیان هه وه ی پێغه مەر
بكوژن، بۆیه پێغه مەر ﴿ﷺ﴾ پێش دهستی كرد و له ناو كاودا، په لاماری دان و مو سلمانان
ئەملا و لایان گرتن و، له ئەنجامدا (١٠) كه سی یان لی كوشتن، ئەوانی تریان به دیل گرتن و، له م
جهنگه دا عه بدولای كورپ ئوبه ی له ناو هاوړێكانی پێغه مەر دا بوو، به نیازی ئەوه ی بهشی بدهن
له ده سته كه وت.

له كۆتایی جهنگدا عومهری كورپ خه تهاب پیاوێكى به كری گرتبوو یارمه تی بدا و ئیشی بۆ
بكا و، پیاوێ له كۆچكه ران بوو بوو به هه رای له گه ل پیاوێكى خه زره جی دا له سەر ئاوی
كانیاوێ. كوچكه ره كه هاواری برد بۆلای كۆچكه ره كان، پیاوه كه ی تر بۆلای مه دینه ی به كان،
عه بدولای كورپ ئوبه ی كه ئەم هاواری بیست دلی كولاو ته كانی خوارد به كینه وه له سەر
پێغه مەر و كۆچكه ران، ووتی به دانیش توانی ئەو كۆچكه رانه له نیشتمانی ئیمه دا زۆر بوون و
دارایی ئیمه یان برد بۆلای خۆیان، سویندم به خوا: ئەگەر چووینه وه بۆ مه دینه، ئیمه ی به
ده سته لات و گه و ره، ئەم كۆچكه ره بێ نرخانه له مه دینه ده ر ئەكه ین، پێغه مەر ﴿ﷺ﴾ ئەوه ی

عه بدوللا ووتبوی بیستی یهوه، عومهری کوری خهتاب له خزمهتیا بوو، زۆر تووره بوو: ووتی به پیغمهر با بیکوژم، چۆن نه بی دانیشتوان بلین: موحه مهده هاوریکانی خوئی نه کوژی؟ عه بدولای کوری عه بدولای ئاوانای که موسلمانیک زۆر راست بوو که بهلگهی بی باوه ری و دوورووی کزبوویه له سهر باوکی ووتی: نهی پیغمهری خودا دهستورم پی بده با بارکم بکوژم. من نه ترسم پیاوی تر بیکوژی و من خۆمم پی نه گیرئ، موسلمانیک له تۆلهی بی باوه ریکا بکوژم و بچمه دۆزه خهوه، پیغمهر ﴿ﷺ﴾ فهرمووی: ئیمه نای کوژن و به باشی کاری له گهل نه کهین ههتا له ناو ئیمه دابی. بهو بۆنهوه، خودا فهرمووی:

﴿يَقُولُونَ لَئِنْ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لَيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ﴾ بی باوه ران ئهلین: به راستی نه گهر ئیمه له دواي جەنگ گهراینهوه بۆلای مه دینه، به راستی ئیمه گهوره و به توانا نهو کوچکهر و لاواز و بی نرخانه له مه دینه ده رئه کهین.

﴿وَلِلَّهِ الْعِزَّةُ وَلِرَسُولِهِ وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَلَكِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾ وه ههر بۆ خودا و نیردراوی خودایه و بۆ باوه ردارانه گهورهی دهستلالت و، به لام دوورووه کان نهو گهورهی و دهستلالتانهی نهوان نازان و، خودا باوه رداران سهر نهخا و، دوورووان رسوا نهکا و، یارمهتی ئایینی ئیسلام نهدا.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تُلْهِكُمْ أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ﴾ نهی کهسانیک نهو تو باوه رتان هیناوه: دارایی و مناله کانتان ئیوه بی ناگا و خهریک نهکا له یاد و په رستنی خودا و جی به جی کردنی فهرمانه کانی خودا، دواپی نهو که سهی نهو کاره بکا و دارایی و مناله کانی بی ناگای بکهن له په رستنی خودا تووشی زیان نه بی له ههر دوو جیهاندا.

﴿وَأَنْفِقُوا مِنْ مَّا رَزَقْنَاكُمْ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ﴾ وه ئیوه هه ندی لهو شتهی ئیمه به ئیوه مان به خشیوه بیده له ریگهی ئایینی خودادا و بیده به هه ژاران له پیش نهوهی بی بۆلای یه کی له ئیوه نیشانهی مردن.

﴿فَيَقُولَ رَبِّ لَوْلَا أَخَّرْتَنِي إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ فَأَصَّدَّقَ وَأَكُنْ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ دواپی نهو که سه بلین: نهی پهروه ردگاری من: بۆ تو مۆله تی منت نهدا بۆلای ماوه یه کی کهم و نزیک، دواپی دارایی خۆمم دابنایه له ریگهی ئایینی تۆدا و، من ببومایه له پیاوچاکان و نهوهی له کیسم جوو بوو به سهرم بگرتایه.

﴿وَلَنْ يُؤَخِّرَ اللَّهُ نَفْسًا إِذَا جَاءَ أَجَلُهَا وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ وه خودا مۆله تی هیچ که سی نادا، نهی مرینی کاتی کوتایی ته مه نی هات بۆلای و، خودا نه زانی به شتی ئیوه نه یکه ن. کهواته ئیوه نهو هه له که سی خۆتان مه دهن و دارایی خۆتان دابنن له ریگهی ئایینی خودا و ههتا نه مردوون و په شیمان ببنهوه.

سوره تی ته غابون

زۆربهی زۆری زانایان لایان وایه له مه دینه هاتوو ته خواره وه، هه ندی له زانایان نه لاین: له مه ککه هاتوو ته خواره وه، جگه له نایه تی (۱۴-۱۵-۱۶-۱۷-۱۸) ژماره ی نایه ته کانی (۱۸) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ
وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ يَمَاتَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢﴾ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُورَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿٣﴾
يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٤﴾ أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُؤُا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ
فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٥﴾ ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ
رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى
اللَّهُ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٦﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

به ناوی خوای به خشندهی میهره بان

(يُسَبِّحُ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) هه موو شتی له ئاسمانه کان و زهوی دان، پاک و دووری له شتی ناشایسته ده رنه برن بو خودا، هه ریه که یان بهو زمانه تایه تی به خودا به وانی به خشیوه، هه ر بو خودایه پاشایه تی و خاوه نی به تی نه و شتانه ی له ناو نه و اندان و به گوێره ی ویستی خوێ نه یانبا به رپۆیه، هه ر بو خودایه سوپاس و ستایش له سهر چاکه کانی و، خودا توانای به سهر هه موو شتیکا هه دیه.

ته فسیری زمانا کۆبی

ئاده‌میزاد لای ئایینی ئیسلام خاوه‌نی سه‌ربه‌ستی و ویستی خۆیه‌تی، مرۆفایه‌تی بێ سه‌ربه‌ستی نابێ، که‌واته‌ خۆیان له‌ خۆیان‌ه‌وه‌ بۆیان هه‌یه‌ باوه‌ڕه‌یتان یا بێ‌باوه‌ری بۆ خۆیان هه‌لبژێرن، ئیتر دایک و باوکیان بێ باوه‌ڕبن یا باوه‌ڕدار بن، هیچ که‌سه‌ی زۆری لێ ناکرێ بۆ هه‌لبژێراوی خۆی، نه‌گه‌ر به‌جۆره‌ نه‌بێ داوا‌لی‌کردن و پرسیار و پاداشت پوچ و بێ سوود نه‌بێ، دوا‌ی ئه‌وه‌ی خودا ئه‌و سه‌ربه‌ستی‌یه‌ی بێ به‌خشییان، بۆ هه‌لبژاردنی باوه‌ڕه‌یتان و بێ‌باوه‌ری خۆیان، نه‌قل و هۆی داونه‌تی خۆیان به‌رپرسیارن، بۆ روونکردنه‌وه‌ی ئه‌و‌باسانه‌ خۆی مه‌زن نه‌فرموی: ﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ فَمِنْكُمْ كَافِرٌ وَمِنْكُمْ مُؤْمِنٌ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ خودا که‌سه‌نکی ئه‌وتۆیه‌ ئیوه‌ی درووست کردوه‌ به‌ سرووشتیکی پاك و خاوی، به‌ خاوه‌نی ئه‌قل و سه‌ربه‌ستی، به‌ جۆری ئیوه‌ به‌توان به‌ ویستی خۆتان کارێ بۆ خۆتان هه‌لبژێرن، دوا‌یی هه‌ندێ له‌ ئیوه‌ به‌ ویست و ئاره‌زو‌ی خۆتان باوه‌ڕ نه‌یتان، هه‌ندێ تر له‌ ئیوه‌ باوه‌ڕ نه‌یتان به‌ خوشی و ئاره‌زو‌ی خۆتان، خودا ئاگاداره و نه‌زانێ به‌ شتی ئیوه‌ بیکه‌ن.

﴿خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوَرَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ﴾ خودا ئاسمانه‌کان و زه‌وی درووستکردوه‌ به‌ ئه‌وپه‌ری زانست و توانای راست و بێ‌گومان‌ه‌وه‌، به‌ جۆری ئه‌و توانایه‌ ئه‌یتر لێ درووستکردنی ئیوه‌دا، دوا‌یی ئیوه‌ شیوه‌ و ڕه‌نگتان جیاوازه‌، هه‌روه‌ک بێر و باوه‌ڕتان جیاوازه‌، خودا ئیوه‌ی درووستکردوه‌ به‌ شیرینترین ڕه‌نگ و شیوه‌، به‌ جۆری لێ هه‌موو بوونه‌هه‌رانی تر جوانترن، دوا‌یی یا ئاده‌میزاد خۆی و لێ بکا شایسته‌ی بێ به‌ خزمه‌ت خودا بکا به‌ دڵنکی پاك و بێ‌باوه‌ریکی شیرین به‌ وێنه‌ی جوانی شیوه‌ی خۆی، خۆی ناشیرین نه‌کا به‌ جۆری شایسته‌ی ئه‌وه‌ی نه‌بێ به‌ خزمه‌ت خودا بگا، هه‌ر بۆلای خودایه‌ گه‌ڕانه‌وه‌ی ئیوه‌.

﴿يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَيَعْلَمُ مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُغْلِبُونَ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ خودا نه‌زانێ به‌ شتی له‌ ئاسمانه‌کان و زه‌وی‌دان. نه‌زانێ به‌ شتی ئیوه‌ په‌نهانی ئه‌ده‌ن و به‌ شتی ئیوه‌ ده‌ری ئه‌خه‌ن، خودا نه‌زانێ به‌ شتی له‌ دڵی ئیوه‌دایه‌ له‌ نیازی پاك و خراپ. ﴿أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ فَذَاقُوا وَبَالَ أَمْرِهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ نایا ئیوه‌ی بێ‌باوه‌رانی قوریش به‌ موحه‌مه‌د، هه‌وال و به‌سه‌ره‌اتی که‌سانێکی ئه‌وتۆ باوه‌ڕیان نه‌هه‌تانبوو به‌ پیغه‌مه‌ره‌کانی خۆیان له‌ مه‌وپیش نه‌هاتوه‌ بۆلایان، له‌ تاقمه‌کانی نوح و هوود و صالح، دوا‌یی سزای کرده‌وه‌ی خرابی خۆیان لێ جیهاندا چه‌شتبوو، به‌ خنکانیان به‌ لافاو، به‌ بایه‌کی سه‌خت و به‌ بارینی به‌رده‌باران به‌سه‌ریان و، بۆشیا‌ن هه‌یه‌ سزایه‌کی زۆر ئازاردەر له‌ پاشه‌پۆژدا.

﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُ كَانَتْ تَأْتِيهِمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالُوا أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا وَتَوَلَّوْا وَاسْتَغْنَى اللَّهُ وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾
 نهو سزا و تولا نه تووشى نهو تا قمانه ی پیشووبو، به راستی به هوی نهو وهوبو، پیغمه ره کانیا به چن دین به لگه و کاری به کخه ره وه چووبوون بولایان، دواپی ووتیان: نایا چون نه بی ناده میزادی رانوماپی نیمه بکا و بی به پیغمه ره مان، دواپی باوهریان بی نه هیتان و، وازیان له بیر کردنه وهی نهو کارانه هیتا پیغمه ره کانیا هیتا بوویان بولایان و، خودا پیوستی به باوهره نیانی نهوان پیوستی به هه موو شتی نه خودا پیوستی به په رستنیان نی به سوپاس بزرگراه له هه موو کاره کانیا.

زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبُّونَ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾ فَمَا مَتُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالنُّورِ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٨﴾ يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٩﴾ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿١٠﴾ مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١﴾ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَىٰ رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ ﴿١٢﴾ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٣﴾

﴿زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبُّونَ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾
 كه سانیکى نهو تو له دانیشتوانی مه ککه باوهریان نه هیتا وه گومانیا وایه که زیندوو نا کرینه وه، دواى مردنیا له پاشه وژدا، تو بلئ: سویندم به پهروه ردگاری خووم، به لئ: نیوه زیندوو نه کرینه وه، له پاشانا هه وال نه درئ به نیوه به شتی نیوه کردووتانه له جیهاندا و، نهو زیندوو بوونه وه یه زور ناسانه له سه ره خودا.

﴿فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْتَّوْرَ الَّذِي أَنْزَلْنَا وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ دوایی ئیوه باوه پیهتن به خودا و به نیردراوی خودا و به و پرووناکی بهی ئه و تو ئیمه ناردو و مانده خواره و به سهر موحمه د که بریتی به له قورئان، خودا ناگاداره به شتی ئیوه ئه یکهن، پاداشتی وهر ندرگن. پرسیار: پیغمهر ﴿ﷺ﴾ داوا له بئ باوه ران ئه کات بۆ باوه ریهتنان به زیندوو بوونده و، فرمووی: زیندوو بوونده ههیه، به گویره ی یاسا ئه بی داوای شایهت هیتانی لی بکری ندهک سویند خواردن، له بهر چ شتی سویندی خوارد؟

وه لام: خودای مدزن له بی باوه رانده ئه گیر پته وه: داوایان له پیغمهر کرد هه والیان بداتی ئایا زیندوو بوونده ههیه و، ئه یان ووت ئیمه بر و امان به زیندوو بوونده نی، به، بر وایشیان و ابوو پیغمهر ﴿ﷺ﴾ سوودی ئه وانی ناوی. به لکو ئه دیوی خوی بکا به گه وریان. که واته پیغمهر داوای لی کراوه، مافی خویه تی سویند بخوا و، بی باوه ران داوا لی کراون و مافی ئه وانه شایهت بهیتن.

﴿يَوْمَ يَجْمَعُكُمْ لِيَوْمِ الْجَمْعِ ذَلِكَ يَوْمُ التَّغَابُنِ﴾ وه ئیوه بیرى ئه و رۆژه بکه نه وه خودا ئیوه کۆنه کاته وه له رۆژی دوایی دا رۆژیکه هه موو ئاده میزادی رابردوو و داهاتوو، دانیشتوانی ئاسمانه کان و زهوی کۆ ئه کرپته وه، ئه و رۆژه رۆژی له کیس چوونی رۆژیکه ئاده میزاد هه ندیکیان زیان ئه دن له هه ندی تریان، له بهر ئه و ی باوه رداران له به هه شتا ئه چنه جیگه ی بی باوه ران و، بی باوه رایش له دۆره خدا ئه چنه جیگه ی باوه رداران، ئه مه ئه وه ئه گه یه نی هه موو که سێ دوو جیگه ی بۆ دانراوه، یه کیکی یان له به هه شتا، ئه و ی تری یان له دۆزه خدا، زیانی گه وهره تره ئه و ی جیگه ی خوی له کیس بجی له به هه شتا، رۆژیکه سته م لی کراوان قازانج ئه کهن، سته مکاران تووشی زیان ئه بن.

﴿وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾ وه هه ر که سێ باوه ری به خودا هیتابی، کرده وه ی چاک بکات، خودا، خراپه و گونا هه کانی دانه پۆشی، ئه ی سرپته وه له نامه ی کرداریا، ئه یخاته ناو چه ندين به هه شت ئه و را به ژیر دره خته کانی و ئه ملالای کۆشکه کانیان چه ندين رووباری ئاوی شیرین و پاک، له ناو به هه شت دایه هه تا هه تابه، سرپنه وه ی گونا هه کانیان و چوونیان بۆ ناو ئه و به هه شتانه سهر که و تینکی زۆر گه وریه و پرزگار بوونه.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ خَالِدِينَ فِيهَا وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ وه که سانیکی ئه و تو باوه ریان نه هیتا وه، ئایه کانی نامه ی ئیمه یان به درو خستوو ته وه، ئه و که سانه یار و دانیشتوانی ناو ئاگرن، به رده وامن له ناو ئاگر دا و، ئاگر خراپترین جیگه ی گه رانه وه یه بۆ ئه وان.

﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَمَنْ يُؤْمِنْ بِاللَّهِ يَهْدِ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾ نادمیزاد تووشی ہیج نازاری نایی له نہخوشی و مردن و ہڈاری له خوئیان و له منالہ کانیا نا مہ گہر بہ دہستور و فہرمانی خودا و، ہہر کدسی باوہری بہ خودا ہیٹابی، خودا رانورومایی دلی نہو کدسہ نہ کا بولای باوہرہینان و، یارمہتی نہدا و، خودا نہزانی بہ ہہموو شتی له چرکھی دل و دہماری خوین.

﴿وَاطِيعُوا اللَّهَ وَاطِيعُوا الرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَإِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاءُ الْمُنِينُ﴾ وہ نیوہ پدیروہی فہرمانہ کانی خودا بکدن و پدیروہی گفتوگوئی نیردراوی خودا بکدن بؤ راگہیانلدنی فہرموودہ کانی خودا، دواہی نہ گہر نیوہ واز له پدیروہی خودا و نیردراوی خودا بہین، دواہی بہ راستی نیردراوی نیمہ ہہر راگہیانلدنی فہرموودہی خودای لہ سہرہ بہ ناشکرای، پرسیار و پاداشت لہ سہر نیمہیہ.

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ﴾ خودا کہ سیکی نہوتویہ ہیج پدیرستراوی شایستہی پدیرستق نی بہ جگہی نہو خودایہ تاک و تہنہایہ و، باوہرداران ہہر پشت بہو خودایہ نہبہستق و، ہہموو کاریکی خوئیان ہہوالہی لای نہو نہکدن.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آتِ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدْوًا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ وَإِنْ تَعَفَّوْا وَتَصَفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤﴾ إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٥﴾ فَانْقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمَعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرًا لِأَنْفُسِكُمْ وَمَنْ يُوقِ شَحْ نَفْسِهِ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٦﴾ إِنَّ تَقْرَضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يَضَعْفَهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٧﴾ عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدْوًا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ﴾ نہی کہ سانیکی نہوتو باوہرتان ہیٹاوه: بہ راستی ہہندی لہژنہ کانتان و منالہ کانتان دوژمنی نیوہن و، نایہلن نیوہی موسلمان کوچ بکدن بولای نیردراوی خودا لہ مہ کدوہ بؤ مہدینہ، دواہی نیوہ خوڑتان بہارتزن و ناگاداری پیلانی نہوان بن.

ھەرچەندە ئەو ئايەتە پەيوەندى ھەبوو بە رووداويكى ئەو كاتەو، بەلام مەبەستە كە ھەموو كەسى ئەگرىتەو. ھەر ژىنىك و ھەر مىئەت يارمەتى مىرد و باوكىيان نەدەن بۆ چاكەى ھەردوو جىھان، دوژمنى مىرد و باوكيان، ھەروەھا ھەموو خىزمەت كىش ئەگەر يارمەتى خىزمى خۆى نەدا بۆ سوودى ھەردوو جىھان دوژمنى ئەو كەسانەى خۆيەتى، ئەو لە لايە كەو و لە لايەكى تىریشەو، ھەر كەسى ژنى ھىئا، وەك ئەو كەسە وايە بىرى و كۆچى دوايى بكا لە جىھاندا، يا بۆلای بەھەشت يا بۆلای دۆزەخ، وەك ئەبىرى زۆر پياوان ئەو بۆلای دۆزەخى جىھان، چونكە ژيانى ئەم سەردەمە لە گەل زۆرتىن ژن و مىئەت لە ئازار و سزا و دۆزەخدا ئەزى، ئەو ھەتا مىئەت و ژن لە مەروڤ رازى نابن، مەگەر مەلەكەچى ئەوانىي و پەپەوى ئەوان بكا. ﴿وَإِنْ تَغُفُّواْ وَتَصْفَحُواْ وَتَغْفِرُواْ فَإِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ وە ئەگەر ئىو لە بى پەوشتى و ئازاردانى ژن و مىئەت كاتان بىورن و، واز لەوان بەھىن و تۆلەيان لى نەكەنەو، لەوان خۆشەن و خراپە كانيان داڭش و، دوايى بە راستى خودا لىخۆشەوونى زۆر، زر مېھەبانە ھەر بەو جۆرەى ئىو لەوان ئەبىورن، خودايش لە ئىو ئەبىورن، ئەو ئايەتە ئەو ھەمان فېر ئەكا، ژيانى ناو خىزان و بنەمالە، بە بى ئارامگرتن و لىبوردن ناچىتە سەر لە زۆر جاراندا، ئەگەر مەروڤ پەرسىارى ھەموو كەردەو و گەتوگۆيە بكا لە ژن و لە مىئەت، دژايەتى و دوژمنايەتى و گىروگرفت زۆرتەر ئەبى و، ژيان لە دۆزەخدا ئەباتە سەر. كەواتە پېويستە بە گۆپەرى توانا لە گەلەياندا بژىت.

﴿إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَاللّٰهُ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ بە راستى دارايى و مىئەتە كانى ئىو تاقى كەردنەو ئەو بۆ ئىو، ھەتا دەرەكەوى بۆ دانىشتوان، چ كەسى لە ئىو راستى مەبەستە بۆ خۆى ھەلەبژىرى و، رېزىيان بەسەر چ شىكا ئەدا، چ كەس خوداى لەوان خۆشە ئەو، لای خودا ھەدە پاداشتىكى زۆر گەورە بۆ ئەو كەسانە رېزى پەرسىتى خودا و، خۆشەويستى خوداى مەبەستە لە دارايى و مىئەت. بە كورتى مىئەت و دارايى و ژن پەلەوپايە و زانىارى ئىنسانيان پى تاقى ئەكرىتەو، خۆشى و رابواردنى جىھان ھەرچەندە زۆر گەورە بىن بەرانبەر بەو شتەنى لای خودان زۆر زۆر پوچ و بىنرخن، چونكە ئەوانەى جىھان بەردەوام نىن.

﴿فَاتَّقُواْ اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُواْ وَأَطِيعُواْ وَأَنْفِقُواْ خَيْرًا لِّأَنْفُسِكُمْ﴾ دوايى ئىو بە گۆپەرى تواناى خۆتان لە خودا بىرسن و خۆتان لە بى فرمانى خودا بپارىزن لە بەكارھىنانى دارايى خۆتان و لە كارى خراپدا دای مەنن، نامۆزگارى خودا بىسن و، پەپەوى فرمودە كانى خودا بكن و، دارايى خۆتان بەخشن لە رېنگەى نايىنى خودادا، ئەو بەخشىنە ئەبى بە چاكە بۆ ئىو لە ھەردوو جىھاندا.

﴿وَمَنْ يُوقِ شَحْنَهُ فَإِنَّكَ لَهُ الْمُفْلِحُونَ﴾ وه ههركهسی خوی له رژی و بهرچاو تنگی خوی بپاریژی، له بهخشینی دارایی و زهكات و له سوودی ههردوو جیهان، دوابی ههردو كهسانه ههردو ئهوان رزگاریان ئه بی له سزای خودا.

﴿إِنْ تُقِرُّوْا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضَاعِفْهُ لَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ شَكُورٌ حَلِيمٌ﴾ وَالشَّهَادَةُ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿نه گهر ئیوه دارایی خوژان بهبخشن له کارهکانی چاکهدها، بهو جوړهی خودا فەرمانی بی داوه، نهو بهخشینه لای خودا شیرین بی، خودا پاداشتی نهو بهخشینهی دارایی خوژانه ئه داتهوه به دوو چه نانه و ههتا حدوت سه د چه نانه ئه پروا و، خودا له ئیوه خوژ له بی. یانی ههركهسی دارایی خوی بهبخشی له بهر فەرمانی خودا، وهك نهوه وایه قهرزی دابی به خودا، خودایش قهرزه کدی به دوو چه نانه ئه داتهوه و، خودا له سهر شتیکی زور کهم پاداشتی زور ئه بهخشی، زور ئارامه و سزای نهو كهسانه نادا بی فەرمانی خودا ئه کهن به گورجی، خودا به شتی ئه زانی دیار نییه و په نهانه و، به شتی ئه زانی له بهرچاون و ئه بینرین، خودا زور به توانا و گه ورهیه، کهس ناتوانی رینگه له فەرمانه کانی بگری، زور زانایه به ههردوو شتی له جینگهی شیایوی خوژا دانه نی.

﴿سوره نى ته لاق﴾

له مدينه هاتوره ته خواره وه. ژماره ى نايه ته كانى (۱۲) نايه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا
الْعِدَّةَ وَاتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ
وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ وَتِلْكَ حُدُودُ
اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ لَا تَدْرِي لَعَلَّ
اللَّهُ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا ﴿١﴾ فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ
بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَى عَدْلٍ مِنْكُمْ
وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَلِكَ كُمْ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴿٢﴾ وَيَرْزُقْهُ
مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ وَإِنَّ اللَّهَ
بَلِغُ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾ وَالَّتِي يَلْسَنَ
مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ
وَالَّتِي لَمْ يَحْضَنْ وَأُولَتْ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ
وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿٤﴾ ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ
إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفِرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ﴿٥﴾

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ إِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَطَلِّقُوهُنَّ لِعَدَّتِهِنَّ وَأَحْصُوا الْعِدَّةَ﴾ نه ى پيغمهر: هه كانى
نيوه ژنه كانان ته لاق دا دواى نيوه ژنه كانان ته لاق بدن له كاتيكا شياوى نهوه بن به بن نهوه ى
نوشى زيان بن عيهه كانيان هه ليزيرن، ياني له كاتيكا ته لاقيان بدن پاكبن و، لهو پاكي به دا ژن
و ميژديان له گهل نه كرابى، ته لافدانى ژنان له كاتى حيزدا دژى ياساى نايىنى ئيسلامه چونكه

ته فسيرو زمنا كويى

عیده‌یان درێژه نه‌کیشی و، ئیوه عیده‌کانیان بزمیرن هه‌تا لی‌تان تیک نه‌چی، ژنان نه‌گهر خواوه‌نی هه‌یز بن سێ پاکیه‌یه‌ لای شافیعی‌یه‌کان، بێ حه‌یزه‌ لای حه‌نه‌فی‌یه‌کان، نه‌گهر حه‌یزیان پێدا نه‌هاتی یا منالین یا له‌ حه‌یز که‌وتن سێ مانگه‌، نه‌گهر سکیان پرپی به‌ دانانی سکه‌ که‌یه‌تی. ژنی می‌رده‌ که‌ی نه‌چوبینه‌ لای ته‌لاق‌دانی درووسته‌ له‌ حه‌یزدا و عیده‌ی له‌سه‌ر نی‌یه‌.

﴿وَأَقْبُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ لَا تُخْرِجُوهُمْ مِنْ بُيُوتِهِمْ﴾ وه ئیوه له‌ خودا بوسن و بێ‌فه‌رمانی خودای په‌روه‌ردگاری خۆتان مه‌که‌ن و، ئیوه نه‌و ژنانه‌ی ته‌لاق‌دران له‌ خانووه‌کانی خۆیان که‌ له‌واندا دانیشتون ده‌ریان مه‌که‌ن، درووست نی‌یه‌ ده‌رکردنی ژنی ته‌لاق‌دا و له‌ جینگه‌ی ژن و می‌ریدی، بۆ می‌رد نی‌یه‌ به‌ زۆر نه‌و ژنه‌ ده‌ربکات، نه‌و خانووه‌ جینگه‌ی دانیشتی نه‌و ژنه‌یه‌، هه‌تا ماوه‌ی عیده‌ که‌ی ته‌واو نه‌بی، نه‌و ژنه‌ له‌ ژێر چاودێری می‌رده‌ که‌یایه‌تی هه‌تا کۆتایی عیده‌ که‌ی به‌سه‌ر نه‌چی.

﴿وَلَا يَخْرُجْنَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُّبِينَةٍ﴾ وه نابێ نه‌و ژنانه‌ ته‌لاق‌داون خۆیشیان بچه‌ ده‌روه‌، هه‌تا عیده‌ که‌یان ته‌واو نه‌بی مه‌گهر نه‌و ژنه‌ کارێکی خرابی بێ‌لێکراوه‌ بکا، وه‌ک نه‌وه‌ی کاری خراب به‌ می‌رد و خزماتی می‌رد بلس، یابه‌ر له‌وه‌ی ته‌لاق‌داری می‌رده‌ که‌ی له‌به‌ر بێ‌فه‌رمانی کردنی ژنه‌ که‌ی ته‌لاق‌دای، یا داوینپرسی بکا، له‌و کاتانه‌دا ژن بۆی هه‌یه‌ پرۆاته ده‌روه‌، بۆ په‌یداکردنی هۆی ژیان و، بۆ دارلێدانی له‌م کاتی دارلێدانه‌ نه‌برێته‌ ده‌روه‌ دوا‌ی نه‌هێنرێته‌وه‌ بۆ جینگه‌ی خۆی هه‌تا کۆتایی عیده‌ که‌ی، نه‌گهر ژنی ته‌لاق‌داو بچێته‌ ده‌روه‌ گوناها‌ر نه‌بی. به‌لام نه‌گهر بیانوی هه‌بی نه‌توانی بچێته‌ ده‌روه‌، وه‌ک ترسی رووخان یا ناو‌بردنی خانووه‌ که‌ی هه‌بی و، نه‌برێ بۆ جینگه‌یه‌ تر، یا پرۆا بۆ فرۆشتنی رپسه‌ که‌ی یا بۆ کرپنی لۆکه‌، ژنان بۆیان هه‌یه‌ به‌ رۆژدا بچه‌ لای نه‌و ژنه‌ ته‌لاق‌ دراوانه‌، دوا‌ی هه‌ریه‌ که‌یان بچه‌وه‌ بۆ جینگه‌ی خۆیان.

﴿وَبَلَكَ حُدُودَ اللَّهِ وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ نه‌وانه‌ی ئاماژه‌یان بۆ کرا سنووری دیاری کرا و فه‌رمانی خودان نه‌بی جی‌به‌جی بکری‌ن، دوا‌ی هه‌ر که‌سێ له‌و سنوورانه‌ ده‌رچێ و نه‌یان گه‌یه‌نی به‌ جینگه‌ی خۆیان سته‌میان له‌ خۆیان کردووه‌ و، خۆی کردووه‌ به‌ جینگه‌ی خه‌شمی خودا.

﴿لَا تَذَرْنِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثْ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا﴾ تۆی ژن ته‌لاق‌ده‌ر نازانی خودا، دوا‌ی ته‌لاق‌دانی نه‌و ژنه‌ خودا چ شتی په‌یدا نه‌کا، له‌وانه‌یه‌ دلێ تۆ بگۆرێ و ئاره‌زۆ بکه‌ی نه‌و ژنه‌ بگێرێته‌وه‌ بۆلای خۆت، نه‌گهر جۆی بوونه‌وه‌ که‌ی به‌ ته‌لاقی سێ‌به‌سێ نه‌بووی.

زانایان به‌ گشتی پێک هاتوون له‌سه‌ر نه‌وه‌ی ژنی ته‌لاق‌داو به‌ خۆرا‌ی و سێ‌به‌سێ نه‌بووی، می‌رده‌ که‌ی بۆی هه‌یه‌ بگێرێنه‌وه‌ بۆلای ژن و می‌ریدی، پێ‌سته‌ می‌رده‌ که‌ی به‌ خۆی بکا و، له‌

جیگہیہ شیوی ئہو ژنہ دای بنی ہتا عیدہ کھی کڑتایی پی دی، ژنی تہ لاقدر او بدسی تہ لاقہ:
 بہ لای مالیکی یہ کانہوہ ئہ گہر سکی پر نہ بی جگہ لہ دانانی لہ جیگہیہ ہتا عیدہ ی ئہ پروا ہیچ
 شتی تر پیوست نی یہ لہ سہر میردہ کھی، بہ لای شافیعی یہ کان و حنہ لی یہ کان ئہ گہر سکی
 پر پی بہ ختو کردنی پیوستہ لہ سہر میردہ کھی، ئہ گہر سکی پر نہ بی بہ ختو کردنی پیوست نی یہ،
 بہ لای حنہ فی یہ کانہوہ پیوستہ بہ ختو بکری سکی پر پی یا نہ. ہر کہ سی پیوست بی لہ سہری
 بہ ختو کردنی ژنی تہ لاقدر او، پیوستہ لہ سہریشی لہ خانوہ کھی خوی دہری نہ کات ہتا
 کڑتایی عیدہ کھی، بہو مہر جانہ ی باسکران.

﴿فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ﴾ دواپی کاتی ئہو ژنہ
 تہ لاقدر او انہ نزدیکوونہوہ لہ کڑتایی پی ہاتی عیدہ کھیان، دواپی ئیوہ سہر بہ ستن ئہ توانن یا بیان
 گیر نہوہ بولای خوتان بہ نیازی پاک و بہ گویرہ ی یاسا، ئیوہ جوی بینہوہ لہو ژنانہ و وازیان
 لی بہینن ہتا عیدہ کھیان تہواو ئہ بی، بہ گویرہ ی یاسا و، ہموو مافیکی خویانیان بدہنی، دواپی
 پدیوہندی ژن و میردیتان ئہ پچری.

﴿وَأَشْهِدُوا ذُوَيْ عَدْلِ مِّنْكُمْ وَاقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ﴾ وہ ئیوہ دوو کہ سی خواہن دادی
 موسلمان لہ خوتان و سہر بہ ست بکھن بہ شایہ تہ لہ سہر گہراندہوہ یان یا جیابوونہوہ یان و، لہ
 کاتی پیوستی دا ئیوہ شایہ تی یہ کھتان بدہن مہیگوون لہ بہر رہ زامہندی خودا، بتانہوئی راستی
 دہر کہوئی نھ لہ بہر جگہی خودا.

ئہو شایہ تی گرتنہ لہ کاتی گہراندہوہ و تہ لاقدراندا پیوست نیہ و چاکہ بکری لای
 شافیعی یہ کان و حنہ فی یہ کان. بہ لای ہندی لہ زانایانی شافیعی یہ کانہوہ پیوستہ شایہ گرتن
 بو گہراندہوہ.

﴿ذَلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا﴾ ئہو
 شتانہ ی باسکران لہ بہ ختو کردن و دانانی ژنان لہ جیگہیہ و، شایہ تی گرتن و جگہی
 تہواندیش، ئاموژگاری یان پی ئہ کری بو کہ سی باوہ بہ خودا و بہ روژی دواپی بہیتی و،
 ہر کہ سی لہ خودا برسی و کار بہ فہرمانی خودا بکا و، خوی پیاریژی لہ بی فہرمانی خودا و،
 ژنہ کھی نہ گیراوہ بولای خوی، لہ پاشانا ئارہ زوی لہ گہراندہوہ ی بوو، خودا بو ئہو کہ سہ
 درووست ئہ کات دہر چوون و رزگار بوونی لہو سہختی یہ، بہو جوڑہ ی جاری تر مارہ ی
 بکاتہوہ، ئہ گہر ئہو ژنہ سی تہ لاقی نہ کھوتبوو، ئہ گہر سی تہ لاقی کھوتبوو، ژنہ کھ شوی تر بکا
 و ژن و میردی لہ گہل بکری و، تہ لاق بدا و عیدہ کھی پروا، دواچار میردہ پیشوہ کھی مارہ ی
 بکاتہوہ، خودای گہورہ ہوی ژیانن بو ئہ سازینن، وھ ئہ فہرموی:

﴿وَيَرْزُقُهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ﴾ وہ خودا رۆزی و هوئی
ژیان نہ بہ خشتی بہو کہ سہی لہ لایہ کہوہ بہ تہمای نہ بی و نہیہ بہ دلایا، ہەر کہ سہی پشت بہ
خودا بہ سہستی و کار و پیوستی خوئی ہہوالہی لای خودا بکا، دواپی خودا بہ سہ بۆ نہو کہ سہ،
و پیوستی بہ کہ سہی تر نابی.

﴿إِنَّ اللَّهَ بِأَلْفِ أَمْرٍ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا﴾ بہ راستی خودا نہ گاہ بہ شتی بیہوی و
مہ بہ سہستی خوئی لہ دہست دہرناچی، ہەر شتیکی بوبی نہ بی و، نہوی خودا نہیہوی نابی، بہ
راستی خودا دایناوہ بۆ ہہموو شتی لہ سہختی و لہ ئاسانی ماوہیہ و کۆتایی پی دی، نہم
بوونہ و ہرانہ بہ بی خاوہن و بہ بی سوود درووست نہ کراون.

ہندئی لہ زانایان نہ لئین: ہوئی ہاتنہ خواریہوی ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ﴾ ہتا ﴿لَا يَحْتَسِبُ﴾ نہوہبوو
پیای بہ ناوی مالیک لہ ہوئی نہ شجہ ع بت پەرستان کورپکی نہویان دیل کردبوو، ہاتہ
خزمت پیغمہر و وتی: کورہ کہم گیراوہ، زوریش ہہ ژارم، پیغمہر ﴿ﷺ﴾ فہرموی: ئارام
بگرہ و خودا دہروویہ کی چاکت بۆ نہ کاتہوہ، دواپی ماوہیہ کورہ کی خوئی رزگار کرد لہ
دہستی بت پەرستان و رای کرد، لہ رینگہدا تووشی ہندئی لہ ژمارہیہ لہ مہری بت پەرستان
بوو، داینہ بیری و ہاتہوہ بۆلای بساوی، چووہ خزمت پیغمہر ﴿ﷺ﴾ ووتی: ئایا رہوایہ
خواردنیاں؟، پیغمہر فہرموی: بہ لئ، درووستہ خواردنیاں.

نوبہی کوری کہ ع ووتی: نہی نیردراوی خودا: ژنی منالین، یا پیری و، تہ لاقدرابن، یا
سکیان پیری، باسی ژمارہ و جوئی عیدہ کیان نہ کراوہ، خودا فہرموی:
﴿وَاللَّائِي يَئْسَنُ مِنَ الْمَحْيَضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحْضَنْ﴾ وہ
ژنانیکی نہوتو بی ئومیدبون لہ حہیز پیدہاتن لہ بھر پیر و جگہی پیری لہ ژنہ کانی ئیوہ و،
ژنانیکی نہوتو حہیزیان پیدا نہ ہاتوہ لہ بھر منالی و، تہ لاقدران، ئیوہ کہوتنہ گومانہوہ، دواپی
عیدہ کانیان سی مانگہ. بہ لام نہو ژنہی لہوہوہر حہیزی پیدا ہاتبی و، حہیزہ کی و ہستابی کہ
تہ لاقدران پیوستہ چاوہروان بکری ہتا حہیزی کہی نہ گہریتہوہ نہو کاتہ عیدہ بڑمیری، یا
چاوہروان بکری ہتا نہ گاتہ نہو تہمہنہی بی ئومید نہ بی لہ حہیز، نہو کاتہ عیدہ کہی سی
مانگہ لای ہندئی لہ زانایان.

سالانی بی ئومیدی لہ حہیزدا پیتھان (۶۰) سالہ، بہ لای ہندئی لہ زانایان (۵۵) سالہ،
ہندئی تریان نہ لئین: (۶۲) سالہ. نہو سنوورانہی باسکران ہہموویان بۆ ژنی تہ لاقدران. بہ لام
نہو ژنہی میردی مردبی عیدہ کہی چوار مانگ و (۱۰) رۆژہ، ئیر نہو ژنہ حہیزی پیدہاتبی یا
حہیزی پیدا نہ ہاتبی و منالین.

﴿وَأُولَئِ الْأَخْمَالُ أَجْلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ وہ ٹہو ژنانہی سکین پرہ کوتایی عیدہ کہیان ٹہوہیہ: کہ سکہ کہیان دابنن، ٹیئر ٹہو ژنانہ تہ لاقدرابن یا میردیان مردیی۔
﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِنْ أَمْرِهِ يُسْرًا﴾ وہ ہہر کہسی لہ خودا ہرسی و خوی لہ بی فرمانی خودا ہپاریزی، خودا ناسانی بو کارہ کانی ٹہو کہسہ ساختہ ٹہہیتی و، یارمہ تی ٹہدا بو کردنی کاری چاک۔

﴿ذَلِكَ أَمْرُ اللَّهِ أَنْزَلَهُ إِلَيْكُمْ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يُكَفِّرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا﴾ ٹہو شتانہی باسکران فرمانی خودان، خودا ناردوویہ تیہ خوارہوہ بولای ٹیہو و کاریان پی بکہن و، ہہر کہسی لہ خودا ہرسی، خودا گونناہہ کانی دائہ پوشی و، خودا گہورہ و زور ٹہکا پاداشتی لہ ریزی دواپی دا، ہہتا حدوت سد چہنانہ بگرہ زور تریش۔

أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِضَيِّقُوا
عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَئِ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ
فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أَجُورَهُنَّ وَأَتِمُّوا إِلَيْكُمْ مَعْرُوفًا وَإِنْ
تَعَاسَرْتُمْ فَسَرِّضْهُ لهُ الْآخَرَى ﴿٦﴾ لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِّنْ سَعَتِهِ
وَمَنْ قَدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا
إِلَّا مَاءً آتَاهَا سَيِّجَعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ﴿٧﴾

خودای مہزن لہ سہرہ تہای ٹہم سوورہ تہدا فرمانوی: ٹیہو ٹہو ژنانہ ٹیہو تہ لاقتان دان دہریان مہ کدن، ٹیمہ نامازہ مان کردبو بولای بیرو بوجونی زانایان لہ بارہی ٹہو ژنانہ تہ لاقیان سی بہسی کہوتوہ و، ٹہوانہ سی بہسی تہ لاقیان نہ کہوتوہ: ٹایا جوری ٹہو جیگہیہ ژنانی تہ لاقدر او لہوا دائہ نری بہ چ جوری کہ و چون ٹہی، خودا ٹہ فرمانوی:

﴿أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ﴾ ٹیہو کہ ژنہ کانی خواتان تہ لاقدان، ٹیہو ٹہو ژنانہ دابنن لہ ہہندی لہو جیگہیہ خواتان لہوا دائہ نیشن بہ گویری توانای دارایی خواتان و شایستہی خواتانہ ہہتا کوتایی عیدہ کہیان۔

﴿وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ﴾ وہ ٹیہو کاریکی وایان لہ گہل مہ کدن ٹہو ژنانہ تووشی زیان بن، لہ بارہی جیگہ کانیان و بہخیو کردنیان؛ لہبہر ٹہوہی ناچاریان بکہن واز لہو جیگہیہ بہین و بچنہ دہرہوہ۔

﴿وَإِنْ كُنْ أُولَاتٍ حُمِلَ فَلْيَنْقِرُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ وہ نہ گھر نہو ژنہ تہ لاقدر اوانہ سکیان بہ منالہوہ پربوو، دوائی ٹیوہ بہ خویوان بکدن، بہ بہ خشینی پیوستی بو سہریان، بہ ہموو جوڑی.

﴿فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُمْ أَجُورَهُنَّ وَأْتِمِرُوا بَيْنَكُمْ بِمَعْرُوفٍ﴾ دوائی نہ گھر نہو ژنہ تہ لاقدر اوانہ بہ یہ کجاری پدیوہندی ژن و میدی بہ ٹیوہوہ نہما، بہ کوٹائی پٹہانتی عیدہ کھی بہموی دانانی سککہ کدیوہو، منالیان لہ ٹیوہ ہہبوو، نہ گھر نہو ژنانہ شیراندا بہ منالہ کھی خویان، دوائی ٹیوہ کرئی شیردانہ کیان بدہنی و، ٹیوہ و نہو ژنانہ راویژ بکدن لہ نیوان خوتانا بہ گیانی پاکی چاویوشی کردن لہ یہ کڑی، نہ گھر پٹک نہہاتن، پیوستہ ٹیوہی خاودن منال ژنی نامادہ بکہنبو شیردان بہو منالہ بہ کرئی یہ کی گونجاوہدر جوڑی بی پیوستہ ٹہ منالہ بی ٹومید نہ کرئی لہ شیریدانی و تووشی نازار نہبی، نہ گھر دایکی بہ خوی نہ کرد پاش راویژی نیوانیان، وہ ک خودا تہ فدرموی:

﴿وَإِنْ تَعَاَسَرْتُمْ فَمُتْرَضِعُ لَهُ أُخْرَى﴾ وہ نہ گھر ٹیوہ و دایکی نہو منالہ لہ نیو خوتانا تیک چوون و رینہ کہوتن بو شیردان بہو منالہ، دوائی ٹیوہ داوا لہ ژنی تر بکدن شیر بدا بہو منالہ، دوائی خاودن منال منال لہو دایکھی بسیٹیتہوہ و تہیوہیست نازاری خاودنہ کھی بدا، نہ گھر ژنی ہہبوو، بہ خورائی شیربدا بہو منالہ و، دایک کھی داوای کرئی نہ کرد، نہو کاتہیش منالہ کھی نادری بہ دایکی، خو نہ گھر دایک بہ خورائی شیری تہدا بہو منالہ تہ بی ہہر بدری بہ دایکی خوی، نہ گھر تہ زانرا نازاری منالہ کہ نادا.

﴿لَيُنْفِقَنَّ ذُو سَعَةٍ مِّنْ سَعَتَيْهِ وَمَنْ قَدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ﴾ پیوستہ خاودن منالی ساماندارای خاودن توانا بہ دارایی بہ خشنی بہو ژنہ شیر تہدا بہو منالہ بہ گویرہی فراوانی سامانی خاودن منال و، ہہر کھی کہم دہرامہتی کہوتبہ سہری و دارایی کہم بوو، دوائی با نہو کدسہ کرئی بہ خشنی بہو ژنہ لہ ہہندی نہو شتہی خودا بہ خشیوہ، بہو پیاوہ کہم دہرامہتہ. یانی ساماندار بہ گویرہی دارایی خوی و، ہہزار بہ گویرہی دارایی خویان کرئی بدہن بہو ژنہ شیردہرہ بہو منالہ.

﴿لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾ خودا داوا ناکا لہ ہیچ کھی بو بہ خیتو کردنی ژن و منالی مہ گھر بہ تہندازہی شتی خودا بہ خشیوہ بہو کدسہ، خودا نامادہی تہکا بو ہہزاران ناسانی و خوشی گوزہران لہ دوائی ناخوشی و تہنگانہ و ہہزاری.

وَكَايِن مِّن قَرِيَّةٍ
عَنْتَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرَسُولِهِ فَحَاسِبْنَهَا حَسَابًا شَدِيدًا وَعَدَّ بِهَا
عَذَابًا نَّكَرًا ﴿٨﴾ فَذَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عِقَبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا ﴿٩﴾

أَعِدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا ﴿١٠﴾ رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا ﴿١١﴾ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَنْزِلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِنَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿١٢﴾

﴿وَكَايْنِ مِّن قَرْيَةٍ عَتَتْ عَنْ أَمْرِ رَبِّهَا وَرُسُلِهِ فَحَاسَبْنَاهَا حِسَابًا شَدِيدًا وَعَذَّبْنَاهَا عَذَابًا ثُكْرًا﴾
وہ زور کہس لہ دانیشتروانی گوندیک وازیان ہیٹابوو لہ فہرمانی پەرورہ دگاری خویان بہ
جورینکی خراب و، وولامی نیراوی پەرورہ دگاریان نہ دایہ وہ، دواپی ئیمہ پرسیارمان لہ
دانیشتروانی ئەو گوندہ مان کرد، بہ پرسیار کردنیککی زور سہخت لہ پاشہرؤژدا، سزاماندان بہ
سزادانیککی زور گران و سہخت لہ دوارؤژدا.

﴿فَدَاقَتْ وَبَالَ أَمْرِهَا وَكَانَ عَاقِبَةُ أَمْرِهَا خُسْرًا﴾ دواپی دانیشتروانی ئەو گوندہ سزای
کارہ کانی خویانیان لہ بی باوہری و گوناہ چیشت و، ئەنجامی کارہ کانیان زانی ہەردوو جیہان
بوو بۆیان.

﴿أَعِدَّ اللَّهُ لَهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا فَاتَّقُوا اللَّهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ الَّذِينَ آمَنُوا قَدْ أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ ذِكْرًا﴾
خودا نامادہی کردوہ بۆ دانیشتروانی ئەو گوندہ سزایہ کی زور سہخت، دواپی ئەی کہسانیککی
ئەوتو خواہنی ئەقلن، باوہرتان ہیٹاوہ، خوتان پیاریژن لہ بی فہرمانی خودا و لہ خودا بترسن، بہ
راستی خودا قورنانی بۆلای ئیوہ ناردووہتہ خواہوہ، فہرمودہ کانی جی بہ جی بکەن.

﴿رَسُولًا يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِ اللَّهِ مُبَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ﴾ خودا پیغمہیککی پەوانہ کردوہ بۆلای ئیوہ، ئەخویتیئہوہ بہ سەر ئیوہ دا ئایہ تہ کانی
قورنانی خودا، فہرمودہ کانی خودایان روون کردوہ تہوہ، لہ سەر ئەوہی کہسانیککی ئەوتو
باوہریان ہیٹاوہ و، کردوہ چاکہ کانیان کردوہ، دہریان بکا لہ تاریکی یە کانی بی باوہری بۆلای
رووناکی باوہر بہ خودا.

﴿وَمَنْ يُؤْمِن بِاللَّهِ وَيَعْمَلْ صَالِحًا يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا قَدْ أَحْسَنَ اللَّهُ لَهُ رِزْقًا﴾ وه هه‌ر که سێ باوه‌ر به خودا بهیئێ و، کرده‌وه‌ی چاک بکا، خودا ئەو که سه ئەخاته ناو چه‌ندین به‌هه‌شت ئەروا به ژێر ئەو به‌هه‌شتانه‌دا چه‌ندین رووباری ئاوی شیرین، به‌رده‌وامن له ناو ئەو به‌هه‌شتانه‌دا هه‌تاهه‌تایه، به راستی خودا ئەبه‌خشی به‌و که سه خواره‌مه‌نی پاك و فراوان له به‌هه‌شتا.

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ﴾ خودا که سێکی ئەوتۆیه جهوت ئاسمان و، له زه‌ویش وێته‌ی ئەو جهوت ئاسمانه له ژماره‌دا، درووستی کردوون. زانایان له مانای رسته‌ی ﴿وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ﴾ بیروبۆچوونیان جیاوازه: هه‌ندیکیان ئەلێن: ژماره‌ی زه‌وی وه‌ک ئاسمان جهوتن، ئیمه‌ی ئاده‌میزاد ماناکه‌ی به راستی و به بی پهرده نازان و، زانستی ئیمه‌ رینگه‌ی پی نابا، به‌لام ئیمه‌ پێوسته بروامان وابێ، جهوت زه‌ویش هه‌ن شی کردنه‌وه‌یان ته‌سپیرین به خودا. هه‌ندێ تر له زانایان ئەلێن: ئەم گه‌ردوونه و، ئەم بوونه‌وه‌ره گه‌وره‌یه جهوت ئاسمانی تێدايه، هه‌ر ئاسمانی خاوه‌نی زه‌وی و ته‌ستیره‌کانی خۆیه‌تی، دووری هه‌ریه‌کتی له‌و ئاسمانانه، به ئەندازه‌ی ملیاری سالی تیشکی خۆزه، هه‌ندێ تریان ئەلێن: ناوبردنی ووشه‌ی (سَبْعَ) یانی جهوت، ئەوه ناگه‌یه‌نی ته‌بی هه‌ر جهوت بن، یانی ته‌گه‌ر بیژرا: من دوو ماشینم هه‌یه خۆت و براكه‌ت سواریان ببن، ئەوه ناگه‌یه‌نی زۆرتر یا که‌متری نه‌بی، هه‌ندێ تریان ئەلێن: مه‌به‌ست له جهوت زه‌وی: جهوت کیشه‌ره، ئەوه‌ی راستی بی وا چاکه مانای ئەو رسته‌یه هه‌واله‌ی زانستی خودا بکری، عه‌لی کوری ته‌بی تالیب ته‌فه‌رموی: ته‌گه‌ر مانای ئەو نایه‌ته‌تان بۆ بکه‌م له‌وانه‌یه ئیوه بی‌باوه‌ربن، چونکه ئەقلی ئیوه به‌رگه‌ی ناگری:

﴿يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا﴾ فه‌رمووده و سرووشی خودا ئەروا له نێوان ئاسمانه‌کان و زه‌وی‌دا، خودا هه‌لسوورپه‌ره‌ی کاروباری ئەوان و، ئەوانه‌ی له نێوان ئەواندان، ده‌سته‌لاتی به‌سه‌ر هه‌موویاندا هه‌یه، له‌به‌ر ئەوه‌ی ئیوه بزانی خودا توانای هه‌یه به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کا و، به راستی بزانی زانست و زانیاری خودا هه‌موو شتی‌ک ته‌گرته‌وه، بی ناگانی‌یه له هه‌ج شتی‌ک، گه‌وره بی یا به‌چووک و، به نیازی دلی بنده‌کانی ئەزانی، که‌واته ئیوه پێوسته بی فه‌رمانی خودا نه‌که‌ن.

﴿سورہ تی تہ حریم﴾

لہ مدینہ ہاتووتہ خوارہوہ، ژمارہی نایدہ تہ کانی (۱۲) نایدہ تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبَيَّنْ لَكَ مَرْضَاتُ أَزْوَاجِكَ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١﴾ قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَانَا
وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾ وَإِذَا أَسْرَ النَّبِيُّ إِلَىٰ بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا
فَلَمَّا نَبَّأَتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضُهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ
فَلَمَّا نَبَّأَهَا بِهِ قَالَتْ مَنْ أَنْبَأَكَ هَذَا قَالَ نَبَّأَنِيَ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ
﴿٣﴾ إِنْ تُؤْتُوا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ
فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَانَا وَجِبْرِيلُ وَصَلِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةِ
بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ ﴿٤﴾ عَسَىٰ رَبُّهُ إِنْ طَلَّقَكُنَّ أَنْ يُبَدِّلَهُ أَزْوَاجًا
خَيْرًا مِنْكُنَّ مُسْلِمَاتٍ مُّؤْمِنَاتٍ قَنَاطَاتٍ تَزِينُ لَكَ فِي حُلِيِّهِنَّ لَأُتَوَكَّلْنَ
عَلَيْهِمْ سَبْعِينَ سَنَةً بِمَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَغَوَّاهُنَّ فِي هَٰؤُلَاءِ لَعْنَةُ اللَّهِ
الَّذِينَ كَفَرُوا ﴿٥﴾

زانایان بیران جیاوازه له باره ی هژی هاتنه خوارهوی نهو نایدہ تانه ی پیشهوه. به ههر جورئی
له مدبهسته که دهرناچی.

ههندی له زانایان وهك موسلیم و بوخاری باسیان کردوه نهلین: هژی هاتنه خوارهوی نهو
پنج نایدته نهو بهوو: پیغمهر ﴿ﷺ﴾ زور ئاره زوی له خواردنی شیرینی و ههنگوین بووه،
ههر کاتی بچووبایه بۆلای زهینه بهی کچی جدش، ههندی ههنگوینی دهر خوارد نهو و، ماویه
له لای نهمایهوه، نهو کاره له لای ههندی له ژنانی پیغمهر گرانوو، بۆ نهو مدبهسته عایشه و
حهفصه پیک هاتن له سههر نهوی کاتی پیغمهر هات بۆلای هدریه کئی لهوان بلئی: نهی پیغمهر:
توبونی (مهغافیرت) لی دی، مهغافیر شیله به کی شیرینه و بۆنی ناخوشه و نهخوریتسهوه، دوایی
جاریک پیغمهر ﴿ﷺ﴾ چووبۆلای زهینه ب ههنگوینی خواردهوه، دوایی که چوو بۆلای هدریه که
له عایشه و له حهفصه ووتیان: توبونی مهغافیرت لی دی، پیغمهر فهرمووی: من مهغافیرم

تهفسیری زمانکویی

نەخوار دووه تەوه. بەلام لای زەینەبە هەنگوینم خوار دووه تەوه. ووتیان لەوانەییە می‌شە کان لەو درەخە لەوەرایی، پیغممەر لەبەر ئەوەی ئارەزووی لە بۆنی مۆشەبوو، زۆری بێ ناخۆشبوو بۆنی خراپی لێن. فەرمووی: قەدەغەیی لەسەر من خوار دێنەوهی هەنگوین.

هەندێ تر لە زانایان ئەلێن: هۆی هاتنە خوارەوهی ئەو نایەتانه ئەوه‌بوو: عایشە و حەفصە یە کەریان مۆشەبوو، بەرپێکەوت حەفصە چوو بۆلای باوکی، پیغممەر ﴿ﷺ﴾ ناردی بە شوێن ماریە قیبتدا، ئەو پۆژە سەرهی چوونی پیغممەر بوو بۆلای عایشە، کە حەفصە هاتەوه ماریە یینی لە هۆدەکەیی خویا چاوه‌روانی کرد ماریە بێتە دەرەوه، رەوشتی ژنانەیی جوولا، پیغممەر فەرمووی بە ماریە، بجۆ دەرەوه، حەفصە بە پیغممەری ووت: تۆ ئازاری دڵی مندا لە هۆدەکەیی خۆما، پیغممەر فەرمووی: سوێندم بە خودا من دڵی تۆ خۆش نەکەم. بەلام من نەیتی‌یه بە تۆ ئەلێم و بەلای خۆتەوه‌بێ و بە کەسی تر مەلێ، لەبەر دڵی تۆ ماریە لەسەر من قەدەغە بێ، ژنانی پیغممەر بە تاییەتی عایشە و حەفصە، هەوتی سارییان بەزۆر لە گەڵ ماریەدا بەکار ئەهێنا، بە تاییەتی تر کاتی ئیبراهیم لە ماریە پەیدا‌بوو، حەفسە خۆی بێ‌نەگیرا و چوو بۆلای عایشە و بە نەیتی پتی ووت: مۆژدە‌بێ پیغممەر ماریە قەدەغە کردووه لەسەر خۆی، دووایی خودا ئەو نەیتی‌یهی ئاشکرا کرد و هەوائی دا بە پیغممەر، بەو هۆیەوه خودا ئەو پێنج نایەتانهی ناردە خوارەوه و فەرمووی:

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لِمَ تُحَرِّمُ مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكَ تَبْتَغِي مَرْضَاتَ أَزْوَاجِكَ﴾ ئەو پیغممەری خودا لەبەر چ شتی تۆ قەدەغە نەکەیی لەسەر خۆت شتی خودا بۆ تۆی رەوا کردووه، تۆ مەبەست رەزامەندی و دڵ خۆشکردنی ژنەکانت بێ، دلیان نەیدەشی.

﴿وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ﴾ وه خودا لەو هەلەییە تۆ خۆش ئەبێ، چونکە درووست نی‌یه قەدەغە کردنی شتی خودا رەوای کردبێ، خودا میهرەبانە بۆ تۆ، چونکە خراپەتی لی ناگری و، تۆ ئەپاریزی لە خراپە. ئەبێ بزانی مەبەست قەدەغە کردن و وازەهێنانە لەو شتە ئەو قەدەغە کردنی یاسایی، لەبەر دڵی ژنەکانی، وێنە ئەوەی بلیتی: لەبەر دڵی تۆ جگەرە ناکێشم هەتا تۆ ئازارت بێ نەگا. لەبەر ئەوەی پیغممەر رزگاری بێ لە سوێندەکەیی خودا فەرمووی:

﴿قَدْ فَرَضَ اللَّهُ لَكُمْ تَحِلَّةَ أَيْمَانِكُمْ وَاللَّهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ بە راستی خودا دیاری کردووه بۆ ئێوه و، کردوویه بە یاسا بۆتان و، رزگارتان بێی لە دەست سوێندەکانتان بەهۆی بریتی دانەوه، دووایی ئەو شتە قەدەغەتان کردووه لە خۆتان بۆتان رەوا ئەبێ و، خودا بەرپێوەری هەموو کارەکانی ئێوه و، خودا ئەزانێ بە شتی سوودی ئێوهی تێدایی، هەموو شتی لە جێگەیی شیاوی خویا دانەنی، لە رەواکردنی شتی قەدەغە کردنی شتی تر، پیغممەر ﴿ﷺ﴾ بەندە‌یه‌کی ئازاد کرد لەبەر کەفاره‌تی سوێندەکەیی خۆی.

بُو زانین: ئہ گہر پیایئ بہ ژنہ کھی خوی ووت: تو قہدہ غہی لہ سہر من، یا من توَم قہدہ غہ کرد، ئہ گہر بہو رستانہ نیازی تہ لاقی بووبئ ئہ بی بہ تہ لاق، ئہ گہر نیازی زیہاری بووبئ ئہ بی بہ زیہار، ئہ گہر قہدہ غہ بوونی لہ شی ژنہ کھی مہبہست بووبئ و نہ چیتہ لای، یا نیازی ہیچ شتیکی نہ بووبئ، ئہو رستہ بہ سویند ئہ ژمیرئ و پیوستہ لہ سہری کفارہ تی بو بدا، ئہ گہر کھی بلئ: ئہو خواردنہ لہ سہر من قہدہ غہ بی، ئہو گفتوگو بہ پوچ دائہ نری و نہ قہدہ غہ بی و نہ کفارہ تیشی پیوستہ، ہندئ لہ زانایان لایان وایہ ئہ گہر ئہو شتہی خوارد ئہ بی کفارہ تی بو بدا.

﴿وَإِذْ أَسْرَ النَّبِيُّ إِلَىٰ بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا﴾ وہ ئیوہ بیری ئہو کاتہ بکہنہوہ پیغمہر گفتوگو بہ کی بہ نہیتی کرد لہ گہل ہندئ لہ ژنہ کانی، وہ ک قہدہ غہ کردنی ہنگوین یا ماریہی قیتی، ئہو ژنہ شحہ فصہ بوو، یا قہدہ غہی شتی تر بوو، پیغمہر فرمووی: ئہو نہیتی بہ بہ کھی مدئی.

﴿فَلَمَّا تَبَأَّتْ بِهِ وَأَظْهَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ عَرَفَ بَعْضَهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ﴾ دواپی کاتی حہ فصہ ہدوالی ئہو گفتوگو نہیتی بہی دا بہ عائیشہ و، خودا پیغمہری ناگادار کرد لہ سہر بلاو بوونہوہی ئہو نہیتی بہ، پیغمہر ہدوالی دا بہ حہ فصہ لہ سہر بلاو کردنہوہی ہندئ لہو گفتوگو نہیتی بہ، وازی لہ گہرانہوہی ہندیکی ہتا و ہدوالی ندایہ کہ قہدہ غہ کردنی ماریہی بہ، یا ہدرشتی تر بی، حہ فصہ سہری سورما و، ترسا و ویزانی عائیشہ گپراوی یدتہوہ، پرساری لہ پیغمہر کرد و لہو بارہوہ فرمووی:

﴿فَلَمَّا تَبَأَّتْ بِهِ قَالَتْ مَنَ أَنْبَأُكَ هَذَا قَالَ النَّبِيُّ الْعَلِيمُ الْخَبِيرُ﴾ دواپی کاتی پیغمہر ہدوالی ئہو گفتوگو نہیتی بہی دا بہ حہ فسہ، حہ فسہ ووتی بہ پیغمہر: چ کھی ہدوالی داوہ بہ تو؟، پیغمہر ووتی: ئہو ہدوالہ خودا ہدوالی داوہ بہ من ہموو نہیتی بہ ئہ زانی، ناگای لہ ہموو شتی ہدیہ.

خودای مہزن رووی فرمودہی خوی ئہ کا بولای ئہو دوژنہ کہ حہ فسہ و عائیشہ بوون: کہ ئہو پیلانہیان ساختہ ہتا بہرانبہر بہ پیغمہر ﴿ﷺ﴾ ہتا قہدہ غہ بکا لہ سہر خوی شتی خودا رہوای کردوہ و، فرمووی:

﴿إِنْ تَوَبَّا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا﴾ ئہ گہر ئیوہ پدشیمان بینہوہ بولای خودا دواپی پدشیمان بوونہوہ شان پیوستہ، بہ راستی دلی ئیوہ لای داوہ لہ راستی و، بگہر پتہوہ بولای فرمودہی خودا و، بہ نیازی پاکوہ.

﴿وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَالِحُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ﴾ وہ ئہ گہر ئیوہ یارمدتی یہ کزی بدن لہ سہ رٹازاردانی پیغمہر، دووایی خودا یاریدہی پیغمہر ئہدا و، جبرہئیل و پیوچا کانی باوہ ردارانش یارمدتی ئہدہن و، دوا ئہوانیش فریشتہ کانش بہو ژمارہ زورہوہ یارمدتی ئہدہن.

﴿عَسَىٰ رَبُّهُ إِن طَلَفَكَ أَنَّ يُبْدِلَهُ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِّنْكَ مُسْلِمَاتٍ مُّؤْمِنَاتٍ قَانِتَاتٍ تَائِبَاتٍ عَابِدَاتٍ سَائِحَاتٍ ثَيَّابٍ وَأَبْكَارًا﴾ چ شتیکہ فریوی ئیوہ داوہ نازاری پیغمہر بدن و بی فہرمانی نہو بکہن؟ شایستہیہ و پیوستہ خودا بگورئ بو پیغمہر لہ جیاتی ئیوہ چہندین ژنی تر چاکڑبن لہ ئیوہ و جوانڑبن نہ گہر پیغمہر تہ لاقی ئیوہ بدا، نہو ژنانہیش: ملکہ چہن بو فہرموودہ کانی خودا، خودا پہرستبن، باوہرداری راستبن، پدیرہوی کہری فہرمانہ کانی خودا و پیغمہر بن، واز لہ گوناہ بہتبن و پہشیمان ببندہو، پہرستیان زوربئی، رزور و گربن، بیوہ ژنبن و کچ بن، نہ گہر خودای مہزن بیدوی.

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيْكُمْ
نَارًا وَقُوْذُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَٰئِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ
لَّا يَعْصُوْنَ اِلٰهَ مَا اَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُوْنَ مَا يُوْمَرُوْنَ ﴿٦﴾ يٰۤاَيُّهَا
الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لَا تَعْزِدُوْا الْيَوْمَ اِيْمًا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٧﴾
يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا تَوْبُوْا اِلَى اللّٰهِ تَوْبَةً نَّصُوْحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ
اَنْ يُكْفِرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمْ جَنَّٰتٍ تَجْرٰى
مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزٰى اللّٰهُ النَّبِىَّ وَالَّذِيْنَ ءَامَنُوْا
مَعَهُ يَوْمَ تُرْهَمُ يَسْعٰى بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَيَاْمَنِيْهِمْ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَا
اَتَيْمْنَا نَارًا وَاعْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٨﴾
يٰۤاَيُّهَا النَّبِىُّ جَاهِدِ الْكُفْرَ وَالْمُنَافِقِيْنَ وَاَعْلَظْ عَلَيْهِمْ
وَمَا وَبَّهْمُ جَهَنَّمَ وَيَسَّ الْمَصِيْرُ ﴿٩﴾

﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيْكُمْ نَارًا وَقُوْذُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾ نہی کہہ سانیکی نہوتز باوہر تان ہیئاوہ: ئیوہ خوڑان و خیرانہ کانتان پباریزن لہ ناگر، سوتہ منی نہو ناگرہ نادمیزاد و بہرہدہ. یانی ہر کاتی باوہر دار ہستی کرد بہ لیبر سراوی لہ بہرہدہم خودا بو نہو شتہ نہیکا و نہیلی و، لہ سزای خودا ترسا و، پیوستہ لہ سہریشی کہ بزانی بہرپر سیارہ لہ بہرہدہم خودا لہ بارہی خیران و منالہ کانیشیدا و، نہبی دہستی یارمہتی دریز بکا بو چاک کردن و راست کردنہوہیان و، ہر کاتی باوک و زورشت نہ کا بو منالہ کہی بو خوشی

پاشه رۆژى له جيهاندا، چاكت بۆ باوك ئه وهيه كارى بۆ بكا له بهر به ختيارى پاشه رۆژيان و، به لām باوكى بيجاره چ شتى بكا بۆ ئه وه نه زانه كه ئه يانه وهى باوكه كانيان سه رشورى فدرمانه كانى نه وان.

﴿ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ ﴾ به سهر ئه وه ناگروه دانراون چه ندين فريشته، به وان سپير دراوه سزادانى دانىشتوانى دۆزه خ، گفتوگۆيان زبر و په قه، كرده وهيان زۆر سه خته و، بى فدرمانى خودا ناكه له شتىكا خودا فدرمانيان پى نه دا، ئه و شتهى فدرمانيان پى نه درى نه يكه ن.

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ كَفَرُوا لَا تَعْتَذِرُوا الْيَوْمَ إِنَّمَا تُجْرُونَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ ئه ي كه سانىكى ئه وتۆ باوه رتان نه هيناوه: ئيوه له م رۆژه دا بيانو مه يه رنه وه، به راستى ئيوه پاداشتان نه دريته وه به شتى ئيوه كرووتانه له جيهاندا، ئه م رۆژى پرسيار و وولامه، رۆژى بيانو هيتانه وه نى به، خو تان نه زان به چ جو رى ئيوه هه ولى له ناو بردنى باوه ردارانتان نه دا و، به كۆمه ل ئاده ميزاداتان له ناو نه دا و زينه ده به چالتان نه كردن.

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا تَوْبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَّصُوحًا عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُم جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ﴾ ئه ي كه سانىكى ئه وتۆ باوه رتان هيناوه: ئيوه بگه رينه وه بۆلاى خودا و په شيمان ببنده له گونا هه كانتان به په شيمان بو نه وه به كه پاك، به جو رى به دل و به ده م په شيمان بو وبته وه له و گونا هه كرووتانه، نيازى راستيان وابى، بۆ له مه و دوايش بى فدرمانى خودا نه كه ن: له بهر ئه وه ي كه په روه رده كه رى ئيوه گونا هه كانتان دا بو شى و گونا هه كانتان بس پرته وه، ئيوه بخاته ناو چه ن به هه شتى بپوا به زيرانا چه ند رووبارى ناو شيرين و پاك و بى نازار.

﴿ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَىٰ بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَانِهِمْ ﴾ ئيوه نه خاته ناو ئه وه به هه شتانه وه له و رۆژه دا، خودا پيغه مه ر و ئه وه كه سانه ي باوه ريان هيناوه له گه ليا رسوايان ناك و، ريزيان نه گرى و نه يانپاريزى له ناگرى دۆزه خ، رووناكى يه كيان بۆ درووست نه كا له پيشيانه وه و، ئه ملاولا يانه وه ئه روا ريگه ي به هه شتى پى نه دۆزنه وه و نه چه ناو.

﴿ يَقُولُونَ رَبَّنَا آتِنَا نُورًا وَافْغِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴾ باوه رداران ئه لى: ئه ي په روه ردى گارى ئيمه تۆ رووناكى ئيمه ته واو بكه بۆ ئيمه كاتى رووناكى بى باوه ران و دوورو وه كان نه كور يته وه و، له گونا هه ي ئيمه خو شبيه، به راستى تۆ توانات به سه ر هه موو شتىكا هه يه.

﴿ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ وَمَأْوَاهُم جَهَنَّمُ وَنَسِ الْمَاصِرِينَ ﴾ ئه ي پيغه مه ر: تۆ به چه ك جه نك بكه له گه ل بى باوه ران و دوورو وان و، توندوتيزى بخه ره سه ريان كاتى گفتوگۆى نه رم كارى تى نه كردن و، جيگه و گه رانه وه ي نه وان بۆلاى دۆزه خه و، دۆزه خ خراپ زين جيگه يه بۆ گه رانه وه ي نه وان.

ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا
لِّلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ
عَبْدَيْنِ مِّنْ عِبَادِ نَاصِلِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا
مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ ﴿١٠﴾
وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا امْرَأَتَ فِرْعَوْنَ إِذْ
قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَنَجِّنِي مِّنْ فِرْعَوْنَ
وَعَمَلِهِ وَنَجِّنِي مِّنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾ وَمَرْيَمَ ابْنَتَ
عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِن رُّوحِنَا
وَصَدَقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا مِن الْقَنِينِ ﴿١٢﴾

﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأَتَ نُوحٍ وَامْرَأَتَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِّنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ﴾ خودا و ینه یه کی زور سه سور پنه ری پروون کردووه ته وه بو که سانیکى نه وتو باوه رپان نه هیتابوو، بۆیانی گپراوه ته وه چۆنیه تی ژنی نوح که ناوی (داعیله) بووه و، چۆنیه تی ژنی لوت که ناوی (واهیله) بووه، نهو دوژنانه ژنی دووبه نده ی پیاوچاکیوون له به نده کانی ئیمه و پیغه مهر بوون.

﴿فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا﴾ دوایی نهو دووژنه په یمانی ژنی یه تی خۆیانیان تیکدا، به هۆی بی باوری و دوو پرووی یانه وه، گفتوگۆی بی شهرمانه یان له گهل نه کردن و، ژنی نوح به نوحی نهووت: تو شیتى، ژنی لوت نه گهر لوت میوانی بهاتایه هه والی به پیاوانی تا قمی خۆی هه تا کاری خراپیان له گهل نهو میوانانه بکرا دیه، دوایی میرده پیاوچا که کانیا هیچ شتی له سزای خودایان له وان نه گپرا دیه وه، ژنی نوح خنکا به لافاو، ژنی لوت رزگاری نه بوو له به درده باران و رۆچوونی به ناو زهوی دا.

جیاوازی له نیوان پیاوان و ژنان دیه، به هیچ چۆری، نه له لایه ن سروشتیانه وه و نه له لایه ن بهر پر سیاریان، هه در دولا یان تهواو که ری یه کترین، له پیاواندا پیاوی چاک و خراپ، له ژنانیشدا ژنی چاک و خراپ هه ن.

نهو دوو نایه تانه دوورن له بهراورد کردنی نیوان پیاوان و ژنان، به لکو خودای مهزن نهو و ینه یه ی پروون کردووه ته وه له جگه ی پیاواندا، ئاماژه کردنه بۆلای هه ندی له ژنانی پیغه مهر و

دایکی باوه‌داران که یاریده‌ی یه‌کتریان ئه‌دا و نازاریان تووشی پیغمهر کرد، خودا به‌نایه‌تی (۴) ی‌ئهم سووره‌ته هه‌ره‌شه‌ی لی‌کردن، له‌نایه‌تی (۱۰) و (۱۱) ی‌ئهم سووره‌ته خودای مدزن باسی ئه‌وه ئه‌فهرموی ئاده‌میزاد ره‌وشتی چاک و کرده‌وی پاک نزیکی ئه‌خاته‌وه له‌خودا باوه‌کو هاورپی خراپ‌ترینی ئاده‌میزاد بی، هه‌روه‌ها کرده‌وی خراپ ئاده‌میزاد دوور ئه‌خاته‌وه له‌خودا، با وه‌کو هاورپی چاک‌ترینی به‌نده‌ی خرابن. خوشه‌ویستی و خزمايه‌تی سوودی بی نابه‌خشی به‌هیچ جور.

﴿وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ﴾ وه‌ئیه‌یژری به‌و دوور ئه‌ی نوح و لووت له‌روژی دووایدا: ئیوه‌بچه‌ناو ئاگر له‌گه‌ل ته‌واوی ئه‌و بی‌باوه‌پانه ئه‌خرنه‌ناو ئاگر، په‌یوه‌ندیان به‌و پیغمه‌رانه‌وه نه‌ماوه. هه‌روه‌ها ژنانی پیغمه‌ریش ئه‌چنه‌ناو ئاگر ئه‌گر په‌شیمان نه‌بینه‌وه له‌کرده‌وی خویان و له‌نازاردانی پیغمه‌ر.

﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِّلَّذِينَ آمَنُوا امْرَأةَ فِرْعَوْنَ﴾ وه‌خودا روونی کردووه‌ته‌وه بو‌که‌سانیکی ئه‌وتو باوه‌ریان هیناوه‌چوونی‌یه‌تی ژنی فیرعه‌ون. له‌دوای باسکردنی ژنه‌کانی نوح و لوت، که ئهم ژنه‌هاورپی فیرعه‌ون بووه، که خراپ‌ترینی ئاده‌میزادی کاتی خوی بووه، خراپی می‌ده‌که‌ی زیانی به‌و نه‌به‌خشی. ئه‌و ژنه‌ی فیرعه‌ون ناوی ئاسیه‌ی کچی موزاحیمه، باوه‌ری به‌خودا و نامدی خودا و پیغمه‌ری خودا هینابوو، باوه‌ری به‌فیرعه‌ون نه‌بووه، ئه‌ویش هه‌ره‌شه‌کوشتنی لی‌کرد، ئاسیه‌کوشتنی هه‌لبژارد.

﴿إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ وَكُنْ لِي وَكُنْ لِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ﴾ کاتی سزا ئه‌درا ووتی: ئه‌ی په‌روهردگاری من: تو له‌لای به‌رزترین توانای خۆت کۆشکیکم بو‌درووست بکه‌له‌به‌هشتاو، رزگارم بکه‌له‌فیرعه‌ون و کاری خراپی فیرعه‌ون و له‌تاقمیکی ستمکاری قیبتی‌یه‌بی‌باوه‌رکان. له‌ته‌فسیری ته‌به‌ری‌دا هاتووه. ئه‌لای فیرعه‌ون ووتی: به‌پیاوه‌کانی: ته‌ماشا بکه‌ن گه‌وره‌ترین به‌رد په‌یدا بکه‌ن، ئه‌گر له‌سه‌ر باوه‌ری خوی مایه‌وه‌بیخه‌ن به‌سه‌ری‌دا، ئه‌گر گه‌راپه‌وه‌ئو کاته‌ژنی منه، ئاسیه‌سه‌ری به‌رز کرده‌وه‌بو‌لای ئاسمان و ئه‌و پارانه‌ی پیشووی داواکرد له‌خودا، به‌ر له‌وه‌ی به‌رده‌که‌به‌هین گیانی کی‌شرا و به‌رده‌که‌یان فری‌دایه‌سه‌ر له‌شیکی بی‌گیان.

﴿وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُّوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا مِنَ الْقَانِینِ﴾ وه‌خودا روونی کردووه‌ته‌وه بو‌باوه‌داران وینه‌ی زۆر سه‌رسورپه‌ری مه‌ریه‌مه‌ی کچی عیمران، ئه‌و کچه‌ی ئه‌وتو شه‌رمگه‌ی خۆی پاراستبو له‌کاری بی‌لیکراو و خراپ، دوا‌ی ئیمه‌فه‌رماغاندا به‌جبه‌ئیل فووی کرد به‌شه‌رمگه‌یا له‌گیانیکی درووستکراوی

ئیمه بههوی توانای ئیمهوه بهی ئهوهی پیاوی نزیک بکهوئتهوه به عیساوه سکی پرپوو، برپوای بهو دهستوورهی پهروهردگاری خووی و بهنامدی ئهوه هینابوو، مهربهه لهو کهسانه بوو که بهردهوامبون لهسهه پهرستنی خودا و، ریزی دابوو بهسهه ژنانی سهردهمی خوڤیا. کهواته هههوهو ژنی پیویسته ناموژگاری وهربگری لهو سی ژنانهی پیشوو، میردی خراپ تووشی بیباوهریان نهکات و، به فرمانی میردی چاک ههلسن و خهپانهتیاں لی نهکهه وینهی ژنانی نوح و لوت، سامانی میرد له خوداپهرستی لایان نهدا به وینهی ژنی فیرعهون که لهبهه رهزامهندی خودا وازی له پاشایهتی و سامانی فیرعهون هینا و، پیویسته به وینهی مهربههمی کچی عیمران داوین پاکبن.

به ناوی خودای به خشندهی میهره بان. سوپاس و ستایشی بی نه ندازه بو پدروهر دگاری هه نوو بوونه وهران. درودی فراوان له سهر پیغمهر و یار و یاهورانی بی هه تا هه تایه.

﴿سوره تی نهلولك﴾

له مه که هاتووته خواره وه. هه ندی له زانیان نه لێن جگه له نایه تی (۳۰) له مه دینه هاتووته خواره وه. ژمارهی نایه ته کانی (۳۰) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾ الَّذِي خَلَقَ
الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٢﴾
الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ
تَفَوتٍ فَأَرْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ ﴿٣﴾ ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ
يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ ﴿٤﴾ وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ
الْدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ
السَّعِيرِ ﴿٥﴾ وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَيُسَّ السَّعِيرِ
﴿٦﴾ إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ ﴿٧﴾ تَكَادُ تَمَيَّرُ
مِنَ الْغَيْظِ كُلَّمَا أُلْقِيَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ ﴿٨﴾
قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ
إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ ﴿٩﴾ وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ
السَّعِيرِ ﴿١٠﴾ فَأَعْرِضُوا بِذُنُوبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ ﴿١١﴾

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشندهی میهره بان

﴿تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ که سێکی نهوتو به دهستی توانای ئه وه
به ئیوه بر دنی هه موو کاری و هه لسه واندنیان گه وریه و چاکه ی زوره و، بالاتر و دووره له

ته فسیری زمانکری

شتی شایسته‌ی نهو نه‌یی و، خودا توانای به‌سەر هه‌موو شتی‌کا هه‌یه و هیچ شتی رِنگه‌ی لی ناگرئ، له نیشانه‌کانی گه‌وره‌یی خودایه.

﴿الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ﴾ خودایه‌کی نه‌وتۆیه مردن و زنده‌گانی درووست کردوه. له‌به‌رئه‌وه‌ی کرده‌وه‌کانی ئیوه له نیوان مردن و زنده‌گانی‌دا ده‌ربخات. ئیوه تاقی بکاته‌وه چ که‌سی له ئیوه کرده‌وه‌ی چاک‌تر نه‌کا و، دانیش‌توان بزانی، نه‌گینا خودای گه‌وره هه‌موو شتی نه‌زانی و پیوستی به تاقی کردنه‌وه‌نی‌یه، خودای مه‌زن لی‌ره‌دا مردنی پیش زنده‌گانی خستوه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئاده‌میزاد له پیشا نه‌بووه و دوا‌یی په‌یدا‌بووه له تۆنکی مردوو، له‌به‌ر ئه‌وه‌یش زۆر‌تر ئاماژه‌یه بۆ توانای خودا و، خودا زۆر به توانا و گه‌وره‌یه بۆ تۆ‌له‌کردنه‌وه له‌و که‌سانه‌ی بی‌فه‌رمانی خودا نه‌که‌ن، لی‌خۆ‌ش‌بوونی زۆره بۆ نه‌و که‌سانه نه‌گه‌رێنده‌وه بۆ‌لای فه‌رمانه‌کانی خودا و په‌شیمان نه‌بنه‌وه له‌گه‌رنه‌ه‌کانیان.

﴿الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا﴾ خودایه‌کی نه‌وتۆیه حه‌وت ئاسمانه‌کانی درووست کردوه به‌رێک و پێکی هه‌ندیکیان له‌سه‌ره‌وه‌ی هه‌ندی‌ترین، هه‌ریه‌که‌یان جینگه و بازنه و کیشی تایبه‌تی خۆیان هه‌یه.

﴿مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِن تَفَوتٍ فَإِذْ جَهِ الْبَصَرُ هَلْ تَرَىٰ مِن فُطُورٍ﴾ تۆی ئاده‌میزاد له درووست‌کردنی خودای خاوه‌ن به‌خشنده‌ی هیچ جۆره خواری و نارێکی و جیاوازی له‌وا نابینی. به‌لێکو خودا هه‌موویانی به‌رێک و پێکی درووست کردوون. دوا‌یی تۆ چاوت وه‌رگێره بۆ‌لای درووست‌کراوانی خودا، به تایبه‌تی ئاسمانه‌کان و، باش ته‌ماشای بکه بزانه ئایا هیچ جۆره خراپی و که‌م و کو‌ری و درز و کو‌نی تێدا‌یه.

﴿ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ خَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ﴾ له پاشانا تۆ دووجار و زۆر‌تر له دوو جار چاوی خۆت بگێره و بۆ‌لایان و به‌باشی ته‌ماشایان بکه‌ره‌وه، چاوه‌کانت دێنه‌وه بۆ‌لای تۆ به‌بی ئومیدی و به‌سه‌رشو‌ری و، چاوه‌کانت ماندوو‌ئیه‌یت و هیچ ناته‌واوی‌یه له درووست‌کراوه‌کانی خوا‌دا نابینی.

﴿وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ﴾ وه به‌راستی ئیمه‌ نزیک‌ترین ئاسمان له ئیوه‌وه له‌جگه‌ی ئاسمانه‌کانی تر رازاندوو‌ماته‌وه به‌چه‌ن نه‌ستیره‌یه خاوه‌نی رووناکین و، ئیمه نه‌و نه‌ستیرانه‌مان کردوون به‌وه‌ی پارچه‌یه له‌وان فره‌به‌دین بۆ‌لای نه‌و دوژمنانه‌ی ئیوه، نه‌یانه‌وی ئیوه له‌رووناکی باوه‌ره‌وه ده‌رتان بکه‌ن بۆ‌لای تاریکی بی‌باوه‌ری و، هه‌روه‌ها ئیمه نه‌و نه‌ستیرانه‌مان کردوه به‌جینگه‌ی گومان بۆ شه‌یتانه‌کانی ئاده‌میزاد و جنۆکه که ئاده‌میزاد له‌رِنگه‌ی راست لائه‌ده‌ن و، لایان وایه به‌هۆی نه‌ستیره‌گیری‌یه‌وه هه‌وال به‌دن به‌شتی له‌مه‌و‌باش په‌یدا‌ئیه‌یی و، ئیمه ئاماده‌مان کردوه بۆ نه‌و

شهيتاننه سزاي ناگرى گهرمى كلپه دار. خودا درووستى كردووه له ئهستيره كاندا سى سود بو
ئاده ميزاد: جوانكردنى ئاسمان، فره دانيان بولاي شهيتانه كان. دوزينه وهى ريگه كانيان. (قه تاده)
ئهفه رموى: خو ماندوو كردنه بو مانا كردنى ئه و رسته يه به جگه ي ئه و سى سوودانه. (لورد
كيلفن) زاناي به رزى سرووش ناس ئه لى: ئه گهر به ووردى بير بكه ينه وه له بوونه وهران ناچار
ئهين بر و به بوونى خودا بهيئن، قورئانى پير و زيش هدر به و جوړه فدرمانان بى ئه دا.

﴿وَلِّلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ وه سزاي دوزه خ دانراوه بو كه سانيكى
ئه و تو باوه ريان به پهروه رذگارى خو يان نه هينا وه، دوزه خ خراپ ترين جيگه يه بو گه رانه وهى
بى باوه ران.

﴿إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِيَ تَفُورُ﴾ هه ركاتى ئه و بى باوه رانه فره ئه درينه ناو
دوزه خ، ئه وان دهنگى كى زور سده خ و ناساز بو دوزه خ ئه يسن و، دوزه خ ئه كو لى و
هه لئه چى، به ويته ي ئاوى ناو مده خه ل.

﴿تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ﴾ ئه و ناگره له سده خى خو ي و به رز بوونه وه نزبكه پارچه كانى له يه ك
جوى ببنه وه هه نديكيان له هه ندى تر يان، به جوړى ئادميزاد گومان ئه با رقى له بى باور يان
هه لسا وه خه ريكه ئه ندامه كانى جو ي ببنه وه.

﴿كَلِمَاتٍ آلْفٍ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ﴾ هه موو كاتى تاقمى له بى باوه ران فره
به درينه ناو ناگرى دوزه خ، پاسه وانانى دوزه خ پرسيار له و تاقمه ئه كه ن ئايا يغه مه رى نه هاتو وه
بو لاتان بتان سيني له سزاي دوزه خ.

﴿قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ﴾ ئه و
تاقمه بى باوه ره ئه لى: به لى: به راستى يغه مه ر هاتو وه بولاي ئيمه ئه يز سايين له سزاي دوزه خ،
دواى ئيمه ئه وانان به در و خسته وه و، به وانان ووت: خودا هيچ شتيكى نه اردو وه ته خواره وه
له باره ي سزاي دوزه خ، ئيو ه هيچ شتى نين مه گهر هه ر ئه وه بن له ناو گو مراى زور گه وه ران.
﴿وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ وه بى باوه ران ئه لى: ئه گهر ئيمه
له جهاندا گفغو گو ي يغه مه ره كانان ببيستايه، يا خو مان به ووردى بيرمان بكر دا يه ته وه له
گفغو گوى ئه وان، ئيمه له دانيش توان و يارانى دوزه خ نه نه بووين.

﴿فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحْقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ﴾ دواى بى باوه ران له پاشه ر و زدا، بر و به
گونا هه كانى خو يان نه هين و، دان به تاوانبارى خو يان نه ين، دواى دوورى له به زه يى خودا بو
دانيش توانى دوزه خه.

إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١٦﴾
وَأَسِرُّوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ ۖ إِنَّكُمْ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٧﴾ أَلَا

يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ﴿١٤﴾ هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ
الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ
﴿١٥﴾ أَمِ اتُّمُّمْتُمْ فِي السَّمَاءِ أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ
تَمُورُ ﴿١٦﴾ أَمْ أَمِ اتُّمُّمْتُمْ فِي السَّمَاءِ أَن يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا
فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ
كَانَ نَكِيرِ ﴿١٨﴾ أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَفَقَتِ وَيَقْضِيْنَ مَا
يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾

﴿إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ﴾ به راستی که سانیکی نهوتو له
سزای پهروهردگاری خویشان بترسن بهی نهوی پهروهردگار ببینن، بهی نهوی هیچ کهسی
بهوان بزانی، بۆ نهو کهسانه ههیه لینهو شبون و پاداشتی زۆر گهوره.

﴿وَأَسْبِرُوا قَوْلَكُمْ أَوِ اجْهَرُوا بِهِ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ وه ئیوه گفتوگۆی خوتان بکهن به
نهینی یا به ناشکرا بیکهن، یه کسانه لای خودا، به راستی خودا به شتی نهزانی له دلی ئیوه دایه
بیژری یا نه بیژری، هوی هاتنه خوارهوی نهو نایه ته نهوه یه: بت په رستان گفتوگۆی خراپان به
پتغمه در نهوت، جبره ئیل پیغمه دری ناگادار کرد له گفتوگۆ خراپه یان.

﴿أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ نایا خودا خووی نازانی به کهسی خووی
درووستی کردوه، بیگومان به هه موو شتیکی بوونه وهرانی خووی نهزانی، خودا نهزانی بهو شته ی
له دلدایه، ناگاداره به چاک و خراپی بوونه وهران.

﴿هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ﴾ خودا
کهسیکی نهوتویه زهوی ناسان کردوه بۆ ئیوه بۆ رویشتن به سه ری دا و بۆ ئیوه ی پام کردوه،
دوایی ئیوه به هه موو جینگه و نه ملاو لای و رینگه کانیا برۆن و، بخۆن لهو خواره مهنی یه ی خودا
له زهوی دا درووستی کردوه و، ئیوه بۆلای خودا نه برۆن و کۆ نه کرینه وه و زیندوو نه کرینه وه
بۆ پاداشت و پرسیار و وه لام.

سود و ناسان کردنی زهوی، رۆژ له دوی رۆژ زۆرتر ده رته کهوی، به تاییه تی له م
سه رده مه ی ئیمه دا، زۆرتره له کاتانی پیشودا، بۆ گهلانی دوی ئیمه زۆرتر نه بی.

دوی نهوه ی خودای مه زن باسی چاکه ی خووی کرد به سه رمانه وه، دوایی نه مانترسینی له
پاشه رۆژی بی باوه ری، پاش نهوه ی خودا زهوی بۆ ناسان کردین، پیوسته بزانی زهوی ونه ی

ئەسبى سەرکێشه، کاتى وائەبى ئەکەوێتە جم و جوول، رۆئەجى و بومەلەرزهى تیدا پەيدا ئەبى و قوتان ئەدا، بۆیه خودا فەرموى:

﴿أَمِنْتُمْ مِّنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ﴾ ئايا ئیوه ناترسن لە کەسى توانای لە ئاسماندا یە کە زهوى به ئیوه بباتە خواره وه و رۆبجى و ئیوه قوت بدا، دواى کاتى زهوى به سەرنشینە کانی یه وه بکەونه جوولە و ژیرا و ژوور بى و بیت و برۆا.

﴿أَمْ أَمِنْتُمْ مِّنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا فَسَتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرٌ﴾ ئايا ئیوه ناترسن لە کەسى توانای لە ئاسماندا یە کە بههوى بایدە کى سهخته وه وورده زیخ برژى به سەر ئیوه دا، دواى کاتى ئیوه سزاتان بینى ئەزانن چۆنە ئەو شتەى من ئیوه یی ئەترسان و، ئەو زانیەتان سوود به ئیوه نابهخشى.

﴿وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ فَكَيفَ كَانَ نَكِيرٌ﴾ وه به راستى کەسانى کى ئەوتۆ له پیش بهیەرستانى مه کەوه بوون له گەلانى پیش پیغمه ره کانی خویانیان به درۆخته وه، دوواى ئەبى چۆن بووبى سزا و تۆلەى من بۆ بى باوه ران؟ بىگومان زۆر سهخت بووه. دواى ئەوهى خودا بهو ئایەتانه هه ره شهى له ئەمیزاد کرد، رۆوئە کاته ئەوان و، ئەفەرموى: ئەماشای توانای خودا بکەن و پەند وەر گرن و ئەفەرموى.

﴿أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ صَافَّاتٍ وَيَقْبِضْنَ مَا يُمَسِّكُهُنَّ إِلَّا الرِّحْمُ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ﴾ ئايا بت په رستان نه یان رۆانیوه بۆلای بالنده کان له لای سه ره وهى خویان بالیان رانه کێشن له ئاسماندا له کاتى رۆیشتیانا و، ئەبگوشنه وه به تاییه تی به تەنیشتی خویانه وه، ئەو بالنده یه رانه گرتوه له ئاسماندا مه گدر خودای خاوه به خشنده. به راستى خودا هه موو شتی ئەزانى و، ئاگای له هه موو شتی هه یه و چاودێرى یان ئەکا و ئەیانپاریژى. بالنده یه نەتە وه یه کن به وێنه ی ناده میزاد، ئەفری بههوى دووبالده وه. ناده میزاد ئەروا بههوى دوو قاچه وه و، وایش ئەبى گەشت و گوزار ئەکا بههوى ماشین و فروکه و کەشتی یه وه. ئەوانه هه موویان دروو سترکراوى خودان و، کردوونى بههوى جى به جى کردنى نیاز و مه به ستى ئیوه. بۆیه خودا باسى بالنده ی فەرمو وه، چونکه بوونه وه رێکى سه رسورپنه ره، هه یانه کێوین، هه یانه مألین، هه یانه جوان ئەخوین. هه یانه ی مل و ده نووک درێژ. نووک و په رى جورا و جوریان هه یه. ئەوانه هه موویان به لگەن له سه ر توانای خودا.

أَمَّنْ هَذَا الَّذِي
هُوَ جُنْدٌ لَّكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِّنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ
﴿٥٠﴾ أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَلْ لَّجَوٌ فِي عُتُوٍّ

وَنُقُورِ ﴿٢١﴾ أَفَمَن يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّن يَمْشِي سَوِيًّا
عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٢٢﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ
وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٢٣﴾ قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ
فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾ وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٢٥﴾ قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٦﴾
فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيَّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي
كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ ﴿٢٧﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن أَهْلَكْنِي اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ
أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ قُلْ هُوَ
الرَّحْمَنُ أَمَّا بِيَدِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ
﴿٢٩﴾ قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِن أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَّعِينٍ ﴿٣٠﴾

﴿ اَمَّن هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَّكُمْ يَنْصُرُكُمْ مِّنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِنِ الْكَافِرُونَ إِلَّا فِي غُرُورٍ ﴾ نایا چ
که سیکی نهوتویه، نهو کهسه بیی به سویا بۆ ئیوه، یارمهتیتان بدا له جگهی خودای خواوه
به خشنده، نه گهر بیهوی سزاتان بدا؟ بیگومان هیچ کهسی نییه، بی باوه ران له وهرنه گرتنی
فهرووده ی پیغمهردا هیچ شتیکیان بۆ نابیی مه گهر فربو خورده و بی ناگا و خدله تاوبن.
﴿ اَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِن أَمْسَكَ رِزْقَهُ بَل لَّجُوا فِي غَتَوٍ وَفُورٍ ﴾ نایا چ که سیکی نهوتویه
رۆزی و هوی ژیان بیه خشی به ئیوه نه گهر خودا رۆزی خوی بگریته وه له ئیوه. به لکو
بی باوه ران دریژیان داوه به یاخی بوون و، به دور له راستی.

﴿ اَمَّنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّن يَمْشِي سَوِيًّا عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴾ نایا دواپی
کهسی پروا به ریگه دا و له سهر روومده تی کهوتیی به زهوی دا و بۆ زهوی پروانی و نه ملاولای
خوی نه بیینی، نهو کهسه شارزاتره بۆ دوزینه وهی ریگه یا پروا به ریوه، وه ستایی به پیوه و
نه ملاولایا و به رده می خوی بیینی. له سهر ریگه یه کی راست. بیگومان بی باوه ران ریگه دهرناکدن
و ناشاره زان و، ریگه یان سهخته و نه کهون، باوه رداران به ئاسانی به مه بهستی خویان نه گدن
به بیی نازار.

﴿قُلْ هُوَ الَّذِي أَنشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ﴾ تۆ بلی: خودا کهسیکی ئهوتۆیه یه کهم جارئییهی هیناوهته بوونهوه و، گوئچکه و چاو و دلی بۆ ئیوه دروست کردوه. بۆ بیستن و بینن و بیرکردنهوه له رینگهی راست نامۆزگاری وهرگرن و، کهمی له ئیوه سوپاسی خودا ئهکهن لهسهر ئه و چاکانه، خودا ئهوانهی دروست کردوه چاکهیان بێ بدۆزریتهوه و، به کاریان نهیهرن له خراپه دا.

بۆ زانین: خودای مهزن لهو فهرموودهیهی خۆی دا گوئچکهی پیش خستوه لهسهر چاو، چاوی پیش خستوه لهسهر دل؛ چونکه سوودی گوئچکه زۆرتره له سوودی چاو، ئهوهته دایک دهنگی منالی خۆی جوئ ئه کاتهوه له ناو چهندن دهنگی جیاوازا دا، گوئچکهی منال ئه کریتهوه دواي چهن ههفتهیه کی کهم. دواي له دایکبوونی. بهلام منال له چاوی دایکی وون نهبی له ناو کۆمه لدا. چاوی منال له مانگی سیهه می ته مه نیدا ئه کریتهوه و ئه بیستی و، دلی مرۆف هیچ شتی نازانی مه گهر پاش بیستن و بینن.

﴿قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ تۆ بلی بهی باوه ران: ئه و خودایه داوا ئه کهم له ئیوه باوه ری بێ بهین خودایه کی ئهوتۆیه ئیوهی دروست کردوه و، ژمارهی ئیوهی زۆر کردوه و، بلاوی کردوونه تهوه به ناو زهوی دا، ههریه کهتان له جیگهیه، بۆ ئهوهی سوود له زهوی وهرگرن و خوداپهرستی بکهن و، ئیوه بۆ لای خودا ئه گهرینهوه بۆ پرسیار و پاداشت، میهره بانی خودایه که ئاده میزای به جوئی دروست کردوه، شایستهی زۆربونن، له جیگهیه کی زهوی دا نهن به تنهها، ئه گهر له تنهها جیگهیه باوونایه، ئه بون به نیشانهی نهمان له کاتی پهیدا بوونی کاره ساتی له ناو بهردا.

﴿وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ وه بی باوه ران ئه لێن به پیغه مه ر ﴿﴾ چ کاتی ئه و به لێنه ی تۆ ئه یده ی به ئیمه زهوی رۆنه چی و، ئیمه کۆ ئه کریتنه وه بۆ پرسیار و پاداشت پهیدا ئه بی؟ ئه گهر تۆ راست ئه که ی کاتی هاته که یانمان بێ نیشان بده.

﴿قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ﴾ تۆ بلی له وولامی ئه و بی باوه رانه دا: به راستی زانیی ئه و کاته ههر له لای خودایه و کهسی تر نایزانی و، به راستی من ههر پیغه مه ری کم و، ئیوه ئه تر سیتم له سزای خودا به ناشکرای و، فهرمووده ی خودا به ئیوه رانه گه یه م.

﴿فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً سَيِّئَتْ وُجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدْعُونَ﴾ دوا یی کاتی بی باوه ران ئه وه ی به لیتی پیدرا بوو له سزای خودا نزیک بوویه وه له وان له رۆژی دوا ییدا، رۆومه تی که سانیک ی ئه وتۆ باوه ریان نه هینا بوو خه فه تی لی ئه درئه که و ی و ره ش هه لئه گه ری و، به وان ئه بیژری ئه مه ئه و شته ی ئهوتۆیه ئیوه داوا ی هاتنیان ئه ئه کرد له جیهاندا.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ إِلِيمٍ﴾ تۆ بى باوه ران بلى: ئايا ئيوه نه توان هه وال بدهن به من، نه گهر خودامن و نه باوه دارانهى كه له گه لمدان بمانرى، يا خودا ميه ره باني له گه ل ئيمه دا بكا و تهمه مان دريژ بكا دوايى چ كه سى له بى باوه ران رزگار نه كا له سزايه كى خاوه ن نازار، بى گومان رزگاريان نابى، ئيمه بمرين يا بىتين. مردنى من و باوه داران سوود به ئيوه نابه خشى. ئيوه تووشى سزاي كرده وى خوتان نه بن.

﴿قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ آمَنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ تۆ بلى: خودا نه خودايه خاوه نى به خشنديه بو هدموو بوونه وهران، ئيمه باوه رمان بى هيتاوه و، پشت هدر به و نه به ستين و پنا هدر بو نه و نه به دين. دوايى كاتى سزايه پهيدا بوو، ئيوه نه زانن چ كه سى له گومرايى ناشكرادايه، ئيمه ي باوه ردار يا ئيوه ي بى باوه ر.

﴿قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ﴾ تۆ بلى: ئايا نه توان هه وال بدهن به من نه گهر خودا نه و ئاوه ي ئيوه بيا به زه وى دا و نه يه ته ده ره وه، دوايى چ كه سى ئاو يكي ئاسان پرا به سه ر زه وى دا بو ئيوه ي پهيدا نه كا و بوتان نه هيتى.

﴿ سوره تی نهلقه له م ﴾

له مدكه هاتوره ته خواره وه. هندی له زانایان نه لئین جگه له نایه تی (۱۷) هه تا نایه تی (۳۳) و جگه له نایه تی (۴۸) هه تا نایه تی (۵۰) له مدینه هاتونده ته خواره وه، ژماره ی نایه ته کانی (۵۲) نایه تن.

﴿ ن ﴾ ئەم سورە ته سوورە تی نونە. ئەم پیتە لەو پیتانەیە، ئەبێزێن لەسەرەتای هەندێ لە سوورە ته کانی قورئانە وه. مانا و مەبەستە کانیان لە سوورە تی ئەلبەقەرە و جگە ی ئەلبەقەرە باسیان کرا وه. هەندێ لە زانایان ئەلئین: نوون بە مانا ماسیە. هەندی تریان ئەلئین: یانی دەوات ئەوه ی موره کەبی تی ئە کری، هەندێ ئەلئین: بە مانا موره کەبه، ئەو شتە نامدی یی ئەنووسری، هەندێ تریان لایان وایە ئاماژە ئەکا بۆ نوونی (الرحمان) کۆمەلێ لە سوفیە کان ئەلئین: ئاماژە یە بۆ دڵ و دەروونی ئادەمیزاد، ئەوانە هەموویان پیوستی یان بە بەلگە یە، بەلگە یشیان باس نە کرد وه.

﴿ وَالْقَلَمِ وَمَا يَسْطُرُونَ ﴾ وه سۆیندم بەو خامە یە ی ئەوتۆ شتی یی ئەنووسری و، سۆیندم بە شتی ئادەمیزاد ئەینووسنە وه لە نامە کانی خودا و، لە هەموو شتی خواوە نی سوودی ی. خودای

تەفسیری زمانکۆبی

مدن سویندی خواردوو به پینوس، لهبر نهووی سوودی بی نهنازهی هیه بو ئادهمیزاد، پینوس هیمایه بو ههموو شتی له نامیری نووسین، بههرجوری بن، لهوانه یئیستا هدن و نهوانه ی لههوپاش پهیدا نهبن، ههندی له زانیان نهلین: مهبهست لهو شته ی نهووسری: نهو فهرمودانه ی خودایه فریشته کان له لهو حمله حفوزدا نهووسن.

﴿مَا أَنْتَ بِنِعْمَةِ رَبِّكَ بِمَجْنُونٍ﴾ سویندم به خامه و به شته ی نهووسریتهوه: تو بههزی چاکه ی پهروه دگاری خو تهوه شیتی له تو دووره، خودا به پیغمه رایده تی و به نهقلی تهواو، چاکه ی له گهل تو کردوو، نیتر ههرکسه ی گومانی وایی تو شیتی خو ی به بی گومان شیتته. ﴿وَإِنَّ لَكَ لَأَجْرًا غَيْرَ مَمْنُونٍ﴾ وه به راستی بو تو هیه پاداشتیکی نه براوه و بهردهوام و بی کوتایی، زور رونه پاداشت بهاورد نه کری له گهل کردهوی زور به سوود و، پیغمههر سوودی بو ئادهمیزاد نایه نه ژماره.

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ وه به راستی تو لهسه رهوشت و خوویه کی زور پهسه نه و گهوه ری، تو ههلساوی به جی به جی کردنی ههموو فهرمانه کانی ئیمه، بهسه بو گهوه ری رهوشتی پیغمههر. خودا سویند نهخوا به گیانی پیغمههر و نهفهرموی: (لَعَمْرُكَ أَنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْهَوْنَ)، به جگه ی گیانی پیغمههر سویندی به گیانی هیچ کهسیکی تر نه خواردوو. بیگومان ههرکسه ی خودا نهده بی دابدا، نه بی رهوشتی زور گهوه ری، پیغمههر نهفهرموی: (أَدْبَىٰ رَبِّي فَأَحْسِن تَأْدِيًّا) سوودی پیغمههر ههموو جیهانی گرتووتهوه. بهردهوامه ههتا پاشهروژ.

﴿فَسَتَنْصَبِرُونَ وَيُنْصَبِرُونَ الْأُفْتُونَ﴾ دوا ی لهههودوا تو و بی باوه ران نهزان و نهبین، چ کهسی له تو و لهوان گیروده ی کاری خرابین به وینه ی کهسی شیت بووی، تو یا بی باوه ران، تو به راستی نهقل و رهوشت بالا و گهوه ری. بی باوه ران له پیشتین کهسن بو نهزانین و شیتی و گومرای.

﴿إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ﴾ به راستی پهروه دگاری تو زانتره به کهسی لای داوه له ریگه ی راست و، زانتره به کهسی ریگه ی راست وه نه گری. خودا نهزانن به پله ی گهوه ری و شاره زایی تو و، به پله ی گومرای بی باوه ران و، له بهردهمیاندا به پرسیار و پاداشت.

﴿فَلَا تُطِعِ الْمُكَذِّبِينَ وَذُوا لَوْ كُنْهِنُ فَيَذْنُونَ﴾ دوا ی تو پهیرهوی نهو کهسانه خودا و نامه ی خودا و پیغمههری خودا به درو نهخنهوه و، داوا نهکن له تو بهجته سهه ئایی بی باوه ران، ئاوات نهخوان تو سازش بکه ی له گهلین. دوا ی نهوان نهرمی به کاربهتن له گهل تو و تاوانج نهگره ئایی تو، نهو کهسانه ی داوا ی نهرمی له تو نهکن خاوه نی نهم رهوشته خراپانه خودا لهم نایه تانه ی دووایی دا باسیان نهفهرموی.

﴿وَلَا تُطْعِ كُلَّ حَلَّافٍ مِّمِّینَ هَمَّازٍ مِّثْلَ نَبِّیْمٍ﴾ وه تۆ پدیرهوی هدموو ئه و کهسانه مه که، به راست و به درۆ و به چاک و به خراپ سویندی زۆر ئه خۆن و، باسی ئاده میزاد ئه کا به خراپه، بی نرخ و ناپه سه نده، گفتوگۆی دانیشتوان ئه با و ئه ی هیتی به بوختان بۆ تیکدانی نیوانیان.

﴿مَنَاعٌ لِلْخَبِيرِ مُعْتَدٍ اِیْمٍ عَتْلٌ بَعْدَ ذَلِكَ رَنِيمٌ﴾ رژده و چاکه له گه ل کهس ناکا و رینگه له کهسانی تر نه گری بۆ چاکه کردن، دل رهقه و ره وشتیکی ووشکی هیده، دووای ئه وانه هدموو زۆله کراوه به کوری جگه ی باوکی و باوکی خۆی ناناسی.

﴿اِنْ كَانَ ذَا مَالٍ وَبَنٍ﴾ تۆ پدیرهوی ئه و کهسه نه که ی له بهر ئه وه ی به راستی خاوه نی دارایی و کوری زۆره. ئه و کهسه ی ئه و شته ناشیرینه ی هیده وه لیدی کوری موغهیره و، خراپترینی قوره یشی به کانه و، دارایی و منالی زۆری هه بوو.

﴿اِذَا تَنَلَّى عَلَيْهِ اٰیَاتُنَا قَالَ اَسَاطِیْرُ الْاَوَّلِیْنَ﴾ هه رکاتی بخوینریته وه به سه ر ئه و کهسه دا که دارایی و کوری زۆری و هه بوو ئایه ته کانی نامه ی ئیمه ئه بیوت: ئه و ئایه تانه نوو سراوی پر و پوچی نه ته وه پشویه کانه.

﴿سَنَسِیْهُ عَلٰی الْخُرُطُوْمِ﴾ ئیمه له مه و دوا داخی ئه ده یی به سه ر لوتیا و به بی نرخ ی نیشانه داری ئه که یی و سه رشۆری ئه که یی. ئه و فهرمووده ی خودایه له وه وه هاتوو هه ره به کان به پساوینکی گه و ره ی ناوخریان ئه ووت: فلان کهس لوت درێژ و سه ره رزه. ئه و پساوه له جنگی به دردا لوتی بریندار بوو. به و بۆنه وه ره نگی تیکچوو و زۆر ناشیرینوو، خودای مه زن ئه و پساوه که خۆی به گه و ره دانه نا به و ی دارایی و منالی زۆره وه سه رشۆر و بی نرخ ی کرد له هه ردوو جیهاندا.

اِنَّا بَلَوْنَهُمْ كَمَا بَلَوْنَا اَصْحَابَ الْجَنَّةِ اِذَا هُمْ مُوَسِّمُونَ
لِيَصْرِيْهُمْ مِنْهَا مُصْبِحِيْنَ ﴿١٧﴾ وَلَا يَسْتَنْتُوْنَ ﴿١٨﴾ فَطَافَ عَلَيْهِمُ طَٰیْفٌ مِّنْ رَّبِّكَ
وَهُمْ نَٰیْمُوْنَ ﴿١٩﴾ فَاصْبَحَتْ كَالصَّرِيْمِ ﴿٢٠﴾ فَنَادَوْا مُصْبِحِيْنَ ﴿٢١﴾ اِنَّ
اَعْدَاؤَنَا عَلٰی حَرْثِكُمْ اِنْ كُنْتُمْ صٰرِمِيْنَ ﴿٢٢﴾ فَانْطَلَقُوْا وَهُمْ يَخْضَحْنَ ﴿٢٣﴾
اَنْ لَا يَدْخُلْنَهَا اَلْيَوْمَ عَلٰیكُمْ مَّسْكِيْنَ ﴿٢٤﴾ وَغَدَاوْا عَلٰی حَرْثٍ قَدْرِيْنَ ﴿٢٥﴾ فَلَمَّا
رَاَوْهَا قَالُوْا اِنَّا لَضٰلُوْنَ ﴿٢٦﴾ بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُوْنَ ﴿٢٧﴾ قَالَ اَوْسَطُهُمْ اَلَمْ اَقُلْ
لَكُمْ لَوْلَا تُسَبِّحُوْنَ ﴿٢٨﴾ قَالُوْا سُبْحٰنَ رَبِّنَا اِنَّا كُنَّا ظٰلِمِيْنَ ﴿٢٩﴾ فَاَقْبَلَ

بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَمَّظُونَ ﴿٣٥﴾ قَالُوا يَا نَوِيلَانَا إِنَّا كُنَّا طِعِينَ ﴿٣٦﴾ عَسَىٰ
رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٧﴾ كَذَلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ
الْآخِرَةُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٣٨﴾

گپراوه ته وه: پیاو چاکئی هه بووه باخ و بولا خیکی ز زری هه بووه و، میوه و بهرهمی ز زری
تیدا پیدا نه بوو، له کاتی کۆ کردنه وهی بهرهمی باخه کدی، نهو پیاوه هه ژارانئ سانگ نه کرد
هموو سالی و بهشی نه دان له بهرهمی نهو باخه، دوا بی کاتی نهو پیاوه کۆچی دووایی کرد
کوره کانی بریاریندا نهو هه ژارانه بی بهش بکدن لهو چاکه دیه باو کیان نه یه خشیی به هه ژاران،
له ناو خوینا پیکهاتن سه ره له بهیانی به نهینی پرۆن و بهرهمی باخه کدیان کۆ بکه نه وه، هه ژاران
بهوان نه زانن، بۆ چی به چی کردنی نهو کاره سویندیان خوارد له ناو خوینا، بۆ کردنی نهو کاره
نهیان ووت: (إِنْ شَاءَ اللَّهُ) پاش نهو سویند خواردنه، شهوئ نهو کورانه له خه و دابوون، خودا
رووداو یکی ئاسمانی نارده خواره وه بۆ سه ره بهرهمی باخه که، هموو بهرهمه که له ناو چوو و
نهما، بهیانی که له خه و ده لسان و چوون بۆ سه ره باخه کدیان، ته ماشایان کرد بهرهموو و
میوه کدی باخه کدی له ناو چوو، سهریان سوپما و لۆمه دی کزی یان نه کرد، به لام بی سوود
بوو، یه کئی لهو کورانه بهوانی تری ووت: مَنْ نَامُوزْ گَارِیمْ نه کردن و نهو کاره مه کهن و
به گویتان نه کردم؟. بیگومان نه گدر دانیشتووانی مه کیش واز له کاری خراپه نهیدن و، نه نجام
و پاشه پرۆیان به ویندی کورانی نهو پیاو چاکه نه بی. دارایی و سامان و بازرگانی و پرزیان
نامینی، بۆ یه خودای مه زن به دانیشتووانی مه که رانه گه یه نی و نه فهرموی:

﴿إِنَّا بَلَوْنَاهُمْ كَمَا بَلَوْنَا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ إِذْ أَقْسَمُوا لَيَصْرِمُنَّهَا مُصْبِحِينَ. وَلَا يَسْتَنْتُونَ﴾ به
راستی ئیمه دانیشتووانی مه که مان تاقی کردوه ته وه، بهو ویندی به خاوه نی نهو به ده شته مان
تاقی کردنه وه، کاتی خاوه نی نهو باخه بهرهمداره سویندیان خوارد: به راستی ئیمه بهرهمی نهو
باخه برن سه ره له بهیانی و، نهو هه ژارانه باو کمان بهشی نه دان پیمان نه زانن و ناماده نه بن و،
نهیان ووت: نه گدر خودا ناره زوی بکا و بلین: (إِنْ شَاءَ اللَّهُ)

﴿فَطَافَ عَلَيْهَا طَائِفٌ مِّن رَّبِّكَ وَهُمْ نَائِمُونَ فَأَصْبَحَتْ كَالصَّرِيمِ﴾ دووایی سزایه ک و
رووداوئ هاته خوار له لایدن پهروه ده کدی تۆوه بۆ سه ره نهو به ده شته و، خاوه نی نهو باخه
خه و تبوون، دووایی نهو باخه وه باخیکی لی هات هموو بهرهمه کدی برابی، دره خسته کانی
سو تایی و رهش بوو یته وه به ویندی شهوئ تاریک.

﴿ثَلَاثَةً﴾ مُصْبِحِينَ أَنْ أَغْدُوا عَلَى حَرْثِكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَارِمِينَ ﴿دَوَائِي هَندِيكِي﴾ بَانِكِي هَندِي تری بَانِ كَرْد: سەرلەبەیانێ كه ئیوه بچە دەرهوه بۆ سەر كێلگه و باخ و میوه كانتان، ئەگەر ئیوه نیازی برینی بەرهممی باخەكەتان هەبە، هەتا هەژاران بێیان نەزانیوه میوه كە ی كۆبەنەوه.

﴿فَانْطَلَقُوا وَهُمْ يَتَخَفَتُونَ﴾ أَنْ لَا يَدْخُلْنَهَا الْيَوْمَ عَلَيْكُمْ مُسْكِينٌ ﴿دَوَائِي﴾ چوونە دەرهوه بۆلای باخەكەیان و، ئەوان بە دەنگێكی نزم گفتوگۆیان ئەكرد، كه بۆ ئەوهی ئەو رۆژه هیچ هەژاری نەپۆنە سەر ئەو باخە.

﴿وَعَدُوا عَلَى حَرْثٍ قَادِرِينَ فَلَمَّا رَأَوْهَا قَالُوا إِنَّا لَصَالُونَ﴾ وه ئەوان سەرلەبەیان چوونە دەرهوه بۆلای ئەو باخەیان و، نیازیان وابوو هەژاران بێبەش بکەن لەبەرهممی ئەو باخە و، وایان ئەزانی ئەو باخە و ئەو بەرهمە بە دەستی توانای ئەوانە، نەیان ئەزانی توانای خودا لەسەرەوهی توانای ئەوانە، دَوَائِي کاتی چوونە ناو باخەكە و سەسامبوون و، چاویان كەوت باخەكەیان سوتاو و، بەرهمەكە ی وشكبوو و ووتیان: بە راستی وادیاره ئیمە رێگە ی باخەكەمان لێ وونبوو، ئەم باخە باخەكە ی ئیمە نی یە، کاتی هەستیان كەرد باخەكە ی خۆیانە ووتیان ئیمە رێگەمان وون نەكردوو.

﴿بَلْ نَحْنُ مَحْرُومُونَ﴾ بەلكو ئیمە بێبەشین لە چاكە و پاداشتی خودا و، شایستە ی خەشەم و سزای خوداین. ئەك هەژاران. لە ناو ئەو كەسانەدا پیاویكی ژیریان تێدابوو، فەرمانی بێئەدان بە چاكە و، خراپە ی لەوان قەدەغە ئەكرد و، گۆییان بۆ ئەنەگەردت، كاتێ ئەو شتە ی بێنی تووشی ئەوان بوو.

﴿قَالَ أَوْسَطُهُمْ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ لَوْ أَنِّي نُسَبِّحُونَ قَالُوا سُبْحَانَ رَبِّنَا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ﴾ پیاویكی ژیر و لە هەموویان ئاقلتر لەوان ووتی: ئایا من بە ئیوهم نەووت: بۆ ئیوه پاکی بۆ خودا دەرنابەرن و سوپاسی خودا ناکەن بە كردهوه و بە گفتوگۆ، بێخەشەن بە هەژاران هەندێ لە دەرامەتی باخەكەمانا، دَوَائِي فەرمانی پێدان پەشیمان بێنەوه لەو كارە خراپە ی خۆیان، ئەوانیش ووتیان: پاك و خاوی بۆ پەرورەدگاری ئیمە یە. بە راستی ئیمە ستەمان لە خۆمان كەرد، بەو نیازه و بەو بێپارە ی دامان هەژاران بێبەش بکەین لە دەرامەتی ئەو باخە.

﴿فَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ يَتَلَوْمُونَ قَالُوا يَا وَيْلَنَا إِنَّا كُنَّا طَاغِينَ﴾ دَوَائِي هەندیکیان رۆیان كەرد بۆلای تریان سەرزنەشتی یەكتریان ئەكەرد، خراپەیان لە خۆیان دوور نەخستەوه و ئەیاندا یە پال ئەوانی تریان و ئەیان ووت: ئە ی كۆس و ئەمان بۆ ئیمەز بە راستی كەسانێكین یاخی و ستەمكارین.

﴿عَسَىٰ رَبُّنَا أَنْ يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِنْهَا إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ﴾ نو می ده وارین به بوندی پیروزی په شیمان بو ونه وه مان په روه رد گاری نیمه لی مان بیورئ و چاکر له مان باخه مان بی به خشی له بریتی له مان باخه، به راستی نیمه بولای په روه رد گاری خومان په شیمان نهینه وه و داوای لی بوردن و چاکه لی نه کین.

﴿كَذَٰلِكَ الْعَذَابُ وَالْعَذَابُ الْآخِرَةُ أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ ونه لی نه و سزایه لی نیمه دانیشتووانی مه که و خاوه نه کانی نه و باخه مان تافی کردنه وه له جیهاندا بومان باسکردن و، به راستی سزای روژی دووایی گرانتره نه گهر بزنان. به لام دانیشتووانی مه که نایزانن و بروای بی ناکه.

مه به ست له و ونه یه نه وه یه: هه موو که سی خودا چاکه لی له گهل کرد به هه رشتی له گه وره یی خوی پیوسته نامور گاری به و ونه یه وه و هر بگری، به تایه تی دانیشتووانی مه که، هه ندیکه له وان و لیدی کوری موغیره و، نه گهر نامور گاری و هر نه گرت تووشی کاره ساتیکی به ونه لی کاره ساتی خاوه نی نه و باخه لی باسکران نه بن، نه گپر ونه وه: خودای مه زن دانیشتووانی مه که لی تووشی برستی و گرانی کرد، به بوندی به درو خسته وه ی پیغمه ره وه، هه وت سال به رده و امبو، وایان لی هات نیک و مردار بویان نه خوارد، و لیدی کوری موغیره لی زه نیم، نه و داراییه خوی پیوه هه لته کیشا له ناوچو و نه ما.

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٣٤﴾ أَفَنَجْعَلُ الْمُتَسَلِّمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ ﴿٣٥﴾ مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٦﴾ أَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ ﴿٣٧﴾ إِنْ لَكُمْ فِيهِ لَمَّا تَخَيَّرُونَ ﴿٣٨﴾ أَمْ لَكُمْ أَيْمَانٌ عَلَيْنَا بَلِغَةَ الْيَوْمِ الْقِيَمَةِ إِنْ لَكُمْ لِمَّا تَحْكُمُونَ ﴿٣٩﴾ سَلِّمُوا إِلَيْهِمْ ﴿٤٠﴾ أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَأْتُوا بِشُرَكَائِهِمْ إِنْ كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٤١﴾ يَوْمَ يَكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ ﴿٤٢﴾ خَشَعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَهِقُهُمْ ذَلَّةٌ وَقَدْ كَانُوا يُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ وَهُمْ سَالِمُونَ ﴿٤٣﴾

﴿إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتِ النَّعِيمِ﴾ به راستی هدی به بونو که سانه لی له خودا نه ترسن و خویان نه پاریزن له بی فهرمانی خودا چهند به هه شتی چاکه و خوشی له واندا به رده و امه و، نازار و خراپه یان تیدا نی یه.

بی باوه ران ئه یان ووت: ئه و به ده شتانه مو سڵمانان ئه یان لێن: هه ن و به لای ئیمه وه نین، نه گه ر
بیشین خودا له و به ده شتانه به ئیمه زۆر تر ئه دا، دلخۆشتر ئه بین له وه ی هه مانه له جیهاندا.
خودای مه زن به درۆیان ئه خاته وه و ئه فەرمو ی:

﴿اَفْتَحِلْ الْمُسْلِمِينَ كَالْمُجْرِمِينَ﴾ ئایا دووایی ئیمه چۆن ئه و که سانه ی مو سڵمان و
ملکه چی فەرمووده ی خودان و باوه ریان هی ناوه به ئیمه، به وێنه ی ئه و که سانه ی دائه نین
تا وانبارن و بی فەرمانی خودا ئه کهن.

﴿مَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ اَمْ لَكُمْ كِتَابٌ فِيهِ تَدْرُسُونَ اِنَّ لَكُمْ فِيهِ لَمَا يَتَخَيَّرُونَ﴾ چ شتی و چ
به لگه یه بۆ ئیوه یه که مو سڵمانان و تا وانباران وه ک یه ک دائه نین، چۆن ئیوه فەرمانی وائه ده ن؟
که چوونیان بۆ به ده شت یه کسان بن، ئایا ئیوه ه یچ نامه یه کتان ه دیه بۆ تان ه اتب ی له لایه ن
خودا وه، له و نامه یه دا ئیوه خو یند بیتانه وه به راستی بۆ ئیوه ئه بی شتی ئاره زۆی بکه ن و بۆ خو تسانی
هه لبێژن له پاشه رۆژدا. ب یگومان خو تان ئه زانن نامه ی واتان بۆ نه ه اتو وه له لایه ن خودا وه.

﴿اَمْ لَكُمْ اِيْمَانٌ عَلَيْنَا بِاللَّغَةِ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ اِنَّ لَكُمْ لَمَا تَحْكُمُونَ﴾ ئایا ئیوه ه یچ په یمان و
به لێتیکی به ه یزتان ه یه به سه ر ئیمه وه، سو یند مان خو ارد بی ئیوه له گه ل مو سڵماناندا بجه یه
به ده شت و، ئه و سو ینده نه گزړ ی ه دا رۆژی دووایی، له و په یمانه دا ه اتب ی، به راستی بۆ ئیوه
ئه بی ئه و شتی ئه و تو ئیوه فەرمانی بی ئه ده ن بۆ خو تان له چا که و رێزی خودا بۆ ئیوه. ب یگومان
په یمانی به و جو ره تان بۆ نه درا وه.

﴿سَلِّمُوا إِلَيْهِمْ إِنَّهُمْ بِذَلِكَ زَعِيمٌ﴾ تو پر س یار له و بت په رسته تا وانبارانه بکه: چ که سی له وان
ئه گر یته ئه ستۆی خو یی و به رپر س یاره بۆ ئه و شتی ئه وان فەرمانی بی ئه ده ن، به ده شت ئه در ی
به وان له رۆژی دووایی دا؟

﴿اَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ فَلْيَاثُوا بِشُرَكَائِهِمْ اِنْ كَانُوا صَادِقِينَ﴾ ئایا ئه و بت په رسته تا وانبارانه بۆ یان
ه دیه که سانیکی تر هاو به شی ئه وان بن له و بیر و بۆ جو وانه ی ئه وان و یار مه تی یان به ن، دووایی با
ئه وان هاو به شه کانی خو یان به ین ئه گه ر راست ئه کهن له و داوا یه ی خو یانسا که ئه وان ئه چنه
به ده شت.

﴿يَوْمَ يَكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ اِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ﴾ یا ئه و بت په رسته
هاو به شه کانی خو یان به ین له رۆژێکا رو و ئه کر یته وه هه ند ی کاری سه خت و نا هه مو وار له
رۆژی دووایی دا و، بانگی بی باوه ران ئه کر ی له و رۆژه دا بۆ لای سو زده بردن بۆ خودا، دوایی
ئه وان توانای سو زده بردن یان نا بی له به ر سه ختی ئه و رۆژه که تو وشی ئه وان بو وه، چۆن توانایان
ئه بی و ئه زۆریان شکا وه و دل یان پچرا وه و ئه قلیان نه ما وه؟

ته فسیری زما کۆری

﴿ خاشعۃ انصارهم ترهقهم ذلۃ و قد كانوا یذعون الی السجود و هم سالمون ﴾ کاتی له رۆزی دووایی دا بانگیان نه کری بۆلای سوژده بردن له پاشه رۆژدا چاوایان بئ نرخه و له ترسا هیچ شتی نابینی، بئ نرخه و دامای نه و تاوانبارانهی دا پۆشیوه و، به راستی نهوان بانگیان کراوه بۆلای سوژده بردن بۆ خودا له جیهاندا و، نه و کاته نهوان نهیان توانی سوژده بین و دوور بون له هه موو گیر و گرتنی و سوژدهیان بۆ خودا نه نه برد.

فَذَرْنِي وَمَنْ يُكَذِّبُ بِهَذَا الْحَدِيثِ سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٤﴾ وَأَمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿٤٥﴾ أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴿٤٦﴾ أَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤٧﴾ فَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَكُنْ كَصَاحِبِ الْحُوتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ ﴿٤٨﴾ تَوَلَّىٰ أَنْ تَدْرِكَهُ نِعْمَةُ رَبِّهِ لِيَذِبَ آلُ الْعِزَّةِ وَهُوَ مَذْمُومٌ ﴿٤٩﴾ فَاجْلِبْهُ رَبُّهُ فَبَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَرِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَنْ جُنُنٌ ﴿٥١﴾ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ﴿٥٢﴾

﴿ فذرني و من يكذب بهذا الحديث سنستدرجهم من حيث لا يعلمون ﴾ دوایی تو خهفت مه خو و، دلت تهنگ نه بی و، تو واز له من و له و تاقمه بهینه ئه م قورئانه و، ئه م گفتو گو یه ی ئیمه به درۆئه خه نه وه، ئیمه نزیکیان نه کهینه وه له سزای خو مان پله به پله، له جینگه یه که وه ههستی بئ نه که ن و نه یزان، دووایی کتو پر له ناویان ئه دهین، بهش و خو شی جیهان و مۆله تدانی نهوان سه ری لی تیکدا ون.

﴿ واملی لهم ان کیدی متین ﴾ و ه من مۆله تی بئ با وه ران ئه ده م له جیهاندا، هه تا گونا ه ی زۆر تر بکه ن، هه تا کاتی سزادانیان دیت، نه و کاته سزاکه یان دوانا خری. به راستی سزای ئیمه زۆر سه خته و کهس ناتوانی رینگه ی لی بگری.

﴿ اَمْ تَسْأَلُهُمْ اجْرًا فَهُمْ مِنْ مَغْرَمٍ مُثْقَلُونَ ﴾ نایا تو داوای کری ئه که ی له بئ با وه ران له سه ر راگه یاندنی فه رمان و سه روشی خودا به وان، دووایی نهوان، بۆ به خشی نی نه و دارایی سه باریان قورس بی و نه توانن بی یژن له بهر زۆری نه و کریه و، واز له با وه ره یان به یتن.

﴿ اَمْ عِنْدَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴾ نایا بئ با وه ران لایان هه یه ناگاداری له سه ر شتی له بهر چاو نی یه که له و حهل مه حفوزه، دووایی نهوان بینوسن نه و شته ی له و دا یه رزگاریان نه کا له سزای

خودا به گومانی خویان و، پیوستیان به زانستی تۆ ندبی، بیگومان نهو شته له توانای جگه ی خودادا نییه.

﴿فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تُكِنْ كَصَاحِبِ الْخُوْتِ إِذْ نَادَىٰ وَهُوَ مَكْظُومٌ﴾ دوایی تۆ ئارام بگره له سه ر ئازاری بت په رستان له به رفه رماندانی په روه دگاری خو ت که سزای ئدوانی دواخستوه و، تۆ به ویندی یونسی هاوړی و یاری نه ده نگه که مده ئارامی نه گرت و چاوه روانی کاری خودای نه کرد له به ره ی تا قمه که ی خو یده وه، ئدو خاوه ن خو ته دل ی پر بو بو له خه فته و رقی ئدوه ی خودا سزای نه ناره ده سه ریان لای تا قمه که ی رۆشت و سواری که شتی به سوو و که وته ناوی ده ریا که وه و، نه ده نگ ی قووتی دا، کاتی پاری ده وه له په روه دگاری خو ی له ناو سکی ئدو خو تدا دل ی پر بو بو له خه فته و رق له تا قمه که ی خو ی.

﴿لَوْلَا أَن تَذَارَكُهُ نِعْمَةٌ مِّنْ رَبِّهِ لَنُبِلَ بِالْعُرَاءِ وَهُوَ مَذْمُومٌ﴾ ئدگر چاکه و به زه یی په روه دگاری خو ی نه بو وایه که به سه ری گرت وه، به راستی خاوه ن نه ده نگ فره ئدرا له ده شتی کی چۆلی بی خواره مهنی و به و بۆ نه وه لۆ مده ی ئدکرا، له دوا ی که وته خواره وه ی له سکی نه ده نگه که. ﴿فَاجْتَبَاهُ رَبُّهُ فَجَعَلَهُ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾ دوایی په روه دگاری خو ت هه لی بژارد و کردی به پیغه مهر، دوایی کردی به یه کئ له پیاو چاکانی به جوړی پاداشتی له شتی وازی هینانی چاکتر بی له کردنی.

هه رچه نه ده له ئایه تی (٩٨) سووره تی یونس و له ئایه تی (٧٨) سووره تی (ئله نبیا) دا و له ئایه تی (١٤٠) ی سووره تی (سافدا) ئاماژه بۆ به سه رهاتی یونس کراوه. به کورتی باسه که ی لی ژده دا دوو پات ئه که ی نه وه: خودا یونسی کرد به پیغه مهر و، په وانه ی کرد بۆ لای کۆ مه لئ له دانیش تووانی (نینه وه) که شاری که لای موسلی عیراق، ژماره یان زۆر تر بوون له سه ده ه زار که س و بت په رست بوون، یه که م جار و ولایمان نه دای ده وه، به و بۆ نه یه وه یونس توو ره بوو له وان، دوا ی ماندوو بوونی کی زۆر له گه لیان و در یژه دان به داوا که ی، دانیش تووانی نه ی نه وه، هه ر به رده وامبوون له سه ر بی باوه رپی خویان، یونس تازه کرابو به پیغه مهر رانه ها تبوو له سه ر ئازار. بۆ یه کۆ لی دا و وازی له و کومه له هینا به و نیازه خودا سزایان نادا، رۆشت هه تا گه ی شته که ناری ده ریا ی سپی. سواری که شتی به بوو که پر بوو له ئاده می زاد و که ل و په لی تر، له به ر ئدوه ی به ره که ی قورس بوو نزیک بوو ئدو که شتی به بکه وینه ژیر ئاوه وه، دوایی که ل و په له کان یان فره دایه نیو ئاوی ده ریا وه، هیشا به ره که ی قورس بوو، وایان به باش زانی هه ندئ له پیاوه کانی ش فره بده نه ناو ئاو، پشکیان خست و که وته به ر یونس و خستیانه ناو ده ریا وه، نه ده نگ ی کی گه وره قووتی دا، خودا فه رمانی بی دا ئازاری یونس نه دا قو رگی نه ده نگ بوو به گرتو خانه ی یونس بۆ ماوه یه، له خودا پاری ده وه و داوا ی لی بو ردن ی لی کرد، خودا نزاکه ی وه رگرت، دووایی

سورەتى ﴿ئەلقەلم﴾ ئەلقەلم جزمى ﴿يىست و نۆھەم﴾

نەھەنگە يونسى فرەدايە بىبابانىكى چۆل، لە پاشانا گەرايەنە بۆلاى ئەو تاقىمە لەوان تورەبوس، دوايى ئەوانىش ھەموويان باوەريان ھىنا.

خوداى مەزن ھەوال ئەدا بە پىغمەھر ﴿يَا أَيُّهَا الْمَدْيُنِيُّ﴾ كە بى باوەريان چاويان بپووتە تۆ، بە چاوى دوژمنايەتى بە تاييەتى كاتى تۆ قورئان ئەخوينى و گوىى لى ئەگرن، بە جۆرى بىكەن بە چاوى پىسيانەو لە ناوى بىدەن، وەك خوداى مەزن ئەفەرموى:

﴿وَإِنْ يَكَادُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَيُزْلِقُونَكَ بِأَبْصَارِهِمْ لَمَّا سَمِعُوا الذِّكْرَ وَيَقُولُونَ إِنَّهُ لَمَجْنُونٌ وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ﴾ وە بە راستى نزيكە كەسانىكى ئەوتۆ باوەريان نەھىناو تۆ بکەن بە چاوى خويانەو، لە ناوت بەدەن كاتى خويندنى قورئانيان ئەيىست و، ئەلەين لەبەر دلپىسى خويان بە راستى موحەمەد شىتە و، بە راستى ئەو قورئانە ھىچ نىيە مەگەر ئامۆزگارى كردنە بۆ ھەموو بوونەوران، ئەو بى باوەرانەى شىتە كەردووە نازان ھىچ شىتە بکەن.

بۆ زانين: ئەو ئايەتە گەورەترين بەلگەيە لەسەر ئەو قورئان سەروش و فەرموودەى خودايە، دانراوى موحەمەد نىيە، بەو جۆرەى دوژمنانى پىغمەھر ئەيلين، ئەگەر دانراوى خودا نەبى ھىچ ئادەمىزادى جگەى موحەمەد تواناى ئەو نابی تاقىمىكى كەم كۆبنەو و ئازاريان بەدرى و كۆل نەدەن، لە پاشانا ئەو قورئانە بە راشكاوى دەرى بەرى كە قورئان ئامۆزگارى كەرى ھەموو بوونەورانە بە گشتى، ئەك بە تەنھا بۆ ھەرب، ناوەرۆكى ئەو قورئانە دەرى ئەخائىنى ئىسلام ھەموو پەروى زەوى ئەگرىتەو، زۆربەيان رانومايى ئەكا، ئەو كارە ھىچ ئادەمىزادى ناتوانى بىلێ ئەگەر سەروش نەبى، ھەروايش بوو ئەو ھەوالەى قورئان ھاتەدى، دواى كۆچكردنى پىغمەھر بەچەن سالى و درێژەى كيشا و ھەتا ئىستا و پۆژ بە پۆژ بەرەو پيش ئەروا، ئەو ئەلەينى پىروۆزى ئىسلام ھەموو پەروى سەر زەوى گرتووتەو، زۆربەى دانىشتوانى سەرزەوى باوەريان بى ھىناو، بە تاييەتى پىپۆراني ھوندەر و زانستى فيرى قورئان ئەبن و جگەى خويان فير ئەكەن.

زانايان ھەموويان ئەلەين: مەبەست لە رەستەى ﴿لَيُزْلِقُونَكَ﴾ يان بى باوەريان تۆ تووشى نەمان بکەن بەھوى چاوى پىسيانەو، ھەروەھا زانايان بە گشتى جگەى كەمىكىيان، بەلایانەو وايە: چاوى پيس كارى گەرە بۆ ئەو ھەندى كەس تووشى ئازار بکا، چونكە قەدەغە نىيە خوداى مەزن بە جۆرىكى ئاسايى ئەو كارىگەرىيە درووست بکا لە ھەندى چاودا، لەبەر جۆرە سودى ئيمە نازان، بەلگەيش بە دەستى ئەو زانايانەيشەو ھەيە بەم ئايەتەو و بە جگەى ئەو ئايەتەش لەمانە:

١- ئايەتى (٦٨)ى سورەتى يوسف، يەعقوب فەرمووى بە كۆرەكانى خۆى ﴿لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ﴾ مەبەستى يەعقوب ئەو ھەبوو كۆرەكانى ئەبن بە چاوەو، چونكە شوخ و شەنگ بوون.

تەفسىرى زمانكۆيى

۲- نه سمای کچی عه میس ووتی: نهی نێردراوی خودا: کوره کانی جه عهفر له وانه یه ببن به چاره وه نایا من نوشته یان بۆ نه که م؟ پێغه مەر فەر مووی: به ئێ بۆیان بکه، نه گهر شتی پیش ویستی خودا بکه وتایه، چاوپیشی نه که وت. نه به هوره یه و تورمزی گێپراویانه ته وه له پێغه مەر وه: به چاره وه بوون راسته. حه سدن نه ئێ: ده رمانی که سی تووشی به چاره بوونه وه بوو بۆ نهو ئایه ته ی (۵۲) ی نه م سوره ته ی به سه ردا بخوین.

پێغه مەر ﴿ﷺ﴾ پارا وه ته وه له خودا: حه سدن و حه سین بهاری ئێ له چاوپیشی، ئیبراهیم بۆ گهره کانی و موسا و بۆ هاروونی برای پارا وه ته وه خودا له چا و بیانپاری ئێ. به کورتی زانایان پێکهاتوون له سه ر نه وه ی چا و کاری گهره بۆ تووشبوونی نازار، جگه له (جه بانی) نه ئێ: به چاره بوون راست نی یه، به لگه یشی نی یه، زانایان به و به لگانه ی باسکران و ولامیان دا وه ته وه. بۆ رو نکر د نه وه ی نه و مه به سه ته ته ماشای ته فسی ره کان و نامه ی فەر مووده کانی پێغه مەر بکه ن.

﴿ سوره تی نه لحافه ﴾

له مدککه هاتووته خواره وه. ژماره ی نایده کانی (۵۲) نایده تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 الْحَاقَّةُ ﴿١﴾ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٢﴾ وَمَا أَذْرَكَ مَا الْحَاقَّةُ ﴿٣﴾ كَذَبَتْ ثَمُودُ
 وَعَادُ بِالْقَارِعَةِ ﴿٤﴾ فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ ﴿٥﴾ وَأَمَّا
 عَادُ فَأَهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ ﴿٦﴾ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ
 سَبْعَ لَيَالٍ وَثَمَنِيَةَ أَيَّامٍ حُسُومًا فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى
 كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ خَاوِيَةٍ ﴿٧﴾ فَهَلْ تَرَى لَهُمْ مِنْ بَاقِيَةٍ ﴿٨﴾
 وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ ﴿٩﴾ فَعَصَوْا رَسُولَ
 رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُمْ أَخْذَةً رَابِيَةً ﴿١٠﴾ إِنَّا لَمَاطِغَاءُ الْمَاءِ حَمَلْنَا كُفْرَ الْبِجَارَةِ
 ﴿١١﴾ لِنَجْعَلَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُذُنٌ وَعِيَةٌ ﴿١٢﴾ فَأَذَانُفَخَ فِي الصُّورِ
 نَفْخَةً وَاحِدَةً ﴿١٣﴾ وَحُمِلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّنَا ذَاكَ وَاحِدَةً ﴿١٤﴾
 فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ﴿١٥﴾ وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ
 ﴿١٦﴾ وَالْمَلَكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَنِيَةٌ
 ﴿١٧﴾ يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ ﴿١٨﴾

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

﴿الْحَاقَّةُ. مَا الْحَاقَّةُ. وَمَا أَذْرَكَ مَا الْحَاقَّةُ﴾ ئەو کاته ی پەیدا بوونی پێویستە، کاتیکی ئەوتۆیە
 گومان لە هاتنیا نیە. چ شتیکی ئەو کاته و، چ شتیکی رای بگەیەنێ بەتۆ ئەو چ شتیکی، دوازی
 تۆ راستی چۆنیەتی ئەو کاته نازانی. بە راستی ئەو کاته ئەوەندە سەختە زانیی بوونە وەرەن بەو
 ناگا؟ دوازی ئەوەی خودای مەزن باسی سەختی ئەو کاته ی روون کردووە تەو. باسی هەندێ
 لەو تاقمانە ئەکا باوەریان بەو روژ نەبوو و، ئەفەرمۆی:

تەفسیری زمانکۆیی

﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ وَعَادٌ بِالْقَارَعَةِ﴾ ھۆزی سەمود کە ھۆزی بوون لە عەرەب و، دانیشتووی ﴿حیجر﴾ بوون لە باکووری حیجاز، خودا سالح پێغەمەری بۆناردن و، ھۆزی عاد کە ھۆزی بوون لە عەرەب و دانیشتووی (ئەحقاف) بوون. لە یەمەن. خودا ھود پێغەمەری بۆ ناردن، ھەردوو ھۆزە کە بە درۆیان خستەو ھاتنی ئەو کاتە پێویستە ھاتنی و دلی ئادەمیزاد ئەلەرزێتی سەختی یە کە ی و، باو ھەریان پێ نەھێنا.

﴿فَأَمَّا ثَمُودُ فَأَهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ﴾ دوایی تاقمی سەمود لەناوبران بە ھۆی دەنگیکی زۆر سەختی ناھەمواری لە سنوور دەرچوو، کە بومەلەرزە یەبوو ھەموو خانو جینگە و کۆشک و پێشەسازی ئەوانی ڕوخاند.

﴿وَأَمَّا عَادُ فَأَهْلِكُوا بِرِيحٍ صَرْصَرٍ عَاتِيَةٍ سَخَّرَهَا عَلَيْهِمْ سَبْعَ لَيَالٍ وَتَمَایِةَ أَيَّامٍ حُسُومًا﴾ ھە تاقمی عاد لەناوبران بە بایەکی زۆر ساردی کاول کەری زۆر سەخت و تیز و بەتین. خودا ئەو بایەدی داو بو بەسەری یانا ھەوت شەو و ھەشت ڕۆژ بە دوای یە کدا بنەبەری کردن، ئەو بایە نەپراو یە ھەتا ھەموویان لە ناو چوون.

﴿فَتَرَى الْقَوْمَ فِيهَا صَرْعَى كَأَنَّهُمْ أُغِجَرُوا نَخْلًا خَاوِيَةً﴾ دووایی تۆ ئەو تاقمەت ئەبینی بە مردوویی فرەدراوون بەسەر زەوی دا لە ناو ئەو ڕۆژانەدا، کەوتبوون بە وێدی بنکی دارخورما بە ناو کە ی بۆشی.

﴿فَهَلْ تَرَى لَهُم مِّن بَاقِيَةٍ﴾ ئایا دووایی تۆ ئەبینی ئەو تاقمە ھیچ کەسیان مایستەو بە زیندوویی بێگومان کەسیان نەماو، جینگەکانیان چۆل و ھۆل و بێ ئاوەدانی. ﴿وَجَاءَ فِرْعَوْنُ وَمَنْ قَبْلَهُ وَالْمُؤْتَفِكَاتُ بِالْخَاطِئَةِ﴾ ھە فیرعەون و تاقمە کە ی و، ئەو تاقمانە ی پیش ئەوان و، گوندە ژیاوژوور کراو کانی تاقمی لوت ھاتبوونە سەر زەوی بە کردەو ھە ی خرابی یانەو ھ.

﴿فَعَصَوْا رَسُولَ رَبِّهِمْ فَأَخَذَهُم أَخَذَةً رَّابِيَةً﴾ دوایی ئەو تاقمانە بێ فەرمانی نـیـراوی پەرەردگاری خۆیانان کرد، دوایی پەرەردگار سزای ئەوانی دا بە سزایەکی زۆر سەخت. ﴿إِنَّا لَمَّا طَغَى الْمَاءُ حَمَلْنَاكُمْ فِي الْجَارِيَةِ لِنَخْلَعَهَا لَكُمْ تَذْكِرَةً وَتَعِيَهَا أُنْ وَاعِيَةً﴾ بە راستی ئیمە کاتی ئاوی لافاو زۆربو پەرە ی سەند باو باپیری ئیو ھەمان نایە ناو کەشتی نوو ھەو ھ، لەبەر ئەو ھە ی ئیمە ڕزگار بوونی باو ھەرداران و خنکاندن ی بـاـو ھەران بکەین. بەتەمەنی کردن و ئامۆژگاری بۆ ئادەمیزاد و، لەبەر ئەو ھە ی گۆتچکە یەکی ھۆشیار ئەو ڕووداو ھە بیستی و بزانی و لەبەر نەچیتەو ھ.

﴿فَإِذَا نَفَخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةً وَاحِدَةً وَخُيِّلَتِ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دُكَّةً وَاحِدَةً﴾ دووایی کاتی فوو کرا بە سورد، بۆ ئاگادار کردنەو ھە ی ئادەمیزاد بە ھاتنی پاشەڕۆژ بە تەنھا فوو یە و،

زەوی و کێوەکان کەوتنە جوولە و لە جیگەیی خۆیان بەرزبوونەوه، دوایی زەوی و کێوەکان دایان لە یەكتری و بوون بە پارچەبەکی تەنها.

﴿فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ﴾ دوایی ئەو ڕۆژە پاشەپۆژ پەیدا ئەبێ و ئادەمیزاد زیندوو ئەکرێتەوه و، ئاسمان پەپەرە و پڕۆگرامی تێک ئەچێ بە وێنەی زەوی، دوایی ئاسمان پارچە پارچە ئەبێ و، لاواز ئەبێ، ئەو کاتە بێ باوەران ئەزانن پاشەپۆژ گومانی تێدانی یە.

زانایان ئەلێن: سێ جار فوو ئەکرێ بە سووردا: یەكەم جار بۆ ترساندن ئادەمیزاد. دووهم جار بۆ ئەوی هەموو گیانداران بمرن، سێیەم جار بۆ ئەوی هەموو مردووکان زیندوو ببنەوه و، لە گۆرەکانیان بێنە دەرەوه.

﴿وَالْمَلِكُ عَلَى أَرْجَائِهَا وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَانِيَةٌ﴾ وه فریشتەکان دواي ڕووخان و نەمانی زەوی و ئاسمان بلاوئەبنەوه بەم لاو لای ئەو ئاسمانە ڕووخاوەدا، بە وێنەی خانووێه پڕووخێتی دانیشتووانی ئەو خانوو بەم لاو لای ئەو خانوو ڕووخاوەدا ئەوستن و، لەو ڕۆژەی دوایی دا ئاسمانەکان ڕووخان هەشت نەفەر یان هەشت تاقم لە فریشتەکان تەخت و کورسی پەرورەدگاری تۆ ئەخەنە سەر سەریان و هەلێ ئەگرن.

ئایا خودای مەزن تەختی هەبە لەسەری دانیشی بە وێنەی پاشایان؟ زانایان لەو بارەوه بیروبۆچونیان جیاوازه: زانایانی ڕووالەت ناس ئەلێن: بەلێ. خودا گوێچکە و چاو و دەست و بێ و ئەندامی تری هەبە.

ئەبو عامیری قورەیشی ئەلێ: خودا بە وێنەی ئێمەیه لە شێوازا. بێگومان ئەم بیروبۆچوانە ناگونجێن بۆ خودا، خوودا دورره لە شێواز و وێنە، چونکە ئەگەر خودا لەش و ئەندامی هەبێت پێویستی بە جیگە ئەبێت، ئەوهش دورره لە خوداوه... هەندێ لە زانایان ئەلێن: ئێمە نازانین ئەو عەرشه چۆنە و، چۆن هەلێهێ گری.

خودا داواي لە ئێمە نەکردوو ئەو شتە بزانی، ئێمە بڕوامان بە فەرموودەی خودا هەبە، بە هەرچۆنێ بێ. بەلام ئەگەر ئێمە لە مانا و مەبەستی وشە و زمانی عەرەب بێر بکەینەوه، ئەم نایەتە و چەن نایەتی تر بە گوێرەیی دارشتنی فەرموودەکانی خودا، مەبەست لە عەرش دەستەلاتە و پادشایەتی خودایە. مەبەست لە هەلگەرنی عەرش، چەن بوونەوه رێکی خودان کە فەرمانبەرداری خودان. لێره دا ئەم پرسیار و وولامانە دێنە کایەوه.

پرسیار: ئەگەر ئاسمانەکان و زەوی نەمێن، هیچ شتی نامێنی خودا دەستەلاتی بێ بەسەریا؟ وهلام: ئەو پرسیاره جیگەیی خۆی نی یە، ئەو کاتە دواي ئاسمان و زەوی بوونەوه رێ تر هەن، ئەوانەیش بریتین لە هەشت بوونەوه، کە بەبێ دەستکاری ئەمێن، خودا هەلیان ئەسوورپێتی بە هەرچۆرێ ئارەزووی هەبێ، لە دواي کاول بوونی زەوی و ئاسمانەکان.

﴿يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ﴾ لهو روزهی دوایدا ئیوه رائه نویرین و رائه وه سق لهبر دهم توانای خودادا، بز پرسیار و وه لام و پاداشت، پنهان و شاراو نهایی له ئیوه هیچ کاری ئیوه بتانه وی بیشار نه وه.

فَأَمَّا مَنْ أَوْفَى
كُنْتَهُ بِمِثْلِهِ فَقَوْلُ هَآؤُمْ أَقْرَأُ وَأَكْنِيبَةُ ﴿١٩﴾ إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ
حِسَابِيَةٍ ﴿٢٠﴾ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ ﴿٢١﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿٢٢﴾
قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ ﴿٢٣﴾ كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ
الْخَالِيَةِ ﴿٢٤﴾ وَأَمَّا مَنْ أَوْفَى كُنْتَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَلَيْتَنِي لَمْ أُؤْتِ كُنْتِيَةَ
﴿٢٥﴾ وَلَمْ أَدْرِ مَا حِسَابِيَةَ ﴿٢٦﴾ يَلَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ ﴿٢٧﴾ مَا أَغْنَىٰ
عَنِّي مَالِيَهٗ ﴿٢٨﴾ هَلَّاكَ عَنِّي سُلْطَانِيَةَ ﴿٢٩﴾ خَذُوهُ فَعُغْلُوهُ ﴿٣٠﴾ ثُمَّ الْجَحِيمَ
صَلُّوهُ ﴿٣١﴾ ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ ﴿٣٢﴾ إِنَّهُ
كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾ وَلَا يَحْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمَسْكِينِ ﴿٣٤﴾
فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هُنَا حَمِيمٌ ﴿٣٥﴾ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينٍ ﴿٣٦﴾ لَا يَأْكُلُهُ
إِلَّا الْخَاطِئُونَ ﴿٣٧﴾

لهو کاته دا ناده میزاد رائه بویرن به سدر خودادا، ناده میزاد نه کرین به دوو بهش: بیاو چاکان. بیاو خرایه کان، قورئان به دریزی باسیا نه کاو نه فدرموی:

﴿فَأَمَّا مَنْ أَوْفَى كُنْتَهُ بِمِثْلِهِ فَقَوْلُ هَآؤُمْ أَقْرَأُ وَأَكْنِيبَةُ﴾ دواپی هدر که سی نامه ی کرداری بدری به دهستی راستیه وه، دواپی نهو که سه به سدر به رزیه وه نه لی به هاوړیکانی: ئیوه وهرن و بگرن نهم نامه یه ئیوه بیخوینده وه نامه ی کرداری من.

﴿إِنِّي ظَنَنْتُ أَنِّي مُلَاقٍ حِسَابِيَةَ﴾ به راستی من بروام و ابو تووشی پرسیاری خوَم نهم له روزهی دوایدا.

﴿فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ﴾ دواپی نهو که سه له ناو گوزهران و ژیانیکدایه خاوه نه که ی زوری لی رازیه و پی خورشاله، له ناو به هه شتیکی بلندو به رزو پایه دارایه، میوه ی نهو له یه کدوه نزیکن، به راوه ستان و دانیشن و راکیشانده وه دهست پی نه گا، بهو که سه نه بیژی.

﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا أَسْلَفْتُمْ فِي الْأَيَّامِ الْخَالِيَةِ﴾ ئیوه بخون له میوهی درهختی ئه و به ههشته و، بخونده له ئوی روبره کانی، خواردن و خواردندهویه پهسهندو بچ دهر دو مردن و بی نازار، بهووی ئه و شتهی پشستان خسته بوخوتان له رۆژانی رابوردو و داو له جیهاندا.

﴿وَأَمَّا مَنْ أَوْتِيَ كِتَابَهُ بِشِمَالِهِ فَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي لَمْ أُوتَ كِتَابِي﴾ وهدر کهستی نامه ی کردار بدری به دهستی چهپیوه، ئه ئی: ئه ی کاشکایه: ئهم نامه یهم نه درایه تی، چونکه کردهوی خراپم کردوه، کردهوه خراپه کانی منی تیدا نوسراوه.

﴿وَلَمْ أَذِرْ مَا حِسَابِي﴾ وه ئه ی خۆز گایه: نه مزانیایه چ شتی که و چۆنه پرسیاری من، چونکه سوودی منی تیدانیدو به زیانی من ته و او ئه ی.

﴿يَا لَيْتَهَا كَانَتِ الْقَاضِيَةَ﴾ ئه ی خۆز گایه: ئه و مردنه ی من له جیهاندا کوتایی به هه موو کاریکی من نه هیناو زیندو نه کرامایه وه.

﴿مَا أَغْنَىٰ عَنِّي مَالِي هَلْكَ عَنِّي سُلْطَانِي﴾ هیچ سودیکی نه به خشی به من دارایه کدی من، نه مایه وه له ناو چه دهستلاتی من به سهر دانیشتوانی جیهاندا، دوا یی خودا فهران ئه دا به فریشته کانی که سزایان بچ سپردراوه.

﴿خُذُوهُ فَغُلُّوهُ ثُمَّ الْجَحِيمَ صَلُّوهُ ثُمَّ فِي سِلْسِلَةٍ ذَرْعُهَا سَبْعُونَ ذِرَاعًا فَاسْلُكُوهُ﴾ ئیوه ئه و تاوانباره بگرن و، دووایی پتونی بگرن و دهستی بهستی به ملیه وه، له پاشا بیخه نه ناو ناگریکی گه وره وه، له بهر ئه وه ی خوی له جیهاندا به گه وره داناهه، سزای گه وره شایسته ی سزای گه وره یه، له پاشانا بیخه نه ناو زه نجیری دریزی یه که ی حه فئا گه ز بی بیله ن به چوارده وری له شی یا.

﴿إِنَّهُ كَانَ لَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ وَلَا يَخْضُ عَلَىٰ طَعَامِ الْمُسْكِينِ﴾ له بهر ئه وه ی به راستی ئه و تاوانباره بر وای به خودای گه وره نه هیناهه و، هانی دانیشتوانی نه داوه له سهر ئه وه ی خوارده مه نی بدری به هزاران و، خۆشی خوارده مه نی نه داو نه تی و ناو ری لی نه داو نه ته وه.

﴿فَلَيْسَ لَهُ الْيَوْمَ هَاهُنَا حَمِيمٌ وَلَا طَعَامٌ إِلَّا مِنْ غِسْلِينَ لَا يَأْكُلُهُ إِلَّا الْخَاطُؤُونَ﴾ دوا یی لیره بو ئه و تاوانباره دل ره قه هیچ دوستیکی نی به نه مرو بو ی پاریته وه و، هیچ خوارده مه نی یه کی نادریتی، مه گه ر کیم و زوخ و خوینی له شی دوزه خه یه کان، ئه و خواردنه ناخون مه گه ر تاوانباران و گونا هباران.

فَلَا أَقْسِمُ بِمَا تُبْصَرُونَ ﴿٢٨﴾ وَمَا لَا تُبْصَرُونَ ﴿٢٩﴾
إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿٤٠﴾ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَّا تَأْتُمُون ﴿٤١﴾
وَلَا يَقُولُ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ ﴿٤٢﴾ نَزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٣﴾ وَلَوْ

نَقُولَ عَلَيْنَا بَعْضُ الْأَقَاوِيلِ ﴿٤٤﴾ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ﴿٤٥﴾ ثُمَّ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ ﴿٤٦﴾ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ ﴿٤٧﴾ وَإِنَّهُمْ لَنَذَكْرَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٤٨﴾ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُّكَذِّبِينَ ﴿٤٩﴾ وَإِنَّهُمْ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٥٠﴾ وَإِنَّهُمْ لَحَقُّ الْيَقِينِ ﴿٥١﴾ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٥٢﴾

﴿فَلَا أَقْسِمُ بِمَا تُبْصِرُونَ وَمَا لَا تُبْصِرُونَ إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ﴾ دووایی به راستی من سویند نهخۆم به شتی ئیوه ئییین له ئاسمانه کان و زهوی و شتی تر، به شتی ئیوه ئییین له فریشته و گیانی زینده وهران، به راستی ئهو قورئانه گفتوگۆی نیردراوینکی زۆر گهوره و بهرپۆره، به سروش له لایه ن خوداوه پۆی هاتووه، رای بگهیه نی به ئاده میزاد و جنۆکه.

بۆ زانی: زۆری زوری زانیان نه ئین: پیتی (لا) لهم ئایه ته و له ئایه تی (٧٦) ی نه لواقیعه و له ئایه تی (١) ی سوره تی (ئهلبه له ددا) زیاده یه و تی هه لکیش کراوه بۆ پته وکردنی مه به ست له و سوینده و خراوته سه ر پسته ی (أَقْسِمُ). هه ندی له زانیان نه ئین: زیاد نی یه و، ئهو مه به ستانه ئه و نه ده ئاشکران، پتوستی یان به سوینده خواردن نی یه. به لām ئه وه ی راستی بی بیرو بۆ جوونی زیاد بوونی پیتی (لا) راسته: چونکه له سوره تی نه لواقیعه دا، له دوا ی پسته ی ﴿فَلَا أَقْسِمُ﴾ نه فده رموی:

﴿وَإِنَّهُ لَقَسَمٌ لِّوَعْلَمُونَ عَظِيمٌ﴾ غوونه بۆ زیاد بوونی پیتی (لا) له قورئاندا زۆرن ﴿لَقَدْ عَلِمْتُمُ

أَهْلَ الْكِتَابِ. مَا مِنْكَ أَنْ لَا تُسْجُدَ﴾. ﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلٍ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ وَلَا بِقَوْلٍ كَاهِنٍ قَلِيلًا مَا تَدْكُرُونَ تَنْزِيلٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ﴾ وه ئهو قورئانه گفتوگۆی شاعیر نی یه، که می له ئیوه باوه ر نه هین، که دارژاندنی رسته کانی قورئان و، هۆندنه وه ی شیعر، زۆر جیاوازن له یه کتری به گویره ی هونه ری شیعر و، گفتوگۆی پۆشه وێژ نی یه، که می له ئیوه په ند وه رنه گرن و بی ر نه که نه وه، چونکه قورئان له گفتوگۆی پۆشه وێژ ناچی به هیچ جوړی، قورئان نیردراوته خواره وه له لایه ن په روه ردگاری هه موو بوونه وهرانه وه.

پرسیار: ئایا ته نها سویند خواردن روونی نه کاته وه: قورئان په یامیکه خودا ناردو یه بۆلای موحه مه د و شیعر و پۆشه نی یه؟

وه لām: ئهو سوینده دوا ی ئه وه هاتووه، خودا داوای له بی باوه ران کرد له زۆر له ئایه ته کانی قورئاندا:

ئەگەر ئیوه ئەلین: فەرموودهی خودا نی، وێنەى ئەو قورئانە دابنێن و، نەیان توانی کەواتە ئەو سویندە بۆ پتەوکردنی راستی قورئانە و ئەو بەلگانە، ئەک بۆ ڕوون کردنەوهی راستی قورئان بەهۆی سویندەوه.

﴿وَلَوْ تَقَوَّلَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ لَأَخَذْنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ﴾ وە ئەگەر موحمەد بە درۆ هەندى گفتوگۆ لە لایەن خۆیهوه هەلبەستى و بیدا بەسەر ئێمەدا و بلى: لە لایەن خوداوه بۆم هاتوو، بە راستی ئێمە بە هەموو توانای خۆمان موحمەد ئەگرین و سزای ئەدەین و تۆلەى لى ئەکەینەوه.

﴿وَلَمْ لَقَطَعْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ فَمَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزِينَ﴾ لە پاشان ئێمە بە نۆکەى دلى موحمەد ئەپچرێنین و، شادەمارى ملی ئەبرین و خوێن نەروا بۆ مێشكى و کتوپر بمرى، دووایی هیچ کەس لە ئیوه بەرگرى لە موحمەد ناکا و کەس ناگاتە فریای.

بە کورتى موحمەد دووره لەوهى بت پەرستان ئەیدەنە پالى کە خۆى بە درۆ شتى ئەلێ و ئەیداتە پال خودا، ئەگەر شتى وا بکا، خودا تۆلەى لى ئەسێتێ، زۆر بە سەختى و هیچ کەسى لە ئادەمیزاد رینگەى بێ ناگرێ و لەناوى ئەبا.

پرسبار: لەبەر چ شتى خودای مەزن بە گورجى سزای کەسى نادا پیغمەدەر بە درۆبخاتەوه، بە وێنەى پیغمەدەر ئەگەر درۆبکا؟

وەلام: بە راستی ئەو ھەرەشەى خودایە بۆ کەسێکە بە درۆ و بە بوختان بلى: من پیغمەدەرم، بۆ کەسى پیغمەدەران بە درۆ بخاتەوه، جیاوازی نێوان ئەو دوو کەسانە زۆر زۆرە، ئەوه لە لایە کەوه، لە لایە ترەو مەبەست لەو ھەرەشەپاکى و دوورى پیغمەدەرە لەوهى درۆ و بوختان ھەلبەستى و بلى: فەرموودهى خودایە.

﴿وَإِنَّهُ لَتَذَكْرَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ وَإِنَّا لَنَعْلَمُ أَنَّ مِنْكُمْ مُّكَذِّبِينَ وَإِنَّهُ لَحَسْرَةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ﴾ وە بە راستی قورئان پەند و ئامۆزگارى یەبۆ ئەو کەسانەى لە خودا ئەترسن و خۆیان لە بى فەرمانى خودا ئەپارێزن و، بە راستی ئێمە ئەزانین ھەندى لە ئیوه قورئان بە درۆ ئەخەندەوه و، بە راستی قورئان خەفەتە بۆ بى باوەران، چونکە بێ ئابرووی ئەوان ئاشکرا ئەکات.

﴿وَإِنَّهُ لَحَقُّ الْيَقِينِ فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ﴾ وە بە راستی قورئان بیگومان راستە و گومانى تێدا نی. دووایی تۆ پەرەردگارى خۆت پاک بکەرەوه و، دوورى بخەرەوه لە شتى شایستەى ئەو نەبێ، سوپاسى پەرەردگارى گەورەى خۆت بکە کە پلەى تۆی بەرز کردووەتەوه و کردوویى بە پیغمەدەر.

﴿سوره تی نملعاریج﴾

له مه ککه هاتوره ته خواره وه. هندی له زانیان نه لئین جگه له نایه تی (۲۴-۲۵). ژماره ی نایه ته کانی (۴۴) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ ﴿١﴾ لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُمْ دَافِعٌ ﴿٢﴾ مِنْ
 اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ ﴿٣﴾ تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي
 يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾ فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا ﴿٥﴾
 إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا ﴿٦﴾ وَفَرَنَهُ قَرِيبًا ﴿٧﴾ يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ
 ﴿٨﴾ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ ﴿٩﴾ وَلَا يَسْأَلُ حِمِيمٌ حِمِيمًا ﴿١٠﴾
 يَبْصُرُونَهُ يَوْمَ الْمُجْرَمِ تَوْفِيقِي مَنْ عَذَابٍ يُومِئُ بِبَيْنِهِ ﴿١١﴾
 وَصَجَّتْهُ وَأَخْبَهُ ﴿١٢﴾ وَفَصَّلَتْهُ الَّتِي تُوِيهِ ﴿١٣﴾ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ
 جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهَا لَأُظَنِّي ﴿١٥﴾ نَرَاةَ لِلشَّوَى ﴿١٦﴾ تَدْعُوا
 مَنْ أَدْبَرُ وَتَوَلَّى ﴿١٧﴾ وَجَمَعَ فَأَوْعَى ﴿١٨﴾

دانیشتووانی مه که هندیکیان به هندی تریان نهوت: به راستی موحده د نیمه نه ترسینی له سزای خودا، دووایی نهو سزایه بو چ کهسی نهی؟ به تاییه تی (نه زری کوری حاریس و هندیکی تری وینهی نهو نهیان ووت: نهی خودابه: نه گهر نهو سزایه راسته، دووایی تو به ردباریتیه به سر نیمه دا. دواي نهو نهو نایه تانه له لایه ن خودا وه هاته خوار:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

﴿سَأَلَ سَائِلٌ بِعَذَابٍ وَاقِعٍ لِلْكَافِرِينَ لَيْسَ لَهُ دَافِعٌ مِنَ اللَّهِ ذِي الْمَعَارِجِ﴾ پیاوی له بی باوه ران به وینهی نه زری کوری حاریس داوای هاته خواره وهی سزای نه کرد بو بی باوه ران، به راستی نهو سزایه بی گومان دینه خواره وه بو نهوان. دواي له بهر چ شتی به گالته وه داوای نه که ن، هیچ کهسی رینگه لهو سزایه ناگری له لایه ن خودای خاوه ن چهنه پلهی بالا و بهرز بیته خواره وه.

﴿تَعْرِجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾ فریشتەکان و جبرەئیل بەرز ئەبنەو بۆلای جیگەى هاتە خوارەوێ فەرمانەکانى خودا بۆ وەرگرتنى فەرمانەپەرەواکانى خودا لە رۆژیکى ئەندازەى ماوێ ئەو رۆژە پەنجە هەزار سالى جیهانە. ئەو رۆژە ئەوەندە سەختە رۆژیکى بەرانبەرە بە پەنجە هەزار سال لە سالانى جیهان، بێ باوەران وەستاون و چاوەروانى پرسىار و پاداشت ئەکەن، رۆژیکیان بە پەنجە هەزار سال لى ئەپوا.

زانایان بیران جیاوازه لە بارەى مانا و بە مەبەست لە (پەنجە هەزار سال بەم جورانەى

دووايى):-

۱- باسى پەنجە هەزار سال، یا هەزار سال بۆ دیاریکردنى ماوێ نى، بە لکو مەبەستە لە پیرۆزى و پاکی پلەى خودا لە گەل جیگەى بەندەکانى بە دوورى ماوێە کى زۆر و، هەندى بوونەوێ هەن وەك فریشتەکان پلەیان لە سەرەوێ پلەى هەندیکیان و نزیکترین لە خوداوە.

۲- بێ باوەران لە رۆژى دوایدا ئەوەست بۆ دیاریکردنى دواپۆزى خویان لە تاکە رۆژیکدا ئەندازە کەى ئەوەندەى ماوێ پەنجە هەزار سالى جیهانە، ئەو کاتە ئادەمیزاد جوێ ئەبنەو، هەندیکىیان بۆ بەهەشت و هەندى ترییان بۆ دۆزەخ. رۆژیکى ئەو رۆژە لە سەختى دا بۆ بێ باوەران بە ئەندازەى ماوێ پەنجە هەزار سالى جیهانە، بۆ باوەرداران بە ئەندازەى چرکەى کاتزمیریکە، پێغەمەر ئەفەرموێ: ئەو رۆژە سوکترە لە کردنى نوێزى پێوست بۆ باوەرداران.

۳- مەبەست لە (پەنجە هەزار سال) ئەوێە: ئەگەر جگەى فریشتەکان بەرزبەنەو لە زەوى یەو بۆلای ژوورى ئاسمانەکان بە پەنجە هەزار سال ئەو ماوێە ئەپرن. بەلام فریشتەکان ئەو ماوێە بە کەمتر ئەپرن، چونکە فریشتەکان لە رووناکی درووستبون، ماوێ برینى رووناکی لە چرکەیه کدا (۲۸۶۰۰۰) میلە، یا (۳۰۰۰۰۰) کیلۆمەترە لە چرکەیه کدا. کەواتە ئەبێ رۆیشتنى فریشتەکان تیز تر بێ لە رۆیشتنى رووناکی.

۴- هەندى لە زانایان ئەلین: ئەو مەبەستە هەوالەى لای زانستى خودا ئەکری؛ چونکە بەلگەمان بە دەستەوێ نى بە لە فەرموودەى خودا و پێغەمەرى خودا بە گوێرەى روالەت، کەواتە ئیمە ئەوەندەمان لەسەر باوەرمان بە فەرموودەى خودا هەبێ، ئیمە داواى زانینى مەبەستى خودامان لى ناکرێ.

﴿فَاصْبِرْ صَبْرًا جَمِيلًا إِنَّهُمْ يَرَوْنَهُ بَعِيدًا وَنَرَاهُ قَرِيبًا﴾ دووايى تۆ ئارام بگرە لەسەر بەدروخستەوێ تۆ لە لایەن بێ باوەراندەو لە بارەى سزای خودا و داوختنى سزادانایان، بە ئارامگرتنى چاکى و دلەراوکی تیدا ئەبێ، بە راستى بێ باوەران سزای رۆژى دووايى بە دوور ئەزانن و، ئیمەى خودای بوونەوێران ئەو سزایە بە نزیک ئەبینن و بەبێ گومان پەیدا ئەبێ.

﴿يَوْمَ تَكُونُ السَّمَاءُ كَالْمُهْلِ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ﴾ تَوْنُو سزایه ئه بی نی له رَوژیکا
ناسمانه کان ئه توتیه وه به وینه ی پاشاوه ی رَوژی زهیتوون له بنی قاپیکدا و، کیوه کان وه خوری
شیکراوه یان لیدئ، پارچه پارچه ئه بن، به وینه ی قه لایه کی روو خاویان بی دی.

﴿وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا يُبْصِرُونَهُمْ﴾ وه لهو رَوژه دا هیچ دۆستیکی دلسۆز له هیچ
دۆستیکی خوشه ویستی خۆی ناپرسی، له لایه ن خوداوه نیشان ئه درین به یه کتری و له یه کتری
ناپرسن و گفتوگو له گه ل یه کتری ناکه ن، چونکه هه ریه کدیان خه ریکی کاری خویانن،
چاوه پروانی پاشه رَوژی خویان ئه کهن.

﴿يَوْمَ الْمُجْرِمُ لَوْ يَفْتَدِي مِنْ عَذَابِ يَوْمِنَا بَنِيهِ وَصَاحِبَتُهُ وَأَخِيهِ﴾ که سیکی ئه وتو تاوانبار بی ت
ئاوات ئه خوازی که کور و ژن و برای خۆی بکات به سه رگه ردانی خۆی لهو رَوژه دا له بهر
سه ختی سزای ئه و رَوژه ی رَوژی دووایی.

﴿وَفَصِّلَتِ الْبَنِي تُوْرِيهِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ثُمَّ يُنْجِيهِ﴾ وه ههروه ها ئه و هۆزه ی ئه وتو جیگه
ئه ده ن به و تاوانبار ه و، له جیهاندا خۆی له وان نزیک ئه کاته وه له پشتا و، هه موو که سی له
دانیشتووانی زه وی ئه وانه هه موویان بکا به ده ردو گێڕ بو خۆی له پاشانا خودا رزگاری بکاله
سزای ئه و رَوژه.

﴿كَلَّا إِنَّهَا لَأُطَى نَزَاةً لِّلشَّوْى﴾ زۆر راسته رزگاری ناکا لهو سزایه به هیچ شتی، به راستی
ئه و سزایه ئاگری دۆزه خه و خاوه ن کلپه یه، لابه ری هه موو ئه ندامه کان و جوانی ریک پیکی
له شه.

﴿تَدْعُو مَنْ أَذْبَرَ وَتَوَلَّى وَجَمَعَ فَأَوْعَى﴾ ئه و ئاگره رانه کیشتی بۆلای خۆی که سی پشتی
کردووه ته راستی و وازی له په رستی خودا هیتاوه و، دارایی زۆری کو کردووه ته وه و، دووایی
کردووه ته یه ناو تووره که و، هه لی گرتووه و زه کاتی لی نه داوه و، ده ست گێڕایی خزمان و
هه ژارانی نه کردووه، کو کردنه وه ی دارایی و که سی راستی به درو بخاته وه، ئاماژه بو ئه وه ئه کهن
له خزمهت خودا وه که یه کوان له رَوژی په رسیار و پاداشتی پاشه رَوژدا.

إِنَّا لَآلَسْنَا خَلْقَ هَلُوعًا
إِذَا مَسَّهُ الشَّرْجُ رُوعًا ﴿٢٠﴾ وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا ﴿٢١﴾
إِلَّا
الْمُصْلِينَ ﴿٢٢﴾ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ ﴿٢٣﴾ وَالَّذِينَ فِي
أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ ﴿٢٤﴾ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿٢٥﴾ وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ

يَوْمَ الَّذِينَ ۞ وَالَّذِينَ هُمْ مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُّشْفِقُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ ﴿٢٨﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ ﴿٢٩﴾ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ ﴿٣٠﴾ فَمَنِ ابْتَغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ ﴿٣١﴾ وَالَّذِينَ هُمْ لَا مُنْتَبِهَةٍ وَعَهْدِهِمْ رَعُونَ ﴿٣٢﴾ وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَتِهِمْ قَائِمُونَ ﴿٣٣﴾ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٣٤﴾ أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَّمُونَ ﴿٣٥﴾

﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا وَإِذَا مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعًا﴾ به راستی نادمه‌میزاد به بین‌نارام و چاوچنوک و رزد و دروست کراوه، هدرکاتی خرابه تووشی بیی له هه‌زاری و نه‌خوشی بین‌نارام و خدغه‌تبار، هدرکاتی چاکه‌یه له هدرزانی و خوشی و سامانی فراوان تووشی بوو، خوی نه‌گرتنه‌وه له چاکه‌کردن و، فدرمانی خودا جی‌به‌جی ناکا و، زه‌کاته‌کانی ناب‌ه‌خشی به هه‌زاران، نه‌وانه سروشتی نادمه‌میزادن، زور به‌گرانی سهرنه‌که‌وی به‌سهریانا و، وازیان لی نایدری:

﴿إِلَّا الْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ دَائِمُونَ وَالَّذِينَ فِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ مَّعْلُومٌ لِلْمَسْكِينِ وَالْمَحْرُومِ﴾ مه‌گدر نو‌یز که‌رانیکی نه‌وتو به‌رده‌وامن له‌سهرکردنی نو‌یزه‌کانیان له بیریان ناباته‌وه، که‌سانیکی نه‌وتو مافی دیاری کراوی دارایی خویان نه‌به‌خشن به‌که‌سی داوای مافی خوی بکا له‌وان و، به‌که‌سی داوای ناکا و گومان نه‌بری پیوستی به‌و مافه‌ی نی‌یه که‌جی له ناوهر وکا هه‌زاره.

﴿وَالَّذِينَ يُصَدِّقُونَ بَيِّنَاتِ اللَّهِ وَالَّذِينَ هُمْ مِّنْ عَذَابِ رَبِّهِمْ مُّشْفِقُونَ﴾ وه مه‌گدر که‌سانیکی نه‌وتو بروای بیگومانیان به‌بوونی رژی پاداشت وه‌گرتنی کاری چاکی خویانیان هه‌بی و، که‌سانیکی نه‌وتون نه‌وان نه‌وان له سزای په‌روه‌دگاری خویان نه‌ترسن و، به‌رده‌وامن له‌سهر په‌زامه‌ندی په‌روه‌دگار.

﴿إِنَّ عَذَابَ رَبِّهِمْ غَيْرُ مَأْمُونٍ﴾ به راستی نه‌زانن سزای په‌روه‌دگاری خویان و، به‌رگری کردنی مسو‌گدر نی‌یه و بی‌توس و ناسوده‌نین و، وایزان تووشی سزا نابن.

﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَىٰ أَزْوَاجِهِمْ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَإِنَّهُمْ غَيْرُ مَلُومِينَ﴾ وه مه‌گدر که‌سانیکی نه‌وتو نه‌وان شهرمگی خویانیان پاراستوه له کاری بی‌لینکراوه و له داوین پیسی و نه‌و کاره ناکدن مه‌گدر له‌گه‌ل ژن و هاوسدر، یا له‌گه‌ل کاره‌که‌ره بندنه‌کانی خویان،

ئیت با ژماره یان زۆرتربیی له چوار ژن. دووایی چوونه لای ئهوانه به راستی ئهوه كهسانه سه رزه نشت و لۆمه ناكړین. بهلام ئهوه كهسانه ی مل كهچی ئاره زۆی پیسی خویانن و له سنووری خودا دهرده چن و، ئهوه كهسانه یاسای خودایان به زانددوه، وهك خودا ئهفهرموی:

﴿فَمَنْ ابْتغَىٰ وَرَاءَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْعَادُونَ﴾ دواپی ههركهسی له سنووری کاری رهوا دهرچی بۆلای کاری نارهوا و، کاری خراب له گهڵ جگهی ژن و کاره کهری خۆی بکات، دووایی ئهوه كهسانه هه رنهوان سنووری خودایان به زانددوه و له فهرمانی خودا دهرچوون.

﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَمَانَاتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ﴾ وه مه گهر كهسانیکي ئهوتۆ چاودیری ئهوه شتانهی دانراوه له لایان و، ئهوه پیمان و به لێسدهی داویانه ئهکهن و، ئه دیاپاریژن، به گویره ی یاسا جی به جی یان ئهکهن.

﴿وَالَّذِينَ هُمْ بِشَهَادَاتِهِمْ قَائِمُونَ وَالَّذِينَ هُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ أُولَٰئِكَ فِي جَنَّاتٍ مُّكْرَمُونَ﴾ وه مه گهر كهسانیکي ئهوتۆ ئهوه شایه تی به له لایانه به جووری خۆی و به بی لادان له راستی نهوان جی به جی بکهن و، كهسانیکي ئهوتۆ مه رچی نوێژه کانیان ئه پارێژن و، به جووری بۆیان دیاری کراوه ئه دیا ن کهن، ئیت ئهوه نوێژانه فهرزبن یا سوونهت. دوویاره کردنه وهی نوێژ له سه ر هتا و له کۆتایی ئهوانه ی رابوردن، له بهر ئهوه یه، نوێژ له لایه ن خودای مه زنه وه پله یه کی گهوره ی دراوه تی، ئهوه كهسانه ی ئهوه کارانه ی پیشوو ئهکهن ئهچنه ناو ئهوه به هه شتانه، رێژیان ئهگیرئ به پاداشت و به دیاری زۆر نایاب و به نرخ.

بۆ زانی: له ئایه تی (۳۰) لهم سووره تدها باسی ئهوه کرا: كه رهوا یه چوونه لای ژنانی سه ر به ست و چوونه لای ژنانی بهنده، په یوهندی له گهڵ ژنان، به جووری یاسا دیاری کردوه دروسته لای هه موو یاسایه.

بهلام ئهوه ژنانه ی له جهنگدا ئهکړین به بهنده پیوسته هه ندی روونکردنه وهی بۆ باس بکهن: بێگومان کاتی ئایینی پیروزی ئیسلام بالی میهرهانی و دادپهروه ری کیشا به سه ر رووی زهوی دا، بهنده یی په یه ویکي گشتی بوو بۆ دانیشتوانی رووی زهوی، به بهنده کردنی هه موو دیله کانی جهنگ ده ستووری هه موو رژی مه کانی ئهوه کاته بوو، بۆ ئیسلام نه ئه گونجا یاسای کۆیلا یه تی پوچ بکاته وه له کاتی کا له گهڵ دوژمنانی خۆی له جهنگدا بی و، به یه که لایه نه پوچی بکاته وه. به لکو ئیسلام هه موو سه رچاوه کانی به بنده کردنی ئاده میزادی داخست، جگه له بۆ دیله کانی جهنگ، دوا ی خست هه تا کاتی بگوئجی بۆ ئاده میزاد، یاسایه کی هه مه لایه نه دابنێن بۆ پوچ کردنه وهی یاسا کانی کۆیلا یه تی به دیله کانی جهنگ شه وه، بۆ به بهر کردنی بهنده یی یه کجاری بۆ ئیسلام شایسته نه بوو دیلی بی باوه ران ئازاد بکا و، دوژمن دیلی مو سلمان بکا به بهنده.

کاتی وا ئه بێ به ههزاران له ههردوولای موسلمانان و بێ باوه‌پان سهرباز به دیل نه گیرین، ئه‌و کاته ئه‌گه‌ر موسلمانان دیله‌کانی بێ باوه‌پان ئازاد بکه‌ن و له هه‌مان کاته بێ باوه‌پان دیلی موسلمانان بکه‌ن به به‌نده، موسلمانان تووشی نه‌کسه‌ی زۆر ئه‌بێ. که‌واته چا‌ک وایه موسلمانانیش دیلی بێ باوه‌پان ئازاد نه‌ک‌ن و، بۆ ئه‌وه‌ی بیانگۆزێنه‌وه به موسلمانانی به دیل که‌راوه.

له کاتي جهنگي باوه‌داران و بي‌باوه‌پاندا، نو ژانده‌ي بي‌باوه‌پان ديل نه‌کړين و نه‌کړين به به‌نده. بنگومان پله‌يان ناگاته پله‌ي ژناني نازادکړاو و سدره‌ست، بويه ژماره‌ي ژناني سدره‌ست نه‌بي چوار ژن بن.

بەلەم كارەكەرە كۆيلەكان دروستە زۆرتريش بن لە ژنانى سەربەست. بەلەم پێزيان لى
ئەگىرى و ئەپارپېزىن لەوەى ناموسيان نەروشپىرى و بکرىن بە بەشى موسلمانان و بۆ يەك کەس
بە تەنها و کەسى تر بۆى نەيە ناموسيان پيشپىل بکا و ئەبەى بە چاوى پېزەو تەماشايان بکرى.
ئىسلام زۆر پىگەى داناوە بۆ سەربەستکردنى بەندەكان و کەمکردنەوەى ژمارەى بەندەكان
بەمانەى دووایە:

۱- هر کاتې ډو کاره کړه به نډه يه مندالېکې له گه وره کې لې پديدابوو، ښو ژنه پيې
نو ترې دايکې منال و به هڅې ډو منال ډو نازاد ډه بې دواي مردني باوکې ډو منال ډو نابې به
ميرات ډو مير اتبه ران.

۲- نازادکردنیان له لایدن گه‌وره‌کانیانه‌وه به‌خوږایی له‌جیاتی‌که‌فاره‌تی‌سویند و‌کوشتنی‌ئاده‌میزادیک و، که‌فاره‌تی‌زیهار و‌چوونه‌لای‌ژنان له‌مانگی‌په‌مه‌زاندا به‌و‌جوړه‌ی‌بوین‌دیاری‌کراوه له‌لایدن‌یاساوه، به‌نده‌بو‌ی‌هه‌یه‌خو‌ی‌نازاد‌بکا به‌رام‌به‌ر به‌هه‌ندی‌پاره‌بیدا به‌گه‌وره‌که‌ی‌خو‌ی. هه‌روه‌ا‌ئیینی‌ئیسلام به‌شیکی‌دیاری‌کردووه‌بو‌ئوه‌ی به‌کاربه‌یتړئ‌بو‌نازاد‌کردن به‌نده‌کان.

قَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا قِبْلَكَ مَهْطِعِينَ
 ﴿٣٦﴾ عَنِ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ ﴿٣٧﴾ أَيَطْمَعُ كُلُّ آسِرٍ مِّنْهُمْ
 أَنْ يَدْخُلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ ﴿٣٨﴾ كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِّمَّا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾
 فَلَا أُقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ ﴿٤٠﴾ عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرَ مَا فِيهِمْ
 وَمَا تَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٤١﴾ فَذَرَهُمْ يَخُوضُوا ويلعبوا حتى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي
 يُوعَدُونَ ﴿٤٢﴾ يَوْمَ يُخْرَجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَى نُصُبٍ يُوفِضُونَ
 ﴿٤٣﴾ خَشِيعَةً أَبْصَرُهُمْ تَرَهِقُهُمْ ذَلَّةٌ ذَلَّةً ذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ ﴿٤٤﴾

﴿فَمَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا قِيلَ لَهُمْ مَعْشَرٌ عَنَ الْيَمِينِ وَعَنِ الشِّمَالِ عِزِينَ﴾ دووایی چ شتیكه بو كه سانیكى نهو تو باوه ریان نه هیئاوه رانه كدن بولای تو به كۆمهل و، ته ماشای تو نه كدن کاتی تو قورئان نه خویتی، جیگهی سهر سورمانه كۆنه بنه وه له لای تو، له لای راست و، له لای چه په وه كۆمهل كۆمهل كۆ نه بنه وه؛ بو نه وهی گالته به تو بكدن و به زیندوو بو نه وه، نه لئین: نه گهر نه وه راستی موحه مده نه یلی، ئیمه شایسته ترین بو چوونی به ههشت چونكه دارایی و كۆمه لمان زۆر تره، خودای مەزن وولامیان نه داته وه و نه فەرموی:

﴿أَيُّطْمَعُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُدْخَلَ جَنَّةَ نَعِيمٍ﴾ ئایا هه مووو مروفی لهو بی باوه رانه به ئومیدی نه وهن كه بچه ناو به ههشتی خاوه نی خوشی و رابواردنی چاكه به وینسی باوه رداران، ئایا نه زانن دارایی و بته كانیان نزیکیان نه كاته وه.

﴿كَلَّا إِنَّا خَلَقْنَاهُمْ مِمَّا يَعْلَمُونَ﴾ نابی به ئومیدی نه وهن بچه به ههشت، به راستی ئیمه نه ومان درووستكردوه له شتی زۆر بی نرخه نه وان خۆیان نه زانن، له دلۆپی ئاوی بیژلیكراوهی مردوه، ئیستا كراون بهو دیمه نه جوانه، شایسته ی چوونی ناو به ههشت نین، چونكه به ههشت بو پیاو چاكانه، نهك بو تاواناران و بی باوه ران.

﴿فَلَا أَقْسِمُ بِرَبِّ الْمَشَارِقِ وَالْمَغَارِبِ إِنَّا لَقَادِرُونَ عَلَى أَنْ نُبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ﴾ دووایی به راستی من سویند نه خۆم به پهروه دگاری جیگهی هه لهاتن و ئاوابوونی خۆر به راستی ئیمه توانامان هه به له سهر نه وهی كه ئیمه نه و بی باوه رانه بگۆرین به چاكه له وان و، له ناویان بهین و، ئیمه كهس ناتوانی رینگه مان لی بگۆرئ بو نه و گۆرینه و، نه و كهسه بیته جیگهی نه وان بی فەرمانی ئیمه نه كدن.

خۆره له لات و خۆرئاوا زۆرن به گۆیره ی چاوپێكه و تنی ئیمه ی ناده میزاد به گۆیره ی سورانی زهوی به دهوری خۆردا ههر رۆژی خۆره له لات و خۆرئاوا به پیدایه نه بی.

﴿فَلَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّى يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوْعَدُونَ﴾ دووایی تو واز لهو بی باوه رانه بهینه گفتوگۆی پرپوچی خۆیان و یاری و گالسی خۆیان بكدن له جیهاندا، هه تا نه گهن به رۆژیکی نهو تو به لئینان بی دراوه تووشی بن.

﴿يَوْمَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ سِرَاعًا كَأَنَّهُمْ إِلَىٰ نُصْبٍ يُوفِضُونَ﴾ نه و رۆژه نه وان بی نه گهن رۆژیكه به په له وولامی فریشته كان نه ده نه وه و، له گۆره كانیان دینه ده ری، به وینسی نه وهی له جیهاندا له خانووه كانی خۆیان نه هاتنه ده ره وه و رایان نه كرد بولای نه و بتانه ی هه لواسر ابون و قوربانیان بو نه كردن، نه و دوو رۆژه زۆر جیاوازن له یه كتری.

﴿خَاشِعَةً أَبْصَارُهُمْ تَرْهُقُهُمْ ذُلَّةٌ ذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَانُوا يُوعَدُونَ﴾ چاویان له ترسا سهر به ره و خواره، بی نرخه نه و بی باوه رانه ی دابویشیه و ئابروویان چووه، به وان نه بیژری نه مه نه و رۆژه به به لئینی بی دراوو به وان له جیهاندا و پروایان بی نه بوو. نه وه ته ئیستا به چاوی خۆیان نه بینن. كه واته سزای کرداری خۆتان بجیژن.

﴿سوره‌تی نوح﴾

له مه ککه هاتووته خواره وه. ژماره‌ی نایه‌ته کانی (۲۸) نایه‌تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ
 عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١﴾ قَالَ يَقَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿٢﴾ أَنْ أَعْبُدُوا
 اللَّهَ وَأَتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا ۖ ﴿٣﴾ يَغْفِرْ لَكُمْ مِنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُؤَخِّرَكُمْ
 إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ۖ إِنْ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
 ﴿٤﴾ قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا ﴿٥﴾ فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَايَ إِلَّا
 فِرَارًا ﴿٦﴾ وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصْوَاعَهُمْ
 فِي أَعَانِهِمْ وَأَسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا
 ﴿٧﴾ ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ﴿٨﴾ ثُمَّ إِنِّي أَعْلَمْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ
 لَهُمْ إِسْرَارًا ﴿٩﴾ فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿١٠﴾
 يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿١١﴾ وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ
 لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿١٢﴾

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خوای به‌خشنده‌ی می‌ره‌بان

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ أَنْ أَنْذِرْ قَوْمَكَ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾ به راستی ئیمه
 نوحان ره‌وانه‌کردبوو بۆلای تا‌قمه‌که‌ی خو‌ی، که تا‌قمه‌که‌ی خو‌ی ب‌رسیتی، له دوا‌ر‌و‌ژی
 ب‌ی‌باوه‌ری خو‌یان، ایش نه‌وه‌ی که بیت بۆلایان س‌زایه‌کی زۆر نا‌زارد‌هر له‌م جیهانه‌دا و، به
 نا‌زار‌یک‌ی سه‌خت‌تر له دوا‌ر‌و‌ژ‌دا.

بۆ زانی‌ن: می‌زو‌وی بت په‌رستی ده‌ستی پ‌یک‌ر‌دو‌وه له کاتی (ئه‌نو‌شی ک‌و‌ری ش‌ی‌سی ک‌و‌ری
 نا‌ده‌م) و، له سه‌رده‌می نو‌ح‌دا بت په‌رستی په‌ره‌ی سه‌ند‌و‌وه به زۆری و، بۆیه خو‌دا‌ی مه‌زن

ته‌فس‌یری ز‌منا‌کو‌بی

نوحی هملبژارد بو خه باتکردن له دژی بت پهرستی و، نوح بی باوه پان بترستی به له ناوچوونیان نه گهر بهره و امین له سهر بت پهرستی، میژوو نه لئ: له دوا (۱۰۵۶) سال دوا ئادهم هاتهو ته جیهانه وه، ووشه ی نوح، یانی خوشی و ناسایش. کاتی پهیدا بوونی لافاو تهمه نی نوح (۶۰۰) سال بووه، دوا توفان (۳۵۰) سال ماوه تده وه، نه وه ی خوی ئیراهیمی کوری نازاری بینوه زورتر له په نجا سال له گه لیا ژیاوه، دوا ئه وه ی نوح رزگاری بوو له توفان، دهستی کرد به کیلانی زهوی و ناشتی باخ و دره خت، ئه وه ی باسکرا زانای مه غریبی له نامه ی (ئه لئه وائله وه) گیراوه تده وه، به بیربوچوونی من، ژیا نی ئیراهیم له گه ل نوحدا جیهکی ره خنده، ئیز خودا هه موو شتی نه زانی.

﴿قَالَ يَا قَوْمِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاتَّقُوهُ وَأَطِيعُوا نُوْحَ وَتَنِي: ئه ی تاقمه که ی من. به راستی نیژدراوی خودام به ناشکرای ئیوه ئه ترسیتم که هه ر خودا پهرستن به تنه ا و، له خودا بترسن و واز له بت پهرستی بهیتن و، پهیره یی من بکه ن و به فدرمانی من هه لسن. نه گهر ئیوه ئه و سی شتانه بکه ن.

﴿يَغْفِرْ لَكُمْ مِّنْ ذُنُوبِكُمْ وَيُخْرِجْكُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى﴾ خودا له هه ندی گوناھی پیش باوه رهینانان خوش نه بی، له پاشه پرژدا به و گونا هانه سزاتان نادا و، تهمه نی ئیوه دوا ئه خا بولای تهمه نی دیاری کراو بو تان و سزاتان نادا له جیهاندا به مه رجی باوه رتان هیتابی. ﴿إِنَّ أَجَلَ اللَّهِ إِذَا جَاءَ لَا يُؤَخَّرُ لَوْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ به راستی ئه و ماوه یه خودا دیاری کردووه بو مردنتان و بو سزادانتان دوانا که وی هه رکاتی هات نه گهر ئیوه له و که سانه بن خاوه نی زانست و بیرکردنه وه بن.

زانای بهرزی زه مه خشری ئه فهرموی: تاقمی نوح نه گهر باوه رپان بهینابایه هه زار سال ئه ژیان له جیهاندا و سزایان نه ئه درا، نه گهر بهره و امین له بی باوه ری خودای مه زن له سهره تای نو سه د سالی تهمه نیان له ناوی نه بردن، بویه به وان بیژرا: باوه رهین خودا ئیوه دوا ئه خا بولای کاتی که خودا دیاری کردووه که هه زار ساله، ئه و کاته کو تابی بی هات پاش و پیش نابی. ﴿قَالَ رَبِّ إِنِّي دَعَوْتُ قَوْمِي لَيْلًا وَنَهَارًا﴾ دوا ئه وه ی تاقمی نوح باوه رپان نه هینا، نوح ووتی: ئه ی پهروه دگاری من به راستی من به شه و و بهرپرژ داوام کرد له م تاقمه ی خوم باوه رهین.

﴿فَلَمْ يَزِدْهُمْ دُعَائِي إِلَّا فِرَارًا﴾ دوا بی ئه و داوا یه ی من هیچ شتیکی بو ئه وان زور نه کرد و، هیچ سو دیکی به وان نه گه یاند جگه له وازهینان له باوه رهینان را کردن له فدرمانی من و له بی فدرمانی پهروه دگار.

﴿وَإِنِّي كُلَّمَا دَعَوْتُهُمْ لِتَغْفِرَ لَهُمْ جَعَلُوا أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ وَاسْتَغْشَوْا ثِيَابَهُمْ وَأَصْرُوا وَاسْتَكْبَرُوا اسْتِكْبَارًا﴾ وه به راستی من هه موو کاتی داوام له و تاقمه ی خوم نه کرد باوه رهین و

پهیره وی من بکه نه له بهر نه وی تو له گوناھی نه وان خوش بیی، نه وان سه ری په نجه کانی خو یانیان نه نایه ناو گریچکه ی خو یان، هه تا داواکه ی من نه بیسن و به بهرگ و سه رخه ری خو یان، خو یانیان دائه پۆشی هه تا من نه بین و، بهر ده وام نه بوون له سه ری بی باوه ری و یاخی نه بوون و، داوای گه وره بی یان نه کرد له ناستی دواکه وتی بن و باوه ره یان.

﴿لَمَّا إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا ثُمَّ إِنِّي أَغْلَقْتُ لَهُمْ وَأَسْرَرْتُ لَهُمْ إِسْرَارًا﴾ له پاشانا به راستی من به ناشکرای و به دهنگی بهرز داوام نه کرد نه و تا قه می خویم باوه به تو بهیتن و به نه نه تو بهرست و، له پاشانا من داواکاری خویم بو نه وان دوویات نه کرده وه و به وانم رانه گه یاند و، به په نهانی زور به تاك و به کو مه ل داوای باوه ره یانم له و تا قه می خویم نه کرد.

﴿فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا﴾ دوا یی من به وانم نه ووت: داوای لیبوردن بکه نه له پهروه دگاری خو تان، به راستی پهروه دگار لیخو شبوونی زور زوره بو که سی داوای لیخو شبوونی لی بکا.

نه و فهرمو دانه ی خودا بو نیمه ی روون کردو وه ته وه: داواکاری نوح به سی جار بو وه، به کهم جار به نهی، دووهم جار به ناشکرای، سی یه م جار به را گه یاندنی ناشکرا و نهی. چو نه بی داوای لیخو شبوونی لی نه که نه.

﴿يُرْسِلُ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَيْنَ﴾ پهروه دگار له پرژۆی به سه ره ئیوه و به سه ره ده غل و دانی ئیوه دا باران به خو ری و به زو ری و، یارمه تی ئیوه ی داوه به دارایی و به کو ری زور.

﴿وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ الْهَارًا﴾ وه خودا درووستی کردو وه بو ئیوه و بو سوودی ئیوه چهند باخ و بیستان و، چهند رووباری ناوی شیرین و، له بهروبوومی باخه کان نه خو ن و به ناوی نه و رووبارانه باخ و زهوی خو تان و ناژه له کانتانیان بی پارا و نه که نه وه، ئیتر بو سوپاسی خودا نا که نه و داوای لیبوردنی لی نا که نه؟

په سیار: له و سی نایه تانه ی پشه وه بو نیمه و ده رنه که وی، باوه ره یان و له خودا ترسان نه بیته هوی خو شی و هه رزانی له م جیهانه و، که چی نه وه ی نیمه نه بین، بی باوه ران و سه مکاران خاوه نی سامان و هه رزانی و خوشین له م پرژو ه دا.

وه لام: ۱- نه و نایه تانه ها تو نه ته خواره وه به تاییه تی بو تا قمی نوح، نه وه نا که یه نی بکری به به لکه و سه ربکیشی بو لای جگه ی نه وان، خودای مه زن بو هه موو نه ته وه یه، فهرمانیکی تاییه تی خو ی دیاریکر دو وه که پتعه مه ر خو یان به جو ره شتی بهرستی و، به جو ره کار ی سزایان بدا.

۲- به ختیا ری و خو شی له و نایه تانه دا به سه را وه به به ختیا ری هه ردو و جیهانه وه، به مه رجی باوه به خودا بهیتن. نهك هه ر به نه نه به ختیا ری جیهان.

مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا ﴿١٣﴾
 وَقَدْ خَلَقَكُمْ أَطْوَارًا ﴿١٤﴾ أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ
 طِبَاقًا ﴿١٥﴾ وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ سِرَاجًا ﴿١٦﴾
 وَاللَّهُ أُنَبِّتُكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ﴿١٧﴾ ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ
 إِخْرَاجًا ﴿١٨﴾ وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بِسَاطًا ﴿١٩﴾ لَتَسْلُكُوا مِنْهَا
 سُبُلًا فِجَاجًا ﴿٢٠﴾

﴿مَا لَكُمْ لَا تَرْجُونَ لِلَّهِ وَقَارًا﴾ چ شتیكه ئیوهی والیکردوه له گه‌وره‌یی
 خودا نه‌ترسن و، خۆتان نه‌زانن خودا ئیوهی درووست کردوه به‌ چهند جوړی جیاواز، له
 خاکه‌وه بۆلای دلزایی ناوی بیزلیکراوه، بۆلای خوین پاره، دووایی بۆلای گوشت پاره، دواتر
 بۆلای مروفیکی خاوه‌ن گیان. دووایی له‌ دایک بوون و بوون به‌ ناده‌میزادیکی خاوه‌ن نه‌قل و
 هه‌ست، بۆلای له‌شیکی جوانی ڕێک و پێک. دووایی خودا سه‌رنجیان ڕائه‌ کیشی بۆلای توانای
 خۆی، نه‌فه‌رموی:

﴿أَلَمْ تَرَوْا كَيْفَ خَلَقَ اللَّهُ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا وَجَعَلَ الْقَمَرَ فِيهِنَّ نُورًا وَجَعَلَ الشَّمْسُ
 سِرَاجًا﴾ ئایا ئیوه‌ نه‌تان زانیوه و، نه‌تان ڕوانیوه چۆن خودا ئاسمانی درووست کردوه، هه‌ندیکیان
 له‌ سه‌ره‌وه‌ی هه‌ندئێ تریانن و، ویندی یه‌کن له‌ ڕێک و پێکید، مانگی درووست کردوه له‌ ناو
 هه‌موویانا و له‌ ناو ئاسمانی نزیکه‌ له‌ زه‌وی یه‌وه‌ به‌وه‌ی ڕووناکی بیه‌خشی به‌ ڕووی زه‌وی دا و،
 خۆری درووست کردوه به‌ ویندی چرایه‌ک و سه‌رچاوه‌ی ڕووناکی یه‌.

ئه‌وه‌ی شایانی باسی ئه‌و ئایه‌ته‌ ئاماژه‌یه‌ بۆ ئه‌وه‌ تاقمی نوح ڕوایان وابوه‌ ئاسمان چه‌وتن، بۆ
 باشت ڕوون بوونه‌وه‌ی مانای ئه‌و ئایه‌ته‌ ته‌ماشای مانای ئایه‌تی (١٢) سوره‌تی ته‌لاق بکه‌.
 ﴿وَاللَّهُ أُنَبِّتُكُمْ مِنَ الْأَرْضِ نَبَاتًا ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا﴾ وه‌ خودا ئیوه‌ی
 په‌یدا کردوه له‌ زه‌وی، دووایی ئیوه‌ بوون به‌ بوونه‌وه‌ریکی جوان و سه‌رسوڕپنه‌ر، له‌ پاشانا
 دوا‌ی مردنتان ئیوه‌ ته‌گێڕپنه‌وه‌ بۆ ناو زه‌وی و، ئیوه‌ له‌ گۆره‌ کانتان ته‌هینته‌ ده‌ره‌وه‌ به‌ ده‌ره‌تان
 و، زیندووتان ته‌کاته‌وه‌ بۆ په‌رسیار و پاداشت له‌ پاشه‌روژدا.

﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ بِسَاطًا لَتَسْلُكُوا مِنْهَا سُبُلًا فِجَاجًا﴾ وه‌ خودا زه‌وی درووست کردوه
 به‌ ژیره‌خه‌ر بۆ ئیوه‌، له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی ئیوه‌ ڕۆژن به‌سه‌ر چه‌ن ڕینگه‌یه‌کی فراواندا له‌ زه‌وی دا، بتان
 گه‌یه‌ندن به‌ جێگه‌ی نیاز و مه‌به‌ستی خۆتان.

قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنِّهْمْ عَصَوْنِي وَأَتَّبِعُوا مَن لَّمْ يَزِدْهُ
 مَالَهُ وَوَلَدَهُ إِلَّا خَسَارًا ﴿٢١﴾ وَمَكْرُؤًا مَّكْرًا كَبِيرًا ﴿٢٢﴾ وَقَالُوا
 لَا تَنْذِرُنَا إِلَهَتَكُمْ وَلَا تَنْذِرُنَا وَدَا وَلَا سَوَاعَا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ
 وَنَسْرًا ﴿٢٣﴾ وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا ﴿٢٤﴾
 مِمَّا خَطَبْتَنَّهُمْ أَغْرِقُوا فَأَدْخَلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِّنْ دُونِ
 اللَّهِ أَنْصَارًا ﴿٢٥﴾ وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَنْذِرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ
 دَيَّارًا ﴿٢٦﴾ إِنَّكَ إِن تَذَرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا أَفَاجِرًا
 كَفَّارًا ﴿٢٧﴾ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَلَدِي وَلِمَن دَخَلَ بَيْتِيَ
 مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا ﴿٢٨﴾

﴿قَالَ نُوحٌ رَبِّ إِنِّهْمْ عَصَوْنِي وَأَتَّبِعُوا مَن لَّمْ يَزِدْهُ مَالَهُ وَوَلَدَهُ إِلَّا خَسَارًا﴾ نوح ووتی: لهی
 پدروہ دگاری من: به راستی ئەو تاقمەدی لای من بێ فەرمانی منیان کردووہ باوہر نایەرن و،
 دواى کەسێ ئە کەون لە سەرۆکەکانی خوێان، زۆر ناکا بو ئەو کەسە دارایی و منالەکانی
 مەگەر تووشی زیان و سزای دواپۆزی بکەن.

﴿وَمَكْرُؤًا مَّكْرًا كَبِيرًا﴾ وە ئەو سەرۆکانەى تاقمەدی من بە نەهێنی پلانی زۆر گەورە ساختە
 نەهێن و، بە فروفیلی زۆر گەورە دانیشتوان هان ئەدەن لەسەر ئازاردانی من و، لەسەر ئەوہی
 باوہر بە تۆ نەهێن و بێ فەرمانی من نەکەن.

﴿وَقَالُوا لَا تَنْذِرُنَا إِلَهَتَكُمْ وَلَا تَنْذِرُنَا وَدَا وَلَا سَوَاعَا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا﴾ وە
 سەرۆکەکانیان ئەیان ووت بە ژێر دەستەکان و ئەم تاقمەدی من: ئیوہ واز لە پەرستنی خوداکانی
 خۆتان مەهێن و واز لە پەرستنی (وہدد و، سواع و، یەغوس و، یەعوق و، نەسر) مەهێن. نوح
 بە زۆری دابەزیووتە سەر ئەو پێنج بتانە، چونکە ئەو بتانە گەورەترینی خوداکانیان بوون. زانایان
 ئەلین: ئەو پێنج بتانە مابوونەوہ و ئەپەرستەران هەتا کاتی ئارەبە پێغەمەر ﷺ. (وہدد) کە لە
 وێنە پیاویکدا بوو، پەرستراوی ھۆزی (کەلبی و مەتولجەندەل) بوو، (سواع) کە لە وێنە ژنی
 بوو، پەرستراوی (ھوزەیلبو)، (یەغوس) لەسەر وێنە شیرێ بوو، پەرستراوی ھۆزی (غەتیف)
 بوو، لە دواى ھۆزی (موراد). (یەعوق) لەسەر وێنە ئەسپێ بوو، پەرستراوی ھۆزی
 (ھەمدان) بوو، (نەسر) لەسەر وێنە ھەلۆیە بوو، پەرستراوی ھۆزی ھەمیر بوو. ھەروەھا

عده به کان چەند بئی تریان هه بووه، هدریه که دیان بئی تاقمیی بووه، وهك (لات) بئی هۆزی (سه قیف) بووه، (عوزا) بئی هۆزی سه لیم و جهسم بووه، (مه نات) بئی هۆزی خوزاعه بووه، (ئیساف) ناپله. هوبهل) بئی دانیشتوانی مه کهه بون.

﴿وَقَدْ أَضَلُّوا كَثِيرًا وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا ضَلَالًا﴾ وه به راستی ئه وه سه روکانه و ئه وه بتانه زۆر کهسیان لاداووه له خودا په رستی و، ئه وه بتانه هیچ شتی زۆر ناکه ن بۆ سه ته مکاران مه گهر لادانیان له ریگهی راست و، بئ باوه ران زۆرتر ئه که ن له باوه رداران.

﴿مِمَّا خَطَبَاتِهِمْ أُغْرِقُوا فَأَدْخِلُوا نَارًا فَلَمْ يَجِدُوا لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْصَارًا﴾ له بهر ئه وه گروانه نه وه تاقمه خنکیان به ئاوی لافاو، دواى خنکاندنیان ئه خو رپه ناو ئاوی دۆزهخ، دووایی ئه وه تاقمه له جگهی خودا یاریده ده ری بۆ ئه وان نابئ رزگاریان بکا له سزای هه ردوو جیهان.

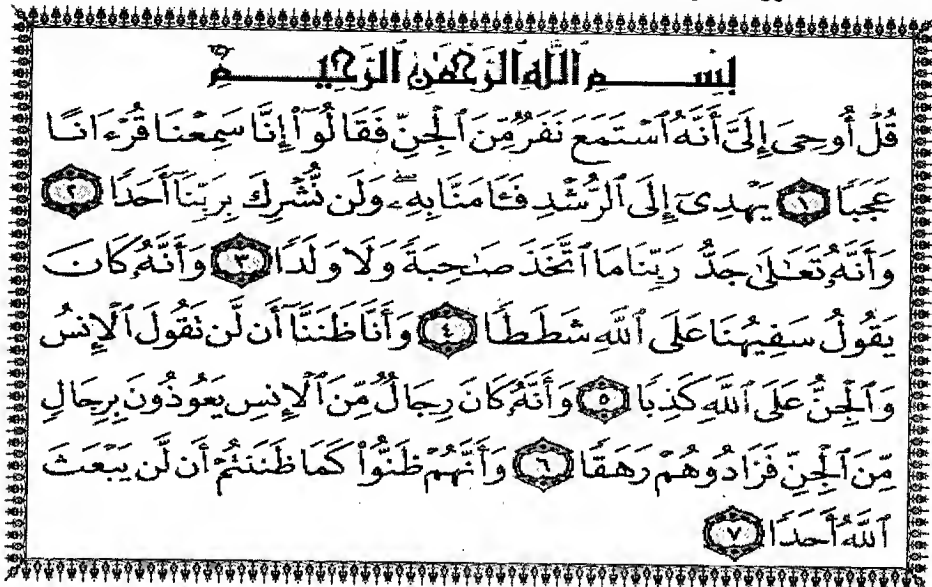
﴿وَقَالَ نُوحٌ رَبِّ لَا تَذَرْ عَلَى الْأَرْضِ مِنَ الْكَافِرِينَ دَيَّارًا﴾ وه نوح وتی: ئه ی پهروه دگاری من: تو به جئ مه یله له سه ر زه ی هیچ که سی له بئ باوه ران به رده وامبئ و دانیشی له خا نووی خو رپا به زیندووی.

﴿إِنَّكَ إِنْ تَذَرَهُمْ يُضِلُّوا عِبَادَكَ وَلَا يَلِدُوا إِلَّا فَاجِرًا كَفَّارًا﴾ له بهر ئه وه ی به راستی ئه گهر تۆ به جئ به یلی ئه وان هه ر که سی، به نده کانی تۆ له ریگهی راستی په رستن لا ئه دهن و، ئه وان هیچ منالیکیان نابئ مه گهر که سی به رده وامبئ له سه ر بئ فه رمانی و کاری نا په وا، کهسانی تری و باوه ر به تۆ نه به رن.

﴿رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا﴾ ئه ی پهروه دگاری من: تۆ له من و له باوک و له دایکم و له که سی چو بیته ناو ئه وه که شتی به و ئه وه مزگه وته ی منه وه به باوه ره یانه وه به تۆ، له پیاوانی باوه ردار و له ژنانی باوه ردار خو شبه و، تۆ هیچ شتی زۆر مه که بۆ سه ته مکاران مه گهر له ناو بر دنیان و زیان بو یان، خودا پارانه وه که ی له نوح وه رگرت و هه موویانی له ناو بر دن و هه موو بئ باوه ران خنکان. له فه ره دنگی (الکتاب المقدس) دا ها تووه: که هه لکه ندی شو ی نه واری ده ری خستوه تۆ فان پهیدا بووه و ریگهی پی براوه. کۆنترین باسی نوو سراج له باره ی لافاوه وه له نیوان سالانی (۱۸۹۴-۱۵۹۵) ی بهر له زاینه. لافاوی نوح ئه وه ناگه یه نی لافاوی تر نه بووی. ههروهك پهیدا بوونی لافاوی تریش ئه وه ناگه یه نی لافاوی نوح پهیدا نه بووی. له زۆر کاتا له زۆر جیگه دا لافاوی تر پهیدا بووه. بۆ ئه وه ی بزانی لافاوی نوح هه موو رووی زه ی داپۆشیی یا له جیگهی تاییه تیدا بووی له رووی زه ی به لگهی ئاشکرا له نامه ی خودا ده ست ناکه وی.

﴿ سوره تی نه لجین ﴾

له مه ککه هاتووه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۲۸) نایه تن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خوای به خشنده ی مبه ره بان

﴿ قُلْ أَوْحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا ﴾ تو بلی به دانیشتوانی مه ککه: سروش نیردراوه بۆلای من که به راستی تا قمی له جنۆ که کان له سی که سه وه هه تا (۱۰) کهس گوئی یان گرتووه له خویندنی قورئان و به باشی بیستی یان، دووایی ووتیان: ئیمه به راستی قورئانیکی زۆر سه رسوۆر پنه رمان بیستووه له باره ی دانان و ئاوداری و جوۆری ریکه خستنی و، به جگه ی خودا شتی وا په یدا نابی.

جنۆ که بوونه وه ریکن، خودا له ئاگر درووستی کردوون، به چاوی ئاده میزاد نابینرین و ههستیان پی ئاکری به وینه ی ئاده میزاد، پیغه مه ریان بۆ نیردراوه، هه یانه باوه ریان هه یانه، هه یانه بی باوه رن، خودا فهرمانی داوه به پیغه مه ر ﴿ ۱۱ ﴾ بانگیان بکا بۆلای ئایینی ئیسلام و قورئانیان به سه ردا بخوینیه وه.

بوونی جنۆ که کان گومانی تیدانی به. که واته ئاده میزاد نابی گومانیان هه بی له بوونیان، به گویره ی فهرمووده ی خودا، به نایه تی (۱۳) ی سووره تی (سه به ا)، نایه تی (۳۹) ی سووره تی (نه مل)، نایه تی (۳۰) سووره تی (ئه لئه حقاف). نایه ته کانی ئهم سووره ته ی (نه لجین).

ته فسیری زما کۆبی

به‌گویره‌ی زانستی تازه‌یش بونی جنۆکه‌ی پروون کراوه‌ته‌وه. به‌لگه‌یش له‌سەر نه‌بوونیان نی‌یه. نه‌وه له‌ لایه‌که‌وه، له‌ لایه‌که‌وه زانستی تازه‌ نه‌یتوانیوه، ژماره‌ی بوونه‌وه‌رانی دیاری و نادیا‌ری بۆمیری و، هیچ زانایه‌ هه‌تا نیستا، نه‌ خۆی و نه‌ نه‌قلی خۆی به‌ جوړیکی بیگومان بناسی، نی‌یه‌ چون‌ نه‌ی جگه‌ی خۆی بناسی. به‌لام‌ سروش ده‌ری‌خستوه‌و جنۆکه‌ و فریشته‌ هه‌ن. که‌واته‌ پیوسته‌ باوه‌رمان به‌ بوونیان هه‌ی.

زانایان بیران جیاوازه‌ له‌ باره‌ی جنۆکه‌وه: ئایا پیغمه‌ر ﴿ﷺ﴾ جنۆکه‌ی بینوه‌ و قورئانی به‌سه‌ردا خویندوونه‌ته‌وه‌ یا نه‌؟. عه‌بدولای کوری مه‌سعود نه‌لی: پیغمه‌ر نه‌ جنۆکه‌ی بینوه‌، نه‌ قورئانی به‌سه‌ردا خویندوونه‌ته‌وه‌. به‌لام‌ پیغمه‌ر له‌ گه‌ل چه‌ند که‌سی له‌ هاوړیکانی چوونه‌ بازاری عوکاره‌وه، نه‌و چوونه‌یان هاوکات بوو له‌ گه‌ل کاتی‌کا جنۆکه‌کان قه‌ده‌غه‌ کرابوون له‌وه‌ی هه‌والی ئاسمان بزانی، نه‌گه‌ر به‌رزبوونایه‌ته‌وه‌، گری ئاگریان بۆ فره‌ نه‌درا و نه‌سووتان، به‌و بۆنه‌وه‌ بزانی بۆ نه‌و کاره‌ قه‌ده‌غه‌ کراوه‌ و، له‌به‌ر چ شتی‌که‌؟ ده‌ستیان کرد به‌ گه‌ران به‌ رووی زه‌وی‌دا، له‌ گه‌رانه‌وه‌یان نه‌و جنۆکانه‌ تووشیان بوو به‌ پیغمه‌ره‌وه‌ له‌ شیوی نه‌خله‌، پیغمه‌ر و هاوړیکانی نوێژی به‌یانی‌یان نه‌کرد، گوئی‌یان لیسو پیغمه‌ر قورئانی نه‌خویند، جنۆکه‌کان ووتیان: نه‌مه‌ ریگه‌ی له‌ ئیمه‌ گرتوه‌و بۆ بیستی هه‌والی ئاسمان و، دوا‌ی گه‌رانه‌وه‌یان بۆلای تا‌ق‌می جنۆکه‌کانی خویان نه‌و رووداوه‌یان بۆ گێژانه‌وه‌.

﴿يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ قَامَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا﴾ نه‌و قورئانه‌ ریتومایی و شاره‌زایی ئاده‌میزاد و جنۆکه‌ نه‌کات بۆلای راستی و بۆلای بیروباوه‌ری ئایینی پا‌ک و راست، دوایی ئیمه‌ باوه‌رمان به‌و قورئانه‌ هیتاوه‌ و، بۆمان پروون بووه‌ته‌وه‌ له‌ لایه‌ن خوداوه‌ هاتوه‌، ئیمه‌ به‌هۆی نه‌و قورئانه‌وه‌ شاره‌زای ئایینی راست بووین به‌ نیازی پاکی بیگه‌رده‌وه‌، له‌مه‌ودوا ئیمه‌ هاوبه‌ش دانانین بۆ په‌روه‌ردگاری خۆمان له‌په‌رستندا هیچ که‌سی، چونکه‌ خودا توانای به‌سه‌ر هه‌موو شتی‌کا هه‌یه‌، ژن و منالی نی‌یه‌.

﴿وَأَنَّهُ تَعَالَى جَدُّ رَبَّنَا مَا اتَّخَذَ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدًا﴾ وه‌ باوه‌رمان هیتاوه‌ که‌ به‌ راستی گه‌وره‌یی په‌روه‌دگاری ئیمه‌ به‌رز و بلنده‌ خودا پله‌ی بالا‌یه‌، په‌روه‌دگاری زۆر گه‌وره‌یه‌، داینه‌ناوه‌ بۆخۆی ژن و منال و، دووره‌ له‌وه‌وه‌ و، ژن و منالی هه‌ی، خاوه‌نی هه‌موو بوونه‌وه‌رانه‌.

﴿وَأَنَّهُ كَانَ يَفُولُ سَفِيهًا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا﴾ وه‌ باوه‌رمان هیتاوه‌ به‌وه‌ی که‌ به‌ راستی نه‌زان و، یاخیه‌که‌ی ئیمه‌ که‌ شه‌یتانه‌ گفتوگۆیه‌کی دوور له‌ راستی و له‌ سنوور ده‌رچوو نه‌لی، نه‌یدا به‌سه‌ر خودادا، که‌ نه‌لی خودا ژن و منالی هه‌یه‌.

﴿وَأَنَّا ظَنَنَّا أَنْ لَنْ تَقُولَ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا﴾ وه‌ ئیمه‌ باوه‌رمان هیتاوه‌ به‌وه‌ی که‌ گومانمان وابوو ئاده‌میزاد و جنۆکه‌ درۆ نالین و، نایه‌نه‌ پال خودا، نه‌و فه‌رمووده‌ی خودایه‌

له ووه هاتوه پشه وائینی په کان و، په پړه واکانی خوځیانان فیر نه کرد، به چه نندین کاری پروچ سهریان لی تیک نه دان و، له وانه که خودا خیران و منالی هدیه و، نادان و نه زانه کانیش پروایان پې نه کردن، گومانیان و ابو که هیچ که سې کاری بهو جوړه ناکا و بیداته پال خودا، کاتی نیمه قورئاغان بیست پروای بیگوماغان پیدا کرد که پشه واکاغان بوختیانان داوه ته پال خودا، باسی خودایان کردوه به کاریکی ناشیسته و، له گه ووه یی خوداوه دووره، نه ووه ی شایانی باسی جنو که کان، به په ک جار گویان له خویندنی قورئان بووه تهمیان وهر گرتووه و باوه ریان هیناوه به بیگومانی بویان دهر که وتووه ئایینی خودا راسته، که چی نیمه ی ئاده میزاد چن جار گویمان له قورئانه و، باوه ری پې ناکه ی و بی فهرمانی خودا نه که ی.

﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ فَزَادُوهُمْ رَهَقًا﴾ وه باوه رمان هدیه به راستی چن پیاوی له ئاده میزاد په نا نه دن بولای چن پیاوی له جنو که بو نه ووه ی بیانپاریزن له خراپه ی جیهان، دووایی نهو جنو که بهو په نا بردنانه یاخی بوون و گوناوه بی باوه ری زور نه کد بۆ نهو ئاده میزادانه. نهو فهرموده ی خودایه له ووه هاتووه، بهر له په وانه کردنی پیغمبر ﷺ، عه ره به کان کاتی شهویان به سهر هاتی له جیگه یه کی چولدا، به دهنگی بهرز هاواریان نه کرد، نه ی گه ووه ی جنو که ی دم شیو و دوله: من په نا نه گرم به هو ی تووه من پاریزی له خراپه ی پیاوخرپاسانی تاقمی خوت لدم شیوه دا، باوه ریان و ابو که گه ووه ی جنو که کان نه بیانپاریزی.

بۆ نه ووه ی نیمه باشر له دهست برینی هندی له ئاده میزادی دروزن و فیل زان بگه ی که ئاده میزاده نزان و ساویلکه کان نه خه له تین، مانای نهو نایه ته بدم جوړه نه کد: (به راستی هندی له ئاده میزادی بی نه قل په نا نه دن بولای هندی له پیاوانی دهسیر و فیل زان که له خراپه ی جنو که بیانپاریزن و، یا هه والی شتیکی یان بو روون بکه نه ووه له مودوا پیدا نه بی و تووشی نهوان نه بی، یا شتیکی دووریان بو نریک بکاته ووه، یا شتیکی نریکی یان لی دوور بخاته ووه، بۆ نهو مدهسته نه وهنده داوای کرتی زور نه کد لهو بی نه قلانه ماندوویان نه کد و بویان هه لناسورئ). که واته مدهسته له جنو که و پیاوانی دهسیر نه لئین: نیمه په یوه ندیمان به جنو که ووه هدیه و، ناماده یان نه که ی بۆ هه شتی ناره زومان بی و به کاریان دین.

﴿وَأَنَّهُمْ ظَنُّوا كَمَا ظَنَنْتُمْ أَن لَّن يَبْعَثَ اللَّهُ أَحَدًا﴾ وه به راستی نیمه باوه رمان بهو هیناوه، که به راستی بی باوه رانی ئاده میزاد گومانیان وایه، هه بهو جوړه ی ئیوه ی بی باوه ری جنو که گومان نه دن که خودا هیچ که سې زیندو و ناکاته ووه له روژی دووایدا. یانی باوه ردارانی جنو که به بی باوه رانی تاقمی خویان نه لئین: ئیوه وینه ی ئاده میزاد باوه رتان به زیندو و بوونه ووه و پرسیار نی یه.

وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَهَا مِلْثًا حَرَسًا
 شَدِيدًا وَشُهَبًا ﴿٨﴾ وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ
 يَسْمَعُ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شُهَابًا رَصَدًا ﴿٩﴾ وَأَنَّا لَا تَدْرِي أَشَرٌّ أُرِيدَ
 بِمَنْ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا ﴿١٠﴾ وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ
 وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قِدْدًا ﴿١١﴾ وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّنْ نُعْجِزَ
 اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُ هَرَبًا ﴿١٢﴾ وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْمُدَى
 ءَامَنَابِهِ فَمَنْ يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَحْسَ آلِهَةٍ وَلَا رَهَقًا ﴿١٣﴾
 وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَنْ أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ
 تَحَرَّوْا رَشَدًا ﴿١٤﴾ وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾
 وَالْوِاسْتَقْلَامُ عَلَى الطَّرِيقَةِ لَا سَقِينَهُمْ مَّاءٌ غَدَقًا ﴿١٦﴾ لِنَقْنِئَهُمْ
 فِيهِ وَمَنْ يُعْرِضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا ﴿١٧﴾

﴿وَأَنَّا لَمَسْنَا السَّمَاءَ فَوَجَدْنَاهَا مِلْثًا حَرَسًا شَدِيدًا وَشُهَبًا﴾ و ئیمه باوه رمان هیناوه که ئیمه
 داوامان نه کردد بگهینه ئاسمان و گوئی بگرین له دهنگ و باس و ههوالی ئاسمان و ئه مانتوانی
 بگهینه لای ئاسمان، دووایی ئیمه ئاسمانمان دهست کهوت پرکراوه له پاسهوانی زۆر به هیژ و به
 توانا و، پره له نهستیره ی گرداری سووتیندر، ئاگریان فری ئه دا و، نهیان نه هیشت ئیمه برۆین
 بۆلای ئاسمان.

﴿وَأَنَّا كُنَّا نَقْعُدُ مِنْهَا مَقَاعِدَ لِلسَّمْعِ فَمَنْ يَسْمَعُ الْآنَ يَجِدْ لَهُ شُهَابًا رَصَدًا﴾ وه ئیمه باوه رمان
 هیناوه که به راستی ئیمه دانه نیشین له چدن جیگه یه کی ئاسمان بۆ گوئی گرتن و، ئه و کاته بنی
 پاسه وانبوو، دوایی هه رکده سی ئیستا برۆا بۆ ئه وه ی گوئی بگری، دهستی ئه کهوئی بۆخوی
 نهستیره یه کی رووناکی گرداری ئاماده کراو، نهیان گیر نه وه و نایه لی بگه نه جیگه ی دانیشتی
 له وه و به دری و، بهر له ره وانه کردنی پیغمه در ﴿ﷺ﴾ بۆمان ده رکهوت ئه و بهر گرتنه ی ئیمه هوی
 پهیدا بوونی شتی که زۆر گرنگه، بۆیه گه راین به زهوی دا، بۆ دۆزینه وه ی ئه و شته، تووشی
 پیغمه در یوین نوژی ئه کرد و قورئانی ئه خویند، وه که له مه و بهر باسکرا، قورئان روونی ئه کاته وه
 شتی نادیری نازان. ئه فهرموی:

﴿وَأَنَّا لَا نَدْرِي أَشَرُّ أَرِيدَ يَمَنَ فِي الْأَرْضِ أَمْ أَرَادَ بِهِمْ رَبُّهُمْ رَشَدًا﴾ وه ئیمه باوه پرمان هیتاوه که به راستی ئیمه نازانین ئایا خراپه و سزا مه بهست نه کری به کهسانی له زهوی دان به هوئی پاسهوانی کردنی ئاسمان یا پهروه دگاری نهوان ئهیهوئ چاکه و میهره بانی خوئی بدا بهوان. بیگومان مه بهست له پهوانه کردنی پیغمهر له ناچوونی دانیشووانی سهر زهوی نیسه، نه گهر باوه نه هیتن و، بهختیاری ههردوو جیهانه بۆیان نه گهر باوه بهیتن.

بۆ زانین: ئهم ئایهته و ئایهتی پیشمهوه، بۆمان روون نه که نهوه که جنۆکه کان بهر له ناردنی پیغمهر ﴿﴾ بهرز نه بوونهوه بۆلای ئاسمان، گوئیان له دهنگی یا له گفتوگۆیه که نه گرت، دواى هاتنی پیغمهر قه دهغه کران له بهرز بوونهوه، نهویش نهوه ناگهیهنی جنۆکه کان شتی نادیاى نهزانن و، ناگاداری نادیاى ئاسمان بوون، چونکه ناگوئجی جگهی خودا شتی نادیاى بزانی، نه گهر جگهی خودا نادیاى بزانی، نهوایه پیغمهر گه ورهترینی بوونه وهرانه شتی نادیاى بزانیایه، نهو ته پیغمهر خودا پیتی فرمووه: (تۆ بلی ئه گهر من شتی نادیاریم بزانیایه، به راستی من چاکه ی زۆرم بۆخۆم پهیدانه کرد و، تووشی خراپه نه نه بووم) ئیتر بوونه وهرانی بی نهقل له جنۆکه و له ئاده میزاد چۆن نهلین: ئیمه نادیاى نهزانن و، نهزانن له مهودوا چ شتی پهیدا نهی، جنۆکه کانیش خویان نهلین: ئیمه نادیاى نازانین.

﴿وَأَنَّا مِنَّا الصَّالِحُونَ وَمِنَّا دُونَ ذَلِكَ كُنَّا طَرَائِقَ قِدْدًا﴾ وه به راستی ئیمه باوه پرمان هیتاوه، که به راستی ئیمه ی جنۆکه، ههندی له ئیمه باوه پردار و پیاوچاکه و، ههندی له ئیمه جگهی پیاوچاکان له پله و پایه دا، ئیمه خاوهنی چهن بیروباوهری جیاوازی و، چهن ئایینی جیاوازان ههیه، ههروه که ئاده میزاد هه بهی جیاوازی.

﴿وَأَنَّا ظَنَنَّا أَن لَّن نُّعْجِزَ اللَّهَ فِي الْأَرْضِ وَلَن نُّعْجِزَهُ هَرَبًا﴾ وه به راستی ئیمه باوه پرمان هیتاوه: که ئیمه نهزانن بر ومان وایه که ئیمه توانای نهوهمان نییه ریگه له خودا بگرین له زهوی دا و له دهست توانای خودا ده چین و، ناتوانن رابکهین بۆلای ئاسمان.

﴿وَأَنَّا لَمَّا سَمِعْنَا الْهُدَى آمَنَّا بِهِ فَمَن يُؤْمِنُ بِرَبِّهِ فَلَا يَخَافُ بَخْسًا وَلَا رَهَقًا﴾ وه ئیمه باوه پرمان هیتاوه، که به راستی لهو کاتهوه ئیمه خویندنی قورئانمان بیستوه، باوه پرمان به راستی قورئان هیتاوه که فرموده ی خودایه، دوایی هه که سێ باوه به پهروه دگاری خوئی بهیتن، دواى نهوه نهو که سه له کهمبوونهوه ی پاداشتی کرداری خوئی و له ستهم کردن ناترسی و، داواى نهوه ی ئی نا کری داواى شتیکی لییکری نه توانی هه لییکری و، خودا خاوهنی بهزییه.

﴿وَأَنَّا مِنَّا الْمُسْلِمُونَ وَمِنَّا الْقَاسِطُونَ فَمَن أَسْلَمَ فَأُولَئِكَ تَحَرَّوْا رَشَدًا﴾ وه ئیمه باوه پرمان هیتاوه که به راستی ههندی له ئیمه ی جنۆکه موسلمان بوون دواى هاتنی پیغمهر و، ههندی له ئیمه لاماندوه له ریگهی راست، دواى هه که سانی موسلمان بوون، دواى نهو که سانه نیازی ریگهی راستیان کردوه و، بۆ خوئیانیان هه لێژاردوه و، تووشی بهختیاری بوون.

جیاوازی ناوهر و کی نایه تی (۱۱) ی نهم سورره ته و، نهم نایه ته تنها ههر نه وه نی یه:
 ناده میزادی پاک یان له پش نیسلام ناو نه برد به پیاو چاک، دووایی ناویان بردووه به موسلمان.
 ﴿وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا﴾ وه نه وانه له ریگهی راست لایانداوه، دووایی نه بن
 به سووته مه نی بو خوشکردنی ناگری دوزه خ.

﴿وَأَلَوْ اسْتَقَامُوا عَلَى الطَّرِيقَةِ لَأَسْقِينَهُمْ مَاءً غَدَقًا لَنَفْتَنَهُمْ فِيهِ﴾ وه به راستی نه گهر جنوکه و
 نادمیزاد له سهر ده ستور و ریگهی راستی دادپهروه ری نیسلام راوه ست، له وه ده ستوره
 لانه دهن، به راستی نیمه دهر خواردی نه وانی نه ده بن ناویکی زوری سوود به خش و، له هدرزانی
 و ناسایش و بی ترسید نه ژین، له بهر نه وه ی نیمه له و خوشی و هدرزانی و بی ترسی یه دا، نه وانه
 تا قی بکهینه وه، نایا پهره نه دهن به خودا په رستی بو نه وه ی له هدردو جیهاندا تووشی به ختیاری
 بن، یا لانه دهن له نایینی پاک هه تا تووشی سزای خودا بن و، خودا توله یان لی نه کاته وه..
 خودای مدزن به تاییه تی ناوی ناوی لیره بردووه، له بهر نه وه ی ناو هوی ژبانی جیهانه و
 سهرچاوه ی خوشی و هدرزانی یه.

﴿وَمَنْ يَعْزُضْ عَنْ ذِكْرِ رَبِّهِ يَسْلُكْهُ عَذَابًا صَعَدًا﴾ وه هدرکه سی واز له په رستن و خوشی
 په روه دگاری خو ی بهینی، خودا نه یخاته ناو سزایه کی زور سهخت.

وَأَنَّ
 الْمَسْجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا ﴿١٨﴾ وَأَنْتُمْ لِمَا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ
 يَدْعُوهُ كَادُوا أَنْ يَكُونُوا عَلَيْهِ لَبَدًا ﴿١٩﴾ قُلْ إِنَّمَا أَدْعُوا رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ
 بِهِ أَحَدًا ﴿٢٠﴾ قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا ﴿٢١﴾ قُلْ إِنِّي
 لَنْ يُخْرِجَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا ﴿٢٢﴾ إِلَّا بَلَاغًا
 مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتٍ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ لَهُ نَارَ جَهَنَّمَ
 خَالِدًا فِيهَا أَبَدًا ﴿٢٣﴾ حَتَّى إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ فَسَيَعْلَمُونَ
 مَنْ أَضْعَفُ نَاصِرًا وَأَقَلُّ عَدَدًا ﴿٢٤﴾ قُلْ إِنْ أَدْرَيْتُمْ أَقْرَبُ
 مَا تُوعَدُونَ أَمْ يَجْعَلُ لِمُرِّيٍّ أَمَدًا ﴿٢٥﴾ عَلِيمُ الْغَيْبِ فَلَا
 يُظْهِرُ عَلَى غَيْبِهِ أَحَدًا ﴿٢٦﴾ إِلَّا مَنِ ارْتَضَى مِنْ رَسُولٍ فَإِنَّهُ

يَسْأَلُكَ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ رَصَدًا ﴿٧٧﴾ لِيَعْلَمَ أَنْ قَدْ أَبْلَغُوا
رِسَالَاتِ رَبِّهِمْ وَأَحَاطَ بِمَا لَدَيْهِمْ وَأَحْصَى كُلَّ شَيْءٍ عَدَدًا ﴿٧٨﴾

﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ وه نیمه ی جنوکه باوهرمان هدی که به راستی مزگوتوکان خاندی خودان و، به تایه تی بو پهرستی خودا دروست کراون، دووایی ئیوه ی جنوکه هیچ کسئ مده رستن له گهل خودا و، کسئ تر مه کهن به هاوبه شی خودا له پهرستندا.

ئهو ئایه ته فدرمانان پئ ئه دا مزگوتوکان ههر بو پهرستی خودا دروست کراوه و، ئه بی ریزی لیگیری، بت و جگه ی بت لهو شتانه ی ئاده مزاد به پیروزیان ئه زانن هه لیان نه واسن و، پیوسته مزگوت نه کرئ به جیگه ی مامه له و بازرگانی و کوپونه وه به په یوهندی به نویژ و یادی خوداوه نه بی.

﴿وَأَنَّهُ لَمَّا قَامَ عَبْدُ اللَّهِ يَدْعُوهُ كَادُوا يَكُونُونَ عَلَيْهِ لِبَدًا﴾ وه نیمه ی جنوکه باوهرمان هدی که به راستی کاتی بنده ی خودا که موحه مده هه لسا خودا پهرستی و قورئان بخوینی، داوی باوه زهینانی له خودا نه کرد، نزیکوو جنوکه کان هه ندی کیان بکهون به سهر هه ندی ترینا بو گوئ گرتن له قورئان و، له بهر خو شه ویستی ئه وان بو پیغه سهر و خویندنی قورئان. ههروه ها دوژمنانی پیغه مه ریش کاتی داوی خودا پهرستیان لی ئه کرا، له دژی پیغه سهر کو ئه بوونه وه، به ویته ی خوری به بخرینه سهر یه کزی ئه بوون به یه ک تاقم له دژی پیغه سهر. گفتوگو ی جنوکه کان کاتی گه رانه وه بۆلای تاقمه که ی خو یان کو تایی پئ هات و، ئه وه ی بیستبو یان بۆیان گیرانه وه.

﴿قُلْ إِنَّمَا أَدْعُو رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِهِ أَحَدًا﴾ تۆ بلی بهو که سانه ی سویند خواری یه کترین بو جهنگکردن له گهل تۆ: به راستی من به ته نها ههر پهروه گاری خو م ئه پهرستم و، هیچ کسئ ناکه م به هاوبه ش بو ئهو له پهره ستندا.

﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا﴾ تۆ بلی: به راستی من خاوه نی گه رانه وه ی زیان له ئیوه و، به خشی نی هیچ سو دی نیم، به لکو من ئاده میزادی کم به وینه ی ئیوه، له توانای مندا نی به هیچ شتی بو ئیوه بگه نیم له سوود و له زیان، هه موویان به دهستی توانای خودان.

﴿قُلْ إِنِّي لَنْ يَجِيرَنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا إِلَّا بَلَاغًا مِنَ اللَّهِ وَرِسَالَاتِهِ﴾ تۆ بلی: به راستی هیچ کسئ سزای خودا لانا دا له سهر من نه گه ر بی فهرمانی خودا بکه م و، من هیچ په نایه کم بو پهیدا نا کرئ له جگه ی خودا، مه گه ر من ههر خاوه نی راگه یاندن و په یامه کانی خودا بیم که بریتن له فهرموده ی خودا که به منی سپاردوه.

﴿ومن یعص الله ورسوله فإن له نار جهنم خالدين فيها أبدا﴾ وه ههركهسی بی فەرمانی خودا و نیردرای خودا بکات، دوایی به راستی بۆ ئه و کسه ههیه ئاگری دۆزهخ. ههتا ههتایه بهردهوام ئه بی له ناویا.

﴿حتى إذا رآوا ما يوعدون فسيعلمون من أضعف ناصرا وأقل عددا﴾ ئه وانه بی فەرمانی خودا ئه کهن له سه ر ئه و بی فەرمانی به لاناچن، ههتا کاتی ئه و شته به لینی بی دراوه له سزای خودا به چاوی خۆیان ئه بینن، دوایی ئه زانن چ کهسی یاریده ری بی دهسته لاته و چ کهسی ژماره ی یاریده ده رانی که مه، له بی باوه ران یا باوه رداران؟ زۆری بی نه چوو گه وره یی ئیسلام بی باوه رانی سه رنزم کرد و باوه رداران توانایان به رزبوویه وه.

﴿قل إن أدري أقرب ما تعدون أم يجعل له ربي أمدا﴾ تۆ بلی: من نازام ئایا ئه و سزایه به لینی پیدراوه به ئیوه نزیکه تروشی ئیوه بی، یا په روه دگرای من ماوه یه کی بۆ هاتی ئه و سزایه داناوه ههتا توشتان ئه بی.

﴿عالم الغيب فلا يظهر على غيبه أحدا﴾ په روه دگاری من به هه موو شتیکی نادیار و نه بینراو ئه زانی، دوایی په روه دگاری من هیچ کهسی هه ر پله یه کی له جگه ی خۆی له جنۆکه و له ئاده میزاد هه بی، ئاگاداری شتی نادیار ناکا.

﴿إلا من ارتضى من رسول فإنه يسلك من بين يديه ومن خلفه رصدا﴾ مه گه ر په روه دگار کهسی ئاگاداری هه ندی شتی نادیار بکا له پیغه مه ران په سه ندکراوی لای خودایی و هه لی بژاردی بۆ پیغه مه رایه تی، فیری ئه و کاره نادیارانه ی ئه کات و ئه یکا به کاریکی په کنه ر بۆی و، له خۆیه وه ئه و کاره نادیاره نازانی. دوایی خودا چهن پاسه وان له فریشته ناماده ئه کا له به رده م ئه و پیغه مه ره وه و له دوایه وه و، بۆ ئه وه ی بیسار یزن له شه ی تانه کان هه تا سروه ی خودا رابگه ی نه ی به ئاده میزاد و به جنۆکه.

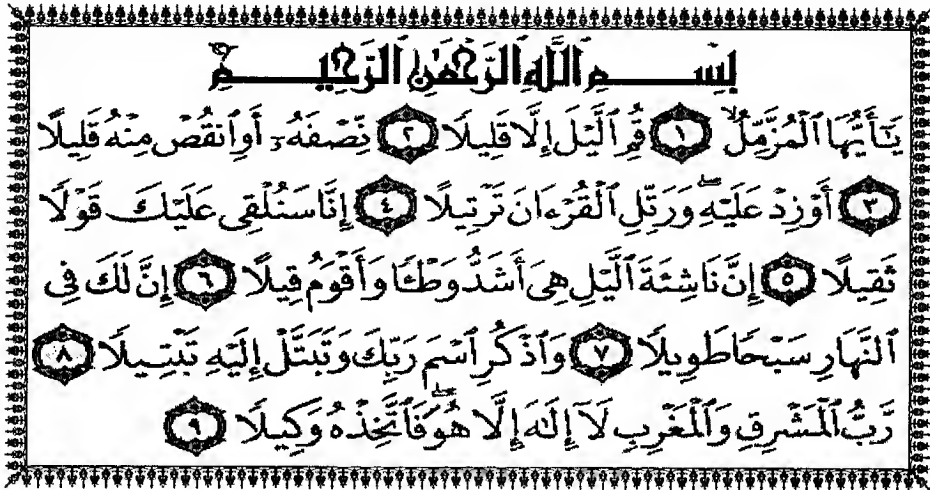
﴿ليعلم أن قد أبلغوا رسالات ربهم وأحاط بما لديهم﴾ له به ر ئه وه ی زانی به راستی روه نی بکاته وه بۆ ئاده میزاد و جنۆکه که به راستی پیغه مه ران په یامه کانی په روه دگاری خۆیان رابگه یاندوه به وان و، په روه دگار ئه زانی به هه موو شتی پیغه مه ران ووتویه نه تاکه پیتیکی له گفتوگۆی ئه وانی لی وونابی.

﴿وأحصى كل شيء عددا﴾ وه خودا ژماردویه تی و ئه زانی هه موو شتی له دانه دانه ی دلۆپی ئاری باران و دانه دانه ی لم و گه لای دره خته کان، ئیتر چۆن به شتی نازانی پیغه مه ران کردویه نه.

رواله تی ده رکه و توه ی ئه و سی ئایه تانه ی پشه وه، وامان بۆ ده رئه خه ن جگه ی پیغه مه ران، خودا کهسی تر ئاگاداری شتی نادیار ناکا و نازانی به شتی له مه و پاش په یدا ئه بی. به لام هه ندی له زانیان ئه لین: خودا هه ندی له دۆستانی خۆی ئاگاداری شتی نادیار بکا به وه ی خسته وه ی ئه و شته بۆ ناو دلیان، یانی به ئیله ام نه ک به سروه. بوخاری له ئه بو هوره ی وه ئه گیر ته وه پیغه مه ر فورموی: (له نه ته وه کانی به ر له ئیوه چهن کهسی بوون به ئیله ام هه و الیاندوه به شتی نادیار بی ئه وه ی پیغه مه ر بن، ئه گه ر له ئۆمه تی مندا کهسیکی تری وه ئه وانه هه بی، ئه و کسه ئه بی عومه ری کوری خه تتاب بی). زۆر کهسی زانا و زیره ک هه ن به وه ی به لگه و نیشانه وه هه و ال به ن به په یدا بوونی شتی له مه و دوا په یدا ئه بی.

﴿ سوره تی نهلموزه میل ﴾

له مهککه هاتووته خواره وه. هه ندی له زانایان نهلین جگه له نایه ته کانی (۲۰-۱۱-۱۰) له مه دینه هاتوونه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۲۰) نایه تن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

زانایان بیریان جیاوازه بۆ هۆی هاتنه خواره وهی نهو نایه تانه، زۆربه ی زۆریان نهلین: قورپه یشی به کان له (الدار الندوه) کۆبوونه وه، بۆ بهرگری کردن له پیغمه مهر ﴿﴾، دوا ی نه وهی نهو هه وهاله ی بیست پیغمه مهر بهرگه که ی پینچایه وه به له شیا و به خه فته وه خهوت، لهو کاته دا جیره ئیل سروهی بۆ هینا و، روه ی کرده پیغمه مهر و فهرمووی: ﴿يَا أَيُّهَا الْمَرْمَلُ﴾.

هه ندی له زانایان نهلین: کاتی پیغمه مهر له نهشکه وتی (حیراء) دا بووه، جیره ئیل چوو بۆلای، به ترسه وه هاته وه بۆلای جیگه یی و راکشا و فهرمووی دامپۆشن، لهو کاته دا جیره ئیل هات بۆلای و فهرمووی: ﴿يَا أَيُّهَا الْمَرْمَلُ يَا أَيُّهَا الْمُدَّرُّ﴾.

هه ندی تر له زانایان نهلین: پیغمه مهر خۆی پینچاوه و، خۆی ئاماده کردبوو بۆ په رستنی خودا و نوێژکردن، جیره ئیل هاته خواره وه بۆلای و پێی فهرموو: ﴿يَا أَيُّهَا الْمَرْمَلُ﴾.

پیغمه مهر فهرمانی پیدرابوو که هه لسی بۆ نوێژکردن له دوا ی سی به کی شهو، یا له دوا ی نیوه ی شهو، یا له دووسیه کی به شی شهو دا. یانی به ئاره زۆی خۆی له یه کتی لهو سی کاتانه دا. بهو بۆنه وه خودا فهرمووی:

ته فسیری زمنا کۆیی

﴿يَا أَيُّهَا الْمَرْءُ لِمَ اللَّيْلُ إِلَّا قَلِيلًا نِصْفُهُ أَوْ انْقُصَ مِنْهُ قَلِيلًا أَوْ زِدْ عَلَيْهِ﴾ ندى كه سى خوتت پتچاوتدوه به بهر گى شوتدوه، هئلسه به لای نوژ کړدنه وه به بهر ده وامى له شهودا مه گهر کمى له شو هئلسه سى، ماوهى نئو شوه وش كه هئلسه سى بؤ نوژ کړدن نيوه شوه بى، يا كمتر بى له نيوه شوه، يا زورتر بى له نيوه شوه هئا ئه بى به دوو نه ونده سى به كى شو، له باسى مانا كړدنى نايه تى (۲۰) ى ندم سوره تدا، باشر باسى شو و نوژمان بؤ روونتر نه بپته وه.

﴿وَرَزَّلَ الْقُرْآنَ تُرْتِيلًا﴾ وه تو له سهر خوت قورئان بخوینه و، يله مه كه له خویندنیا به جوړه په له نه كړدنې بى، جيگه ى دهر چوونى پپته كانى قورئان ئاشكرا بكه ى، هئا بتوانى له توانا و مده سى قورئان بكه ى، سوود له فرمانه كانى و ئاموژگارى به كانى وه بگريت و خوت بپاړيزى له بى فرمانى خودا و، به ئوميدى پاداشتى زوړسى، پله كانى خویندنى قورئان، بهم جوړه ى خواره وه، سى پله ن:

۱- ﴿الترتيل﴾ يانې خویندنى قورئان به له سهر خوږى و بى په له كړدن، جوړ كړدنه وه ى پپته كانيان له يه كترى و، دهر چوونيان له جيگه ى خوږيانا و، نئو جوړه خویندنه شيرينترين پله ى خویندنى قورئانه.

۲- ﴿الحدر﴾ خویندنى قورئانه به په له. به لام پيوسته چاوديزى ياساى ته جويد بكرى. به جوړى له ياساى خویندنى قورئان دهر نه چى.

۳- ﴿التدوير﴾ خویندنى قورئانه له نيوان له سهر خوږى و له نيوان په له كړدن. نئو سى پلانه درووسته بؤ خویندنى قورئان. بؤ هممو كه سى كام پله يان ئاسانه بؤى بهو جوړه يان قورئان بخوینى.

﴿إِنَّا سُلِّقِي عَلَيْكَ قَوْلًا ثَقِيلًا﴾ به راستى ئيمه ره وانه نه كه ين بؤ سهر تو به هو ى جبره ئيله وه گفتوگويه كى زور گران كه برى به له قورئان له هممو روويه كه وه: گران و بهرته له لايه ن بهر ده وامى و په ك خستنى بى باوه ران، له لايه ن بير وباوه و ده ستوره وه. له لايه ن خه باتى به وه له دژى تاوانباران و سته مكاران. به بونه ى چاوديزى كړدن پپنج نوژه كانه وه. هئلسان له كاتى شهودا بؤ نوژى به يانى و، ده ستويز شوردن زور جارن به ئاوى سارد، رؤزوو گرتن له رؤژاننى گهرمادا و، هئلسان بؤ پارشيؤ، به جى هيئاننى حج و عهره و ته واف و راكردننى نيوان سه فا و مهره. له هممو وان گرانتر جه ننگ كړدن له دژى بى باوه ران بؤ بهر زى و په ره پيدانى ئاين و، نه گؤرينى رهوشى ئيسلام و، بؤيه زانائى به ناوبانگ، هونه رمه ندى ژير (به رناده شؤ) ئه لى: (نه گهر موحه مده له ناو سه ده ى بيسته مدها بووايه خراپه و گومانى له ناو نه برد). نه گهر پرسيار بكرى بؤچى خودا فرمانى داوه خودا په رستن بكرى له شهودا، خودا نه فهرموى:

﴿إِنَّ لَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلًا﴾ به راستی هلسانی ناده میزاد له جیگهی خهوتیا، دوی پشوردانی له کاته کانی شهودا، نهو کاتانهی شهو بو پهرستن گراننن له سهر دهروونی ناده میزاد له کاته کانی شهودا، چاکر و راستره بو خوتندسی قورنان و، دهم و دلی ناده میزاد پاکر و له سهر خوتره له کاته کانی رزژدا به شهو.

﴿إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا﴾ به راستی له رزژدا کار و هاتووچوی زور دور و دریز بو تو هیده، بو جی به جی کردنی کاره گرنگه کانت و پیوستی گوزهرانت. کهواته شهو بو پهرستن و شهو نوئیز. رزژیش بو پهیدا کردنی هوی زیان.

﴿وَادْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبْتَئِلْ إِلَيْهِ تَتَذَكَّرْ﴾ وه تو یادی گهورهیی خودا بکه و باسی ناوی پاکی پهروه گاری خوت بکه و، به نیازی پاکهوه له بهر پهزامهندی نهو کاره چاکه بکه و، تو واز له بووندهوران بهینه و، روو هدر بولای پهروه دگاری خوت بکه، به پچرانی خوت له جگهی خودا، به نیازی پاکهوه. خودای مدزن کاته کانی کردوه به سنی بهش. یه کهم بو پهرستی خودا، دووهم بو خومانددوو کردن له گهل بی پارهوان، سنی ههم بو پشوردان.

﴿رَبُّ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَاتَّخِذْهُ وَكِيلًا﴾ خودا پهروه دگاری به پیوه بردنی رزژهلات و رزژ ناوایه هدر نهو شایانی نهویه رووی به لاره بکری، هیچ کهستی نی به رووی بکری بولای جگهی خودا، دووایی تو هدر خودا بکه به به پیوه بهری هدموو کارینکت و، هدموو کارینکی خوت بولای نهو بسپیره.

وَأَصْبِرْ

عَلَى مَا يَقُولُونَ وَأَهْجِرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا ﴿١٠﴾ وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ
أُولِي النَّعْمَةِ وَمَهِّلْهُمْ قَلِيلًا ﴿١١﴾ إِنَّ لَدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا ﴿١٢﴾
وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣﴾ يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ
وَكَانَتْ الْجِبَالُ كَيْحِيلًا مَّهِيلًا ﴿١٤﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا
عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا ﴿١٥﴾ فَعَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ
فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا ﴿١٦﴾ فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمَ مَا يَجْعَلُ
الْوِلْدَانَ شِيبًا ﴿١٧﴾ السَّمَاءُ مُنْفِطِرَةٌ ۖ كَان وَعْدُكُمْ مَفْعُولًا ﴿١٨﴾
إِنَّ هَذِهِ تَذَكُّرٌ ۖ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿١٩﴾

﴿وَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَاهْجُرْهُمْ هَجْرًا جَمِيلًا﴾ وه تو ئارام بگره له سهر شتی بت پەرستان
ئەیلین له گفتوگۆی پرۆپوچ و ئازاردانی خۆت و تو دوور بکەوه روه لهوان، به
دوور کەوتنه و هیه کی چاک و، توره مەبه لهوان، کاری خۆت ههواله کدی لای خودا بکه.
﴿وَذَرْنِي وَالْمُكَذِّبِينَ أُولِي النِّعْمَةِ وَمَهْلُكُمْ قَلِيلًا﴾ وه تو واز له من و نهو کەسانه بهینه خاوهنی
خۆشی و سامان و رابواردن له جیهاندا و تو به درۆ نهخه نهوه و، برۆایان به من نییه، تو به
جادوگر و شاعیر و شیت دانهنن و، تو کەمی مۆلەتی نهوان بده، ههتا سزای ئیمه نهڕۆی
به سهریانا.

﴿إِن لَّدَيْنَا أَنْكَالًا وَجَحِيمًا وَطَعَامًا ذَا غُصَّةٍ وَعَذَابًا أَلِيمًا﴾ به راستی له لای ئیمه ههیه چەن
پۆن و کەله پچه و، دۆزهخی زۆر گەرم و، خوارده مەنییه له خراپیدا قوت نادری و سزایه کی
خاوهن ئازار.

﴿يَوْمَ تَرْجُفُ الْأَرْضُ وَالْجِبَالُ وَكَانَتِ الْجِبَالُ كَثِيبًا مَّهِيلًا﴾ نهو شتانهی باسکران پهیدا نهبن
له رۆژێکا زهوی و کێوه کان نهجۆلین بهو شتانهوه له سهریانا و، کێوه کان نهبن به کۆمهلی لمی
تواوه.

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولًا شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ رَسُولًا﴾ به راستی ئیمه
رهوانه مان کردوه بۆلای ئیوهی دانیشتوانی مه ککه پێغه مەری شایهتی نهدا له سهرتان له
رۆژی دووایدا بهو بی باوه رتانه و، بهوهی فەرمووده کانی ئیمه تان به درۆخستۆتهوه، ههروهک
ئیمه رهوانه مان کرد بۆلای فیرعهون پێغه مەری وهک موسایی.

﴿فَقَصَىٰ فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلًا﴾ دووایی فیرعهون بی فەرمانی نهو پێغه مەری
کرد، دووایی ئیمه سزای فیرعهونمان دا به سزایه کی زۆر سهخت له ناومان برد به ئاوی دهریا
خنکاندمان.

﴿فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِن كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا﴾ دووایی ئیوه چ کاتی نهترسن له خودا و
له رۆژی منال نهگیری به پیر نهگەر ئیوه باوه نهیهرن له جیهاندا و، بهردهوامین له سهر
بی باوه ری.

﴿السَّمَاءُ مُنْفَطِرٌ بِهِ كَانَ وَعْدُهُ مَفْعُولًا﴾ ئاسمان بههۆی ئالۆزی نهو رۆژهوه پارچه پارچه نهبی،
به لێنی خودا بۆ هاتی. نهو رۆژه گومانی تیدا نییه و نهبی بیکا و بی، ئیتر به چ جۆری رزگاریان
نهبی بی باوه ران له سزای رۆژی منال پیر بکا و، ئاسمان پارچه پارچه بی.

﴿إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا﴾ به راستی نهو ترساندن و هه ره شانه
نامۆزگاری کردنه دووایی هه رکەسی ئاره زۆی ههیه پەند وهر بگری، با رینگه ی راست وهر بگری
بۆلای پهروه گاری خۆی باوه ربهیتی.

إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلَاثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلَاثِيَهُ وَطَائِفَةٌ
 مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَن لَّنْ نَّحْصُوهُ فَتَابَ
 عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَن سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَّرْضَىٰ
 وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَبْتَغُونَ مِن فَضْلِ اللَّهِ وَآخَرُونَ
 يُقِيلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا
 الزَّكَاةَ وَاقْرَءُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِن خَيْرٍ نَّحْدُوهُ
 عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا وَاسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥٠﴾

﴿إِنَّ رَبَّكَ يَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُومُ أَدْنَىٰ مِنْ ثُلَاثِي اللَّيْلِ وَنِصْفَهُ وَثُلَاثِيَهُ وَطَائِفَةٌ مِّنَ الَّذِينَ مَعَكَ﴾ به
 راستی پهروه دگاری تو نه زانی که به راستی تو و، که سانیکی نه و تو ی هله نسن که می له
 دوو سی به کی شهودا، نیوه ی شهو و، سی به کی شهو بو په رستی، خودا بو شهو و نویژ.
 خودای مه زن له سه ره تای نه م سوره ته دا فرمانی دا به پیغمه ر و به که سانی له گه لی بوون،
 که دوو سی به کی شهو یا نیوه ی شهو یا سی به کی شهو هله نسن بو خودا په رستی، نه و انیش
 په رموده ی خودایان بیست و په یه وه ی فرمانه که یان کرد و، هه ندی له هاور پیکانی پیغمه ر،
 کاته کانی شهویان به راستی بو دیاری نه نه کرا، وانه بوو ته وای شهو یا زوره ی کاتی شهو
 هله نسان بو شهو و نویژ، هه ندیکی یان وایان لی هات له بهر وه ستانیان له دریژی شهودا قاچیان
 ناوسا، نه و کاره یان نه کرد له بهر په زامه ندی خودا و، نه وه ک تووشی هله نسن و که مته له ماوه ی
 فرمان پی دراو و هله نسن، خودای مه زن له بهر لاهردنی بازار له سه ریان نه و فرمانانه ی خوی بو
 گورین به فرمانی تر ناسان بو نه وان، وه ک نه فهرموی:
 ﴿وَاللَّهُ يُقَدِّرُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ عَلِمَ أَن لَّنْ نَّحْصُوهُ فَتَابَ عَلَيْكُمْ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ﴾ وه
 خودا دیاری کردوه بو هه ریه که له شهو و روژ نه ندازه ی دیاری کراوی کات بو یان، خودا
 نه زانی ئیوه نه و کاته دیاری کراوه نازان و، به گویره ی گومانی خوتان نه و کاتانه دیاری
 نه کهن، چونکه نه و کاته کاتزمیر نه بووه، دووایی خودا نه و داواییه ی پیشووی له سه ر ئیوه
 هه لگرت، دووایی ئیوه له بریتی هه لسانتان له شهودا به و جوهری رابردو، ئیوه نه وه ی ناسانه
 بوتان شتی له قورئان بخوین و، چه نتان بو گونجا هله نسن و بو شهو نویژ به ناره زوی خوتان و
 پیوست نی به له سه رتان شهو نویژ.

زانیان نه‌لین: سالتی یا زورت ره سالتی شهو و نویژ بهو جوړه‌ی باسکرا بوو پیویست بوو له سهر پیغه‌مهر و نومه‌تی، بدم نایه‌تانه‌ی خواره‌وه به یه کجار پیویست بوونی هه‌لگیرا له‌سهر جگه‌ی پیغه‌مهر ﴿عَلَّمَ﴾ خودا فدرمووی:

﴿عَلَّمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضَى وَآخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ﴾ خودا نه‌زانی له‌مه‌ودوا هندی له‌ئیوه نه‌خوش نه‌که‌ون ناتوان هه‌لسن بو شهو و نویژ، هندی تران نه‌پژن به‌ناو زه‌ودی، بو کاروانی و بازگانی، داوا کردن و په‌یدا کردن خواره‌مه‌نی و هوی ژیان و گوزه‌رانتان، نه‌وانه‌یش پیویستی‌یان به‌پشودان و خه‌وتنی شهو هه‌یه.

﴿وَأَخَرُونَ يَقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاَقْرَبُوا مَا تَيْسَّرَ مِنْهُ﴾ وه هندی تر له‌ئیوه جه‌نگ نه‌که‌ن له‌رېگه‌ی‌نایینی خودادا و بو‌په‌ره‌پیدانی‌نایینی خودا و، بو‌یان نا‌گو‌نجی شهو نویژ بکه‌ن، دووایی ئیوه‌نه‌وی ناسانه‌بو‌تان له‌خویندنی‌قورنان و کردنی شهو نویژ بیان که‌ن و پیویست بوونه‌که‌ی نه‌ماوه، نه‌گهر بو‌تان کرا و ا‌چاکه‌ ئیوه شهو نویژ بکه‌ن.

خودای مه‌زن دوو‌جار رسته‌ی ﴿فَاَقْرَبُوا مَا تَيْسَّرَ﴾ فدرمووه، یه‌که‌میان له‌بهر هوی نه‌زانی‌نی کاته‌کانی شهو و پژ، دوو‌هه‌میان له‌بهر هوی نه‌خوشی و کاروان و جه‌نگ کردن.

﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا﴾ وه ئیوه بو‌له‌مه‌ودوا پی‌نج نویژ بکه‌ن و پایه‌داری بکه‌ن و به‌هیچ جوړی نه‌کردنیان بو‌نی‌یه، نه‌به‌نه‌خوشی و، نه‌له‌کاروان و نه‌له‌کاتی جه‌نگدا و، به‌ههر جوړی بو‌تان کرا پیویسته‌بیان که‌ن و، زه‌کاته‌کانتان بیه‌خشن به‌هه‌ژاران، به‌گو‌یرهی یاسای دیاری کرا و، ئیوه‌دارایی خو‌تان بیه‌خشن له‌رېگه‌چاکه‌کاندا، به‌گو‌یرهی توانای خو‌تان و، پیویست نی‌یه له‌سهرتان. خودا له‌قورنایی پی‌رژدا‌حه‌وت جار رسته‌ی ﴿وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا﴾ دوویات کردوه‌ته‌وه.

﴿وَمَا تَقْدُمُوا لَأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ وَأَعْظَمُ أَجْرًا﴾ وه هه‌رشتی ئیوه‌ی باوه‌ردار پیشی بجه‌ن بو‌سوودی خو‌تان له‌ههر چاکه‌یه‌بی، ئیوه‌پاداشتی نه‌و چاکه‌یه‌تان دارایی بی یا جگه‌ی دارایی، له‌پژزی دووایدا ده‌ستان نه‌که‌ویته‌وه له‌خزمت خودادا و، به‌چاکر له‌وه‌ی لاتانه و، به‌گه‌وره‌ترین پاداشت و، له‌وه‌ی رای سپرن دووای خو‌تان بو‌تان بکه‌ن.

﴿وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ وه ئیوه‌داوای لی‌خو‌شبوون له‌خودا بکه‌ن بو‌گو‌نا‌ه‌کانتان. به‌راستی خودا لی‌بور‌دنی زوره‌بو‌که‌سانی که‌مه‌ره‌خه‌می نه‌که‌ن له‌فدرمانی خودا، میهره‌بانه‌بو‌که‌سانی په‌شیمان نه‌بهنه‌وه‌بو‌لای خودا.

بو‌زاین: نه‌م سوره‌ته‌یه که‌مین سووره‌ته، کو‌تای‌یه‌که‌ی فدرماندانی سهره‌تاییه‌که‌ی بگو‌ری بو‌لای فدرماندانی تر.

﴿ سوره تی نهلوده سیر ﴾

له مهككه هاتووته خوارهوه. ههندی له زانايان نهلین جگه له نایه تی (٥٦) له مه دینه هاتوونده خوارهوه. ژماره ی نایه ته کانی (٥٦) نایه تن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خوا ی به خشنده ی میهره بان

ئهو (١٠) نایه تانه ئاماژه نه کهن بۆلای پێشه و رهوشتی پێغمه ر ﴿ ﷺ ﴾ وهك نێردراویکی راست بۆلای بوونهوه ران، ئاماژه ییش نه کهن بۆلای ئه وه ی ئاده میزاد له بهردهم خودا یه کسان و، ئه فهرموی:

﴿ يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ۝ قُمْ فَأَنْذِرْ ۝ وَرَبِّكَ فَكْبَرُ ۝ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ۝ ﴾ ئه ی کهسی خۆت پێچاوه ته وه به بهرگی خۆته وه: تۆ هه لسه له جیگه ی خهوتندا و، به نیاز و هوشیاری ته واوه و، دووایی تو ئاده میزاد بهر سینه به هۆی په یامی خۆته وه و له سزای خودا نه گه ر باوه نه هین و، پهروه دگاری خۆت به گه وه دابنێ و کهسی تر جگه ی خودا به گه وه نه یه ته پێش چاوت، دووایی بهرگ و پۆشاک و جیگه وه ستانت پاک بکه ره وه له پیس و پۆخلی و به ناوی پاک، به بێ پاک ی پۆشاک و بهرگ نوێژه کانت درووست نی یه، ههروه ها دهروونی خۆت له بێ باوه ری پاک بکه ره وه.

﴿ وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ ۝ وَلَا تَمْنُنْ تَسْتَكْبِرُ ۝ وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ ۝ ﴾ وه دووایی تو واز له هه موو شتی بهینه بیته هۆی سزادان و، تۆ شتی مه ده خشه له رێگه ی ره زامه ندی خودا و له دهروونی خۆتدا دابنێ زۆرت به خشیوه، هه رچهنده زۆر راسته تو چاکه ت زۆره و، رێزی گه وه ره ییت دراوه به سه ر ئاده میزاددا و، تۆ له بهر ره زامه ندی خودا ئارام بگره له سه ر باری گرانی پێغمه رابه تی.

ته فسیری زمانکۆبی

سورہ تی ﴿نملودہ سیر﴾

جزمی ﴿ بیست و نۆهم ﴾

﴿فَإِذَا نَقَرَ فِي الثَّقُورِ فِدْلُكَ يَوْمَئِذٍ وَعَسِيرٌ عَلَى الْكَافِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ﴾ دووایی هدر کاتی له
 رۆزی دووایی دا فوو کرا به سورد، که شتیکه به ویدی شاخی گایه، یه کهم جار ئیسرافیل
 فووی پندا نه کات، دووایی نهو رۆژه سهخت و گرانه له سه ر بی یاهوه ران، ناسان نی یه
 له سه ریان. هدر چنده دووای تهنگانه خوشی پیدایه یه، به لام بو نهوان خوشی نابیری و
 نازاریان به ده وامه ههتا ههتایه.

ناوهرۆکی ئەو (١٠) ئایەتانی پێشەوه، لە وەژو هاتوو: کاتی پێغمەر ﷺ بەرانبەر بە مێژ و توانای ڕاوەستاو، لە هەمان کاتێک خواوەنی دارایی و چەك نەبوو، جگە ی باوەڕی بە تینی بە خودا بە نیازی پاکەوه هیچ شتی بە دەستەوه نەبوو لە گەڵ ئەوەی شەدا تووشی ئازاری زۆر بوو، بێ باوەڕان ژن و مەنل و بەندەکانی خۆیانان هان ئەدا درک و پەسیان لە ڕێگە ی پێغمەردا دا، ئەنا، زۆر جارێک پەسیان ئەڕێژا بە سەریا، بە جۆری ئازاریان ئەدا، یەکی لەوان مێژە کە ی داگرت و خستی بە ملی و ڕایکێشا بە توندی، بەوەی شەوه وازیان ئێنە هێنا سوپا و چەکیان ئامادە کرد لە دژی پێغمەر ﷺ لە گەڵ ئەو هەموو ئازارەدا ئارامی گرت لە بەر فەرمووێ خودا لە ئایەتی (٧) ی ئەم سورەتەدا فەرمانی پێداو.

له بیرمان نه چیخو خودا له نایه تی (۴) دا فرمانی بی دابوو به پاك و خاوتنی بهرگ و له شی،
 نهو پاك و خاوتنی به جینگه ی سهر بهرزی و پیشكه و تنه بو كومه لئی موسلمانان. به داخه وه ئیمه
 گرنگی ناده بین به پاكی لهش و بهرگ و دهر وون و، به پاكی ناو خانوو ریگه و كۆلان و
 جاده دی ناو گوند و شاره كاغان. زور جینگه ی شایانه خودا لهو نایه ته دا فرمانی داوه به
 راگرتنی پاك و خاوتنی. نه وه ته (بتمام) پروفیسوری ئینگلیزی زور ستایشی ئایینی پیروزی
 ئیسلامی کردوو له نامه كه ی خویا (أصول الشرائع) نه لئی به راستی پاك و خاوتنی راگرتن له
 ئایینی ئیسلامدا به زوری لهو شتانه به داوا له موسلمانان نه كا بۆلای بهرزبونه وه ی ره وشتی
 پاك و بهر و پیش نه رۆن نه گهر بهرده و امین له سهر نهو فرمانه ی پینان دراوه به خاوتنی راگرتن به
 چاكترین راگرتن.

ئەو ئايەتاندەي لە ئايەتەي (١١) وە دەست پێ ئەکەن لەو وە هاتوون: سەرۆکەکانی قورەیش ئەوانەیان کە دوژمنی سەرەسختی پێغمەدر بوون، چەند کەسێ بوون و لە هەموویان گەورەتر کە دژایەتی زۆری پێغمەریان ئەکرد بیریوون لە ئەبوجەهل. ئەبو لەهەب. ئەبو سوفیان. وەلیدی کوری موعیرە، لە ناو ئەوانەشدا وەلید لە هەموویان دارایی زۆرتر بوو، پلەو پایەي لە هەموویان بەرزتر بوو، باخ و بیستانی فراوانی لە مەککە و تایف هەبوو، بەرەمیان لە ھاوین و زستاندا کوتایی پێ ئەنەهات، چوارپێ و ئازاڵ و کارەکەر و دارایی و بەندەي ئەوەندە زۆربوون ئەنەهاتە ژمارە و، (١٠) کوری هەبوو لە لای دائەنیشتن، هەموویان خواوەنی پلەو

تہ فسیری زمنا کوئی

پایه‌بوون، پیوستیان به کاروان و گه‌پان نه‌بوو، بۆ په‌یدا کردنی ژیان و گوزه‌ران. نه‌و سه‌روکانه و نه‌وانه‌ی سه‌ربه‌وان بوون، ته‌نگه تاووبوون که نه‌یان یینی داواکاری‌یه‌که‌ی پیغه‌مه‌ر، وه‌رته‌گیری له ناو زۆر که‌س له عه‌ربه‌یه‌کان. ته‌ماشایان نه‌کرد کاتی حه‌ج کردن نزیکه و، پیغه‌مه‌ر کۆ نه‌بیته‌وه له گه‌ل نه‌و که‌سانه‌ی دین بۆ مه‌ککه، نایینی خۆی به‌وان رانه‌گه‌یه‌نی. بۆ نه‌و مه‌به‌سته سه‌روکه‌کانی قوره‌یش کۆبوونه‌وه. ده‌ستیان کرد به راوێژ و پیلان دارپشتن، چ شتی بکه‌ن له دژی پیغه‌مه‌ر ﴿ﷺ﴾. بۆ نه‌وه‌ی نایینه‌که‌ی پسوچ بکه‌نه‌وه، نه‌و که‌سانه‌ی دین بۆ مه‌ککه له پیغه‌مه‌ر وه‌ریان گیرن.

نه‌وه‌بوو یه‌کێ له‌و کۆره‌دا هه‌ل‌سا به‌سه‌ریچ ووتی: موحه‌مه‌د شایه‌ره، که‌سی تری دوو‌هه‌میان هه‌ستا ووتی پۆشه‌ویژه، سێ‌هه‌میان هه‌ل‌سا ووتی: شیته، چواره‌میان ووتی: درۆزنه، وه‌لید دانیشتبوو به‌ بێ‌گفتوگۆ کردن، به‌ وه‌لیدیان ووت: نه‌ی عه‌بدوشه‌مس: بۆ ده‌نگ ناکه‌ی؟ له‌ وولامیاندا ووتی: له‌ محه‌مه‌ده‌وه نه‌بیس‌م نامه‌یه نه‌خوێتی له‌ نامه‌ی ئاده‌میزاد و جنۆکه ناچیی، به‌ راستی پاراوی و شیرینی تیدا ده‌رته‌که‌وئ، نه‌وه‌ی راستی‌یی موحه‌مه‌د بۆر نادری، وه‌لید نه‌وانه‌ی ووتوو، دانیشتوان سه‌رگه‌ردانبوون و سه‌ریان سوورما و، ووتیان: وه‌لید له‌ نایینی با‌وباپیری خۆی وه‌رگه‌راوه.

قوره‌یشی‌یه‌کان به‌و بۆنه‌وه ووتیان: زۆر که‌س دوا‌ی نایینی موحه‌مه‌د نه‌که‌وئ، وه‌لید تووره‌ بوو، کۆره‌که‌ی به‌جی‌هیشته، دووایی قوره‌یشه‌کان خه‌فه‌تی زۆر دای‌گرتن، نه‌بوجه‌هلی برا‌ی ووتی: خه‌فه‌ت مه‌خۆن، من خۆم نه‌زانم پیاویکی خاوه‌ن فیزه و خۆی به‌ گه‌وره‌ دانه‌نی، من نه‌رۆم و نه‌ی گیرمه‌وه بۆلاتان، ئاماژه‌یشمان بۆ نه‌کا چ کارئ له‌ دژی موحه‌مه‌د ساز بدرئ. نه‌بو جه‌هل چو‌و بۆلای کۆشکی وه‌لید، به‌ خه‌فه‌ته‌وه دانیشت وه‌لید به‌ نه‌بوجه‌هلی ووت: بۆ خه‌فه‌تباری، نه‌بوجه‌هل ویستی هه‌ل‌یکیشی و هانی بدا و، ووتی: چۆن خه‌فه‌تبار نه‌م؟ نه‌وه‌یه قوره‌یشی‌یه‌کان. نه‌یانه‌وئ پاره و دارایت بۆ کۆبکه‌نه‌وه و نه‌لین: بۆیه تو نامه و به‌رنامه‌ی موحه‌مه‌د لا‌په‌سه‌نده، هه‌تا پله و پایه‌ت بداتی و، دارایی و خوا‌رده‌مه‌نیت ده‌ست بکه‌وئ و، دووایی وه‌لید رقی هه‌ل‌سا و، ووتی: من پیوستم به‌ دارایی و پله‌و پایه‌ی موحه‌مه‌د نی‌یه، که‌واته هه‌سته با‌بجین بۆلای کۆر و کۆبوونه‌وه‌ی قوره‌یشی‌یه‌کان، نه‌بو جه‌هل و وه‌لید چو‌ونه‌وه بۆلایان و نه‌وانیش زۆر خۆش‌حالبون، وه‌لید ووتی: نه‌ی هۆزی قوره‌یش ئیوه نه‌تانه‌وئ بلین: موحه‌مه‌د شیته، ئایا ئیوه موحه‌مه‌دتان به‌ ترسنۆک زانیوه و بینیه؟ ئیوه نه‌لین موحه‌مه‌د شاعیره، ئایا ئیوه بینیتانه موحه‌مه‌د جارئ له‌ جاران تاکه‌ شیعری دابئی؟ ئیوه نه‌لین موحه‌مه‌د درۆزنه، ئایا ئیوه هه‌رگیز موحه‌مه‌دتان بینیه درۆ بکات؟ ئیوه نه‌لین موحه‌مه‌د پۆشه‌ویژه، ئایا ئیوه موحه‌مه‌دتان بینیه پۆشه‌ویژه؟

دوایی هه موویان به تیکرایی ووتیان: خودا نه زانی نه وانه له موحه مده وه نه بیراون، دووایی ووتیان: نهی عهبدو شه مس، تو چ شتی دائه نئی نیمه بیکه دین له دژی موحه مده، وه لید به دریزی بیرى کرده وه له پیلانی بلاوی بکه نه وه له ناو عه ره به کاند، له پاشانا وه لید پرووی گرژ بوو روومه تی تیک چوو، ته ویلی لووچی تیکه وت، ووتی: نهی دانیشتروان، به بیرى من موحه مده د جادو گهره، نه وه ته ژن و میرد له یه که نه بچری و، باوک و کور له یه که نه ترازی، دووایی قوره یشی به کان هاواریان کرد و ووتیان: مدرحه بابی له تو نهی عهبدو شه مس، دانیشتروان به خوشی یه وه چوونه دهره وه، نه وه ی وه لید ووتبووی بلاویان کرده وه، نه یان ووت: موحه مده د جادو گهره، به و بونه وه پیغمه ر تووشی خه فتت بوو به هو ی نه و بوختانه وه نه وان هه لیان نه به ست، به خه فته وه چوویه وه بز جیگه ی خوی، خودای مه زن دلخوشی دایه وه و فهرموی:

ذَرْنِي وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا ﴿١١﴾ وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا ﴿١٢﴾ وَبَنِينَ شُهُودًا ﴿١٣﴾ وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّا إِنَّكَ كَانْتَ لَا تَلْمِزُنَا عَيْنِدَا ﴿١٦﴾ سَأَرْهُقُهُ صُعُودًا ﴿١٧﴾ إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قِيلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِن هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْثَرُ ﴿٢٤﴾ إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴿٢٥﴾ سَأَصْلِيهِ سَقَرًا ﴿٢٦﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾ لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾ لَوَاحَةٌ لِلْبَشَرِ ﴿٢٩﴾ عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾ وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا لِيَسْتَيَقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَتَزَادَ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَنِ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنِ يَشَاءُ وَمَا يَعْلَمُ جُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَى لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾

﴿ دَرْنِی وَمَنْ خَلَقْتُ وَحِيدًا وَجَعَلْتُ لَهُ مَالًا مَمْدُودًا وَبَيْنَ شُهُودًا وَمَهَّدْتُ لَهُ تَمْهِيدًا ﴾ تَوَاز
له من و کەسێ بهێنە من بە تەنھا بەبێ دارایی و منال و یاریدەر درووستم کردوو، دارایی زۆر
و چەند کورم داوویە، لە هەموو کۆر و کۆمەڵی ئامادەبوون لە لایی و، خۆی پێوە
هەڵنە کێشان و، دارایی و پلەو پایەیان تەمەنی درێژ و گۆزەرائی خوشم بۆ راخستبوو بە جوژی
راخستنی ژمارە ی دارایی خۆی نەئەزانی.

﴿ ثُمَّ يَطْمَعُ أَنْ أَزِيدَ كَلَّا إِنَّهُ كَانَ لِآيَاتِنَا عَنِيدًا سَأَرْهَقُهُ صَغُودًا ﴾ له پاشانا ئەو کەسە بە ئومیدی
ئەوێهە من دارایی و پلەو پایە ی زۆرتر لەوێ داومەتی بۆ زۆرتر بکەم، من بۆی زۆر ناکەم و
ئەو کارە ی لە گەڵ ناکەم، دووایی سامانی وەلید نەختە نەختە کەم بوویەو و کۆرەکانی بۆ نەما
هەتا خۆی لە ناچوو. بە راستی ئەو کەسە دوژمنی تۆیە و، برۆی بە ئایەتەکانی نامە ی ئێمە
نێیە، دووایی من ئەو کەسە بە سزایەکی سەخت دانەپۆشم و بەوێ ئەچێژم باریکی گران و
ناهەمووار لە روژی دووایدا. زانایان ئەلێن: (صَغُودًا) کیونکە لە دۆزەخدا.

﴿ إِنَّهُ فَكَرَ وَقَدَّرَ فَقَتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ثُمَّ قُتِلَ كَيْفَ قَدَّرَ ﴾ بە راستی ئەو کەسە بیرێ نەکردووە لە
دەروونی خۆیا و، دیاری و ئامادە بکە کارێ لە دژی موحەممەد و بلاوی بکەنەو بە ناو
دانیشتواندا، دووایی بێ بەش بێ لە میهرەبانی خودا چون بیریکی خرابی کردووە بەرانبەر بە
موحەممەد بکری، لە پاشانا بێ بەشی لە بەزەیی خودا چ بیریکی خرابی ئامادە کردبوو لە دژی
موحەممەد.

﴿ ثُمَّ نَظَرَ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ثُمَّ أَدْبَرَ وَاسْتَكْبَرَ ﴾ له پاشانا ئەو کەسە تەماشای دانیشتوانی
بێ باوەرائی کۆرەبیشیەکانی کرد، هەتا بۆی دەرکەوێ تا چ ئەندازە ی ئامادەن بۆ پوچ
کردنەوێ قورئان. لە پاشانا رووی خۆی گرژکرد و، وەك کەسێ بیر لە شتی بکاتەو، زۆرتر
رووی خۆی تێکدا، لە پاشانا وازی لە راستی و باوەر هێنان هێنا، خۆی بە گەورە دانا لە ئاستی
باوەر هێنان.

﴿ فَقَالَ إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ يُؤْتَرُ إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴾ دووایی ئەو کەسە ووتی: ئەو شتە ی
موحەممەد ئەلێن هیچ شتی نییە مەگەر جادوویەکی گێراوێهەو موحەممەد فیری بوو لە جگە ی
خۆیەو، هیچ شتی نییە مەگەر گفتوگۆی ئادەمیزاد بۆ خۆی هەلبێزاردوو، جادووگەران فیری
ئەویان کردوو.

﴿ سَأُصْلِيهِ سَقَرَ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَقَرُ لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ لَوَاحَةً لِّلْبَشَرِ عَلَيْهَا تِسْعَةَ عَشَرَ ﴾ له
روژژی دووایدا من ئەو کەسە ئەخەمە دۆزەخ و، چ شتیکی سەرسوڕنەرە بە تۆی رایگەینێ
سەقەر چ شتیکی؟ هیچ شتی بە جی نایەلێ بکەوێتە ناوی و واز لە هیچ شتی نایەری هەتا لە
ناوی نەبا، ناگری ئەو دۆزەخە پیسی ئەو کەسە رەش ئەکاتەو و، ئەیسوتینی، بەسەر دۆزەخەو

دانراوه نوزده فریشته، یا نوزده تاقم، کاروباری دۆزهخ ئهبدن به رپوه، بی فهرمانی خودا ناکهن، بهزه بی یان به کهسا نایهتهوه.

﴿وَمَا جَعَلْنَا أَصْحَابَ النَّارِ إِلَّا مَلَائِكَةً﴾ وه ئیمه نهمان کردووه به پاسهوان و یاری ناگری دۆزهخ جگهی فریشتهکان و، له رهگهزی نادهمیزاد نین، هیچ شتی توانای بهسهریانانیه جگهی خودا به تهنها، ئهو فریشتانه توند و تیزن، به زهییان به کهسا نایهتهوه، دوست و خزمی کهس نین.

پرسیار: مهبدست له باسی ژمارهی پاسهوانانی دۆزهخ بهو ئهندهزهیه چ شتیکه که بووته جینگهی گالتهی بی باوهپان و، کردنهوهی دهرگای له ریگه لادانی بی باوهپان؟ وهلام: ﴿وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا﴾ وه ئیمه ژمارهی ئهو فریشتانهمان دانسهناوه به نوزده کهسیا به نوزده تاقم بو هیچ مهبدستی مهگهر بو تاقی کردنهوهی کهسانیکی ئهوتو باوهپان نههیناوه، دهرکهوئی بو دانیشتوان که بی باوهپان گالته به کهمی ئهو ژمارهیه ئهکدن و، گالته به قورئان و به موحهمده ئهکدن. ئهوهبوو کاتی ئهو نایهته هاته خوارهوه، ئهبر جههل به قورپهیشی بهکانی ووت: دایکتنان بو ئیوه نهمیئی و بوئان بگرین بیستومه کوری ئهبوکهشه، یانی موحهمده، ههوالی داوه به ئیوه که پاسهوانانی دۆزهخ نوزده نهفهرن. ئیوه بهم ژماره زۆرهوه، بهم پالتهوانی یهوه ههتانه، ناتوان ده کهستان ههلمهتی یان بهدنی و ئهو فریشتانه پهک بجن، دووایی ئهبولتههوهی کوری کهلده ووتی: (۱۰) کهسیان بهلای راستمهوه و، نو کهسیان بهلای چهیم ئهگرم و ئیو بجن بو بهههشت.

﴿لَيْسَتِيقِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ﴾ ئهو ژمارهیه لهبههر ئهوهیه کهسانیکی ئهوتو نامهیان پی بهخسراوه باوهپری بیگومان پهیدا بکدن به پیغمههرایهتی موحهمده و به راستی قورئان کاتی بوپان دهرکهوت، نامهکانی ئهوان بهو جوهریه قورئان ئهیلی:

﴿وَيَزِدَادُ الَّذِينَ آمَنُوا إِيمَانًا وَلَا يَرْتَابَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ وَالْمُؤْمِنُونَ﴾ وه بو ئهوهیش کهسانیکی ئهوتو باوهپان هیناوه، باوهپهینانیان زور تربیی و، کهسانیکی ئهوتو نامهیان پی بهخسراوه، وهک عهبدو لای کوری سهلام و هاوړیکانی و، باوهپداران گومانیان نهمیئی به راستی قورئان.

﴿وَلِيَقُولَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ وَالْكَافِرُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا﴾ وه لهبههر ئهوهیش کهسانیکی ئهوتو نهخوئی و دووړویی له دلایانه و، بی باوهپان بلین: خودا مهبدستی بهو وینه چ شتیکه ئهلی: پاسهوانی دۆزهخ نوزده نهفهرن؟

﴿كَذَلِكَ يُضِلُّ اللَّهُ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي مَن يَشَاءُ﴾ هدر بهو جوهری تاقمی له ریگهی راست لایانداه له بارهی ژمارهی نوزده نهفهر و، تاقمی تر باوهپان هیناوه، هدر بهو جوهره خودا له ریگهی راست لانهدا ههر کهسی نارهزوی بکا و، ریگهی راست شارهزای کهسی ئهکا نارهزوی بهفهرموی.

﴿وَمَا يَعْلَمْ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ وَمَا هِيَ إِلَّا ذِكْرَى لِلْبَشَرِ﴾ وه به ئەندازەى سوپای پەروەدگارى تۆ نازانى مەگەر هەر پەروەدگار، سوپای پەروەدگارى تۆ هەر به تەنها بریتى نى یە لە نۆزده نەهەر لە پاسەوانانى دۆزەخ و جگەى پاسەوانان. بە لکو هەموو بوونە وەرەن فەرمانبەردارى ئەون، بە گیاندارانى کۆی و جێ و جانە وەر و بالەندە و با و بوومەلەرزە و لافاو و جگەى ئەوانیش و، دۆزەخ و باسکردنى دۆزەخ، بۆ ئەوەیە ئامۆژگارى ئادەمیزادى پێى بکری و، بە دۆزەخ بیانتر سیتی، بۆ ئەوە تەمى وەر بگرن.

ۛۛۛ

وَالْقَمَرِ ٣٦) وَاتَّيْلَ إِذَا أَذْبَرَ ٣٧) وَالصُّبْحَ إِذَا أَشْفَرَ ٣٨) إِنَّهَا لِأَحَدَى
الْكُبَرَى ٣٩) نَذِيرًا لِلْبَشَرِ ٤٠) لِمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَتَقَدَّمَ أَوْ يَتَأَخَّرَ ٤١) كُلُّ
نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ ٤٢) إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ٤٣) فِي جَنَّاتٍ يَسَاءَلُونَ
عَنِ الْمُجْرِمِينَ ٤٤) مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ ٤٥) قَالُوا لَمْ نَكُ مِنْ
الْمُصَلِّينَ ٤٦) وَلَمْ نَكُ نَطْعِمُ الْمِسْكِينَ ٤٧) وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ
الْخَالِصِينَ ٤٨) وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ ٤٩) حَتَّى أَتَانَا الْيَقِينُ ٥٠)
فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفِيعَةُ الشَّفِيعِينَ ٥١) فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكَرَةِ مُعْرِضِينَ
٥٢) كَانَتْهُمْ حُمْرُ مُسْتَنْفِرَةٍ ٥٣) فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ ٥٤) بَلْ يَرِيدُ
كُلُّ أَمْرٍ مِنْهُمْ أَنْ يُوَفَّى صُحُفًا مُنْشَرَةً ٥٥) كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ
الْآخِرَةَ ٥٦) كَلَّا إِنَّهُ تَذْكِرَةٌ ٥٧) فَمَنْ شَاءَ ذَكِّرْهُ ٥٨)
وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ الْقُوَى وَأَهْلُ الْخَفِيرَةِ ٥٩)

﴿كُلًّا وَالْقَمَرَ وَاللَّيْلَ إِذَا أَدْبَرَ وَالصُّبْحَ إِذَا أَسْفَرَ إِنَّهَا لَأِخْدَى الْكَبِيرِ﴾ زور رسته بی باو و ران ناموزگاری و هرنارگرن و بیر ناکه نه وه، به گومانی نه وان نابیی بتوان به سدر پاشه وانانی دوزه خدا سه ربکه ون، سویند نه خوم به مانگ و به سودی زوری و، به شهو نه روا و کاتی نه روا و تاریکی نامیتی و به بهدانی کاتی هلدیی رووناکی پهخش نه کاته وه. به راستی دوزه خ به کیکه له گه وره ترین به لا و سزا.

﴿لَذِيْرًا لِّمُبَشِّرٍ لِّمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ اَنْ يَّقْدَمَ اَوْ يَتَاَخَّرَ﴾ ناگرى دۆزه ترسيته ره له بۆ ئادهمیزاد، له بۆ كهسى له ئيوه نارهزوى ههين كه بهرهبيش بپوا بۆلاى چاكه و، وهگرى بۆخوى، يا بۆ كهسى دوواى بكهوى له چاكه و، بهره و خراپه كردن بسپوا، خۆتان سهربهستق و ئازادن له ههلبژاردنى چاكه و خراپه.

﴿كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِيْنَةٌ اِلَّا اَصْحَابَ الْيَمِيْنِ فِيْ جَنّٰتٍ﴾ هه‌موو كه‌سێ له گه‌ره‌وه‌ی شتیكا كرده‌وه‌تی گیراو به فرمائی خودا و گیرۆده‌ی كرده‌وه‌ی خۆیه‌تی مه‌گه‌ر ئه‌و كه‌سه نامدی كرده‌وه‌ی دراوه به ده‌ستی راستانه‌وه، به نیازی پاكه‌وه باوه‌ریان هی‌ناوه و، كرده‌وه‌ی چاكیان كرده‌وه، ئه‌و كه‌سانه به‌ره‌لانه‌كړین و له به‌هه‌شتان.

﴿يَتَسَاءَلُونَ عَنِ الْمُجْرِمِينَ مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمِ الْمَسْكِينِ﴾^۱ نهو كه سانهی له بههشتان ههندیکیان پرسیار له ههندی تریان نه کهن له باره ی نهو تاوانبارانه له جیهاندا ئیتمه نهو په پری ئازارمان نه چیشت به دهستیانه وه، له چ جیگه یه کن؟ خودا نه فهرموی له دۆزه خدان، به تاوانباران نه بیژری: چ شتی ئیوه ی خسته ناو دۆزه خ؟ تاوانباران به خهفته وه نه ئین: ئیتمه له جیهاندا نوێژمان نه نه کرد، ههتا نوێژ ئیتمه بگێریته وه له خراپه و، خوارده مه نیمان نه نه به خشی به ههژاران.

﴿وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ الْخَائِضِينَ وَكُنَّا نُكَذِّبُ بَيُّومَ الدِّينِ حَتَّىٰ آتَانَا الْيَقِينَ﴾ وه ئيمه تى كه لاوى ئهوانه مان ئه كرد خاوهنى كارى پوچ بوون، هاوبه شيمان ئه كردن له درۆ و بوختاندا و، رۆژى پاداشتمان به درۆ ئه خسته وه و، پر ومان به بوونى نه بوو، ههتا مردن هات بۆلاى ئيمه و مردين، گومانمان له هاتنى ئه و رۆژه نه ما.

﴿فَمَا تَنْفَعُهُمْ شَفَاعَةُ الشَّافِعِينَ﴾ دوایى سود نابه خشی بدو تاو نابارانه پارانوهی پیاوچاکان له پیغمه ران و جگهی پیغمه ران، چونکه پارانوهی ندوان تاییه ته بو باوهرداران.

﴿فَمَا لَهُمْ عَنِ التَّذْكِرَةِ مُعْرِضِينَ كَأَنَّهُمْ حُمُرٌ مُسْتَفِرَّةٌ فَرَّتْ مِنْ قَسْوَرَةٍ﴾ دروایی چ شتیکه بو
 ئهو تاوانبارانه وازیان هیئاه له ئامۆژگاری کردن و رائه کهن له دهستی، ئهو تاوانبارانه وئیهی
 کهری کیئوبن، رابهکن له دهستی شیر و راوچی.

﴿بَلْ يُرِيدُ كُلُّ امْرِئٍ مِنْهُمْ أَنْ يُؤْتَى صُحُفًا مُنشَرَةً﴾ به لکو هه موو یه کی له تاوانباران
 ئه یانه وئ نامیه کی گراوه ی نه پیچراوه یان بدریتی و خو یان چاویان پی بکه وئ و بو یان
 بخوئیریته وه. ئه و ئایه ته له وه هاتووه، قوریه یی یه کان ئه یان ووت به پیغمه ره کانی ئیمه کاتی
 باوه رت پی ئه هئین، بو هدر یه که له ئیمه نامیه بیته خواره وه بلی: بو فلان که سی فلان که س،
 تو باوه به موحه مه د بهینه.

﴿كَلَّا بَلْ لَا يَخَافُونَ الْآخِرَةَ كَلَّا إِنَّهُ تَذَكِّرَةٌ لِّمَنْ شَاءَ ذِكْرَةٌ﴾ بێگومان ئەو جوۆره نامانە نایەن بۆلای ئەوان. بەلکو بۆیە ئەوان داوای ئەو جوۆره نامانە ئەکەن لە پوۆزی دووایی ناترسن، بێگومان بە راستی قورئان ئامۆژگاری خودایە بۆلای بەندەکانی خۆی، دووایی ھەرکەسی ئارەزووی ھەبە باسی بکا و سوودی لی وەرگری بە فرمانەکانی و بە ئامۆژگاری بەکانی، قورئان گفتوگۆی جادوگەر و شاھەرنی یە.

﴿وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ هُوَ أَهْلُ التَّقْوَى وَأَهْلُ الْمَغْفِرَةِ﴾ وە تاوانباران باس لە قورئان ناکەن و ئامۆژگاری وەرناگرن مەگەر خودا ئارەزووی ئامۆژگاری وەرگرتن بکا، ھەر خودا شایستەیی ئەو یە بەندەکانی خۆی بیاریزی لە سزا و، ھەر خودا خواھنی لی خوشبوونە لە بەندەکانی خۆی.

پرسیار: خودای مەزن فەرمووی: ﴿فَمَنْ شَاءَ ذِكْرَةٌ﴾ ئەو یش ئەو یە ئەگەینێ ئادەمیزاد سەر بەستە، جاری دوو ھەم ئەفەرموی: ﴿وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ﴾ ئەمەیش وا ئەگەینێ ئادەمیزاد سەر بەست نی یە؟

وەلام: جاری یە کەم مەبەست ئەو یە: خودا واز لە ئادەمیزاد ئەھێتی و، خۆی سەر بەستە بۆ باوەر ھێنان و باوەر ئەھێتان. مەبەست لە جاری دوو ھەم ئەو یە ئەگەر خودا وویستی ئادەمیزاد یەکیکیان بکا ئەبێ بکری.

﴿ سوره تی نه لقیامه ﴾

له مه ککه هاتوووته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۴۰) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ ۖ وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ۖ أَيَحْسَبُ
الْإِنْسَانُ أَنْ يَجْمَعَ عِظَامَهُ ۖ بَلَىٰ قَدَرِينٌ عَلَىٰ أَنْ تُسَوَّىٰ بَنَاتُهُ ۖ بَلَىٰ
يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجَرَأَمَامَهُ ۖ يَسْتَلْ أَيَّانَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ۖ فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ
ۖ وَخَسَفَ الْقَمَرُ ۖ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ ۖ يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ
أَيْنَ الْمَفْرُجُ ۖ كَلَّا لَا وَزَرَ ۖ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ ۖ يُدْعَوُا الْإِنْسَانُ
يَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ ۖ بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ ۖ وَلَوْ أَلْقَىٰ
مَعَادِيرُهُ ۖ لَا تُحْزِنُكَ بِهِ ۖ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ ۖ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ
وَقَرَأَهُ ۖ فَإِذَا قَرَأَهُ فَأَنبَحَ قُرْءَانُهُ ۖ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ ۖ

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

﴿ لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَامَةِ وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ ﴾ من به راستی سویند ئه خوّم به رۆژی دووایی، به رۆژی ئاده میزاده کان له گۆره کانیان دینه ده ری و، سویند ئه خوّم به و که سه ی سه رزه نشتی خو ی ئه کا له سه ر ئه و گونا هانه ی کردوو یه تی و، له سه ر ئه وه ی که مه تر خه می کردوه له به رستی خودا دا و، هه ست به په شیمان بوونه وه ئه کا و، خه فدت ئه خوات له سه ر ته مه لئ ی خو ی بۆ نه کردنی چاکه ی زۆر.

زۆریه ی هه ره زۆری زانایان بی تی (لا) له رسته ی ﴿ لَا أُقْسِمُ ﴾ له هه ردوو نایه ته که دا به زیاده ئه ژمیر و، هه ترا وه بۆ په ته و کردنی سوینده که، هه ندئ له زانایان ئه لئین: بی تی (لا) بۆ نه فی ه و زیاد نیه، چونکه ئه و مه ده ستانه، ئه وه نه ده ئاشکران بیوستی یان به سویند خو اردن نی یه، هه ندئ تر له زانایان ئه لئین: بی تی (لا) له نایه تی یه که مه دا زیاده، له نایه تی دووه مه دا بۆ نه فی یه، چونکه نه فی سی وا هه ده باوه ری به خودا نی یه. که واته شایسته ی ئه وه نی یه سویندی بۆ بخو ری.

ته فسی ری زما کو بی

بەھەرچۆرى ئىچى، وولامى سۆيىدەكان ناۋى نەبراۋە، ياننى بە راستى من سۆيىد ئەخۆم: بە
 رۆژى دوۋاىيى و، بەھ كەسەى لۆمەى خۆى ئەكا، ئىۋە دۋاى مردنغان زىندۋو ئەكرىئەۋە لە
 رۆژى دوۋايدا.

﴿يُخَسِّبُ الْإِنْسَانُ أَلَّنْ نَجْمَعُ عِظَامَهُ﴾ بَلَىٰ قَادِرِينَ عَلَىٰ أَنْ نُسَوِّيَ بَنَانَهُ ﴿﴾
 بئراوه! گومان نهيا ئيمه ئيسكه كاني كو ناكهينهوه، دوواي رزان و پارچه پارچه بوونيان؟ بهلئ:
 ئيمه نهو ئيسكانه كو نه كهينهوه، توانامان به سهر يا هديه كه ئيمه كو بكهينهوه په نجه كاني، به
 هه موو ئيسك و ده ماره بچوو كه كاني په نجه كانيهوه. هدر يه كه يان له جينگه ي خويانا دابينهوه،
 نه بئ بزائري ئيسكي په نجه ي ههردوو دهست ژماره يان (۳۰) ئيسكه و، ژماره ي ئيسكي ههردوو
 پي (۲۸) ئيسكن.

باسکردنی پهنجه کانی به تاییه تی له ناو هه موو نه ندانه کانی ئاده میزاددا، ئاماژه بو ئه وه که نیشانه ی پهنجه کانی هه موو که سی له ئاده میزاد، له درووست بو نیه نه وه هه تا مردنیان له یه که جیاوازن له گه ل یه که تی، چال و چو لی هی لی پهنجه کان له یه که تی ناچن، بو یه بو هه ندی کاری پیویست وینه ی پهنجه کان نه گرن. ههروه ها سوودی پهنجه کان نایه نه ژماره، وه که نووسین و راکی شان وه رگرتن و شتی تر.

﴿بَلْ يُرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ يَسْأَلُ أَيَّانَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ بەلکو ئادەمیزادی تاوانبار ئەیهوی درێژەیدا بە گوناھ و تاوانی خۆی هەتا کۆتایی تەمەنی، خراپە پێش خۆی ئەخا و پەشیمان بوونەوه دووا ئەخا، بۆیە ئەپرسی چ کاتی ڕۆژی دووایی پەیدا ئەبێ. ھۆی ھاتنە خوارەوھێ ئەو نایەتە ئەوھبوو: (عەدی کوری ڕەبیعە) لای پیغممەر دانیشتبو بە پیغممەری ووت باسی: ڕۆژی دووایم بۆ بکە، پیغممەر (ﷺ) باسی ھاتنی ڕۆژی دووایی بۆ کرد، عەدی ووتی: سویندم بە خودا ئەگەر بە چاوی خۆم ببینم بڕوای بێ ناکەم، چۆن ئەگونجی ئەم ئیسکانە کۆ بکریئەو؟.

﴿فَإِذَا بَرِقَ الْبَصَرُ وَخَسَفَ الْقَمَرُ وَجُمِعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ يَقُولُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَلَمْ يَكُنْ لَكُمْ رَحْمَةٌ﴾
 دوایى خودا وولامى ئەو پیاوه تاوانبارە ئەداتەوه و ئەفەرموی: کاتى چاوتىك چوو و
 سەرگەردان بوو هیچ شتىكى نەبینى و، مانگ پروناكى نەما و، خۆر و مانگ دایان لە یەكترى
 و جیهان کاول بوو، پەپره و دەستورى نەما. ئەدەمیزاد ئەو رۆژه ئەلى: لە چ رینگەیه كەوه
 راگردن پەیدا ئەبى؟ ئەم رۆژه زۆر ترسناكه.

﴿كَلَّا لَا وَزَرَ إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ يَنْبَأُ الْإِنْسَانَ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ﴾ هیچ په ناگا و رینگى هه لهاتن نى، لهو رۆژده دا هه ر بۆلای پدرو ده گارى تۆ جى گى گه رانه وه و په نا هه ده، بۆلای به هه شت يا بۆلای دۆزه خ په ناى تر نى، لهو رۆژده دا هه وائ ئه درى به ئاده ميزاد به شتى له پيشا کردوويه تى له کارى چاڅ و خراپ و، به شتى وازى ليهيتاوه لهو شتانهى پتريست کرابوون له سه رى.

﴿بَلِ الْإِنْسَانُ عَلَىٰ نَفْسِهِ بَصِيرَةٌ وَلَوْ أَلْقَىٰ مَعَاذِيرَهُ﴾ بەلکۆ بە راستی ئادەمیزاد ئاگادارە و ئەزانێ بە شتی کردوویدەتی و بە شتی نەدی کردوو، پێویستی بەوەنی یە کەس هەوایی پێیدا بەو شتانه، هەرچەندە چەندین پڕوویانوو بۆ خۆی بێتێتەو. ئەندامەکانی هەموویان شایەت ئەدەن لەسەر کردارەکانی.

بیتەمەر ﴿عَلَّمَ﴾ لەسەر هاتنی سروش بۆلای لە سەرەتاو، بەهۆی جبرەئیلەو، زۆری پەلە نەکرد بۆ وەرگرتنی پەيام و سروش و لەبەرکردنی دەم و زمانی خۆی ئەخستە پەلە بۆ وەرگرتنی، نەوێک شتیکی لەکیس بچێ، خودای خاوەن میهرەبان ووتی:

﴿لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتُفْجِلَ بِهِ إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ﴾ تۆ بۆ خویندنی قورئان زمانت مەجوولێت؛ لەبەر ئەوێ پەلە بکە بۆ لەبەرکردنی قورئان و، دووپات بکەیتەو شتی جبرەئیل نەهینی بۆلای تۆ، لە ترسی ئەوێ هەندیکت بۆ لەبەر نەکرێ. بە راستی لەسەر ئێمەیه کۆکردنەوێ ئەو قورئانە لە دلی تۆدا و، دانانی خویندنی قورئان لەسەر زمانی تۆدا.

﴿فَإِذَا قَرَأَهُ فَأَنشَأْهُ قُرْآنَهُ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا بَيَانَهُ﴾ دوایی کاتی ئێمە بەهۆی زمانی جبرەئیلەو قورئانمان خویندەوێ بەسەر تۆدا و، کۆتایی پێهات، دوایی تۆ دەست بکە بە خویندەوێ قورئان و، مەترسە ئەو قورئانەت لە بیر ناچیتەو، لە پاشانا لەسەر ئێمەیه پوونکردنەوێ مانا و فرمان و مەبەستەکانی.

كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ ﴿٤٠﴾ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ ﴿٤١﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاصِرَةٌ ﴿٤٢﴾
إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٤٣﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ بَاسِرَةٌ ﴿٤٤﴾ تَظُنُّ أَنْ يُفْعَلَ بِهَا فَاقِرَةٌ ﴿٤٥﴾
كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ التَّرَاقِيَ ﴿٤٦﴾ وَقِيلَ لَهَا رَاقٍ ﴿٤٧﴾ وَظَنَّ أَنْهُ الْفِرَاقُ ﴿٤٨﴾ وَالْفَتَىٰ
السَّاقِ بِالسَّاقِ ﴿٤٩﴾ إِلَىٰ رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ ﴿٥٠﴾ فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَٰ
﴿٥١﴾ وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ ﴿٥٢﴾ ثُمَّ ذَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَتَمَطَّىٰ ﴿٥٣﴾ أَوَلَمْ لَكَ
فَأُولَىٰ ﴿٥٤﴾ ثُمَّ أُولَٰئِكَ فَأُولَىٰ ﴿٥٥﴾ أَيْحَسِبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ﴿٥٦﴾
أَلَمْ يَكُنْ نَاطِقًا مِّنْ مَّيْمَنِ يَمِينٍ ﴿٥٧﴾ ثُمَّ كَانَ عِلْقَةً فَنَاطِقَ فَنَسَوَىٰ ﴿٥٨﴾ فَعَجَلَ مِنْهُ
الرَّوْحَيْنِ الذَّكْرَ وَالْأُنثَىٰ ﴿٥٩﴾ أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَدَرٍ عَلَىٰ أَنْ يُحْيِيَ الْتَوْنِ ﴿٦٠﴾

﴿كَلَّا بَلْ تُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَتَذَرُونَ الْآخِرَةَ﴾ زۆر راستە ئێو ئادەمیزاد جیهانی براوەتان خوێش ئەوێ و، کار بۆ ئارەزووی جیهان ئەکەن و، واز لە دواڕۆژی نەبراوێ دێن و، ئێشی بۆ ناکەن کە سوودی تێدا یە بۆ خۆتان.

﴿وَجُودَ يَوْمِيذٍ نَاضِرَةٍ إِلَى رَبِّهَا نَاطِرَةٍ﴾ له رۆژی دووایدا چهن ږوومەتی ههن جوان و نه‌رم و خۆشحال، ته‌ماشای په‌روه‌دگاری خۆیان نه‌که‌ن به‌ چاوی سه‌ر، به‌ی دانانی ماوه‌یه‌ بۆ نه‌و ته‌ماشایه‌ و به‌ی چۆنیه‌تی و دیاری کردنی لایه‌ک، نه‌و که‌سانه‌ بریتین له‌ پیغه‌مه‌ران و پیاوچا‌کان و دۆستانی خودا و باوه‌رداران.

هەندى لە زانایان ئەلێن: خودا لە هەردوو جیهاندا بە چاوی سەر نابینرێ، ووشەى
 ﴿نَظَرٌ﴾ بەلای ئەوانەوه بە مانا چاوه‌پوانکردنى فرمان و پاداشتى پەروەدگارن و، وولامى ئەو
 زانایانەیان داوەتەوه بەوهى که مادهى ﴿نَظَرٌ﴾ لە گەڤ پیتی ﴿إِلَی﴾دا بە مانا تەماشاکردنە، بە
 پى پیتی ﴿إِلَی﴾ بە مانا چاوه‌پوان کردنە ﴿نَظَرَ إِلَى شَيْءٍ﴾ ﴿نَظَرٌ شَيْئاً﴾ زۆر جیاوازن، هەروەها
 بىنبى خودا شتىکى گونجاوه بە گوێرهى ئەقڵ و خراپەیه‌ پوونادا، بەبى ديارى کردنى ماوه لە
 نێوان تەماشاکەرەن و خودای مەزنەدا.

﴿وَوُجُوهُ يَوْمَئِذٍ بِأَسِرَةٍ تَتَنُّ أَنْ يَفْعَلَ بِهَا قَاقِرَةٌ﴾ وه چەندین روومەت هەن لە پۆزی دووایدا
پەشە و گرژ ھەلگەراو ھە و خەفەتبار، گومان ئەبەن کە ئەکرێ لە گەڵ ئەوان کاریکی نالەباری
وا پشتیان بشکێنێ، ئەو کەسانە بریتین لە بێ باوەران و دوژمنانی خودای مەزن.

﴿كَلَّا إِذَا بَلَغَتِ النَّوَاصِي وَقِيلَ مَنْ رَاقٍ وَظَنَّ أَنَّهُ الْفِرَاقُ﴾ راست و بیگومانه: نهی تاوانبار: تو
وازله تاوان و جیهانی کم دهرام بهینه، بیر له و له و مردنه بکهره وه و که خویشی و ثاوات
نه کوژی، کاتی گیان نه گاته قورگ و نزیکه له لهش دهرچی و، نه و کاته له دوی دهسه لآت
نهمان له لایدن خیزانه که تانه وه نه بیژی، نایا نوشته نویسی نه نوشته یه کی بۆ بنووسن یا یزیشکی
نیه دهرمانیکی بداتی، بروای بیگومان په یدا نه کا، به راستی له جیهان جوئی نه بیته وه و، نوشته
و دهرمان سودی به تو نابه خشن.

﴿وَأَلْقَتْ السَّاقُ بِالسَّاقِ إِلَى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمَسَاقُ﴾ وەرانیکی ئەو کەسەى لە گیاندا نایە ئەلکى بە رانەکەى تریه وه و، توانای جولاندنیانی نییه لەبەر سهختی ئەو کاته و دەردی گرانى، ئەو کەسه لەو رۆژه دا رهوانه ی لای فهرمانی پهروه دگاری تو نه کړی، یا بۆلای بههشت یا بۆلای دۆزه خ.

﴿فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى ثُمَّ دَهَبَ إِلَىٰ أَهْلِهِ يَمِطُ﴾ دووایی نهو تاوانباره پروای به پیغمدر و به قورئان نههیناوه و، زه کاتی دارایی خوئی نهداوه، نویژی نهکرد و، بهلام قورئان و پیغمدری به دروخستوونهدهو و، وازی له باوهپهینان نههیناوه، له پاشانا نهرویشتهوه بولای خیزانهکی به فیز و به دهمارهوه و، خوئی به گهوره نهزانی.

﴿اَوَّلٰی لَكَ فَاَوَّلٰی ثُمَّ اَوَّلٰی لَكَ فَاَوَّلٰی﴾ ھاوار و نھمان بۆ تۆ ئەی تاوانبار، دووایی ھاوار بۆ تۆ، لە پاشانا ھاوار و سزای سەخت بۆ تۆ، دووایی ھاوار و نھمان بۆ تۆ، چونکە باوەڕت بە زیندوو بوونەوه نەبوو.

﴿إِيخْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى﴾ نایا ئاده میزاد گومانی وایه که وازی لی نه هتیری به بی نه وهی داوای کردنی هیچ کاریکی لی بکری و، زیندوو ناکریته وه و، پاداشتی کاره کانی وه رناگری.

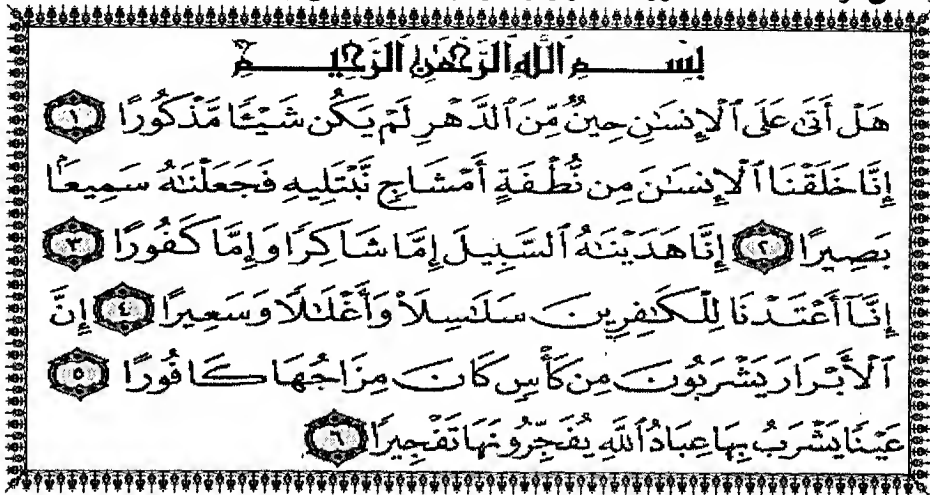
﴿الَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى ثُمَّ كَانَ عَلَقَةً فَخَلَقَ فَسَوَّى﴾ نایا ئه و ئاده میزاده دلزیی ناوی بیژلیکراوه نه بووه له تروی پیاویکه ئه ریژرایه ناو مندالدانی ژنیکه وه، له پاشانا بووه به پارچه به خوینی رهق، دووایی دروستی کرده، دواتر کردوویه تی به ئاده میزادیکی ریک و پیک و نه دنامه کانی شیای یه کتری بوون.

﴿فَجَعَلَ مِنْهُ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى﴾ دووایی خودا له و ئاده میزاده دوو تا قم مندال، نیر و می دروست کردووه.

﴿أَلَيْسَ ذَلِكَ بِقَادِرٍ عَلَى أَنْ يُخَيِّبَ الْمَوْتَى﴾ نایا ئه و که سهی ئه و ئاده میزاده ی به و جورانه دروست کردووه توانای نی به که مردووان زیدوو بکاته وه؟ بیگومان توانای هیه و، ئاسانه لای ئه و.

﴿سوره تی ئەلئینسان﴾

لە مەككە هاتوووە خوارەو. هەندئ لە زانیان ئەلئین جگە ﴿وَلَا تُطِغْ مِنْهُمْ آثِمًا أَوْ كَفُورًا﴾ كە لە مەككە هاتوووە خوارەو، ئەوە كانی تری لە مەدینە هاتوووە خوارەو. هەندئ لە زانیان ئەلئین: لە ئایەتی (۳۳) هەتا كۆتایی سوره كە لە مەككە هاتوووە خوارەو، ئەوە كانی تری لە مەدینە هاتوووە خوارەو. ژمارە ی ئایەتە كانی (۳۱) ئایەتن.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

بە ناوی خۆی بەخشندە ی میهرەبان

خودای مەزن لە زۆر جیگە ی قورئاندا ڕوونی کردووەتەو کە ئادەمیزادی چۆن درووست کردوو، هەر لە یەكەم جارە و کە دڵۆبی ئاو بوو و، باسی بەسەرھاتی ئادەمیزادی کردوو، دووای لە دایکبوونی هەتا ڕۆژی دووایی و زیندووبوونەوی و، چوونی بۆ بەهەشت یا بۆلای دۆزەخ، لەم سورەتەدا باسی ئەو ئەفرموی، ئادەمیزاد بەر لەوێ پیدابووێ چۆن بوو، چ شتی بوو؟ هەتا ئەو کاتە ی بوو بە دڵۆبی ئاو. دوا ی ئەویش بەرەبەرە چ شتیکی لی پیدای ئەبێ و چی بەسەردی و ئەفرموی:

﴿هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينَ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكُورًا﴾ بە راستی ڕابردوو بەسەر ئادەمدا چەند بەشیکی دیاری لە کاتیکی وادا کۆتایی بێ ئایە، ئەو ئادەمە شتیکی وانەبوو باسی کرابی و، ئەنەناسرا و نە ئەزانرا و چ شتیکی، مەبەست لەودا چی یە و، بە زۆر شتی جیاوازانای ئەبەرا، زانیان ئەلئین: ئادەم (۴۰) سالت خۆل بوو، (۴۰) سالت قورپکی رەشی بۆگەن بوو،

تەفسیری زماناوی

(٤٠) سَالْ خَوْلِيكى رَهق بووه، به ويندى گوزيهه كى سووركراوهن درووستبوونى ئادهم به (١٢٠) سَالْ كُوتايى بِيْ هات. به لّام ئادهمىزاد بهم جوْرى ئيستان، يه كهه جار دَلُوْبِيْ ئاو بووه له پشتى باوكيا، دووايى چووه ته ئاو مندالدان بووه به پارچهيه خوْبِيْ رَهق، دواتر بووه به پارچهيه گوشت كه چووه به سهر ئيسكدا، دووايى له دايك بووه و، بووه بهم ئادهمىزاده جوان و رِيْلك و بِيْكه. زانايان ئه لِيْن: ئادهمىزاد له سهر رووى زهوى دا پيدا بووه له ماوهى بِيْنج ههزار مليون سَالْ له مهوهر و، هه موو شتيكيش ههر خودا ئه يزاني.

﴿إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيْهِ﴾ به راستى ئيمه ئادهمىزادمان درووستكردووه له دَلُوْبِيْ ئاوى ژن و پياو، تِيْكه لاو به يه كُرى ئه بن، رَه گهزى زوْرى جياوازيان لِيْ پيدا ئه بِيْ، ئيمه ئه مانه وِيْ تاقيان بكهينه وه، له گراني و هه زاني دا، له به جِيْهِيْتاني فه رمانه كاني ئيمه دا. ئه و فه رمووده ي خودايه ئاماژه بوْ ئه وه ئه كا كه ئادهمىزاد له رَه گهزى خاكه وه گوْريْزراوه ته وه بوْلاى رَه گهزى ئاو، له ئاوى پياو و ژن چهن ئادهمىزادى جياوازيان لِيْ پيدا ئه بِيْ له هه موو روويكه وه له لايهن ره وشت و رهنگ و ئه قل و زانست و لهش و بالاينه وه. يه كهه جار بِيْ بير و هوش و به راوردن.

﴿فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا﴾ دووايى ئه و شتانه ي باسكرا ئيمه ئه و ئادهمىزاده ئه كه ين به كه سِيْكى ئه و توْ بَتواني هه موو شتيْ بِيستى، هه موو شتيْ بِيستى و، بِيانزاني و به كاريان به يتيْ بوْخوْى، ئه و ئايه ته ئاماژه بوْ ئه وه ئه كا دووايى چهن روْژيْ له مناللداني دايكيا گيان ئه كُريْ به به ريا، له تاريكى مناللدانه وه بوْلاى رووناكي جيهان ئه گوْريْزسته و ئه بِيْ به ئادهمىزادِيْكى ته واوى خاوهن گوْش و هوش و خاوهن ئه قل.

﴿إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا﴾ به راستى ئيمه رِيْگه ي راست و پوچمان روون كردووه ته وه بوْ ئادهمىزاد، دووايى ئه و ئادهمىزاده سوپاسى خودا ئه كا له سهر ئه وه ي رِيْگه ي راستم بوْ روون كردووه ته وه و، باوه ر به ئيمه ئه هِيْتيْ و به ته نها ئيمه ئه په رستيْ، يا سوپاسى ئيمه ناكاوِيْ فه رمانى ئيمه ئه كا و باوه ر نايه ريْ. ئه و ئايه ته ئاماژه يه بوْ ئه وه ي ئادهمىزاد له رَه گهزى ئاژه ليه وه ئه گوْريْ بوْلاى زِياني ئادهمىزادِيْكى خاوهن ئه قل و خاوهن بير.

﴿إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ سَلَاسِلًا وَأَغْلَالًا وَسَعِيرًا﴾ به راستى ئيمه ئاماده مان كردووه بوْ بِيْ باوه ران چهن پِيْونيْ بوْ پِيْكانيان چهن زهنجيريْ بوْ ده ستيان و ئاگريْ دۆزه خ بوْ سوتاندني له شيان.

بوونه وه ران هه يانه ووشك و بِيْ گيان وهك خاك و به رد، هه يانه خاوهن هه ستن و گه شه ئه كه ن و خاوهنى زانست نِيْن وهك رووهك و دره خت. هه يانه خاوهنى گيان و گه شه و زانست وهك ئادهمىزاد. كه واته ئادهمىزاد هاو به شه له گه ل هه موو بوونه وه ران و، له هه موويان جوْى ئه بِيْته وه به ئه قل و زانست، به وه به رپرسارن بوْ توْشبوونى سزا، وهك خودا له و ئايه ته دا فه رمووى، بوْ وه رگرتى پاداشتي چاك وهك خودا ئه فه رموْى:

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ يَشْرَبُونَ مِنْ كَأْسٍ كَانَ مِزَاجُهَا كَافُورًا عَنَّا يَشْرَبُ بِهَا عِبَادُ اللَّهِ يُفَجِّرُونَهَا تَفْجِيرًا﴾ به راستی پیاوچاكان و راستگويان و خودا پدريستان مدي له به ده شتا له ناو پدري داخيكي شوشه دا نه خو نه وه، نهو شته ي تيكه لاوي نهو مديه نه كرى ناوي كافوره، كافور برتي به له سدر چاوه ي ناوي، لهو ناوه نه خو نه وه بنده ي دوستاني خودا، نه يدين بولا ي خانو و كوشك و جيگه كاني خويان به برديكي ناسان و بي نازار به بي دولچه و سه تل، ناوي كافور سارده و تامي خوشه و بوني پاكه و، مدي به ده شت بي نازار و بي سدر نه شه يه، به دزي مدي له جيهاندا.

يُوفُونَ بِالْأَذْرِ وَيَخَافُونَ

يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا ﴿٧﴾ وَيُطْعَمُونَ أَلْطَعَامَ عَلَىٰ حَيْثُ مَسَكِينَا

وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا ﴿٨﴾ إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ لَوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا

﴿٩﴾ إِنَّا خَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَطَطِيرًا ﴿١٠﴾ فَوَقَّعَهُمُ اللَّهُ شَرَدًا لَكَ

الْيَوْمِ وَلَقَّعَهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا ﴿١١﴾ وَجَزَّيْنَهُمْ بِمَا صَبَرُوا أَجَنَّةً وَحَرِيرًا

﴿١٢﴾ مُتَشَكِّينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرُونَ فِيهَا شُمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا ﴿١٣﴾

وَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلُّهَا وَذُلِّلَتْ قُطُوفُهَا تَذْلِيلًا ﴿١٤﴾ وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِخَانِيَةٍ

مِنْ فِضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا ﴿١٥﴾ قَوَارِيرًا مِنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا ﴿١٦﴾

وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَجْجِيلًا ﴿١٧﴾ عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا

﴿١٨﴾ وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَنثورًا

﴿١٩﴾ وَإِذَا رَأَيْتَ ثُمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمَلَكًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾ عَلَيْهِمْ ثِيَابٌ سُدُودٌ

خَضِرٌ وَسَتْرٌ يُؤْتِيهِمُ الْآسَاوِرُ مِنْ فِضَّةٍ وَسَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا

طَهُورًا ﴿٢١﴾ إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا ﴿٢٢﴾

دواي نهوي خوداي مدزن نامرهي فدرموو بولا ي هندنئ شت ناماده ي كردووه بو پياوچاكان له مودووا، نه فدرموئ نه پياوچاكانه شايسته ن بو نهوي نهو شتانهان له گهل بكرئ له بدر نه مانه ي دووايي:

﴿يُوفُونَ بِالْأَذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا﴾ نهو پياوچاكانه جي به جي نه كهن نهو شتانه ي خودا پيويستي كردووه له سهر يان: وهك نويز و زه كات و پرور و حج و عه مره

جگه‌ی نه‌وانیش و، نه‌ترسن له رۆژی سزای نه‌و رۆژه زۆر سه‌خته و بلاو نه‌بیته‌وه به هه‌مو لایه‌کا و درێژ خایه‌نه.

بۆ زانین: (نذر) بریتی‌یه له شتی به‌گۆڕه‌ی یاسا پێویست نه‌کراوه له‌سه‌ر ئاده‌میزاد. به‌لام خۆیان له‌سه‌ر خۆیانی پێویست نه‌کەن. به‌و جوۆره‌ی نه‌لێن: بۆ خودایی له‌سه‌ر من: چاکه‌یه‌ با نوێژی یا رۆژویی یا چه‌جی بکه‌م، کردنیان نه‌به‌ستی به‌ کاریکه‌وه: یانی نه‌لی: نه‌گه‌ر نه‌و نه‌خۆشه‌م چاک بۆیه‌وه پێویستی له‌سه‌رم فلان شت بکه‌م، دووایی نه‌بی نه‌و شته‌ بکات.

﴿وَيُطِغَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا﴾ وه نه‌و پیاوچاکانه خوارده‌مه‌نی و هه‌موو شتی که زۆر گرنگه‌ لایان و له‌ سه‌ره‌رای نه‌و خوارده‌مه‌نی‌یه‌ لایان خۆشه‌ و که‌میشه، نه‌یه‌خشن به‌ هه‌زاران و به‌هه‌تیوه‌کان و به‌ دیله‌کان، هه‌ر له‌سه‌ر خۆشه‌ویستی خودا. یاسای ئیسلام پێشکه‌وتووترینی هه‌موو یاسا و هه‌موو بیر و باوه‌ریکه، له‌سه‌رووی هه‌موویانه‌وه یاسای نه‌ته‌وه‌یه‌ که‌گرتوه‌کان بۆ ده‌ست گیرۆی کردنی داماوان و لی‌قه‌وماوان، به‌ تایه‌تی دیله‌کانی جه‌نگ و، بۆ پاراستنی مافی مرۆف.

﴿إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا﴾ نه‌و پیاوچاکانه نه‌لێن: به‌ راستی ئیمه‌ خوارده‌مه‌نی نه‌ده‌ین به‌ ئیوه‌ له‌سه‌ر پاداشت و په‌زنامه‌ندی خودا به‌ ته‌نها، داوای پاداشت و سوپاس له‌ ئیوه‌ ناکه‌ین و نامانه‌وی پاداشتمان به‌ده‌نه‌وه و سوپاسمان بکه‌ن.

زانایان بریان جیاوازه‌ له‌ باره‌ی هۆی هاتنه‌خواره‌وه‌ی ئهم‌ ئایه‌ته، هه‌ندیکیان نه‌لێن: له‌ باره‌ی پیاویکی مه‌دینه‌یه‌وه‌ هاتووته‌ خوار، ناوی (ده‌صدا‌ج) بووه، رۆژی به‌ رۆژوو بووه‌ له‌ کاتی رۆژووشکاندا هه‌زارێک و هه‌تیویک و دیلیک هاتن، چوار کولێره‌ی هه‌بووه‌ سیانی داوه‌ به‌هوان و، کولێره‌یه‌کی بۆ خزی و خێزانه‌که‌ی هێشته‌وه. زۆربه‌ی زانایان نه‌لێن: له‌ باره‌ی عه‌لی کورپی نه‌بو تالیبه‌وه (په‌زای خوی لیبی) هاتووته‌ خواره‌وه‌ که‌ کرێکاری کردبوو بۆ جوله‌که‌یه‌ به‌ نه‌ندازه‌ جو‌یه، کردی به‌ سه‌ی کولێره‌ هه‌ر سیانی به‌خه‌نی به‌و که‌سانه‌ باسکران، خوی و خێزانه‌که‌ی به‌ برستی مانه‌وه.

﴿إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبَّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا﴾ به‌ راستی ئیمه‌ نه‌ترسن له‌ سزای په‌روه‌دگاری خۆمان له‌ رۆژیکا روومه‌تی ئاده‌میزاد زۆر گرژ و زۆر. تاریکه، هه‌ر له‌به‌ر نه‌و ترسه‌ و په‌زنامه‌ندی خودا ئیمه‌ چاکه‌تان له‌ گه‌ل نه‌که‌ین.

﴿فَوَقَّاهُمُ اللَّهُ شَرَّ ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَقَّاهُمْ نَضْرَةً وَسُرُورًا﴾ دووایی خودا نه‌و پیاوچاکانه نه‌پاریزی له‌ سزای سه‌ختی نه‌و رۆژه به‌هۆی ترسانیان له‌ په‌روه‌دگاری خۆیان و، به‌وانی نه‌به‌خشی له‌ جیاتی رووی گرژ و تال و ناشیرین روویه‌کی کراوه‌ و جوان، خۆشی دلایان و، ترسیان نامینی و ئاسایش روویان تی نه‌کا.

﴿وَجَزَاهُمْ بِمَا صَبَرُوا جَنَّةً وَحَرِيرًا﴾ وه خودا پاداشتیان ئه داته وه به بۆنه ی ئارامگرتیان له سهر برسیتی خۆیان هه تا جگه ی خۆیان تیر بکهن به چوونیان بۆ بهههشت و به له بهرکردنی ئه وریشم، ئه وه ی دهروونیان لای خۆشیی خودا بهوانی ئه به خشی.

﴿مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ لَا يَرَوْنَ فِيهَا شَمْسًا وَلَا زَمْهَرِيرًا﴾ ئه وه پساو چاكانه دانه نیشن له سهر کورسی له بهههشتا، گهرمای خۆر و سهرمای سهخت نابین له بهههشتا، بئگومان له وه کاته دا خۆر نی وه، سهرمای وایش نی وه نازاریان بدات.

﴿وَوَدَانِيَةً عَلَيْهِمْ ظِلَالُهَا وَذُلَّتْ أَلْفُوفُهَا تَذَلِيلًا﴾ وه سیبه ری درهخته کانی بهههشت به نرمی ئه که وپته سهریان و، هیشووی میوه ی درهخته کان ئاسانکراوه بۆیان، به راوهستان و دانیشتن و راکشانه وه ئه توان بیان که نه وه و بیاخۆن به بی ماندووبوون.

﴿وَيُطَافُ عَلَيْهِمْ بِآيَاتٍ مِّنْ فَضَّةٍ وَأَكْوَابٍ كَانَتْ قَوَارِيرًا﴾ وه پهرداخ ی له زیو درووستکراو، کوپه ی بی دهسکی له شوشه درووست کراو پر له مه ی بی ئازار له لایه ن خزمه تکارانی بهههشته وه ئه گیر ی به سهریانا.

﴿قَوَارِيرٍ مِّنْ فِضَّةٍ قَدَّرُوهَا تَقْدِيرًا﴾ ئه وه شوشانه درووست کراو له سیبه تیدا به وپته ی زیو، له بی که ردی به وپته ی شووشه ن، ئه وه که سانه ی به سهر کورسی به کانه وه دانیشتون. ئه وه پهرداخانه یان بۆ دیاری کردوون به گویره ی تینوپی خۆیان به جوړه دیاری کردنی، نه که مژه و نه زۆرتره.

﴿وَيُسْقَوْنَ فِيهَا كَأْسًا كَانَ مِزَاجُهَا زَنْجَبِيلًا عَيْنًا فِيهَا تُسَمَّى سَلْسَبِيلًا﴾ وه ئه وه پساو چاكانه له ناو بهههشتا پهرداخ ی پر مه ی بی ئازار دهرخواردیان ئه در ی، ئه وه ی تیکه لاوی ئه وه مه یه ئه کر ی ریشووی جوړه رووه کیکه تامی زۆر خۆشه، ناوی کانی به کانی تی ئه کر ی له بهههشتا ناوی ئه بر ی به سه لسه بیل یانی زۆر به ئاسانی له قورگ ئه روا ته خواره وه.

﴿وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُونَ إِذَا رَأَيْتَهُمْ حَسِبْتَهُمْ لُؤْلُؤًا مَّنْثُورًا﴾ وه چه ن کوپکی ته مه ن بهرده وام نامرن و پیرنابن زۆر رووخۆشن و ئه که رپن به سهر دانیشتونانی بهههشتا، کاتی تۆ ئه وه منالانه ئه بی نی گومان ئه به یته ئه وان له جوانیدا که مروارین بلاو کراو له سهر راخه ری دانیشتندا.

﴿وَإِذَا رَأَيْتَ ثَمَّ رَأَيْتَ نَعِيمًا وَمَلَكًا كَبِيرًا﴾ وه هه رکاتی شتی ئه بین له بهههشتا، تۆ چاکه ی زۆر سامانی فراوان ئه بی نی، به جوړیکن نه گو ی بیستوویه تی و نه چاو بینویه تی و نه به دلی هیه ئاده میزادی کا هاتووه.

﴿عَالِيَهُمْ ثِيَابٌ سُنْدُسٌ خُضْرٌ وَإِسْتَبْرَقٌ﴾ بهرگی ئه وریشمی ته نک ی سه وز و، ئه وریشمی قایم ئه در ی به سهر دانیشتونانی بهههشتا.

﴿وَحَلُّوا أَسَاوَرَ مِنْ فِضَّةٍ وَسِقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا﴾ وه دانیشتوانی بدههشت رازیتراونه ته وه به بازنی زۆر له دهستیانا درووست کراون له زیو و، پهروه دگاری خویان خوراهه به کی پاکی بی نازاریان دهر خوارد نه دات.

﴿إِنَّ هَذَا كَانَ لَكُمْ جَزَاءً وَكَانَ سَعْيُكُمْ مَشْكُورًا﴾ به دانیشتوانی بدههشت ئه بیژری دووی چوونیان بۆ بدههشت: به راستی ئه خواردن و خواردنه وه و بدرگانه دراون به ئیو پاداشتی کرداری خوتانه له لایهن خوداهه دراوه پیتان و، کۆشش و ماندووبوونی ئیوه وه رگراوه و زۆر چاکه له لای ئیمه، له بهر ئه وهی ئیوه به ههزار و ههتیو و دیله کانتان ئهوت: ئیمه پاداشتمان له ئیوه ناوی و نامانهوی سوپاسمان بکدن.

إِنَّا
نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا ﴿٢٢﴾ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطِعْ
مِنْهُمْ ءَايَةً أَوْ كُفُورًا ﴿٢٤﴾ وَأَذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٢٥﴾
وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا ﴿٢٦﴾ إِنَّا
هَؤُلَاءِ نَحْبُونُ الْعَاجِلَةَ وَيَذْرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا ﴿٢٧﴾ نَحْنُ
خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَّلْنَا أَمْثَلَهُمْ تَبْدِيلًا
﴿٢٨﴾ إِنَّ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا ﴿٢٩﴾
وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٣٠﴾
يَدْخُلْ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿٣١﴾

﴿إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ تَنْزِيلًا﴾ به راستی ئیمه قورناغان ناردووه ته خوراهه وه بۆ سه ر تۆ به ناردنه خوراهه وه، بهش له دوای بهش بههوی جبه ئیله وه له بهر چهن سودیکی تایه تی بۆ ئیوه.

﴿فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا تَطِعْ مِنْهُمْ آيَةً أَوْ كُفُورًا﴾ دووایی تۆ ئارام بگره له سه ر دواخستنی سه ر خستنی تۆ به سه ر بی باوه رانی مه ککه داله بهر فره مانی پهروه دگاری خوت، هه موو فره مانه کانی من رابگهینه به دانیشتوان ههتا کاتی فره مانته بی ئه ده مه به جهنگ کردن له گه لیانو، تۆ په ره وهی ههچ گونا بهاری و، بی باوه ری مه که له دانیشتوانی مه ککه.

هوی هاتنه خوراهه وهی ئه و نایه ته ئه وه بووه: ئه بو جه هل ووتی: ئه گه ر من موحه مه دم بی نی نو بی ئی ئه کرد بی ئه خه مه سه ر ملی. عه ته بهی کوری په بیعه و، وه لی دی کوری مو غه ی ره ووتیان

بە پیغمەدر: ئەگەر تۆ دارایی و ژنت ئەوێ لەم داوایە خۆت وەرگەری دارایی زۆرت ئەدەینی و، عەتەبە ووتی: من کچی خۆمت ئەدەمی و بەبێ ماری بۆت ئەنیرم.

﴿وَاذْكُرْ اسْمَ رَبِّكَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا وَمِنَ اللَّيْلِ فَاسْجُدْ لَهُ وَسَبِّحْهُ لَيْلًا طَوِيلًا﴾ وە تۆ بەزەوامبە لەسەر باسی پەرودەگاری خۆت بەکردنی نویژی بەیانی و مەغریب لە بەیانی و ئیواراندا و، دووایی لە هەندێ کاتی شەودا سوژدە بێ بۆ پەرودەگاری خۆت بەکردنی نویژی مەغریب و عیشا، پاك و خاوینی دەربرە بۆ پەرودەگار بە بەشیکی زۆر لە شەو و نویژ لە شەودا کردن.

﴿إِنْ هَؤُلَاءِ يَحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا﴾ بە راستی بێ باوەرانی مەككە ئەو جیهانە بە گورجی کۆتایی بێ دێ خوشیان ئەوێ و، ئەو رۆژە سەختە لە پیشیانەوێهە کە رۆژی دووایی بە وازی لی ئەهین و کاری بۆ ناکەن.

﴿نَحْنُ خَلَقْنَاهُمْ وَشَدَدْنَا أَسْرَهُمْ وَإِذَا شِئْنَا بَدَلْنَا أَمَثَالَهُمْ تَبْدِيلًا﴾ ئەو بێ باوەرانه ئیمە درووستمان کردوون لە نەبوونەو، جوان و بەهیزمان کردووە درووستکردنیان بە بەستەوێ جومگە و دەماریان بە یەكەو، هەركاتی ئارەزوومان کرد ئەو بێ باوەرانه لەناو ئەبەین و وینە ئهوان درووست ئەکەین و لە جیگە ئهواندا دایان ئەنین و، ئەوان ئەگۆڕین بەمان بە گۆرائیکی ئاسان بە کەسانی باوەر بە ئیمە ئەهین و بە تەنها هەر ئیمە ئەپەرستن.

﴿إِنْ هَذِهِ تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ سَبِيلًا﴾ بە راستی ناوەرۆکی ئەو سوورەتە ئامۆژگاری کردنە لە لایەن ئیمەو بۆ ئادەمیزاد و جنۆکە، دووایی هەر کەسێ ئارەزووی هەیه ریگەیه بگرێ بۆلای پەرودەگاری خۆی لە جیهاندا، بەهۆی ئەو ریگەیهو خۆی نزیک بخاتەو لە پەرستنی پەرودەگار.

﴿وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ وە ئیوه دواي ئەوێ خودا ریگە چاك و خرابی بۆ ئیوه روون کردووەتەو هیچ شتی بۆ خۆتان هەلناژیرن و ئارەزووی ناکەن مەگەر بە ویست و ئارەزووی خودا ئەو شتە ئەکەن، یانی فەرمانی پیداون ئەو شتە چاکە بیکەن و ئەو شتە خرابەیه مەیکەن، ئێتر ئیوه بە سەر بەستی خۆتان یەکیکیان هەلناژیرن و خۆتان بەرپر سيارن. بە راستی خودا هەموو شتی ئەزانێ چ شتی شایستە هەر کەسێ بێ، هەموو شتی لە جیگە شیایوی خۆیا دائەنێ.

﴿يَدْخُلُ مَنْ يَشَاءُ فِي رَحْمَتِهِ وَالظَّالِمِينَ أَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ هەر کەسێ خودا ئارەزوی بکا ئەبخاتە ناو ئایینی خۆی و ناو بەهەشتی خۆی و، خودا ئامادە کردووە بۆ ستمکاران سزایەکی خاوەن ئازاری سەخت.

﴿سوره تی نملور سه لات﴾

له مه ککه هاتوووته خواره وه. هه ندی له زانا یان ئەلین ئەلین: جگه له نایه تی (٤٨) له مه دینه هاتوووته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (٥٠) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا ۝١ فَالْعَصْفَاتِ ۝٢ وَالنَّشْرِاتِ نَشْرًا ۝٣
فَالْفَرِيقَاتِ ۝٤ فَالْمَلَقَاتِ ۝٥ ذِكْرًا ۝٦ أَوْ نَذْرًا ۝٧ إِنَّكُمْ
تُوعَدُونَ لَوَقْعٍ ۝٨ فَإِذَا التَّجُومُ طُمِسَتْ ۝٩ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ ۝١٠
وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِفَتْ ۝١١ وَإِذَا الرُّسُلُ أُقِنَتْ ۝١٢ لَأَيَّ يَوْمٍ أُحِلَّتْ
لِلمُكَدَّبِينَ ۝١٣ وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الْفَصْلِ ۝١٤ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ
لِلْمُكَدَّبِينَ ۝١٥ أَلَمْ تَنْهَكِ أَلْأُولَى ۝١٦ ثُمَّ تَتَّبِعُهُمُ الْآخِرِينَ ۝١٧
كَذَلِكَ نَفْعِلُ بِالْمُجْرِمِينَ ۝١٨ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَدَّبِينَ ۝١٩
أَلَمْ تَخْلُقْهُمْ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ ۝٢٠ فَجَعَلْنَاهُ فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ ۝٢١ إِلَى قَدَرٍ
مَّعْلُومٍ ۝٢٢ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَدِيرُونَ ۝٢٣ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَدَّبِينَ ۝٢٤
أَلَمْ يَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا ۝٢٥ أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا ۝٢٦ وَجَعَلْنَا فِيهَا رُوسًا
شُعَبًا ۝٢٧ وَأَسْقَيْنَاكُمْ مَّاءً فُرَاتًا ۝٢٨ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَدَّبِينَ ۝٢٩

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خوای به خشنده ی میهره بان

﴿وَالْمُرْسَلَاتِ عُرْفًا فَالْعَصْفَاتِ نَشْرًا﴾ من سویند نه خۆم به و فریشتانه نیر دراو بۆ ئه وه ی سروش و هه موو چا که یه رابگه یه نن به پیغه مه ران، دووایی من سویند نه خۆم به و فریشتانه به تیژی ئه رۆن بۆ سه ره وه و بۆ خواره وه، به تیژ رۆیشتنی وینه ی تیژی با، سویند نه خۆم به و فریشتانه کاتی دینه خواره وه بۆلای زهوی باله کانیان بلاو نه که نه وه و، نامه و تو ماری کرده وه کانی ئاده میزاد بلاو نه که نه وه له رۆژی دووایدا.

ته فسیری زمان کۆبی

﴿فَالْفَارَقَاتِ فَرَقًا فَالْمُلْقِيَاتِ ذِكْرًا عُذْرًا أَوْ نُذْرًا إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَوَاقِعٍ﴾ دووایی من سویند ئەخۆم بەو فریشتانە دین بۆلای پیغمەهران راستی و کاری پوچ لە یەک جوی ئەکەنەوه، دووایی من سویند ئەخۆم بەو فریشتانە فەرمانی خودا و قورئان ئەبەن بۆلای پیغمەهران و بەوانی ئەگەیدەن، لەبەر ئەمانی بیانوی ئادەمیزاد، یا لەبەر ترساندیان، سویندم بەوانە هەموو ئەو شتە ی بەلێتی دراوه بە ئێوە کە پەیدا بوونی ڕۆژی دوواییه پەیدا ئەبێ بە بێ گومان.

هەندێ لە زانایان بەم جۆرە مانای ئەو ڕێستانەیان کردووه: یانی من سویند ئەخۆم بەو فریشتانە نێردراون پەیاپەیی و، یەک لە دوا یەک بە زۆری، دوا یی من سویند ئەخۆم بەو بایانە بە تێژی هەلیان کردووه، سویند ئەخۆم بەو بایانە بە سوکی و بە نەرمی هەلەکەن بە هەلکردنی سود بەخشە، دووایی من سویند ئەخۆم بەو بایانە کاتی پەیدا ئەبن درەخت لە بن دەردێتن و خانوووەکان کاول ئەکەن و شویتەوار ئەگۆرن، دووایی من سویند ئەخۆم بەو بایانە لە کاتی پەیدا بوونیا یادی خودا ئەخەندەلێ ئادەمیزادەوه، لەبەر ئەوهی بیانوویان نەمیێ و بێسن.

هەندێ لە زانایان بە جۆری تر مانایان کردووه. یانی سویند ئەخۆم بەو نایەتانی قورئان یەک لە دوا یەک ڕەوانە کراون بۆ سەر موحمەد بە چاکەیی زۆرەوه. دووایی من سویند ئەخۆم بەو نایەتانی دلی ئادەمیزاد ئەشکێن بە هەرپەشەیی خودا بە وێنە ڕووه کێ شکایی، من سویند ئەخۆم بەو نایەتانی ڕووناکی و ناسینی خودا بلاو ئەکەنەوه لە دلی باوەرداران بە بلاوکردنەوهی ئاشکرا، سویند ئەخۆم بەو نایەتانی کاری راست و پوچ لە یەک جوی ئەکەنەوه، دووایی من سویند ئەخۆم بەو نایەتانی قورئان ئەخەندەلێ باوەرداران، لەبەر ئەوهی بیانوویان نەمیێ، یا بێسن و باوەر بهێتن.

هەندێ تر لە زانایان ئەلێن: ئەو پێنج ڕێستانە یەک مانایان نی، سێانی یەكەمیان بە مانا بایەکان، دووانەکانی دووایی بە مانا فریشتەکان. زانیی هەموو شتی هەوالەیی خودایە و، ئێمە داوای زانیی هەموو شتیگمان لێ ناکرێ. لە پاشا خودا ئەفەرموی ئەو ڕۆژە کاتی پەیدا ئەبێ.

﴿إِذَا الْخُومُ طُمِسَتْ وَإِذَا السَّمَاءُ فُرِجَتْ وَإِذَا الْجِبَالُ نُسِفَتْ وَإِذَا الرُّسُلُ أَقْتُتْ﴾ دووایی کاتی پەیدا ئەبێ ئەستێرەکان ڕووناکیان نامیێ و، کاتی ئاسمان پارچەکانی لە یەک جوی ئەبەنەوه و ئەستێرەکانی لە ناو ئەچن و، کێوەکان ئەبن بە تۆز و ئەچن بەم لاوлада و، کاتی فریشتەکان کاتیکیان بۆ دیاری کراوه لە لایەن خوداوه، لەبەر ئەوهی شایەتی خۆیان بەدەن لەسەر بەندەکانی خودا، دووایی تاقیمیکان ئەنێردرین بۆلای بەهەشت، تاقیمی تریان بۆلای دۆزەخ ئەنێرین.

﴿لَا يَوْمَ أَجَلٌ لِّیَوْمِ الْفَصْلِ وَمَا أَذْرَاكَ مَا یَوْمُ الْفَصْلِ وَیَلَّ یَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِیْنَ﴾ بۆلای چ ڕۆژی دواخراوه ئەو شتانە، بە تایبەتی شایەتی دانی ئەو فریشتانە، دووواخراوه بۆ ڕۆژی بوونەوهەران لە یەک جوی ئەکرێنەوه بە جۆریکی دادپەرەوهی و راستی و، چ شتیکی

سەر سۆرپنەر و گرانە بە تۆی رابگەینەنێ رۆژی جۆی کردنەوێ چ شتیکی، رۆژیکی بەراوردی لە گەڵ هیچ رۆژیکی ناکرێ لە سەختیدا، هاوار و سزای سەخت بۆ ئەو کەسانە دە لەو رۆژەدا باوەریان بە خودا و نامەی خودا و بە پێغمەەر و بە زیندوو بوونەوێ دواى مردن نیه و بە درۆیان ئەخەنەوێ.

﴿أَلَمْ نُهْلِكِ الْأَوَّلِينَ ثُمَّ نُنْبِئُهُمُ الْآخِرِينَ كَذَلِكَ نَفْعَلُ بِالْمُجْرِمِينَ وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ نایا ئیمە لە ناومان نەبردوون بێ باوەرانی پێشووێ تا قەمى نوح کە پێغمەری خوێان بە درۆخستەوێ، لە پاشانا بە دووای ئەوانمانا نەهێناوێ تا قەمى تری بێ باوەرانی بە وێنەى تا قەمى لووت و لە ناو بردن، هەر بەو جۆرە کارەى لە گەڵ ئەوانمانا کرد و لە ناومان بردن، ئیمە ئەو کارەیش لە گەڵ ئەو کەسە تاوانبارانەى ئەوتۆ ئەکەین موحەممەد بە درۆ ئەخەنەوێ، چونکە تاوانیان، وەك یەك وایە. لەو رۆژەدا سزای سەخت بۆ ئەو کەسانە دە ئایەتەکانی نامەى خودا و پێغمەره کان بە درۆ ئەخەنەوێ.

خودای مەزن (١٠) جار رستەى ﴿وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ دوو پات کردووەتەوێ، لەبەر جیاوازی مەبەست لە مانای ئەو ئایەتەى لە پێشی ئەوانەوێ باسکراون. هاوار و سزای سەخت بۆ ئەو کەسانە دە باوەر بە یەکیتی خوا نایەرن.

﴿أَلَمْ نُخْلِقْكُمْ مِّنْ مَّاءٍ مَّهِينٍ فَجَعَلْنَا فِي قَرَارٍ مَّكِينٍ إِلَىٰ قَدَرٍ مَّعْلُومٍ فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ نایا ئیوێ بێ باوەرمان درووست نە کردووە لە ئاویکی بێ نرخ لە پشتی باو کەوێ دیتە دەری، دووایی ئیمە ئەو ئاوەمان داناوێ لە جیگە دە شیاوی دانانی ئەو ئاوەیە، وەك مائەدانێ دایک، بۆلای کاتێ خودا دیاری کردووە بۆ لە دایک بوونی، دووایی دیاری مان کردووە و ئامادەمان کردووە پلە بە پلەى گۆران بەسەر ئەو ئاوەدا دێ هەتا ئەبێ بە بێجۆیه کی تەواو لە مائەدانێ دایکیا، دووایی ئیمە چاک دیاری کەریکین، چونکە ئیمە ئەومان درووست کردووە و کرمان بە ئادەمیزادی بە شیرینترین شیوێ و دێدن. هاوار و سزای سەخت لە رۆژی دووایدا بۆ کەسانیکە برۆیان بە توانای ئیمە نێیە کە چۆن ئیمە ئەومان لەو ئاوە درووست کردووە ئەتوانین دواى مردنیان زیندووێان بکەینەوێ بە ئاسانتر.

﴿أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ كِفَاتًا أَحْيَاءَ وَأَمْوَاتًا وَجَعَلْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ شَامِخَاتٍ﴾ نایا ئیمە زەویمان درووست نە کردووە بە جۆرێ بوونەوێرانی زیندوو لەسەری خۆی و بوونەوێرانی مردوو لە ناو بگریته خۆی؟ بێگومان بەو جۆرەمان درووست کردووە، دامان ناوێ لە زەویدا چەندین کیوێ بەرز و نەجولاو هەتا خوار نەبێتەوێ بە ئیوێ.

﴿وَأَسْقَيْنَاكُم مَّاءً فُرَاتًا وَيَلْ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ وە نایا ئیمە دەرخواردی ئیویمان نە داوێ ناویکی شیرین و بەتام، هۆی گەشە کردنی زەوی ژیانی ئیوێ ئادەمیزادە، و، نەمان و سزای سەخت بۆ ئەو کەسانە دە جیهاندا ئەو رۆژەى دووایی و زیندوو بوونەوێ بە درۆ ئەخەنەوێ و باوەر بە خودا نایەری.

أَنْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿٢١﴾ أَنْطَلِقُوا إِلَى ظِلِّ ذِي ثُلَاثِ
 شُعَبٍ ﴿٢٢﴾ لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ ﴿٢٣﴾ إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ
 كَالْقَصْرِ ﴿٢٤﴾ كَأَنَّهُ جُمُلَتِ صُفُرٌ ﴿٢٥﴾ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٦﴾
 هَذَا يَوْمُ لَا يَنْطِقُونَ ﴿٢٧﴾ وَلَا يُؤْذَنُ لَهُمْ فَيَعْنِدُونَ ﴿٢٨﴾ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ
 لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٢٩﴾ هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْتُمْ وَاأُولَئِكَ ﴿٣٠﴾ فَإِنْ كَانَ
 لَكُمْ كَيْدٌ فَكِدُونِ ﴿٣١﴾ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٢﴾ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي
 ظِلِّ وَعُيُونٍ ﴿٣٣﴾ وَفَوْكِهِ مِمَّا يَسْتَهْوَونَ ﴿٣٤﴾ كُلُّوْا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا
 بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾ إِنَّا كَذَّاكُ الْبَحْرِ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٦﴾ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ
 لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٧﴾ كُلُّوْا وَتَمَنَّوْا قَلِيلًا إِنَّكُمْ تُجْرَمُونَ ﴿٣٨﴾ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ
 لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٣٩﴾ وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْكَعُوا لَا تِرْكَعُوتَ ﴿٤٠﴾ وَيَلُّ
 يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿٤١﴾ فَيَا أَيُّ حَدِيثٍ بَعْدَ يُؤْمِنُوتَ ﴿٤٢﴾

بی باوه ران سزای خودایان به درو نه خسته وه و، گالتهان به سزای خودا و بدو کهسه نه کرد
 هدره شدی نه کرد له وان بدو سزایه. دووایی له رۆژی دووایدا پاسهوانانی دۆزه خ بهوان نهلین:
 ﴿انْطَلِقُوا إِلَى مَا كُنتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ انْطَلِقُوا إِلَى ظِلِّ ذِي ثُلَاثِ شُعَبٍ﴾ نیهوی بی باوه ر برۆن
 بۆلای شتی نیهو به درۆتان نه خسته وه و گالتهان بهو شته نه کرد، برۆن بۆلای دوو کهلی
 ناگری له دۆزه خدا، له گهوره پیدا کاتی بهرز نه بیته وه خاوهنی سنی پارچهیه: پارچهیه کیان
 نه کهوینته لای ژووره وهی بی باوه ران. پارچهیه کیان نه کهوینته لای راستی یان پارچهیه تریان
 نه کهوینته لای چه بیان.

﴿لَا ظَلِيلٍ وَلَا يُغْنِي مِنَ اللَّهَبِ إِنَّهَا تَرْمِي بِشَرَرٍ كَالْقَصْرِ﴾ نهو دوو کهله سییه ره و، سودی
 نابخشنی به ورن له بۆ لا بردنی گهرمای گری ناگری دۆزه خ هیچ شتی، بهلکو نهو سییه ره
 سزاکه یان زۆرتر نه کات. به راستی دۆزه خ له کاتی بهرز بوونه وهی کره که یا پرژی وافر نه دا
 بچوو که که یان نه وهنده ی کۆشکی گهوره یه.

﴿كَأَنَّهُ جُمُلَتِ صُفُرٌ وَيَلُّ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ﴾ نهو پرژه بهرز نه بیته وه به وینه ی هوشتری
 زهرده، له رهنگ و له گهوره پیدا، هاوار و سزای سخت بۆ نهو کهسانه یه باوه ر نایه رن و
 رۆژی دووایی و زیندوو بوونه وه به درو نه خاته وه له جیهاندا، له رۆژی دووایدا بهشیان
 رسوایی و سزای گرانه.

﴿هَذَا يَوْمٌ لَا يَنْطِقُونَ وَلَا يُؤْدُنُ لَهُمْ فِعْتَذِرُونَ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ ئەو رۆژهی باسیکرا رۆژی گفتوگۆ نه کردنی تاوانبارانه له هەندئ جیگەدا، هەرچەندە لە جیگەیه تردا گفتوگۆ ئەکەن و، دەستور نادری بەوان گفتوگۆ بکەن و دووایی بیانو بهێتەوه لەو جیگەیهدا و، هاوار و سزای سەخت لەو رۆژهدا بۆ ئەو کەسانەیه باوەر نایەرن و رۆژی دووایی و زیندوو بوونەوه به درۆ ئەخەندەوه.

﴿هَذَا يَوْمُ الْفَصْلِ جَمَعْنَاكُمْ وَالْأَوَّلِينَ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ كَيْدٌ فَكِيدُوا وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ ئەو رۆژهی باسیکرا رۆژی جوئ کردنەوهی کاری راست و پوچ جوئ کردنەوهی باوەرداران و تاوانبارانه، ئیمە ئیوه و تاوانبارانی رابردو کۆ ئەکەینەوه لە رۆژی دووایی و لە یەك جیگەدا، دووایی ئەگەر ئیوه فیل و رینگەیه کتان هەیه سزای رۆژی دووایان لی بگێڕیتەوه، دووایی بهێتن با رزگارتان بکا لە سزای ئیمە لەم رۆژهدا. هاوار و سزای سەخت بۆ ئەو کەسانەیه لەو رۆژهدا زیندوو بوونەوه رۆژی دووایی به درۆ ئەخەندەوه و باوەریان پێ نایەرن.

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ وَفَوَاحٍ مِمَّا يَشْتَهُونَ﴾ به راستی بۆ ئەو کەسانە هەیه له خودا ئەترسن و خۆیان له بێ فەرمانی خودا ئەپاریژن له ناو سییهری درەختی بەهەشتا و، له لای چەن کانیای ئاوی شیرین و بۆیان هەیه میوهی هەمەرهنگ له هەندئ لەو شتانه ئارهزۆی ئەکەن.

﴿كُلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ فريشته كان بهوان ئەلێن: ئیوه له خواردەمهنی بەهەشت بخۆن و، له ئاوی شیرین و مەدی بێ ئازار بخۆنەوه، نۆشی گیانتان بێ بەهۆی پاداشتی ئیوه ئەیکەن له جیهاندا.

﴿إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ به راستی هەر بەو جوهری پاداشتی ئیوه مان دایەوه، هەروایش ئیمە پاداشتی ئەو کەسانە ئەدەینەوه چاکە بکەن له جیهاندا. سزای گران و هاوار لەو رۆژهدا بۆ ئەو کەسانەیه باوەریان به زیندوو بوونەوه و بوونی بەهەشت نییه و به درۆیان ئەخەندەوه. به تاوانباران ئەبێژری:

﴿كُلُوا وَكَمْتَعُوا قَلِيلًا إِنَّكُمْ مُجْرِمُونَ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ ئیوه بخۆن و رابوێرن ماوهیهکی کەم له جیهاندا. به راستی ئیوه تاوانبارن. هاواری سەخت بۆ ئەو کەسانەیه کە باوەریان به رۆژی دووایی نییه.

﴿وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ ارْكَعُوا لَا يَرْكَعُونَ وَيَلَّ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ﴾ وه هەر کاتی بێژرا بهو تاوانبارانه: ئیوه کړنووش بێدن بۆ خودا و نوێژ بکەن، ئەوانیش کورنووش نابەن و نوێژ ناکەن. هاوار و سزای گران بۆ ئەو کەسانەیه لەو رۆژهدا باوەریان به زیندوو بوونەوه نیه.

﴿فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ﴾ دواى قورئان بەو هەمووه کاره پەك خەرانەوه به چ شتی تر تاوانباران باوەر ئەهێتن، ئەگەر باوەر به قورئان نەیدەرن.

به ناوی خودای به خشندهی میهره بان. سوپاس و ستایشی بی پایان بۆ پهروه ده کهری هه موو بوونه وهران. دروودی بی ژماره له سه ر گیانی پاکی پیشه وای هه موو ئاده میزاد، له سه ر هه موو په پره وانی بی.

﴿ سوره تی نه به ا ﴾

به ئه لوعسیرات و به ته سائولیش ناوبراوه.

له مه ککه هاتووه ته خواره وه.. ژمارهی ئایه ته کانی (۴۰) ئایه تن. ئهم جزمه هه موو سووره ته کانی له مه ککه و له سه ره تای هاتنی ئایینی ئیسلامدا هاتوونه ته خواره وه جگهی سووره تی (ئه لبهینه) و سووره تی (نه سر) له مه دینه هاتوونه ته خواره وه، هه رچه نده هه ندی له زانا یان ئه لئین: سوهر تی (ئه لبهینه) له مه ککه هاتووه ته خواره وه. سووره ته کانی ئهم جزمه هه موویان کورتن. که میکیان نه بی. زۆربه ی ئهم سووره تانه بۆ ئاگادار کردنه وه ی ئاده میزادن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خوای به خشندهی میهره بان

﴿ عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ عَنِ النَّبِيِّ الْعَظِيمِ الَّذِي هُمْ فِيهِ مُخْتَلِفُونَ ﴾ بت په رستانی مه ککه له ناو خویانا پر سيار له شتی نه کهن که زۆر گرنگه، خودای مه دن وولامی ئهو پرسپاره نه داته وه و نه فه رموی: پر سيار له هه والیکي زۆر گه وره و گرنگی ئه وتۆ نه کهن که بریتی به له زیندوو بوونه وه ی مردووان، که ئه وان بیر و باوه ریان جیاوازه له بوونی زیندوو بوونه وه دا.

ته فسیری زمانا کۆبی

هه نديکيان باوه ريان و ابو هديه، هه ندي به نه بوونی هه ندي تريان له ناو نه واندا بوون و، نه يان نه زانی نه بی يا نابی.

بنچينه ی ئیسلام سی شته: باوه به نه های خودا، باوه به پیغمه رایه تی موحه مده، باوه به زیندو و بوونه و به رژی دووایی، نهو بت پرستانه له باوه به وانه زور دوو بوون.

﴿كَلَّا سَيَعْلَمُونَ ثُمَّ كَلَّا سَيَعْلَمُونَ﴾ نهو بیر و باوه ری نهوان بهو جوړه نی، له مه و دوا نه زانن که زیندو و بوونه هه به، له پاشانا به ناشکرای نه زانن راسته و پهیدا نه بی، شایسته به بو ئیوه له بی باوه ری خوټان بگه رینه و، بترسن له رژی پرسیار و، نه زانن چ شتی به سه ریانا دی. خودای مه زن شتی زور گه وهرتری له زیندو و بوونه و پهیدا کردووه. زیندو و کردنه و هه ئاده میزاد، زور ئاسانه لهو شتانه، وهك خودا نه فدرموی:

﴿أَلَمْ نَجْعَلِ الْأَرْضَ مِهَادًا وَالْجِبَالَ أَوْتَادًا وَخَلَقْنَاكُمْ أَزْوَاجًا﴾ ئایا ئیمه زه ویمان نه کردووه به راخه ر بو ئیوه، وهك بیسکه و، سوودی لی وهر بگرن و شاره و کانی ناوی دهر بخنه و، ئایا ئیمه کیوه کاغان نه کردووه به میخ بو زهوی و، به وینه میخی چادر، هه تا زهوی خوار نه بیته ووه به ئیوه و، تووشی نازار بین و، ئایا ئیمه ئیوه مان درووست نه کردووه به چه شنی، به نیر و به می تووتان پاریراوی و کومه لتان پایه دار بی و ژماره تان زوری بی؟

﴿وَجَعَلْنَا لَكُمْ سُبَاتًا وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ لِبَاسًا وَجَعَلْنَا النَّهَارَ مَعَاشًا﴾ وه ئایا ئیمه خهوی ئیوه مان نه گیراوه به مایه ی خوئی و پشوودان بو ئیوه و، نه گهر خه و نه بی گیان و له شی ئیوه تووشی نازار نه بی و، ئایا ئیمه شه ومان نه کردووه به پوشاک بوټان هه تا نه و هه ی ئیوه بیتان ناخو شه دهر کهوی دایو شن. له سه رما له گهرما بتناپارین و، ئایا ئیمه رژمان نه کردووه به کاتی کار کردنی ئیوه و پهیدا کردنی هوی زیانتان؟

﴿وَوَيْتَنَّا فَوْقَكُمْ سَبْعًا شِدَادًا وَجَعَلْنَا سِرَاجًا وَهَّاجًا﴾ وه ئایا ئیمه ههوت نه ستیره ی به هیرمان له ژووری ئیوه ووه درووست نه کردووه، مه به ست لهو ههوت نه ستیرانه نهوانن لای ئاده میزاد زانراون و نه سوورینه ووه، نه گینا جگه له وانه نه ستیره ی تر هه ن نایه نه ژماره، نهو ههوت نه ستیرانه بریتین له مه ریخ ون موشته ری و، زوحدل و، نه وراونس و، نیتون و، پلوتو و، ئیکس، جگه له زهوی و، عوتارید و زوهره، چونکه نه وانه جیگه ی سوورانه و هیان نریکترن له خوړه ووه و، ئایا ئیمه چرایه کی زور رووناکی په خش کهرمان بو ئیوه درووست نه کردووه که بریتی به له خوړ و، جگه ی رووناکی سه رچاوه ی گهرمایه بو ئیوه.

﴿وَأَنْزَلْنَا مِنَ الْمُعْصِرَاتِ مَاءً ثَجَّاجًا لِّنُخْرِجَ بِهِ حَبًّا وَنَبَاتًا وَجَنَّاتٍ أَلْفَافًا﴾ وه ئایا ئیمه له هه وری با نه یگوشی نه مان ناردووه ناوی زور به خوړی دینه خوار و، له بهر نه و هه ی به هوی نهو ناوه ووه دانه ویله و، رووه و، باخ و بوستانی چر و پر و هه ندي له لقه کانی دره خته کانیان چوون به ناو په کا و، زهوی بهو ناوه نه بوو زینه ووه.

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ﴿١٧﴾ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ
 فَنَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴿١٨﴾ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ﴿١٩﴾ وَسُيِّرَتِ
 الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا ﴿٢٠﴾ إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا ﴿٢١﴾ لِلطَّاعِينَ
 مَنَابًا ﴿٢٢﴾ لِلَّذِينَ فِيهَا أَحْقَابًا ﴿٢٣﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا
 ﴿٢٤﴾ إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا ﴿٢٥﴾ جَزَاءً وَفَاقًا ﴿٢٦﴾ إِنَّهُمْ كَانُوا
 لَا يَرْجُونَ حِسَابًا ﴿٢٧﴾ وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا ﴿٢٨﴾ وَكُلَّ شَيْءٍ
 أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا ﴿٢٩﴾ فَذُوقُوا فَلَنْ نَزِيدَكُمْ إِلَّا عَذَابًا ﴿٣٠﴾

﴿ إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ كَانَ مِيقَاتًا ﴾ به راستی پژوی دووایی پژوی جوئی کردنهوهی پیاوچاکان و پیاوخرپانه، کاتی پرسیارو پاداشت وولامه، جگهی خودا نهو کاته نازانی، لهو پژوهدا بوونهوهران له ناو نهچن، بوونهوهران نهبن به بوونهوهری به جگهی ئیستای جیهان و له ناچوون بز نادهمیزاد و جنوکه نایی لهو پژوهدا له ناچوون هیچ توانایه، خودای مهزن نامازه بز نیشانهی نهو پژوه نهکا و نهفهرموی:

﴿ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ فَنَأْتُونَ أَفْوَاجًا ﴾ پژویکه فوو نهکری به کهرهنادا و، ههموو مردووان زیندوو نهبنهوه، دووایی پؤل پؤل نهچن بز گورپهانی کوبونهوه. مهبدست له فووکردن به کهرهنادا نامادهبوونی نادهمیزاده بز پرسیار و وولام، به وینهی زهنگ لیدان له قوتابخانهدا و، لهسه ر بازگهدا بز نامادهبوونیان بز خویتدن و مهشقی سدربازهکان بهلام چۆنیهتی نهو کهرهنایه ههر خودا نهیزانی.

﴿ وَفُتِحَتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ أَبْوَابًا ﴾ وه ناسمان نهکریتهوه و پارچه پارچه نهبن و، دووایی ناسمان چهن ده رگای لی پهیدا نهبن و، نهستی رهکانیشیان نامینی و ریک و پیککی گهردوون و ناسمان و زهوی نامینی.

﴿ وَسُيِّرَتِ الْجِبَالُ فَكَانَتْ سَرَابًا إِنَّ جَهَنَّمَ كَانَتْ مِرْصَادًا لِلطَّاعِينَ مَنَابًا ﴾ وه کیوهکان له جینگهی خویمان له زهویدا نامین، دووایی نهبن به توژ و نهروژن بهم لاولادا. به راستی دوزهخ نامادهیه و چاوهروانی بی باوهران نهکات، جینگهی گهرانهوهی ستهمکارانه.

﴿ لِلَّذِينَ فِيهَا أَحْقَابًا لَا يَذُوقُونَ فِيهَا بَرْدًا وَلَا شَرَابًا إِلَّا حَمِيمًا وَغَسَّاقًا جَزَاءً وَفَاقًا ﴾ بی باوهران دانهنیشن له ناو دوزهخدا ماوهیهکی دوور و دریز و بی کوتایی مهگر خودا نارهوژی هاتنه

دوره‌ویان بکا و، ناچیزن له ناو دۆزه‌خدا هیچ جور ساردی‌یه و، هیچ خوراوه‌یه، تینویتی نه‌وان بشکیتی، جگه‌ی ئاوی زور گهرم و کیم و زوخی دانیشتووانی دۆزه‌خ. سزایان نه‌ده‌ین به سزایه، شیای کردار و خراپه‌ی خو‌یانه.

﴿إِنَّهُمْ كَانُوا لَا يَرْجُونَ حِسَابًا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا كِذَابًا﴾ به راستی جیهان چاوی کو‌پر کردبون، به ئومیدی پرسینه‌وی رۆزی دووایی ندبون، خو‌یانیان له هیچ تاوانی نه‌ئه‌گیراوه و، نیشانه و ئایه‌ته‌کانی قورئانیان به درۆ نه‌خسته‌وه به‌درۆ خسته‌وه‌ی زور خراپ.

﴿وَكُلُّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ كِتَابًا فَذُقُوا فَلَنْ تَرِيدُكُمْ إِلَّا عَذَابًا﴾ وه ئیمه هه‌موو شتی له کرداره‌کانی ئیوه‌مان کو‌کردووه‌ته‌وه و تو‌مارمان کردوون له نامدی‌ه‌کدا و هیچ شتی له ئیمه وون نایی، به هه‌ره‌شه‌وه به‌وان نه‌بیزری: دووایی ئیوه به‌چیزن سزای په‌روه‌دگاری خو‌تان، دوایی ئیمه هیچ شتی بو ئیوه زور ناکه‌ین جگه له نازاری سه‌خت.

له دووای نه‌وه‌ی خودای مه‌زن باسی بی‌باوه‌رانی فهرموو، دووایی باسی باوه‌رداران نه‌کا و نه‌فهرموی:

إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا ﴿٣٦﴾ حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا ﴿٣٧﴾ وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا ﴿٣٨﴾ وَكَأْسًا دِهَاقًا ﴿٣٩﴾ لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَابًا ﴿٤٠﴾ جَزَاءُ مَنْ رَزَقَهُ عَطَاءً حِسَابًا ﴿٤١﴾ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا ﴿٤٢﴾ يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا ﴿٤٣﴾ ذَلِكَ الْيَوْمَ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اخْذِلْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَا بَابًا ﴿٤٤﴾ إِنَّا أَنْذَرْنَاكُمْ عَذَابًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَلَيْتَنِي كُنْتُ ثَرِيًّا ﴿٤٥﴾

﴿إِنَّ لِلْمُتَّقِينَ مَفَازًا حَدَائِقَ وَأَعْنَابًا وَكَوَاعِبَ أَتْرَابًا وَكَأْسًا دِهَاقًا﴾ به راستی بو ئه‌و که‌سانه هه‌یه له خودا نه‌ترسن و بی‌فهرمانی خودا ناکدن، جیگه‌ی رزگاری که بریتی‌یه له چه‌ندین باخ و باخات له‌واندا هه‌یه دره‌ختی به‌ردار و دره‌ختی تربی هه‌مه‌جور و، بو‌یان هه‌یه چه‌ندین کچی مە‌مک خری تازه‌گۆپکه‌ی کردووه و شور نه‌بووه‌ته‌وه ئه‌و که‌چانه هه‌موویان له یه‌ک ته‌مه‌ندان و، بو‌یان هه‌یه په‌رداخی پر له ئاوی شیرین و مە‌دی و خواردنده‌وی تری نایابی بی نازار.

﴿لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا وَلَا كِذَابًا جَزَاءُ مَنْ رَزَقَهُ عَطَاءً حِسَابًا﴾ دانیشتووانی به‌هه‌شت گفتوگۆی بی‌سوود و گفتوگۆی درۆ نابیستن له ناو به‌هه‌شتا، چونکه درۆ له‌گه‌ل یه‌کتری

ناکه پاداشتی چاکه یان نه در پته وه له لایه ن پدروه دگاری تروه به چاکه و پاداشتیکی تهوار، به نه دازه ی کرداری خو یان و زورتر.

﴿رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا الرَّحْمَنُ لَا يَمْلِكُونَ مِنْهُ خِطَابًا﴾ پدروه دگاری تو بریتی به له پدروه دگاری ناسمانه کان و زهوی و شتی له نیوان ناسمان و زهویدان و، پدروه دگاریکی خاوه ن به خشنده ی خاوه ن به زهویه، هیچ که سی توانای نه وه ی نی به گفتوگو بکات له خزمه ت خودا بو پارانده ی خوی، توانای په خنه گرتنی له خودا نی به له رۆزی دووایدا.

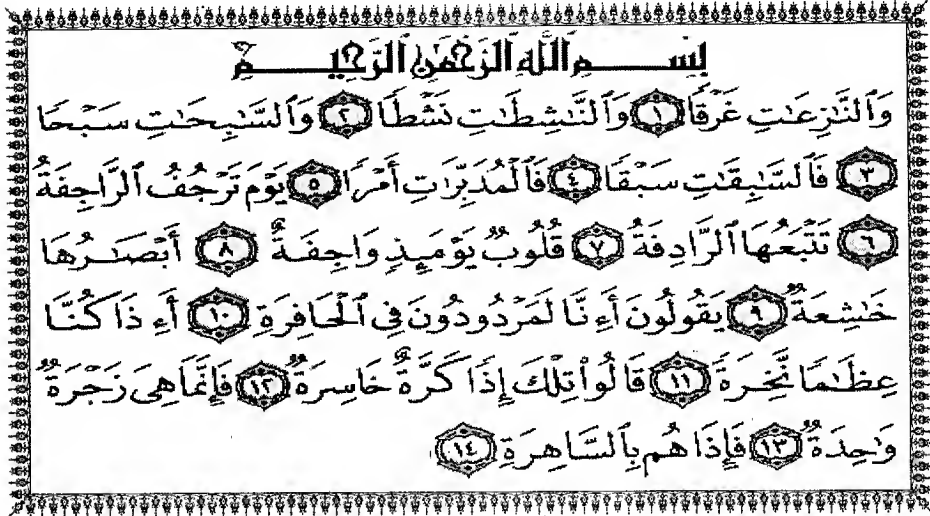
﴿يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفًّا لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾ نه و رۆزه ی جبرئیل و فرشته کان به ریز رانه وه ستن بوونه وهران توانای گفتوگو یان له هیچ روویه که وه نی به مه گهر که سی بتوانی گفتوگو بکات خودای خاوه ن به خشنده یی ده ستووری بی بدا و، گفتوگوی راست بکا و لئی پازی بی.

﴿ذَلِكَ الْيَوْمَ الْحَقُّ فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذَ إِلَىٰ رَبِّهِ مَا بَاءً﴾ نه و رۆزه رۆزیک پاسته و بیگومان پهیدا نه بی که پاشه رۆزه دووایی هدر که سی ناره زو بکا ریگه یه وه نه گری بو خوی بگه رپته وه بسو لای پدروه ده که ری خوی.

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا قَرِيبًا يَوْمَ يَنْظُرُ الْمَرْءُ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ وَيَقُولُ الْكَافِرُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ تُرَابًا﴾ به پاستی نیمه نیوه مان ترساندوه وه له سزایه کی سه ختی نریک، رۆزی مهردم تماشای شتی نه کات و به توانای خوی پیشی خستوه له جیهاندا و، مروفی بی باوه ر نه لی: خوزگایه من هدر خاک بوومایه و زیندوو نه کرامایه وه له م رۆزه دا.

﴿سوره تی نازیعات﴾

له مه ککه هاتووته خواره وه .. ژماره ی نایه ته کانی (۴۶) نایه تن.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خوای به خشندهی میهره بان

ئه گهر ئیمه بیر بکهینه وه لهو شتانهی خودای مهزن سویتندیان پی ئه خوا، له بهر ئه وهیه ئاده میزاد باوهر به بوونیان ، یا به پی نرخیان دانه نین، یا به سووده کانیان نازانن، خودای مهزن سویتیدیان پی ئه خوا، هتا بزائن هه و بی نرخ نین و خاونی سوودی زۆرن و بد لگه ن له سه ر توانای خودا و خودای مهزن ئه قدر موی:

﴿وَالنَّازِعَاتِ غَرْقًا﴾ من سویتد ئه خۆم به و ئه ستیرانهی دین و ئه رۆنبه درێزایی سال له سه ر بازنده ی خویان، به جو ره رۆیشتنی خودا بۆ دیاری کردوون، دووای ده رکه وتنیان له کهل ئاوا ئه بن.

زانایان جگهی ئه و مانایه بۆ ووشدی (النازعات) چه ن مانای تریان بۆ باس کردووه: هاتوو به مانای ئه و فریشتانه گیانی بی باوه ران له سه ربانه وه ده ردین و له په نجه کانیانه وه ده ئه رچی به خنکاندنێ سه خت. هاتوو به مانای ئه و تیرانه که له که وان ده ره ئه چن و ئه روا به له شی بی باوه راندا.

﴿وَالنَّاشِطَاتِ نَشْطًا﴾ من سویتد ئه خۆم به و ئه ستیرانهی ئه و تو له که لیکه وه به خیرایی ئه رۆن بۆلای که لی تر. ووشدی (النَّاشِطَاتِ) هاتوو به مانای ئه و فریشتانه که گیانی بی باوه ران

ته فسیری زمانکۆیی

دهرئه کیشن به ناسانی و گیانی بی‌باوه‌دان نه کیشن به سه‌ختی و به گرانی، باوه‌داران لهو کاته‌دا به‌هه‌شت نه‌بینن و، بی‌باوه‌دان دۆزه‌خ نه‌بینن.

﴿وَالسَّابِحَاتِ سَبْحًا﴾ من سویند نه‌خۆم بهو نه‌ستیرانه‌ی مه‌له نه‌کدن له‌حه‌وادا، به‌وینه‌ی مانگ و نه‌ستیره‌گه‌رۆکه‌کان هه‌ریه‌که‌یان له‌بازنه‌ی خۆیا نا نه‌سوورینه‌وه، ووشه‌ی (السَّابِحَاتِ) هاتوو به‌مانای نهو فریشتانه‌ی گیانی باوه‌داران نه‌کیشن به‌نهرمی و له‌سه‌ر خۆ به‌بی‌ئازار، دووایی وازی لی نه‌هه‌ین هه‌تا پشوی بدا، وینه‌ی که‌سی مه‌له نه‌کا له‌ناو ناودا.

﴿فَالسَّابِقَاتِ سَبْقًا﴾ دووایی من سویند نه‌خۆم بهو نه‌ستیرانه‌ی هه‌ندیکیان پیش هه‌ندی‌ترین نه‌که‌ون له‌رۆیشتیا نا هه‌تا کۆرتایی سوپاندنیان به‌سووپانیکێ رێک و پێک. ووشه‌ی (سَابِقَاتِ) هاتوو به‌مانای نهو فریشتانه‌ی له‌چاکه و باوه‌ردا پیشی ئاده‌م که‌وتوون به‌پیش که‌وتنی چاک. هاتوو به‌مانای گیانی باوه‌رداران پیش‌رکێ نه‌کدن بۆلای فریشته‌کان، هه‌تا گیانیان به‌کیشن، چونکه‌ بۆلای خۆشی به‌هه‌شت نه‌رۆن، هاتوو به‌مانای نهو چاره‌ویانه‌ی پیشی یه‌کۆی نه‌که‌ون له‌کاتی جه‌نگدا.

﴿فَالْمُذَبِّحَاتِ أَفْرًا﴾ دووایی من سویند نه‌خۆم بهو نه‌ستیرانه‌ی کار و فرمانی دووایی بی‌ی ئاده‌میزاد نه‌خه‌نه‌وه و، به‌هۆی گۆرانی شه‌و و رۆژه‌وه و وه‌رزه‌کانه‌وه، رێگه‌نیشان نه‌ده‌ن به‌ئاده‌میزاد له‌ده‌ریا و له‌زه‌وی دا.

ووشه‌ی (فَالْمُذَبِّحَاتِ) هاتوو به‌مانای نهو فریشتانه‌ی به‌هۆی ده‌ستووری خوداوه‌ کاروباری ئاده‌میزاد به‌رپۆه‌ نه‌بن به‌تایبه‌تی جبره‌ئیل و میکائیل و ئیسرافیل و عی‌زراییل، هاتوو به‌مانای نهو ئاسمانه‌ی فرمانی خودا له‌ناو نه‌وانه‌وه‌ دینه‌ خوارێ بۆ سه‌ره‌ دانیش‌توانی رۆوی زه‌وی. چاک وایه‌ ئیمه‌ باوه‌ردان به‌فه‌رمووده‌ی خودا بێ و، دیاری کردنی مه‌به‌ستی خودا هه‌واله‌ی لای خۆی نه‌که‌ین.

﴿يَوْمَ تَرْجُفُ الرَّاجِفَةُ تَتْبَعُهَا الرَّادِفَةُ قُلُوبٌ يَوْمَئِذٍ وَاجِفَةٌ أَبْصَارُهَا خَاشِعَةٌ﴾ سویندم بهو شتانه‌ی پیشوو ئیوه‌ زیندوو نه‌کرینه‌وه‌ رۆژی زه‌وی دینه‌ له‌رزین، له‌دوای زه‌وی ئاسمان نه‌که‌وێ و هه‌موو نه‌ستیره‌کان نه‌بن به‌تۆز و نه‌چن به‌هه‌وادا، دلێ بی‌باوه‌دان به‌بینینی نهو رۆژه‌ به‌سه‌ختی لی ئه‌دا و، چاوی خاوه‌ن دلان سه‌ره‌و به‌خوار و شۆره‌ له‌ترسا.

﴿يَقُولُونَ إِنَّا لَمَرْدُودُونَ فِي الْحَافِرَةِ إِذَا كُنَّا عِظَامًا تُخْرَعُ﴾ نهو که‌سه‌نه‌ی باوه‌ریان به‌زیندوو بوونه‌وه‌ نه‌، کاتی بی‌ژۆی به‌وان: به‌راستی ئیوه‌ زیندوو نه‌کرینه‌وه‌ نه‌لین: ئایا ئیمه‌ چۆن له‌گۆر دینه‌ ده‌ره‌وه و، زیندوو نه‌کرینه‌وه‌، ئایا له‌کاتیکه‌ ئیمه‌ ئیسکی پواو رزوبین چۆن زیندوو نه‌بینه‌وه‌؟

﴿قَالُوا تِلْكَ إِذْ كَرَّةٌ خَاسِرَةٌ فَإِنَّمَا هِيَ زَجْرَةٌ وَاحِدَةٌ فَإِذَا هُمْ بِالسَّاهِرَةِ﴾ بی باوه ران به گالته وه نهان ووت: نه گهر زیندوو بوونه وه راستی، نهو کاته نیتمه گهرانه وه به کی زور خاوهن زیانه بز نیتمه له بهر نه وهی به دروی نه خه پنه وه. دووایی خودا نه فدرموی: نیوه زیندوو بوونه وه به گران مه زانن و له سهر خودا ناسانه، دووایی نهوان زیندوو نه بنده وه به هوئی بهک دهنگه وه له لایدن نیسرافیله وه، دووایی نهوان به زیندوویی له سهر پرووی زه وین و له هشتیکی پاندان. خودای مه زن دلخوشتی پیغمه مهر نه داده وه، نه فدرموی: نارام بگره له سهر نازاری نهو تا قمه بی باوه ره و له سهر گالته پیکردنی نهوان به تو و به زیندوو بوونه وه، فیرعه ونیش نازاری موسای زوردا، نه فدرموی:

هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى ﴿١٥﴾
إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٦﴾ أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى ﴿١٧﴾
فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَهٌ إِلَّا أَن تَرْكِبُ ﴿١٨﴾ وَأَهْدِيكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْشَى ﴿١٩﴾ فَأَرَاهُ
الْآيَةَ الْكُبْرَى ﴿٢٠﴾ فَكَذَّبَ وَعَصَى ﴿٢١﴾ ثُمَّ أَذْبَرَ سَعًى ﴿٢٢﴾ فَحَشَرَ
فَنَادَى ﴿٢٣﴾ فَقَالَ أَنَارِكُمْ الْأَعْلَى ﴿٢٤﴾ فَأَخَذَهُ اللَّهُ مَكَالَ الْآخِرَةِ وَالْأُولَى ﴿٢٥﴾
إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَى ﴿٢٦﴾ أَن تَمَّ أَشَدَّ خَلْقًا أَمَّا السَّمَاءُ بَنَاهَا ﴿٢٧﴾
رَفَعَ سَمَكَهَا فَسَوَّيْنَاهَا ﴿٢٨﴾ وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا ﴿٢٩﴾
وَالْأَرْضَ بَعْدَ ذَلِكَ دَحَاهَا ﴿٣٠﴾ أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا ﴿٣١﴾
وَالْجِبَالَ أَرْسَاهَا ﴿٣٢﴾ مَنَّاعًا لِّكُمُ الْمَوْتِ وَلَا تَعْمَكُنَّ ﴿٣٣﴾

﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ مُوسَى إِذْ نَادَاهُ رَبُّهُ بِالْوَادِ الْمُقَدَّسِ طُوًى﴾ به راستی هاتوره بؤلای تو ههوالی موسا، کاتی پهروه دگاری موسا بانگی موسای کرد له شیونکی پاک و به نرخدا که بریتی بوو له شیوی توا. خودا فدرمانی دا په موسا و فدرموی:
﴿أَذْهَبَ إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَهٌ إِلَّا أَن تَرْكِبُ وَأَهْدِيكَ إِلَى رَبِّكَ فَتَخْشَى﴾ تو برؤ بؤلای فیرعهون، یاخی بووه و له سنوورد دهر جووه و خوئی به گهوره دانهن، دووایی تو به فیرعهون بلئی: تو ناره زو نه کهی تو برؤ بؤلای نه وهی خوئی پاک بکه پنه وه له بت په رستی و گوناوه بی فدرمانی خودا و، باوه بهیتی و، واز له بی فدرمانی خودا بهیتی و، پروو بکهی بؤلای ناسینی خودا، موسا پرووی بؤلای فیرعهون و نهو شتانه بی راگه یاند و باوه ری نه هیتا.

﴿فَأَرَاهُ الْآيَةَ الْكُبْرَىٰ فَكَذَّبَ وَعَصَى﴾ دووایی موسا نیشاندیه گه وره ی له راستی خو ی نیشاندا به فیرعدون و داردهسته کدی بو به ماریکی خیرا، دووایی فیرعدون باوهری به موسا نه هیناوه، بی فهرمانی موسای کرد.

﴿ثُمَّ أَدْبَرَ يَسْعَىٰ فَحَشَرَ فَنَادَىٰ فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ﴾ له پاشانا فیرعدون وازی له موسا هینا و پشتی تی کرد و پیلانی ساخته هینا له دژی موسا، دووایی فیرعدون و جادو گهران و سوپای خو ی کز کرده و، هه لسیاه پی و بانگی تاقمه کدی خو ی کرد و، دووایی به وانی ووت: من پهروه دگاری هدره گهره ی ئیوهم.

﴿فَأَخَذَهُ اللَّهُ نَكَالَ الْأَخْوَ وَالْأُولَىٰ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَعِبْرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ﴾ دووایی خودا فیرعدون و تاقمه کدی گرتن و سزای دان له پاشه پروژدا به سوتانی ئاگری دوزه و، له جیهاندا به خنکاندن ئاو. به راستی ئهو شته ی خودا کردی به فیرعدون و تاقمه کدی په ند و ئاموژگاری به بو که سی له خودا بترسی.

به راستی یاخی بوونی کاربه دهستان، هو ی نادانی و بی نرخی گه له کهیتی، ئه گینا ئهو تاقه کهسیکه ناتوانی سته می زور بکا له دانیشتوان. به لام گه له بی نرخیه کدی سهری بو شور نه کن و یاریده ی ئه دن و ئه پهرستن و ئه ویش له خو ی بایی ئه بی و پدت ئه پچریتی و، به ئاره زوی خو ی ئه وه ی بیه وی ئیکا. که واته ئهو گه له بی نرخی وه ک کاربه دهسته کانیان تاوانبارن.

﴿أَأَنْتُمْ أَشَدُّ خَلْقًا أَمِ السَّمَاءُ﴾ له پاشانا خوا هدره شه له و که سانه ئه کات باوهریان به زیندو بوونه نی، ئه فهرموی: ئایا ئیوه ی باوهر دروستکردنتان گرانه یا ئاسمان. بیگومان دروستکردنی هدر دولا یان لای خودا گران نی. به لام دروستکردنی بی باوهران ئاسانتر له پاشانا خودا باسی چۆنیته تی دروستکردنی ئاسمان ئه کا و، ئه فهرموی:

﴿بَنَاهَا رَفَعَ سَمَكَهَا فُسَوَّاهَا﴾ خودا ئاسمانی دروست کرد به جوړی خودا ئه ندازه ی سه قفی ئاسمانی به رزکردووه ته وه له زه وی، دووایی خودا ئاسمان و ئه ستیره کانی ریک و پیک کردووه، هدریه کدیانی له جیگه ی سروشتی خو یانا دانا، به جوړی هدر یه که یان له سهر بازنده ی تایه تی خو یان ئه سورینه وه.

﴿وَأَغْطَشَ لَيْلَهَا وَأَخْرَجَ ضُحَاهَا﴾ وه خودا شه وی ئاسمانی تاریک کردووه به هو ی ئاوابوونی خو ره وه و، خودا پرووناکی ئاسمانی دهر خستووه به هو ی هه له اتنی خو ره وه، به دریزی سال به رده وامن.

﴿وَالْأَرْضُ بَعْدَ ذَٰلِكَ دَحَاهَا أَخْرَجَ مِنْهَا مَاءَهَا وَمَرْعَاهَا﴾ وه خودا دووای دروست کردنی ئاسمان زه وی ئاماده ی کردو رای خست به جوړی شایسته بی بو دانیشن له سهری، زه وی هدر چنده به روا له ت به پانی ئه بیرو له بدر گهره یی. به لام له راستیدا خیره وه هیلکه و، خودا دهری هیناوه له زه ویدا ئهو ئاوه ی له هدری ئاسمانه وه ئه رژیاه سهر زه وی و هه ندیکی ئه چووه ناوی و، دهری هینا گیا و رووه ک و دره ختی زه وی، بو خواردنی خو تان و ئازاله کانتان.

﴿وَالْجِبَالُ أَرْسَاهَا مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِلْغَنَامِ﴾ و ه خودا کیوه کانی دانا له سدر زهوی هه تا نه جۆلی و ئیوه نازارتان بی بگا له ناو بجن، خودا زهوی راخست و ناماده کرد و ئاوی لیده رهینا و، پرووهک و گیای لی رواند، له بهر خوش گوزهرانی خۆتان و، بۆ ژبانی چوار پیکانتان. خودای مهزن ناسمان و شهو و رۆژ و زهوی و ناو و له وهی و گیا و کینو و خۆر و مانگ درووست کردون هه موویان له بهر سوودی خۆتان و نازاله کانتان؛ بۆ نه وهی ئیوه باوهی به خودا و به زیندوو بوونه وه بهین، ئیوه بیر له رۆژی دووایی بکه نه وه و، خۆتانی بۆ ناماده بکن، نهو رۆژهیه خودا باسی نه کا و نه فهرموی:

فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ
الْكُبْرَىٰ ﴿٣٤﴾ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَىٰ ﴿٣٥﴾ وَبُرْزَتِ الْجَحِيمُ
لِمَن يَرَىٰ ﴿٣٦﴾ فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ ﴿٣٧﴾ وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٣٨﴾ فَإِنَّ الْجَحِيمَ
هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٣٩﴾ وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ﴿٤٠﴾
فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ ﴿٤١﴾ يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ﴿٤٢﴾
فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرِهَا ﴿٤٣﴾ إِلَيْنَا رَبِّكَ مِنْهَا ﴿٤٤﴾ إِنَّمَا أَنْتَ مُنذِرٌ
مَنْ يَخْشَاهَا ﴿٤٥﴾ كَانَتْهُمْ يَوْمَ يُرَوَّنَا لَمْ يَلْبِسُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَو ضُحَاهَا ﴿٤٦﴾

﴿فَإِذَا جَاءَتِ الطَّامَّةُ الْكُبْرَىٰ يَوْمَ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ مَا سَعَى﴾ دووایی کاتی رۆژی دووایی گهوره هات، هه موو شتی به ناسمان و به زهوی یه وه کاول نه کا و، جگه له درووست کهری هه موو بوونه وهران کهسی تر نامینیته وه، له زمانی عه ره بدا به ووشه ی (الطَّامَّةُ) به مانا به لایه که رینگه ی بی ناگیرئ. به لام رۆژی دووایی له هه موویان گهوره تره، رۆژی دووایی نهو رۆژهیه ناده میزاد بیر شتی نه کاته وه له جیهاندا کردوو یه تی له کرده وهی چاک و خراب و، رای کردوو بۆ لایان.

﴿وَبُرْزَتِ الْجَحِيمُ لِمَن يَرَىٰ فَأَمَّا مَنْ طَغَىٰ وَآثَرَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى﴾ و ه دۆزه خ ناشکرا نه کری بۆ هه موو کهسی بیینی به بی پهرده و، به بی پاسهوان، دووایی هه کهسی له سنور دهر چووبی له جیهاندا و، باوهی به خودا و رۆژی دووایی نه هینایی و، زینده گانی جیهان و رابواردنی بۆ خۆی هه لباردینی، دووایی به راستی دۆزه خ جیگه ی گه رانه وه دانیشتی نهو که سه یه.

﴿وَأَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَنَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ ۖ فَيَإِنِّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ﴾ وه هدر كه سى تر سايى له راوه ستانى له بهردهم پهروه دگارى خويا و، ويستيتى گوناھى بكا و خوئى له دواكه و تنى ناروژى دهر و ونى خرابى خوئى قهدهغه كړدبى و، نهو گوناھدى نه كړدبى، دووايى به راستى به ههشت جينگه كى گهړانه و هوى دانىشتنى نهو كه سديه.

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ۖ فِيمَ أَنْتَ مِنْ ذِكْرَاهَا﴾ بى باوهړان پرسىار له تو نه كه ن چ كاتى روژى دووايى بهرپا نه بى، تو له ناو چ شتيكاي له بير كړدنه وه و باسى روژى دووايى، زانينى نه روژه په يوه ندى به تو وه نى يه، نه تو و نه جگه كى تو نازان چ كاتى بهرپا نه بى.

﴿إِلَىٰ رَبِّكَ مَنَاصِبُهَا ۖ إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ مِّنْ بَخْشَاهَا﴾ بولاي پهروه دگارى تو به نهو په رى زانينى كاتى په دىابوونى پاشه روژ. به راستى تو هدر نه وهت له سدره بهو كه سه رابگه يه نى له سه ختى روژى دووايى نه تر سى كه روژى دووايى به بى گومان بهرپا نه بى.

نهو بى باوهړانه ناموژگارى تو كاريان تى ناك، وازيان لى بهينه هه تا تووشى رسوايى خويان نه بن، له ناكودا تووشى روژى دووايى نه بن له بريان نامينى چهنه كات له جيهاندا بوون و، وهك خودا نه فهرموى:

﴿كَأَنَّهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبِثُوا إِلَّا عَشِيَةً أَوْ ضَحَاةً﴾ بى باوهړان بهو جوړه ن كاتى روژى دووايى نه بينن، وا نه زانن له جيهاندا دانه نىشتون جگه له كاتيكي كه مى ئيواره، يا كاتيكي كه م له روژى جيهان.

بى باوهړان كاتى روژى دووايى نه بينن برواي بى گومان په دىا نه كه ن به بوونى و وا نه زانن راسته و جينگه كى مانه و هوى به رده وامه و، جيهان ريگه كى روښتن بهو بولاي نهو روژه و جيهان بلقى سر ناو بووه.

به ياريدى خودا كو تا يى به مانا كړدى هات، له كاتيكا پارتى كريكارانى كورد و

يه كيتى نىشتمانى كوردستان خهريكى جه نكبوون له دژى يه كترى و،

دياره نه گبه تى كوردانه (روژى ۳ جيمادى دووهه مى كوچى)

سالى (۱۴۲۱) ۲۰۰۰/۹/۳۰ زايينى

﴿سوره تی عده سه﴾

له مه ککه هاتووه ته خواروه وه. ژماره ی ئایه ته کانی (۴۲) ئایه تن.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

ئه گێرنه وه جارێک پیغه مههر ﴿﴾ له مه ککه دا دانیشبوو کۆمه لێ له گه وه پیاوانی قوره یش له خزمه تیا بون، وهک عه تبه و شه یه و کورانی ربه عه، ئه بو جه ه ل و وه لی دی کوری موغه یه و، جگه ی ئه وانیش له و کاته دا که پیغه مههر ﴿﴾ ئامۆزگاری ئه کردن و، ئه ی ترساندن له پاشه پوژی خرابی بت په رستی و سته مکاری و، به لێنی پێ ئه دان ئه گه ر موسلمان بین چاکه ی هه ردوو جیهانیان ده ست ئه کدو ئ و، ئومیده وار بوو خودا شاره زاییان پێ به خشی و بینه هێژ بۆ ئیسلام، یا به لای که مه وه واز له خراپه به یتن و، ئه و کاته موسلمانان لاوازی بون و له ناو نازاری بت په رستانه ابون، له و کاته دا پیاوێکی کویزی هه ژار هاتوو فه رموده کانی پیغه مههر بری و ووتی: شتیکم فیربکه له وه ی که بۆت هاتوو که سوودی ئی وه ربگرم، پیغه مههر ﴿﴾ وولامی نه دا یه وه، له سه ر فه رموده کانی خۆی رۆشت له گه ل کۆمه لێ قوره یشی به کان، ئه و کویزه گفتوگۆی خۆی سه جار دووپات کرده وه، به و بۆنه وه پیغه مههر رووی خۆی گرژکرد و، رووی ئی وه رگێرا، خودای مه زن سه رزه نشی پیغه مههری کردوو فه رمووی: ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى﴾. زانا یان بیریان جیاوازه بۆ دیاری کردنی ئه و کویزه هه ژاره، زۆریه ی زۆریان لایان وایه ئینو مه کتومی هاوڕێی پیغه مههر و خاڵزای خه دیجه ی ژنی بووه، هه ندێ له زانا یان ئه لێن: جگه ی ئینو مه کتوو مبه وه.

ته فسیری زما کۆبی

ھەروەھا زانايان بىريان جياوازە لە دىاي کردنى ئەو کەسەى ڕووى وەرگىڤا لەو ھەزارە و، ئەلەين:

کەسێكى ديارى نەکراوە، چونکە خودا ئەفەرموئ ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى﴾ بە ڕانای ناديارى. بەلام ئەوەى بە ناوبانگىيى لە ناو زانايانا ئەلەين: ئەو کەسە پىغەمەر بوو، ئەوەتە خودا ئەفەرموئ: ﴿فَأَنتَ لَهُ تَصَدَّى﴾ بە ڕانای ڕووبەرۆ، بەھەر جۆرێ بى پىغەمەر خاوەنى ھەست و کۆششى خۆيتى و سەر بەستە، بۆ پەرەپەندانى ناينى پىرۆزى ئىسلام، بۆيە وولامى ئەو کۆپرەى نەدايەو، ھەتا ئەو ھەلەى لە دەست دەر نەچى و بە دەست کەوتى زانيو، و ويستوويەتى لە کيسى نەچى لەبەر بەرزەوھەندى گشتى ئىسلام، نەك بۆ سوودى تايەتى خۆى و، فير کردنى فەرموودەکانى خودا کاتى ديارى کراوى بۆ نيه و لە کيس ناچى و ئەتوانى ھەموو کاتى جى بە جى بکريت. بەلام کاتى باوھەيتانى بى باوھەران تەسکە و لە دەست دەر نەچى و، لە لايە ترەو خودا بە فەرموودەى خۆى ئاماژە بۆ ئەو ئەکا جياوازی پلەو پایە و ساماندارى پوچ بکاتەو، و لە جیھاندا ئادەمیزاد يە کسان و، ھەزار و ساماندار وەك يەك وان، خودای مەزن بۆ ڕوونکردنەو ئەو ڕووداو بە درێژى ڕوونى ئەکاتەو و ئەفەرموئ:

﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى﴾ پىغەمەر ناوچاوانى خۆى گىرژ کرد و، ڕووى وەرگىڤا لەبەر ئەوەى ئەو کۆپرە ھات بۆلاى، چونکە ئەو خەريکى شتى بوو گرنگبوو کە سوودى گشتى تىدا ئەبينى کە باوھەيتانى سەرۆکەکانى قورەيش بوو. ئەو پياوھ کۆپرە ناوى عەبدوللای کورى مەکتومە، يەكێ بوو لە کۆچمەران و، بانگ وێژى پىغەمەر بوو. زۆر جار پىغەمەر لە جى خۆى دای ئەدا بۆ پىشەوایى مۆسلمانان بۆ نوێژکردن، خودا بۆ ئەوەى ناوى بردووە بە کۆپر، ھەتا ئاماژە بۆ ئەوەى خاوەنى بيانوھ.

لەواندە پرسیار بکرى: ئەبوايە سەرزەنشتى ئەو کۆپرە بکرايە نەك جگەى ئەو، لە وولامدا ئەبێژى: لەواندە ھەر شە بى لە بى باوھەران و دانايانە بە بى نرخ کە پىغەمەر ئامۆزگارىيان ئەکا و باوھ ناھين، نەك سەرزەنشست و لۆمە کردنى پىغەمەر و ئەو پياوھ کۆپرە.

﴿وَمَا يَذُرْك لَعَلَّه يَرْكَى أَوْ يَذْكُرْ فَنُفَعَهُ الذِّكْرَى﴾ وە چ شتيكە تۆ والى بکا بزاني چۆنەتى مەبەستى ئەو کۆپرە بناسى، لەوانە بوو ئەگەر تۆ وولامى ئەو کۆپرەت بەدايەتەو، پاك ئەبەووەو لە گوناھ، بەو گفتوگۆيەى تۆ، يا بىرى ئەو بکەوێتەو شتى لە بىرى چووتەو، دووايى ئامۆزگارى کردنى تۆ و بىرخستەو کەى سوودى بى ئەبەخشى.

﴿أَمَّا مَنْ اسْتَعْنَى فَأَنتَ لَهُ تَصَدَّى أَلَّا يَرْكَى﴾ تۆ بۆ واز لە ئامۆزگارى کەسى ئەھينى خودا ئەزانى ئەو پيوستى بەو شتە ھەيدە لای تۆيە، دووايى تۆر و ئەکەى بۆلاى کەسى

خوی بهوه نابین، پیوستی به خودا و به تو هدی، بهوی بهو پله و سامانی خویهوه و، به نومیدی نهوی باوه بهی، هیچ زیانی تووشی تو و نیسلام نابی که نهو باوه نهی و شانازی به سامانی خویهوه بکا.

﴿وَأَمَّا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَىٰ وَهُوَ يَخْشَىٰ فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّىٰ﴾ وه بهلام نهو کدهی به گورجی رائه کا دیت بولای تو و، له خودا نهترسی به وینهی نهو پیاوه کویره، دووایی واز لهو نهی، خوت خدریک نهکی به بت پهستانهوه، به نومیدی نهوی نهوان نیسلام بن و رانومایی وهرگرن، نیازت وانهی که کات فراوانه بو فیگردنی فدرمانی خودا بهو پیاوه کویره، واز له تاوانباران بهینه، خودا تولهیان لی نه کاتهوه.

﴿كَلَّا إِنَّهَا تَذْكِرَةٌ فَمَنْ شَاءَ ذَكَّرْهُ﴾ تو جاری ترکاری بهو جوړه مه که. به راستی نایهته کانی قورئان ناموژگاری کردنه بو نادهمیزاد، دووایی هدرکه سی نارهزو نه کا با ناموژگاری قورئان وهربگری و یادی خودا بکات.

به راستی یاریدهی که سی نادا خوی واهماشا بکا پیوستی به خودا و به تو و، به ناموژگاری قورئان نییه. بهلام خودا یارمتهی پیاوچاکان نهدا، با کویر و هدژاریشن. له پاشانا خودای مهزن باسی رانومایی و وانه کانی و فدرمانه کانی قورئان نه کا و نه فدرموی:

﴿فِي ضُفَىٰ مُكْرَمَةٍ مُّزْفَرَةٍ مُّطَهَّرَةٍ﴾ قورئان نووسراوه تهوه، تو مارکراوه له چهند پدیه کهدا، شایسته و خاوهنی ریره لای خودا، وانه و فدرموده کانی بالا و بهسووده، پاکه له هدموو شتیکی بوچ و گومایی.

﴿بِأَيْدِي سَفَرَةٍ كِرَامٍ بَرَرَةٍ﴾ پدیهی نهو قورئانه به دهست چهند نوینه ریکی زور بهرین، له خودا ترسن، به وینه فریشته کان و پیغمه دران، له لایدن خویانهوه نهپارین و رای نه گهین به نادهمیزاد.

قُلِ الْإِنْسَنُ
مَا أَكْفَرُهُ ﴿١٧﴾ مِنْ أَيِّ شَيْءٍ خَلَقَهُ ﴿١٨﴾ مِنْ نُّطْفَةٍ خَلَقَهُ فَقَدَّرَهُ ﴿١٩﴾ ثُمَّ
السَّبِيلَ يَسْرُهُ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ أَمَانَهُ فَأَقْبَرَهُ ﴿٢١﴾ ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ ﴿٢٢﴾ كَلَّا لَمَّا
يَقِضْ مَا أَمَرُ ﴿٢٣﴾ فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَنُ إِلَىٰ طَعَامِهِ ﴿٢٤﴾ أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا
﴿٢٥﴾ ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا ﴿٢٦﴾ فَأَبْيْنَا فِيهَا حَبًّا ﴿٢٧﴾ وَعَنْبًا وَقَضْبًا ﴿٢٨﴾
وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا ﴿٢٩﴾ وَحَدَائِقَ غُلْبًا ﴿٣٠﴾ وَفَيْكِهِمُ وَابًّا ﴿٣١﴾ مَتَعْنَاكُمْ
وَلَا تَعْمَكُمُ ﴿٣٢﴾ فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاعَةُ ﴿٣٣﴾ يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ ﴿٣٤﴾

وَأَمَّهُ وَأَيُّهُ ﴿٣٥﴾ وَصَحْبِهِ وَبَيْنَهُ ﴿٣٦﴾ لِكُلِّ أَمْرٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُعْنِيهِ ﴿٣٧﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ مُّسْفِرَةٌ ﴿٣٨﴾ ضَاحِكَةٌ مُّسْتَبْشِرَةٌ ﴿٣٩﴾ وَوُجُوهٌ يَوْمَئِذٍ عَلَيْهَا غَبَرَةٌ ﴿٤٠﴾ تَرْهَقُهَا قَفَرَةٌ ﴿٤١﴾ أُولَئِكَ هُمُ الْكُفَرَةُ الْفَجَرَةُ ﴿٤٢﴾

﴿قُلِ الْإِنْسَانُ مَا أَكْفَرُهُ﴾ یا خودایی بهر ه و بی بدشبی له میهره بانی خودا و نه میئی نهو ناده میزاده، بی باوه و خاوهن دارایی به. خوی به سهر هه ژار اندا، هه له ئکی شی، چ شتی پالی پیوه ناوه، بهووی باوه نه هیئی به خودا، له گهل نهو هه مووه چا که یه دا خودا داوییه بهو، زور سه بیر و سهر سوریندر نهو شته.

﴿مِنْ أَيْ شَيْءٍ خَلَقَهُ مِنْ تُطْفِئِهِ خَلَقَهُ فَقَدَرَهُ ثُمَّ السَّبِيلَ يَسْرُهُ﴾ بو بیر له خوی ناکاته خودا له چ شتی نهوی درووست کردووه، هه تا واز له بدرستی خودا بهیئی، خودا نهوی درووست کردووه له ناویکی بی نرخ، دووایی خودا ئه ندازه ی له شی دیاری کردووه، ریکی خستووه ئه نداده کانی، به جوئی شیای یه کترین، له پاشانا ریگهی چا که و خراپدی بو ناماده کردووه، ئه قلی داوه تی، کامیان بو خوی هه له ئبزی سهر به سته.

﴿ثُمَّ أَمَاتَهُ فَأَقْبَرَهُ ثُمَّ إِذَا شَاءَ أَنْشَرَهُ﴾ له پاشانا خودا دوی ته مه نی دیاری کراوی نهی مریتی، له پاشانا خودا فدرمان نه دا بیخه نه گوره وه و، وازی لی نه هیئری گیاندارانی کیوی بیخون و، دووای مردنیش ریژی لی نه گیری، له پاشانا هدرکاتی خودا ئاره زوی کرد دوی مردنی زیندووی نه کاته وه. ناده میزادی بهو جو ه بی، جیگهی سهر سورما نه بی فرمانی خودا بکا و باوه نه هیئی و خودا نه بدرستی. درووست کردنی بی هوده نی به.

﴿كُلًّا لَّمَّا يَقْضِ مَا أَمَرَهُ﴾ راست و بیگومانه ناده میزاد جی به جی نه کردووه شتی خودا فرمانی بی داوه، هه موو توانای پی به خشیه بو کردنی کاری چاک و، بریویان وومان بو نه هیشتووه ته وه، له گهل نهو هیشدا زور بهی ناده میزاد که مه تر خه می نه کهن، زوریان یاخی نه بن و چا که ی خودا به کار نه هیئن له خراپه دا، په لاماری دانیشتروانی بی تاوان نه دهن و سته میان لی نه کهن، دووایی نه گهر به وانده ی پیشو له خودا ناترسی.

﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ﴾ ددوایی یا ناده میزاد ته ماشای لای خوارده مه نی خوی بکا که نه بیته هو ی زبانی خوی و، پی رائه بو ری و، پرسیار له نه قلی خوی بکا چ که سی نهو خوارده مه نیانده ی بو درووست کردووه؟

﴿أَنَا صَبَبْنَا الْمَاءَ صَبًّا ثُمَّ شَقَقْنَا الْأَرْضَ شَقًّا﴾ خوارده مدنی به کدی بهم جوړه بۆ ناماده نه کین، که به راستی نیمه ناومان پیداکردوه ئدی ریژینه خواره وه زوړ به خوړی و به تهوژم و بدتین. له پاشانا نیمه زه ویمان قلیشانندوه بهووی سهوزبون و سهرده رهیثانی گیاو ږووه کدوه، به قلیشانی شیوی ئهو ږووه کانه بی.

﴿فَأَنْبَتْنَا فِيهَا حَبًّا وَعِنَبًا وَقَضْبًا وَزَيْتُونًا وَنَخْلًا وَحَدَائِقَ غُلْبًا وَفَاكِهَةً وَأَبًّا مَتَاعًا لَّكُمْ وَلِأَعَامِلِكُمْ﴾ دووایی نیمه ږواندوومانه له ناو زه ویدا بهووی ئهو ناوه وه دانه وئله و، تری و، سهوزیه به تهری بری و بخوړی، وه که همدو سهوزیه، هدر له کدوه ره وه، ههتا قارچک و ریواس و سهوزی تر و زهیتون و، خورما و باخ و باخاتی چر و پر. میوهی همدجوړ و، لهوهرگا و گیا لهو جوړه ی نادمیزاداندی چیتاوه و، نازاله کانیان ئه بخون، ئهوانه ی باسکران همدوویان بۆ سوودی ژپانی ئیوهیه، هندیکیان بۆ خوټان و هندی تریان بۆ مانده ی نازل و چوارپی کانتان. دووای ئهوانه ی جیهان نوره ی باسی ږوژی دوواییه، خودا ئه فدرموی:

﴿فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاحَّةُ﴾ دووایی کاتی له ږوژی دووایدا دهنگیکی سخت پیدای ئدی همدوو گویچکه کان کدر ئه کاته وه ئه ونده سخته و گرانه.

ووشه ی (الصَّاحَّةُ) به دهنگیک ئه لئین: دوو شتی ږه له یدک بدنه. بیگومان ږوژی دووایی تاسمان و ئه ستره کان کیشیان نامیتن، زهوی به کیوه کانییه وه له گهل ئه ستره کانی تر له یدک ئه دهن، لهو کاته دا گرمه و شاخه پیدای ئدی، هیچ گیاندار و گویچکه ی بهرگه ی ناگری، له بهر ئه وه ی دهنگه ی زوړ تیژ و سخته و بی وئدیه له گهره پیدا.

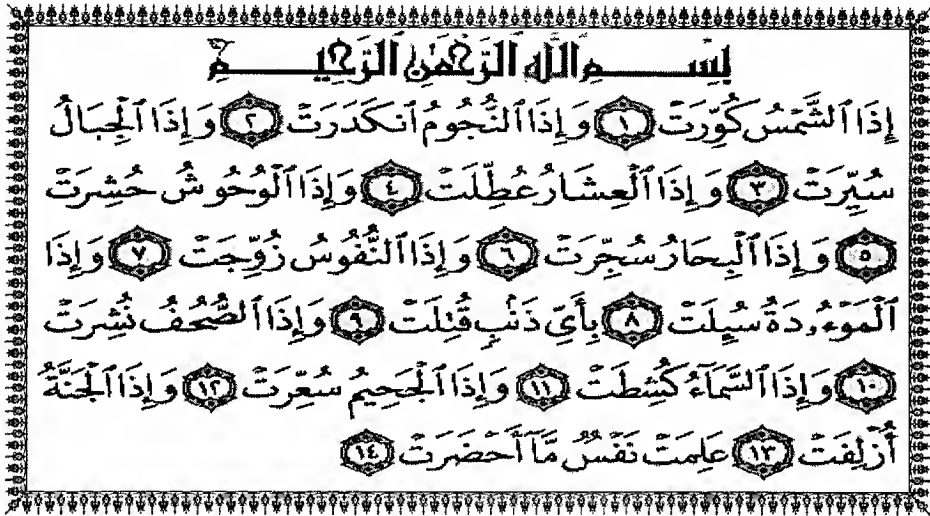
﴿يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ وَأُمِّهِ وَأَبِيهِ وَصَاحِبَتِهِ وَبَنِيهِ﴾ ئهو ږوژه ږوژیکه همدوو کسې ږائه کا و هلدی لبرا و، دایک و، باوک و، ژن و، کورې خووی، دژست و خزمایه تی لهو ږوژه دا نی یه.

﴿لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ يَوْمَئِذٍ شَأْنٌ يُغْنِيهِ وَجُورَةٌ يَوْمَئِذٍ مُسْفِرَةٌ صَاحِكَةٌ مُسْتَبْشِرَةٌ﴾ بۆ همدوو نادمیزادی لهوان لهو ږوژه دا کاریکی تاییدت به خوږانه وه هدی، بهو کاره وه خدریکن و، وازی له جگه ی خوږانی بی هیتاوه. بیگومان نادمیزاد واز لهو کدسانه ئه هینن یارمه تیان داون له سهر کاری خراب، یا باوه ږدار نه بن، به وئدی هابیل له برای ږائه کا و، ئیراهیم له باوکی و، نوح له کور و ژنده کی، لوت له ژنده کی خووی و، ئاسیه له فیرعنی میړدی، چدن کدسې هدر لهو ږوژه دا ږوویان گه شه، دهمیان به بی کدنین، شادمان و دلخوشتن له بهر ئه و شته ی خودا بدخشیویه بهوان.

﴿وَوُجُورَةٌ يَوْمَئِذٍ غَبَرَةٌ تَرْهَقُهَا قَتَرَةٌ أُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرَةُ الْفَجَرَةُ﴾ وه چدن ږوومه تی هدر لهو ږوژه دا توژ به سهر ږوومه تیانه وهیه و، خفه تبارن، ږهنگی ږهش دای ئه پوشتی، چونکه کدوه ی خرابی زوریان کردوه له جیهاندا، ئه و کدسانه بی باوه ږبون له جیهاندا، له سنووری ناین دهرچوون.

﴿سوره تی ته کویر﴾

له مه که هاتووته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۲۹) نایه تن.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده ی میبره بان

خودای مه زن له و نایه تانه ی سه ره وه دا ئامازه بۆ هه ندی رووداو و کاره ساتی ترسناک نه کات، له کاتی پرسیار و وولام و یاداشت له رۆژی دووایی دا پهیدا ئه بن که (۱۲) رووداون و، نه فهرموی:

﴿إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ وَإِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ﴾ هه رکاتی خۆر پیچرایه وه و، وونبوو دوا ی نه وه ی به چاو ئه بینرا و، له ناو چوو له بهر نه مانی هیزی کیشانی و، سارد بوویه وه و، رووناکی نه ما و، کاتی نه ستیره کان نهم دیو دیو کران و که و تنه خواره وه و، پرژ و بلا بوون. ﴿وَإِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ﴾ وه هه رکاتی کیه کان له جیگه ی خویانا هه لکه نران و بوون به تۆز و، چوون به هه وادا وه که هه و له گه ل زهوی دا و، کاتی نه و هوشترانه که ده مانگ تپیه پویه به سهر ئاوس بوونیا نا وازی لی هینرا وه به یی شوان نه سوورپته وه که زۆر به نرخه لایان و، هه موو که سی خه ریکی خۆیه تی.

هه ندی له زانایان به م جوړه مانای (وَإِذَا الْعِشَارُ عُطِّلَتْ) کرا وه (وه هه رکاتی هه وه کان له باران بارین وازیان لیته ترا و، بارانیان لی نه ته هاته خواره وه، چوونکه پهیره و ده ستووری جار ان تیک و پیک بووه، هه تا هه ور بارانی لی بته خواره وه، هه ور و تیشکی خۆر و هه لمی ئاو نه ما وه).

ته فسیری زما کویری

﴿وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ﴾ وه کاتئ گیاندارانی کتوی له ترسی نه مانی زهوی رانه کدن بهم لاهو بهو لادا، ترسیان له خویمان و له ناده میزاد نی یه و جیگه یه نادوژنه وه پشوری تیدا بدن و، دووایی هدموویان له ترسانا ئه مرن و، کاتئ هدموو دهریاکان گهرم نه کرین و نه رزینه ناو یه کتری و نه بن به یدک زهریا و، له بدر کاولوبوونی زهوی، هیچ شتی نی یه رینگه یان لی بگری و تیکه لاوی یه کتری نه بن.

مانای رستهی (وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ) بهم جوړه ش کراوه: یانئ هدرکاتئ دهریاکان گریان گرت بهووی ناگری ناو زهوی، له کاتئکا زهوی پارچه پارچه ئه بی و، ئاو و ئاگری تیکه لاو نه بن و، دهریاکان گر نه گرن.

﴿وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ وَإِذَا الْمَوْؤُودَةُ سُئِلَتْ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ﴾ وه هدرکاتئ گیانی هدموو ناده میزادی گه راپه وه بولای له شهیتانه کانیان و، جیوت بوونه وه له گهل یه کتری و، کاتئ پرسیار کرا لهو کچه منالانه ی زینده به چال نه کرین، له بدر چ گونا هئ کوژراون و به راستی له روژی دووایی دا زیندوو نه کرینه وه، پرسیاریان لی نه کری بؤ ئیوه کوژران و، گونا هئان چ شتی بووه.

﴿وَإِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ وَإِذَا السَّمَاءُ كُشِطَتْ وَإِذَا الْجَحِيمُ سُعِّرَتْ﴾ وه هدرکاتئ نامه ی کرداره کانی ناده میزاد کرانه وه و، نامه ی هدموو که سی درا به دهستی خو یه وه و، هدرکاتئ ئاسمان لابرا و، نه ستیره کان وونبون له ناو ئاسماندا و، هدرکاتئ دوزه خ گهرم کرا. ﴿وَإِذَا الْجَنَّةُ أُنْفِلَتْ غُلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ﴾ وه هرکاتئ به هشت نریک کرایه وه بؤ خاوه نه کانیان و چونکه بؤ لهوان ناماده کراوه، دووای ئه و دوازه رووداوانه هدموو که سی نه زانی به شتی ناماده ی کردوه بؤ خوی.

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنُوسِ ١٥
الْجَوَارِ الْكُنُوسِ ١٦ وَاللَّيْلِ إِذَا عَسْعَسَ ١٧ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ ١٨
إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ١٩ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ ٢٠ مُطَاعٍ
ثَمَّ آمِينَ ٢١ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ ٢٢ وَقَدْ رَآهُ بِالْأَفُقِ الْمُبِينِ ٢٣
وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ ٢٤ وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ ٢٥
فَأَن تَدَّهْبُونَ ٢٦ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ ٢٧ لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ
يَسْتَقِيمَ ٢٨ وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ٢٩

﴿فَلَا أَقْسِمُ بِالْخَاسِرِ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ﴾ دووایی به راستی من سویند نه خۆم به و نه ستیرانهی نه تو به رۆژدا له بهر چار و ن نه بن و نابینرین، به شهودا به چار نه بینرین، به شهو و رۆژدا نه سوورپینه و ده رنه که ونه وه.

﴿وَاللَّيْلِ إِذَا عَسَفَ وَالصُّبْحِ إِذَا تَنَفَّسَ﴾ وه سویند نه خۆم به و شهو ی کاتی تاریکی به که ی رۆو نه کاته سهر زهوی و، سویند نه خۆم به بهیانی کاتی رۆوناکی به که ی پهخش نه بیته وه به زهوی دا و، هه موو شتی نه گرپته وه.

﴿إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ مَكِينٍ﴾ سویندم به وانیه ی باسکران. به راستی قورئان گفتوگۆی نیردراوینکی به پیره له لای خودا و، فهروانی پیدراوه رای بگه یه نی به پیغه مه ری خۆی، خاوه نی هیزکی به کجار زۆره لای خودای خاوه ن پله، هیزکی وای هه یه نهو فریشته یه چوار گوندی تاقمی لوتی ژیرا و ژوور کرد، جبره ئیل فریشته یه که خاوه نی پله و پایه ی بهرزه لای خاوه نی هه موو بوونه وهران.

﴿مُطَاعٌ ثَمَّ أَمِينٌ وَمَا صَاحِبُكُمْ بِمَجْنُونٍ﴾ نهو فریشته یه جبره ئیل له و جیگه یه فریشته کان په یه وه ی نه که ن و له فهروانی ده رناچن و، هاوړپنکه ی ئیوه که موحه مده شیت نی یه، به گویره ی گروانی بی باوه ران.

﴿وَلَقَدْ رَآهُ بِالْأَفْقِ الْمُبِينِ وَمَا هُوَ عَلَى الْغَيْبِ بِضَنِينٍ﴾ وه به راستی پیغه مه ر جبره ئیلی بینیه له سه ر نهو دیمه نه ی خودا درووستی کردووه له ئاسۆی ئاشکرادا له لای سه ره وه ی خۆر هه لات که جیگه ی هه له اتنی خۆره، موحه مده له سه ر راگه یاندنی سروس و جگه ی سروس لهو شتانه ی نابینرین گومانی لی ناکرین و رۆد و جرووک نی یه، نه وه ی لای خودا وه جبره ئیل بو ی بهی نی به ئاده میزادانی رانه گه یه نی.

﴿وَمَا هُوَ بِقَوْلِ شَيْطَانٍ رَجِیمٍ فَأَنَّى تُذَهَّبُونَ إِنَّ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِینَ﴾ وه نهو قورئانه گفتوگۆی شه یانی بی بهش له به زه یی و له میهره بانی خودا نی یه وه ک بی باوه ران به تایه تی (سه مان روشدی) تاو نبار نه یلین، نهو قورئانه ی هه چ شتی نی یه له وه ی بی باوه ران نه یلین، جگه له وه ی ئامۆزگاری کردنی راستی و بیگومانه بو هه موو بوونه وهرانی ژیر و دادپه روه ر و بی لایه ن.

﴿لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَقِیمَ﴾ نهو قورئانه ئامۆزگاری به بو که سی لای ئیوه دوای راستی بکه وی، له سه ری راوه ستی و سوودی لی وه ربگری. به لام که سی بهرده وامبی له سه ر گومرایی سوودی لی وه رناگری و، ئامۆزگاری کاری تی ناکا.

﴿وَمَا تَشَاؤُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِینَ﴾ وه ئیوه ی بی باوه ر ئاره زۆی رتی راست ناکه ن و دووای چاکه ناکه ون، مه گه ر په روه ردگاری بوونه وهران ئاره زۆ بکا و به زۆر پیتان بکا، خودای گه وره نه قلی داوه به ئیوه و خۆتانی سه ربه ست کردووه، ئیوه رینگه ی راست ناگرن به ئاره زۆی خۆتان. خودا ئیوه ی وه ک ئازالی بی نه قل درووست نه کردووه.

﴿سوره تی نه لئینیفطار﴾

له مه که هاتووه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۱۹) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ ﴿١﴾ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ ﴿٢﴾ وَإِذَا الْبِحَارُ
 فُجِّرَتْ ﴿٣﴾ وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ ﴿٤﴾ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ
 وَأَخَّرَتْ ﴿٥﴾ يَأْتِيهَا الْإِنْسُنُ مَغْرَرَك بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ ﴿٦﴾ الَّذِي
 خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ ﴿٧﴾ فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ ﴿٨﴾
 كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالذِّينِ ﴿٩﴾ وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ ﴿١٠﴾ كِرَامًا
 كُنِينِ ﴿١١﴾ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ ﴿١٢﴾ إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ
 الْفَجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١٤﴾ يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الذِّينِ ﴿١٥﴾ وَمَاهُمْ عَنْهَا بِعَايِينَ ﴿١٦﴾
 وَمَا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الذِّينِ ﴿١٧﴾ ثُمَّ مَّا أَدْرَاكَ مَا يَوْمُ الذِّينِ ﴿١٨﴾
 يَوْمَ لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ ﴿١٩﴾

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده ی میهره بان

﴿إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ وَإِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ﴾ ئەم سورەتی و سوورەتی پێشوو باسی هەندی
 لەو شتانه ئەکا لە کاتی رۆژی دووایی و، دواى پرسیار و پاداشت پەیدا ئەبن، بەلام لەم
 سورەتەدا بە شیوەیەکی کورتتر ئەفەرموی: هەر کاتی ئاسمان پارچە پارچە بوو، ئەستێرەکان
 کەوتنە خوارەوه، چونکە کیشی یان نامینی و، کاتی کەوتنە خوارەوه و، بلاو بوونەوه و نەمان.
 ﴿وَإِذَا الْبِحَارُ فُجِّرَتْ﴾ وە هەر کاتی شەپۆلی ناوی دەریاکان بەرزبوونەوه، بوون بە هەلم و،
 بەم لاوлада رۆیشتن و بە ناگری ناو زەوی گەرم کران، دواى نەمانی زەوی.
 ﴿وَإِذَا الْقُبُورُ بُعْثِرَتْ عَلِمْتَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ وَأَخَّرَتْ﴾ وە هەر کاتی گۆرەکان خاکە کە ی لە
 ناوبرا و ئەو مردووانە ی لە ناویاندا بوون زیندوو کرانەوه بە کردەوی خۆیانەوه، لەو کاتانەدا
 هەموو کەسێ ئەزانێ چ شتیکی بۆخۆی پێش خستوو و، چ شتیکی بۆ خۆی دواخستوو لە
 چاک و لە خراب.

تەفسیری زمانکۆیی

﴿يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ﴾ ئەى ئادەمیزاد چ شتیکە فریبی توێ داوێ له بۆ پەرستنی پەرودگاری زۆر گەورەى خۆت له هەموو ڕوویە کەوێ، بە بێ پرسیار و پاداشت واز له بەندەى خۆى نابەدری، پرسیاریان لێ ئەکا و پاداشتیان ئەداتەوێ، تۆلەیان لێ ئەستێ، ئێر چۆن فریب ئەخۆن.

﴿الَّذِي خَلَقَكَ فَسَوَّاكَ فَعَدَلَكَ﴾ پەرودگاریکی ئەوتۆیە تۆی درووست کردووە له دلوپی ئاو، دووایی هێزی نهیتی و ناشکرای له ناو لەشی ئێوێدا داناوێ، دووایی ئەندامەکانی تۆی بە شیاو بۆ یە کۆری درووست کردووە، بە جوړیکی وا دەستیکى تۆ درێژ نییە لەوێ تریان، هەندى له لەشی تۆ ڕەش نییە و ئەوى ترییان سپی بێ، مەگەر هەندى جار نەبێ بۆ نیشانەیه خودا ئەیزانی.

﴿فِي أَيِّ صُورَةٍ مَّا شَاءَ رَكَّبَكَ﴾ بە هەر جوړ و دیمەنێ پەرودگار ئارەزۆی کردووە پێکیهه ناوی، درێژ بێ یا کورت، سپی بێ یا ڕەش یا زەرد، بە جوانترین شیوێ و بالا، بە وێنەى بەرارز و گوێ درێژ درووستی نەکردووی.

﴿كَلَّا بَلْ تُكَذِّبُونَ بِالَّذِينَ﴾ زۆر راست و بێگومانە بەلکو بۆیە فریوتان خواردووە و باوەرتان بە پاداشت و پرسیار نەبوو، بێگومان ئێوێ زیندوو ئەکرێهه و، پرسیاری کار و کردەوێ خۆتانان لێ ئەکری.

﴿وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ كِرَامًا كَاتِبِينَ يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ﴾ وه به راستی دانراوه بهسەر ئێوهدا چەن فریشتەیه ئاگایان له هەموو گفتوگۆ و کرداری ئێوێ هەیه، بەرێز و بەهێز و دەست پاك و، ئەو شتەى پێیان سپێرداوه به تهواوی به هەموو جوړی جێبەجێ ئەکەن، هەموو شتێ ئێوێ بیکەن ئەینووسن، هەرشتی ئێوێ بیکەن ئەیزانن. جوړی نووسینی کردار و گوشتار هەر خودا ئەیزانی.

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ يَصْلَوْنَهَا يَوْمَ الدِّينِ وَمَا هُمْ عَنْهَا بِغَائِبِينَ﴾ به راستی پیاوچاکان و راست وێژان له ناو رابواردنی چاک و بههره‌مه‌ندیدان، بێ‌باوه‌ران و به‌دکاران له ناو دۆزه‌خدا، ئەچنه ناو دۆزیخ له ڕۆژی پاداشت و پرسیاردا، سزاکەى ئەچێژن و، هیچ کەسێ له‌وان نایه‌نه دەر‌هه له ناود و‌زه‌خدا چاونوقاندن.

﴿وَمَا أَذْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ ثُمَّ مَا أَذْرَاكَ مَا يَوْمَ الدِّينِ يَوْمَ لَا تُمْلِكُ نَفْسٌ لِّنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ﴾ وه چ شتێکی زۆر گەورەیه به تۆی رابگەیه‌نێ ڕۆژی پاداشت چ شتیکە، له پاشانا چ شتێ بێ به تۆی بناسینی ڕۆژی پاداشت چیه، ڕۆژی پاداشت ڕۆژیکه هیچ کەسێ خاوه‌نی هیچ شتێ نییه بۆ هیچ کەسێ له سوود و له زیان، هەموو کاری لهو ڕۆژەدا هەر بۆ خودایه به بێ ڕاوێژکار و به بێ یاریده‌ده‌ر.

﴿ سوره نى نملوته فيفين ﴾

له مدكه هاتووته خواره وه. هندی له زانایان نه لئین: له مدینه هاتووته خواره وه.
ژماره ی نایه ته کانی (۳۶) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ ﴿١﴾ الَّذِينَ إِذَا أَكَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ ﴿٢﴾
وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾ أَلا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ
مَبْعُوثُونَ ﴿٤﴾ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥﴾ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦﴾
كَلَّا إِن كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سَعِيرٍ ﴿٧﴾ وَمَا أَدْرَاكَ مَا سَعِيرٌ ﴿٨﴾ كِتَابٌ
مَّرْقُومٌ ﴿٩﴾ وَيَلَّيْ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَكْذِبُونَ يَوْمَ الَّذِينَ
وَمَا يَكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١١﴾ إِذِ اثْنَالِي عَلَيْهِ إِسْنَانُ قَالَ اسْطِيرُ
الْأُولَيْنِ ﴿١٢﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٣﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ
عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّحَجُوبُونَ ﴿١٤﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٥﴾ ثُمَّ يُقَالُ
هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴿١٦﴾

﴿ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴾

به ناوی خواى به خشندهى میده بان

کۆمه لئى له تاوانباران بازگانیان نه کرد و، به توانا و هیزی خویانه وه شانازیان نه کرد،
شتیکىیان نه کرى و نهان فروشت. به لام نهوان به نرخى کم نه یانکرى و به نرخى زور
نهان فروشت. له ههردوو جاردا قازانجی زوریان بۆ خویان مسۆگهر نه کرد. ئاده میزادیان ناچار
نه کرد بۆ سوودی خویان و، نهوانیش چاریان نه نهما نه بویه خویانیان بدایه به دهسته وه بۆ نیازی
سته مکاران. چهنده نایه ته کانی قورئان له مدكه له باره ی باوه ربوون به یه کیتی خودا و پژوی
دوایی یه وه نه هاتنه خوار و، له مدینه زۆربه ی له باره ی مامه له و کۆمه لایه تی و دهستوری
جیهانه وه نه هاتنه خواره وه. به لام وا دیاره کۆمه لئى له دانیشتروانی مدكه که خاوه نی سامانی

ته فیسری زمانکۆبی

زور و پله و پایه ی زور بوون. زانی زوریان له هه ژاران نه دا له پیوانه و کیشانه و ترازوبازی دا، بویه خودای مه زن هه ره شه ی لی کردن و فهرمووی:

﴿وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ الَّذِينَ إِذَا أَكْتَالُوا عَلَى النَّاسِ يَسْتَوْفُونَ وَإِذَا كَالُوهُمْ أَوْ وُزِّنُوهُمْ يُخْسِرُونَ﴾
 نه مان و سزایه کی زور سهخت بو که سانیکی نه وتو سستم نه کن له نه ده میزاد له پیوانه و کیشانه دا، که سانیکی نه وتون کاتی شتی به پیوانه و هر بگرن له نه ده میزادی بی چاره بو خویان، به ته وای نه ی پیون و زوری نه بهن بو خویان و، هه کاتی شتی پیون یا بیکیشن بو نه ده میزاد به ناتده وای و به که می نه ی پیون و نه یکیشن، له هه ردوو جارداد قازانج بو خویان مسوگر نه کن.

﴿أَلَا يَظُنُّ أُولَئِكَ أَنَّهُمْ مَبْعُوثُونَ لِيَوْمٍ عَظِيمٍ يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ﴾
 ترازوبازی نه کن نازان که به راستی نه وان زیندوو نه کریته وه و پرسیاریان لی نه کری له رۆژیکی گه وه دا که رۆژی دوایی به، رۆژی که نه ده میزاد زیندوو نه کریته وه له گۆره کانیا نا رانه وه سن له بهر فرمان و له بهر ده م پهروه دگاری هه موو بوونه وه ران بو پرسیار و پاداشت، نه وه ی باسکرا تۆله ی ترازوو بازانه که شتیکی کهم بدلن له دانیشتوان، نه بی تۆله و سزای نه وه که سانه به ناره و دارایی نه ده میزاد زهوت نه کن چۆنی؟

﴿كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْفُجَارِ لَفِي سَجِّينٍ وَمَا أَذْرَاكَ مَا سَجِّينٌ كِتَابٌ مَّرْقُومٌ﴾
 بیگومانه، ترازوبازان نابی گومان بیدن زیندوو ناکریته وه، نه بی بزانی نه وه که سانه ی باوه ریان به رۆژی دوایی نه بی و، نه وه که سانه ی شتی بو خویان ساخته بهیتن بو لابرانی سزا له سه ر خویان، به هزی فیل و فره وه بو ره واکردنی ترازوبازی. به راستی نامه ی کرداری گونا بهاران و به دکر داران له ناو ده فته ریکی پهستی ره شدایه که ناوی تاوانبارانی تیدا تومار نه کری، چ شتیکی زور سه رسورپنه ره به تۆی بناسینی نه وه ده فته ره ره شه چ شتی که؟ نه وه ده فته ره نامه یه که ژماره ی خراوته سه ر بو دیاری کردنی ناوی نه وه که سانه تاوانباران و سزایان نه درئ.

﴿وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ الَّذِينَ يُكَذِّبُونَ يَوْمَ الدِّينِ وَمَا يُكَذِّبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ﴾
 سزای زور سهخت له رۆژی دوایدا بو نه وه که سانه یه رۆژی پاداشت و سزا به درۆ نه خه نه وه و، بوای بی نایه رن، که سانیکی نه وتو رۆژی پاداشت به درۆ نه زانن و، هیچ که سه ی نه وه رۆژه به درۆ نازانی، مه گه ره هه موو که سه ی لایهانی له سنووری خودا، گونا بهاران دوای ناره زوی بوچی خویان که وتین.

﴿إِذَا ثُغِّلَتْ عَلَيْهِ آيَاتُنَا قَالَ أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ﴾
 نه وه که سه دا که وه لیدی کوری موغیره، نه یووت: نه وه نایه تانه داستانی پر و پوچی پیشینه، هه ره که سه ی دلی بۆلای دادپهروه ی بروت، زور لای ناسانه باوه به رۆژی دوایی بهیتن، به لام هه ره که سه ی ده ستدریژی بکاته سه ر مافی نه ده میزاد، زور لای گرانه باوه بهو رۆژه بهیتن، چونکه نه مانی خوی ده ره خا.

﴿ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ ینگومان قورئان و رۆزی دووایی داستانی پروپوچی پیشووان نی، یه لکو نهو شته خراپدی نهو تاوانبارانه نهیکه نهوتووه ته سدر دلّیان و رهشی کردووه ته وه، بیر له راستی نایه ته کانی قورئان و رۆزی دووایی ناکه نه وه.

﴿ كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَّخُجُونَ ﴾ راست و ینگومانه. به راستی نهو بی باوه رانه له رۆزی دووایدا له به زهیی و ریز و بینینی پدروه دگار بی به شن و، خودا به چاری به زهیی ته ماشایان ناکا و، پاکییان ناکه نه وه له گونا.

﴿ تَمَّ إِنَّهُمْ لَسَأَلُوا الْجَحِيمَ ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تُكَذِّبُونَ ﴾ له پاشانا به راستی نهو تاوانبارانه نه چنه ناو ناگری دۆزه خ و سزا که ی نه چیرن، له پاشانا نه بی زری به وان: نا نه مه نهو سزا به ئیوه له جیهاندا به درۆتان نه خسته وه و باوه رتان بین نه نه هیتا.

كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَنْبَرِ لَفِي عِلِّيِّينَ
 وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ ﴿١٨﴾ كِتَابٌ مَرْقُومٌ ﴿١٩﴾ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٠﴾
 إِنَّ الْأَنْبَرِ لَفِي نَعِيمٍ ﴿٢١﴾ عَلَى الْأَرَايِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٢﴾ تَعْرِفُ فِي
 وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ ﴿٢٣﴾ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مَخْحُومٍ ﴿٢٤﴾ خَتَمَتْهُمْ
 مِنْ تَحْتِ مِسْكِ فِي ذَلِكَ فَلَيْتَنَافَسَ الْمُتَنَافِسُونَ ﴿٢٥﴾ وَمِمَّا رَجَعُوا
 مِنْ تَسْنِيمٍ ﴿٢٦﴾ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ ﴿٢٧﴾ إِنَّ الَّذِينَ
 أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿٢٨﴾ وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ
 يَتَغَامَرُونَ ﴿٢٩﴾ وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿٣٠﴾
 وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ ﴿٣١﴾ وَمَا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
 حَفِظِينَ ﴿٣٢﴾ قَالِيَوْمَ الَّذِينَ آمَنُوا مِنَ الْكُفَّارِ يَضْحَكُونَ ﴿٣٣﴾
 عَلَى الْأَرَايِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٣٤﴾ هَلْ تُوِبَ الْكُفَّارُ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣٥﴾

﴿ كَلَّا إِنَّ كِتَابَ الْأَنْبَرِ لَفِي عِلِّيِّينَ وَمَا أَدْرَاكَ مَا عِلِّيُّونَ كِتَابٌ مَرْقُومٌ يَشْهَدُهُ الْمُقَرَّبُونَ ﴾ به راستی و به بی گومان نامه ی کرداری پیاوچاکان و خودا په رستان له ناو جینگایه کی به رز و به نر خدا دانراوه و، چ شتیکی گه وره ی سدرنج راکیشه به تۆی بناسیتن نهو جینگه به رزه شایسته ی

چ شتيكه؟ نهو جيگه بدرز و به نرخه نامه ده كه ژماره ي خراوه ته سهر بؤ ديارى كردنى ناوى پياوچاكان، تا قم تا قم فريشته بدر پژه كاني نريك له خوداو ئه رۆن بؤ ته ماشا كردنى نهو نامه يه، كه هه ستي بئ نه كرئ هه موو كه سئ نريكي بئ ئه ييني.

﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ عَلَى الْأَرْكَانِ يُنْظَرُونَ﴾ به راستى پياوچاكان و خودا پهرستان له ناو خوښى و به هره مهندي چاكي به هه شتان، به سهر كورسى يه وه دانىشتون، ته ماشاى نهو شتانه نه كهن خودا له به هه شتا بؤى ئاماده كرده وون. ته ماشاى دوژمنانى خوڤان نه كهن.

﴿تَعْرِفُ فِي وُجُوهِهِمْ نَضْرَةَ النَّعِيمِ يُسْقَوْنَ مِنْ رَحِيقٍ مُمْتَثِمٍ خِتَامُهُ مِسْكٌ﴾ به راستى تو ههركاتئ نهو كه سانه بييني ئه زانى نهوان له چ چاكه و رابواردان، چونكه تو به سهر رومه تيانه و جوانى و سببى ده تى و خوښى ئه ييني، له مديه كى پاكي بئ ئازاردهر ده رخواردى نهوان ئه درئ، نهو مديه مۆركراوه سهره كه ي چه سپه و نه كراوه ته وه، سهرى شوشه كاني به ميسك داخراوه و، بۆن و تامى وهك ميسك وايه.

﴿وَفِي ذَلِكَ فَلْيَتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ﴾ وه بؤ نهو شتانه ي له ناو به هه شتان دووايى پيوسته بۆلاى پهرستنى خودا چاكه و خوښى و به هه شت پيش كهران پيش بركى بكهن و په له بكهن، له بهر ئه وه يش نهو مديه بئ ئازاره ي به ميسك مۆركراوه يان بدر پئى. ئه بخۆ نه وه.

﴿وَمِزَاجُهُ مِنَ تَسْنِيمٍ عَيْنًا يَشْرَبُ بِهَا الْمُقَرَّبُونَ﴾ وه نهو شته ي تيكه لاوى نهو مديه نه كرئ هه نه تيكه له خوراوه يه ئه رۆئ به سهر نهو مديه دا، نهو خوراوه يه بر پئى به له كانيواى پياوچاكان له ئاوه كه ي ئه بخۆ نه وه، چونكه له پهرستنى خودا په كيان ناخا، نهو خواردن و خواردنه وانه ئاده ميزاد له جيهاندا زۆرى بؤ هه ول ئه ده ن. بۆيه خودا باسيان نه كات.

دواى نه وه ي خودا باسى پياوچاكان و پياوخرپانى كرد، باسى پادا شت و تۆله يشى كردن، باسى پياوچاكانى جيهان و پياوخرپانى جيهان نه كا و ئه فهرموى:

﴿إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا يَضْحَكُونَ﴾ به راستى كه سانيكى ئه وتۆ بئ باوه ر و تاوانبارن بئ نه كهن له جيهاندا به كه سانيكى ئه وتۆ باوه ريان هيناوه و، گالته يان بئ نه كهن؛ چونكه هه ژاران.

﴿وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ وَإِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ انْقَلَبُوا فَكِهِينَ﴾ وه ههركاتئ هه ژاره باورداره كان برۆشتانايه به لای بئ باوه ره تاوانباره كاندا، بئ باوه ران به پئلو برۆى چاويان ئاماره يان نه كرد بؤ لای باوه رداران به گالته كرده وه و، ههركاتئ بئ باوه ران به چوونايه ته وه بؤلاى خيژانه كاني خوڤان نه گه رانه وه بؤلايان، به خوښ حالئ و بئ كه نينه وه، بئ باوه رى بت پهرستى خوڤانيان بئ چاكيو.

﴿وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَؤُلَاءِ لَضَالُّونَ﴾ وه هدر کاتی بی باوه‌پران موسلمانانیاں ئه‌بینی ئه‌یان ووت: ئه‌و که سانه له ریگه‌ی باباییری خو‌یان لایانداوه و ریگه‌ی راستی‌یان وون کردووه.
﴿وَمَا أَرْسَلُوا عَلَيْهِمْ حَافِظِينَ﴾ وه بی باوه‌پران نه‌نیراون بۆ سهر موسلمانانه‌کان، ئاگایان له‌وانی و، چاودیری کرده‌وی باوه‌پرداران بکه‌ن. به‌لکو پیوسته بی باوه‌پران خه‌ریکی چاک کردنی خو‌یانن.

ئه‌وه‌ی باسکرا کرده‌وی بی باوه‌پران بوو له‌گه‌ل باوه‌پرداران له جیهاندا، خودای مه‌زن باسی کرده‌وی باوه‌پرداران ئه‌کا له‌گه‌ل بی باوه‌پران له رۆژی دوواییدا، ئه‌فه‌رموی:
﴿قَالِیْمُ الَّذِیْنَ آمَنُوا مِنَ الْکُفَّارِ یَضْحَکُونَ عَلَی الْأَرَائِکِ یَنْظُرُونَ﴾ دووایی ئه‌م رۆژه‌ی دووایی، که سانیکی ئه‌وتۆ باوه‌پریان هینا پی ئه‌که‌نن به بی باوه‌پران و گالته‌یان پی ئه‌که‌ن. ههر به‌و جو‌ره‌ی ئه‌وان له جیهاندا به باوه‌پرداران پی ئه‌که‌نن. باوه‌پرداران دانیشتوون به‌سهر کورسی‌یه‌کانی به‌ده‌شته‌وه، ته‌ماشای بی باوه‌پران ئه‌که‌ن له دۆزه‌خدا.

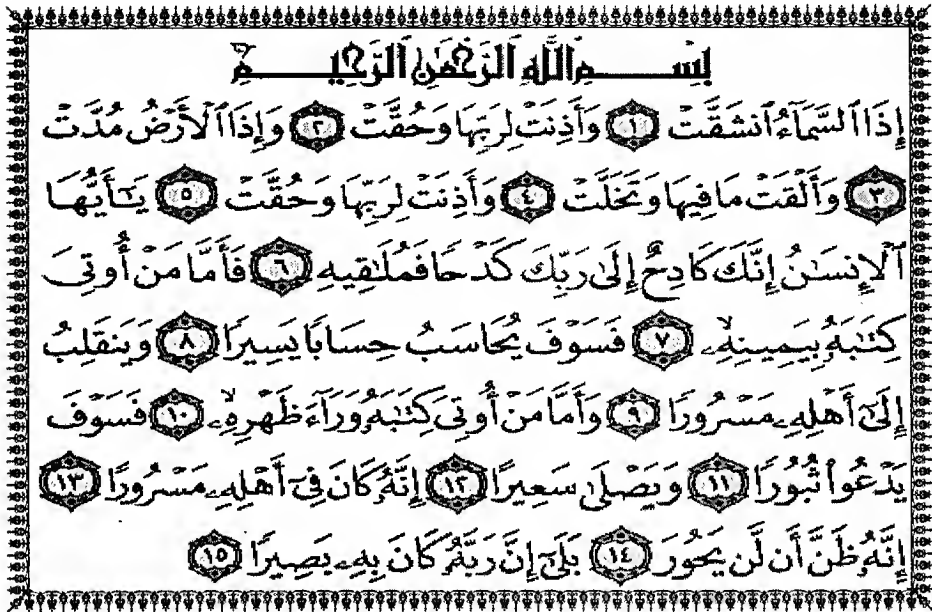
﴿هَلْ تُؤْتَبُ الْکُفَّارُ مَا کَانُوا یَفْعَلُونَ﴾ ئایا بی باوه‌پران تۆله‌یان لی ناکرێته‌وه به شتی خو‌یان ئه‌یکه‌ن له جیهاندا به پیکه‌نینیان و گالته‌ پی کردنیاں به باوه‌پرداران. بیگومان له هه‌موو کات و له هه‌موو جیگه‌یه‌ پیاوانی تاوانبار و سه‌ره‌ری گالته‌ به پیاوانی هه‌زار و چاک ئه‌که‌ن و سه‌ره‌ری‌یان لی ئه‌گرن و تاوانجی‌یان تی ئه‌گرن. به راستی ئه‌و ئایه‌تانه بۆ هه‌موو کاتی هاتوونه‌سه خواره‌وه.

به یاریده‌ی خودا کو‌تایی پی‌هات

٢٠٠٠/١٠/٣ ی زایینی

﴿ سوره تی نه لئیشقاق ﴾

له مه که هاتووته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۲۵) نایه تن.

نهم سوره ته و سوره تی ته کوبر و ئینفیتار، سامناکی رۆژی دووایی پروون نه که نه وه و،
 ناده میزاد له رۆژی دووایی دا نه بن به دوو بهش: بهشیکی یان له ناو بههشتان، بهشی تری یان له
 ناو دۆزه خدان، نه فله رموی:

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خوای به خشندهی میهربان

﴿ إِذَا السَّمَاءُ انشَقَّتْ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴾ تو بیری نهو کاته بکه ره وه ناسمان پارچه پارچه
 نه بی، پهیره وه و پرۆگرامی زهوی و ناسمان تیک نه چی، کاتی خودا بیهوی ویرانی یان بکا و،
 ناسمان گوی پایدلی پهروه دگاری خۆیه تی و، مل که چ نه بی و، شایسته هیشه و پیوسته مل که چی
 بی: چونکه درووستکراوی پهروه دگاری خۆیه تی و ساله های سال رای گرتوه، ئیستا نۆزه ی
 پروو خانیه تی و هه موو شتی نه بی له ناو بجی جگه له خودای درووست که ری هه موو
 بوونه وهران.

﴿ وَإِذَا الْأَرْضُ مُدَّتْ وَأَلْقَتْ مَا فِيهَا وَتَخَلَّتْ وَأَذْنَتْ لِرَبِّهَا وَحُقَّتْ ﴾ وه تو بیری نهو کاته
 بکه ره وه کاتی زهوی له ناو نه چی و کیشی نامیتی و کیوه کانی نه بن به تۆز و، زهوی فره نه داته

تهفسیری زمانکۆبی

دهروه ئه و شتانهی له ناوی دایه: له مردوه کان جگهی مردوه کان و، ناوه کهی به چۆلی ئه مینته وه و، فرمانبهرداری پهروه دگاری خۆیه تی و پێوسته فرمانبهردار بێ به وینهی ئاسمان؛ چونکه چونکه دروستکراوی ئه وه و ئه بی مل کدچی بێ، دووایی له و کاتانه دا، تۆ و ههموو ئاده میزاد و جنۆکه ئه گهن به پاداشتی پهروه دگاری خۆتان.

﴿يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَىٰ رَبِّكَ كَدْحًا فَمُلَاقِيهٖ﴾ ئه ی ئاده میزاد: به راستی تۆ له م جیهانه دا خۆت ماندوو ئه کهی و په نهج ئه دهی بۆ به ده سه تهینانی کاری بۆخۆت چاکبێ یا خراب و، تۆ له م جیهانه دا به ردهوام نابی و، به ربه ربه به ره و مردن ئه پۆی و، بۆلای پهروه دگاری خۆت ئه پۆی، دووایی تووشی کاره کانی خۆت ئه بی له چاک و له خراب و، که واته ههتا زووه واز له کاری خراب و سته م کاری بهینه، خه ریکی پهیدا کردنی کاری چاکبه و خزمهت به مرو فایه تی و هه ژاران بکه و، فرمانبهرداری پهروموده ی خودایه.

﴿فَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهٗ بِيَمِينِهٖ فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَّسِيرًا وَيَنْقَلِبُ إِلَىٰ أَهْلِهٖ مُسْرُوْرًا﴾ دووایی هه رکه سه ی باوه ری هینایی و کرده وه ی چاکي کردبێ و، نامه ی کرداری ئه درێ به دهستی راستی یه وه، دووایی په سیاری لی ئه کری به په سیاریکی زۆر ئاسان و، ئه پواته وه بۆلای خه یزان و خزماني به که یف و خۆشی و رووی گه شه وه.

﴿وَأَمَّا مَنْ أُوْتِيَ كِتَابَهٗ وَرَاءَ ظَهْرِهٖ فَسَوْفَ يَدْعُو ثُبُوْرًا﴾ وه هه رکه سه ی نامه ی کرداری له لای پشتی یه وه به دریتی، دووایی ئه وه که سه داوای له ناخوونی خۆی ئه کا و، ئه لی: ئه ی هاوار و نه مان و به ده به ختی بۆ من.

﴿وَيَصْلَىٰ سَعِيرًا إِنَّهٗ كَانَ فِي أَهْلِهٖ مُسْرُوْرًا﴾ وه ئه چینه ناو دۆزه خ له بهر ئه وه ی ئه وه که سه له جیهانه دا له ناو خه یزان و خزماني دا دلخۆش بووه و، رای ئه بوارد و به ری له په سیار و پاداشتی په پۆی دووایی نه ئه کرده وه.

﴿إِنَّهٗ ظَنَّ أَنْ لَّنْ يَّخُوْرَ بَلَىٰ إِنَّ رَبَّهٗ كَانَ بِهٖ بَصِيْرًا﴾ له بهر ئه وه ی به راستی گو مانی وابوو که ناگه رینه وه به بۆلای ئیمه و زیندوو ناگه رینه وه و، په سیاری لی ناگری. به لی به بی گو مان ئه گه رینه وه و په سیاری لی ئه کری. به راستی پهروه دگاری ئه وه که سه ناگای له کرده وه ی ئه وه که سه هه یه، بهر په ساره له سه ری چاکبێ یا خراب.

په سیار: خودا له ئایه تی (٢٥) ئه لحاقه دا ئه فه رموی: تاوانبار نامه ی ئه درێ به دهستی چه بی یه وه، لیره دا ئه فه رموی: نامه ی کرداری ئه دریتی له پشتی یه وه، چۆن کۆ ئه کری نه وه به یه که وه؟

وه لام: زانایان ئه لێن: تاوانباران دهستی راستی یان له په پۆی دووایدا ئه به سترێ به ملی یانه وه، دهستی ئه برینه وه به بۆلای پشتی، دوایی نامه کهی ئه درێ به دهستی چه بی یه وه.

فَلَا أَقْسِمُ
بِالشَّفَقِ ﴿١٦﴾ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿١٧﴾ وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ ﴿١٨﴾
لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ ﴿١٩﴾ فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾ وَإِذَا قُرِئَ
عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ ﴿٢١﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكْذِبُونَ
﴿٢٢﴾ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ ﴿٢٣﴾ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢٤﴾
إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٢٥﴾

﴿فَلَا أَقْسِمُ﴾ بالشَّفَقِ وَاللَّيْلِ وَمَا وَسَقَ ﴿دوایی به راستی من سویتد نه خوم بهو سوراییدی
شهو که ماوه تدهو به گهنار ناسوی ناسماندهو دوی ناوابوونی خور و، سویتد نه خوم بهو شهو و،
بهو شتهی کزی نه کاتهو له دوی بلاو بوونهو له رورژدا.

﴿وَالْقَمَرِ إِذَا اتَّسَقَ لَتَرْكَبُنَّ طَبَقًا عَنْ طَبَقٍ﴾ وه من سویتد نه خوم به مانگ کاتی رووناکیه که ی
تدواو نهی له شهوانی (۱۳-۱۴-۱۵-۱۶) ی مانگدا، سویتد بهوانه هه موو، به راستی ئیوه
له کاتی درووستبووننهو هتا رورژی دوایی تی نه پهرن پله به پله: له دلوی ئاوه وه بولای
بیچوله به له مندالنداندا، له ویشه وه بولای منالی، بولای لاوی، بولای پیری، بولای مردن،
بولای زیندوو بوونهو، له لهش ساغی یه وه بولای نه خوشی، له سامانداری یه وه بولای هه ژاری،
له هه لسان و دانیشنتان له گهل یه کزی به چاک و به خراب، دوایی بولای وه ستان له بهردهم
خودادا.

﴿فَمَا لَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ﴾ دوی نهو هه موو به لگانه چ شتی که ریگهی له ئیوه گرتوه باوه به
خودا نه پهرن؟ جگه لهوانه به لگه و هو ی تر زورن، بو پروا به زیندوو بوونهو و پاداشت
نایهرن؟

﴿وَإِذَا قُرِئَ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنُ لَا يَسْجُدُونَ﴾ وه هه کاتی نه خوینریته وه به سه ر بی باوه رارندا
قورئان له لایه ن موخه مده وه سوژده بو خودا نابهن و پروا به قورئان نایهرن و موسلمان نابهن.
﴿بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُكْذِبُونَ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يُوعُونَ﴾ به لکو نهو که سانه باوه ریان نه هیئاوه
راستی به درر نه خنده وه، خو یان به گه وه دائه نین له ناستی راستی و، خودا زاناره به شتی
نهوان نه یشارنه وه له دلینا له نیشانه و مه به سته کانیان، مه به سستی نهوان هه ر پایه داربوونی پلهو
پایه و ده سته کوتی خو یانه له چیهاندا.

﴿فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ دووایی تو
موژده بده بهو بی باوه رانه به سزایه کی زور خاوان نازار له پاشه رورژدا، جگه له که سانیکی نهو تو
باوه ریان هیئاوه به خودا و به رورژی دووایی و کرده وه چاکه کانیان کردوه، بو نهو که سانه
هه به پاداشتیکی بهردهوام و نه پروا و بی کوتایی.

﴿سوره تی نه لبروج﴾

له مه که هاتو ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۲۲) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ ﴿١﴾ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ ﴿٢﴾ وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ
﴿٣﴾ قِيلَ أَصْحَابُ الْأُخْدُودِ ﴿٤﴾ النَّارِ ذَاتِ الْأُفُودِ ﴿٥﴾ إِذْ هُمْ عَلَيْهَا
قُعُودٌ ﴿٦﴾ وَهُمْ عَلَى مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ ﴿٧﴾ وَمَا نَقَمُوا
مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿٨﴾ الَّذِي لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٩﴾ إِنَّ الَّذِينَ
قَتَلُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابٌ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ
عَذَابُ الْحَرِيقِ ﴿١٠﴾ إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ
جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ ﴿١١﴾ إِنَّ بَطْشَ
رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٢﴾ إِنَّهُ هُوَ بَدِئُ وَبَعِيدٌ ﴿١٣﴾ وَهُوَ الْغَفُورُ الْودُودُ ﴿١٤﴾
ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ ﴿١٥﴾ فَعَالٌ لَمَّا يُرِيدُ ﴿١٦﴾ هَلْ أَنْتَ حَدِيثُ الْجُنُودِ
﴿١٧﴾ فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ ﴿١٨﴾ بَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبٍ ﴿١٩﴾ وَاللَّهُ مِنْ
وَرَاءِهِمْ مُحِيطٌ ﴿٢٠﴾ بَلْ هُوَ قَرِئٌ مَجِيدٌ ﴿٢١﴾ فِي لَوْحٍ مَحْضُوظٍ ﴿٢٢﴾

میژووی مرو فایه تی له کوندا، خراپترین و ناره و اتترین و سه خترین جهوسانه وهی به خو یه وه
نده یه خراپترین له جهوسانه وهی باوه رداران، هۆ که یشی ره گه زیه رستی کویرانه بوو، وه که قورنان
بۆمانی نه گیر پته وه، له هه والی جهوسانه وهی ئاین پهروه ران بهر له ئاینی ئیسلام:

۱- (زونه واسی) پادشای (حومهیری به کان) له سه ر ئاینی یه وه دی برون، کاتی بیستی
ئاینی عیسا بلا و بووه ته وه له (نه جراندا) زۆری لا خراپ بوو، سوپایه کی له حومهیری به کان و،
هۆزه کانی یه مهنی برده سه ریانه و، کۆی کردنه وه، داوای لیکردن ببن به جووله که، نه گهر

تهفسیری زمانا کۆبی

نەبن ئەبێ بکوژرێن، ئەوانیش کوشتیان بۆخویان ھەلبژارد، ئەو پادشایە فەرمانی دا چالێکی بۆ ھەلبکەنن و پێی بکەن لە ناگر، ھەندێکی سوتاندن و، ھەندێ تری لیکوشتن، ژمارە ی کوژراوە کانیان گەشتە نزیکەی بیست ھەزار کەس.

۲- پاشایە لەمەویدەر ھەبوو، جادووگەرێکی بوو پیر بوو، بە پاشای ووت: من پیر بووم، منالێکم لادابنی فیری جادووی بکەم، کورپکی منالیان ناردە لای ئەو جادووگەرە فیری جادووی بکات، لەسەرە ڕینگە ی ھاتوچۆی ئەو کورپدا خوداپەرستێ ھەبوو، ئەو کورپە لای دانەنیشت و گۆی لە گفتوگۆکانی ئەگرت، زۆر لای چاکبون، ھەموو کاتێ لە چوونیا و لە گەڕاندووی لای ئەو خوداپەرستە دانەنیشت و گۆی لێ ئەگرت، بەو بۆنەو چوون و ھاتنەوێ دوائە کەوت و، جادوگەر و کەس و کاری لێیان ئەدا، ھانای بردە لای ئەو خوداپەرستە و فرمووی: لای جادوگەر بێ: کەس و کارم دوام ئەخەن، لای ئەوانیش بێ جادوگەر دوام ئەخات. ماوێ بەسەردا تێپەری، ڕۆژی گیاندارێکی درندە ڕینگە ی ھاتوچۆی بەستبوو لە دانیشتوان، کورپە کە ووتی: ئەمڕۆ بۆم دەرئەکەوێ خودا پەرست یا جادوگەر راستە. بەردیکی ھەلگرت و ووتی: خودایە ئەگەر تۆ کار و کردەوێ ئەو خودا پەرستەت لا چاکە، بەم بەردە ئەو گیاندارە بکوژم ھەتا دانیشتوان ڕزگاریان ببێ، بەردە کە ی فریاد و گیاندارە کە ی کوشت.

ئەو ڕووداوێ گێڕایەووە بۆ ئەو خوداپەرستە فرمووی: کورپ خۆم پلە ی تۆ لە پلە ی من گەورەترە، ئەگەر تۆ گێڕۆدە بووی باسی من مەکە، کورپە کە وای لێھات کوێر و بەلە کاوی چاک ئەکرەو، دانیشتوانی لە زۆر نەخۆشی ڕزگار ئەکرد، ھاوڕێ یەکی پادشا کوێربوو، ئەو دەنگ و باسە ی لەو کورپەو بیست، دیاری یەکی زۆری بۆ برد، ووتی ئەگەر چاوێ چاک بووێو ئەم ھەموو دیاری یەت ئەدەم.

کورپە کە ووتی: خودا ھەموو کەس چاک ئەکاتەو، ئەگەر باوێر بە خودا بەیانی، من ئەپارێمەو لە خودا چاکت بکاتەو، وەزیرە کە باوێر ی ھێنا و چاک بوویدەو. کاتێ پادشا چاوی بە وەزیر کەوت چاکبووئەو، ووتی: چ کەسیکە ئەو چاوی داو بە تۆ، ووتی پەرورەدگاری من، پادشا ووتی: جگە ی من تۆ پەرورەدگاری تەرت ھیدە، وەزیرە کە ووتی: بەلێ. پەرورەدگاری من و تۆیش، پادشا وەزیرە ی گرت و سزای زۆری دا، ھەتا ناوی کورپە کە ی پێ ووت، کورپە کە یان بانگ کرد بۆلای پادشا و ووتی: کورپ خۆم، بەھۆی جادووگەری یەو گەشتووئەتە ئەو پلە یی کوێر و بەلە کاوی چاک بکەیتەو، کەچی کاری بەو جۆرە ئەکە ی، کورپە کە ووتی: من ھیچ کەسی چاک ناکەمەو، خودای مەزن ھەموویان چاک ئەکاتەو، دووایی نازاری زۆریاندا، ھەتا ناوی خودا پەرستی ووت و ھینیان، پێیان ووت: لەو ئاینە ی خۆت

پەشیمان بەدەرەو، پەشیمان نەبوویەو، بەدو بۆنەو، مشاریکیان هینا و خستیانه سەر تەوقی سەری و کردیان بە دوو لەتەو، هەر بەدو جۆرە پیاوێکی پادشایان کرد بە دوو پارچە، دووایی بە کۆرە کەیشی یان ووت: پەشیمان بەدەرەو، پەشیمان نەبوویەو، داوانە دەستی چەن کەسێ پێیان ووتن: بێبەنە سەر ئەو کێو، ئەگەر پەشیمان نەبوویەو، فەرەیی بەدەنە خوارەو، کۆرە کە ووتی: خودایە رزگارم بکە بەهەر جۆرێ خۆت ئارەزۆ ئەکەیت، کێو کە هاتە لەرزین و هەموویان کەوتنە خوارەو. کۆرە کە بە بێ ئازار رزگاری بوو و هاتەو لای پادشا، پادشا پێی ووت: پیاوێ کان: چی یان بەسەر هات، کۆرە کە ووتی: خودا هەموویانی لەناو بردن، پادشا ووتی: سواری بەلەمێکی بکەن و بێبەنە ناوەرپاستی ئەو دەرپایەو، ئەگەر پەشیمان نەبوویەو فەرەیی بەدەنە ناو ئاوی ئەو دەرپایەو، کۆرە کەیان برد و ووتی: ئەی خودایە، لەناویان بەدە، بەلەمە کە ژێراو ژوور بوو هەموویان خنکان، کۆرە کە هاتەو بۆ لای پادشا، ووتی: پیاوێ کان کوان، کۆرە کە ووتی: خودا لە ناوی بردن.

دووایی کۆرە کە بە پادشای ووت تۆ ناتوانی من بکوژی، بە جۆرێ نەبێ من فەرمانت پێ بەدەم، پادشا ووتی چۆن ئەبێ: کۆرە کە ووتی: هەموو دانیشتوان لە دەشتیکا کۆ بکەرەو، دووایی تۆ تیرێ لە تیردانە کە ی من دەر بپێنە و بپخەرە ناو کەوانە کەو، لە پاشانا بلی: بە ناوی پەرەدگاری ئەم کۆرەو، تیرە کە بەاوێژە بۆ سەری من ئەو کاتە تۆ من ئەکوژی، پادشا دانیشتوانی کۆ کردەو لە دەشتیکا، تیرێکی لە تیردانە کە ی دەر هینا و خستی یە سەر کەوانە کە ی و هاویشتی و ووتی: بە ناوی خودای پەرەدگاری ئەم کۆرەو، دەستی نایە سەر تەوێلی خۆی، تیرە کە دای لە دەست و لە تەوێلی کۆرە کە کوژرا، دانیشتوان سێ جار لەسەر یە کە هەموویان ووتیان: باوەرمان هینا بە خودای ئەو کۆرە، لە پاشا بە پادشا بپێژرا ئاگاداری چ شتیکت بەسەر هات، پادشا فەرمانی دا: چالێکی یان هەلکەند و پرپان کرد لە ئاگر، دانیشتوانیان هینا و هەر کەسێ لە ئاین وەر نەگەرایە ئەیان خستە ناو ئەو ئاگرەو، دوا جار ژنێ هات و منالێکی بە باوەشەو بوو، ژنە کە ویستی بگەرێتەو، منالە کە ووتی: دایکە تۆ بپرو و لەسەر راستیت، بێ باوەرمان لەم لاو لای چالە کەو دانیشتبوون سەیری باوەر داران و سووتانی ئەوانیان ئەکرد.

زانایان ئەلین: هۆی هاتنە خوارەو ی ئەو سوورەتە ئەو رووداوەیە. بە چەن جۆرێ تر هۆی هاتنە خوارەو ی ئەو سوورەتە گێڕ دراوەتەو، هەر چۆنێ بێ ئەو رووداوە پەیدا بوو.

۳- هەوایی تری چەوسانەو ی ئاین پەرستان لە یە کەم جاری پەیدا بوونی ئایینی ئیسلام، زۆر لە موسلمانان تووشی ئازاری زۆر و ئەشکەنجە بوون، لەوانە بیلالی کۆری رەباح بەندە ی ئومە یە کۆری خەلەف، عەماری کۆری یاسیر و دایکی و باوکی، زۆر تر لە هاوڕێکانی پیغمەر ﴿ﷺ﴾، بۆ رو نکر دنەو ی رووداوی (ئەصحابول ئو خودود) خودا ئەفەر موێ:

تەفسیری زمانا کۆبی

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

بە ناوی خودای بەخشنده و میهربان

﴿وَالسَّمَاءِ ذَاتِ الْبُرُوجِ وَالْيَوْمِ الْمَوْعُودِ﴾ وە من سویند ئەخۆم بە ئەو ئاسمانی خواوەنی ئەو ئەستێرە گەورانی ئەوتۆن نایەنە ژمارە، زانیانی ئەم سەردەمە تازەییە ئەلین: ئەگەنە سەدان ملیۆنە ئەستێرە، ئەستێرە و هەیه بە یەک ملیۆن ساڵ ڕووناکی بە کە ئەگاتە سەرزەوہ.

زانایان بە چەن جزئی مانای بورجیان کردووە: هاتوو بە مانای ئەو ئەستێرە گەورانی هەر یەکیان وەک قەلایەکی گەورە دەرئەکەون و، هەندێ تریان ئەلین: بریتیین لە (۱۲) جینگە عەرەبەکان ئەیانناسن، جینگە خۆرن لە سالیکا ئەیانپێی، حەمەل و سەورو جەوزا، سی مانگە بەهار. سەرتان و ئەسەد و سونبول، سی مانگە ھاوین، میزان و عەقەرب و قەوس سی مانگە پایزن، جەدی و دەلو حووت سی مانگە زستان. مەبەست لە باسی بروج ئەوەیە: ئیمە ئەو ئەستێرە گەورە سەرسۆرتەرانی بکەین بە بەلگە لەسەر گەورەیی و توانای خودای مەزن و، سویند ئەخۆم بەو ڕۆژە بەلێنی پێدراو لە لایەن خوداوە کە بریتی بە لە ڕۆژی دووایی، هەموو کەسێ پاداشتی کردەوێ خۆی وەرئەگرێ.

﴿وَشَاهِدٍ وَمَشْهُودٍ﴾ وە من سویند ئەخۆم بەو کەسە ناگاداری هەموو شتیکی و هەموو شتی ئەزانی و، سویند بەو ئادەمیزادە لە ڕۆژی دوواید ئەندامەکانی شایەتی لەسەر ئەدەن. هەندێ لە زانیان ئەلین: مانای بەم جۆرە: من سویند ئەخۆم بەو فریشتانە شایەتی ئەدەن لەسەر ئادەمیزاد، سویند ئەخۆم بە موحەممەد شایەتی ئەدا لە سەر ئۆمەتی خۆی، سویند ئەخۆم بە ئۆمەتی موحەممەد شایەتی ئەدەن لەسەر ئەتەوکانی تر. زانیان بیران جیاوازی لە ماناکردنی ئەو رێستانە لە ماناکردنایا (۴۸) بڕووبۆچونیان هەیه، (۱۶) شازدەیان لە مانای (شاهد) (۳۲) یان لە مانای (مشهود). موحەممەد عەبدە ئەفەرموئ: مەبەست لە شاھید هەموو کەسیکی خواوەنی هەستیکی وایی شتی بیینی، مەبەست لە مەشھود شتیکی بەھۆی هەستیکیوە بزانئ.

﴿قَتِيلَ أَصْحَابِ الْأَخْدُودِ﴾ سویند بەوانە بایسکران بێ باوەرانی مەککە بێ بەشن لە بەزەیی و میهربانی خودا بە وێنە خواوەن و دانیشتوانی لای چالێ پر لە ئاگرە، یانی دانیشتوانی سەر ئەو چالە بێ بەشن لە سزای خودا.

﴿النَّارِ ذَاتِ الْوُكُودِ﴾ ئوخدود بریتە لە چالێ پرە لە ئاگرێ خواوەنی سوتەمەنی گرێداری زۆر سەختە، ڕەببەیی کۆری ئەندەس ئەلێ خودا باوەردارانی رزگارکرد لە ئازاری سوتان بە گیان کێشانیان بەر لەوێ ئاگر تووشیان بێ و، ئاگرە کە دەرئەچوو لە لیواری ئەو چالە و ئەیدا لە بێ باوەرێ ئەیسوتاندن.

﴿إِذْ هُمْ عَلَيْهَا قُعُودٌ وَهُمْ عَلَىٰ مَا يَفْعَلُونَ بِالْمُؤْمِنِينَ شُهُودٌ﴾ بێ بەشبوون لە بەزهیی خودا و لە ناوچوون، بۆ ئەو بێ باوەردانە کاتی دانیشبوون لەسەر لیواری ئەو چالە پر لە ناگرە و، ناگاداری شتی بوون ئەیکەن بە باوەرداران و، بە بێ بەزهیی یانە ئەیاخستە ئەو ناو ئەو چالە پر لە ناگرە. ﴿وَمَا تَقْمُوا مِنْهُمْ إِلَّا أَنْ يُؤْمِنُوا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ﴾ وە بێ باوەردان هیچ شتیکی باوەردارانیان بێ ناخۆش نەبوو، هیچ خراپەییەکی یان ئی نەئەگرتن جگە لەوەی ئەو کەسانە باوەردان هەبوو بە خودایەکی زۆر گەورە و بە دەستەلات، زۆر شایستەییە بۆ ئەوەی سوپاسی بکری، بێ باوەردان دەرچوونیان بۆ نییە، لە دەستەلات و سزای خودا..

دوای ئەوەی خودا نامازەیی بۆ خراپەیی خاوەنی چالە پر لە ناگرە کە کرد هەرهەشە لە بت پەرستانی مەککە ئەکات کە نازاری باوەرداران ئەدەن و، ئەفەرموی:

﴿الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾ خودایەکی ئەوتۆیە، هەر بۆ ئەوە خاوەنی و پادشایەتی ئاسمانەکان و زەوی و، خودا ناگادارە بەسەر هەموو شتیکی. ﴿إِنَّ الَّذِينَ فَتَنُوا الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَتُوبُوا فَلَهُمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَلَهُمْ عَذَابُ الْحَرِيقِ﴾ بە راستی کە سانیکی ئەوتۆ سزای پیاوانی باوەردار و ژنانی باوەردار ئەدەن، لە پاشانا پەشیمان نەبوونەتەو لەو تاوانەیی خۆیان، دووایی بۆ ئەوان هەیه سزای دۆزەخ لەبەر بێ باوەردارییان و، سزای زۆرتر بە هۆی سووتانی باوەردارانەو سزای گرانی ناگر بەهۆی سووتانی ئەوانەو زۆر بە سەختی تر. وێنەیی تاوانبارانی پێشوو، سزای توبەیی کوری خەڵف و ئەبوجەهل و ئەبولەهەب ئەدری کە سزای بیلال و عەمار و یاسیر و باوک و دایکی یاسریان ئەدا.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْكَبِيرُ﴾ بە راستی کە سانیکی ئەوتۆ باوەردان هێناو و، کردەو چاکەکانیان کردووە، بۆ ئەوان هەیه چەن بەهەشتی ئەروا بە ژێر درەختەکانیا و بەم لاوای کۆشکەکانیان چەند رووباری ئاوی شیرین و بە تام، ئەو چوونەیی ناو بەهەشت سەرکەوتن و بەختیاری زۆر گەورەیه.

﴿إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ إِنَّهُ هُوَ يُبْدِي وَيُعِيدُ﴾ بە راستی هەلەمەت و دەست وەشانندی پەرودگاری تۆ زۆر سەختە، بە راستی هەر پەرودگاری تۆیە یە کەم جار بوونەوهرانی درووست کردووە، هەر ئەوە دوای مردنیان زیندووێان ئەکاتەو، بۆ پرسیار و پاداشت.

﴿وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ ذُو الْعَرْشِ الْمَجِيدُ فَعَالٌ لَمَّا يُرِيدُ﴾ وە هەر خودایە خۆش ئەبێ لەو کەسانەیی پەشیمان ئەبنەو، خاوەنی تەخت و بارەگا و بوونەوهرانی گەورەیه، ئەو شتەیی خودا بیهوی زۆر بە تواناو ئەیکا، لە یاریدانی پیاوچاکان و، لە ناوپردنی تاوانباران.

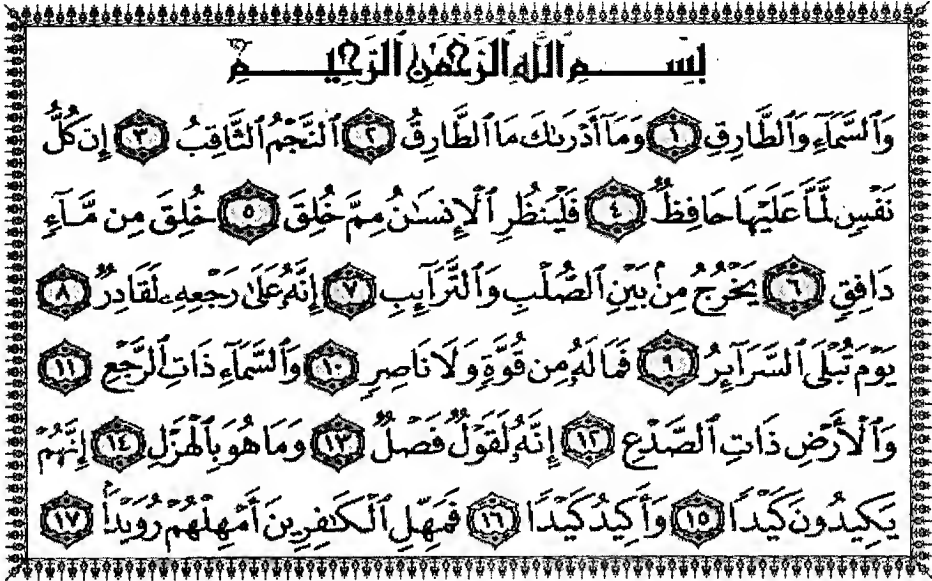
﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْجُنُودِ فِرْعَوْنُ وَثَمُودَ بِلِ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي تَكْذِيبِ وَاللَّهُ مِنْ وَرَائِهِمْ مُحِيطٌ﴾ نایا نەگەیشتوو بە تۆ هەوأل و داستانی سوپاکان و تاوانباران، سوپای فیرعەون و،

سوپای سەمود و، درێژەیان داوێو بە سەم و تاوان. بەلکو کەسانیکى ئەوتۆ باوەریان نەهێناوە،
هەموو کاتى لە بەدرۆخستەوهى تۆ و قورئاندان، بە وێنەى نەتەوه کانى رابردوو و پێغمەره کانى
خۆیان و، نامەکانیان بە درۆنەخستەوه و، خودا لە پشەتیانەوهیە ئاگای لە هەموویان هەیه و،
کەسى لە دەست دەرنەچى.

﴿بَلْ هُوَ قُرْآنٌ مَّجِيدٌ فِي لَوْحٍ مَّحْفُوظٍ﴾ بەلکو ئەو قورئانەى بت پەرستانى مەككە باوەرى
پى نایەن، بە درۆى ئەخەندەوه قورئانیکى زۆر بەرێز و گەورەیه، لە پاراویدا بى ھاوتایە،
هەلگیراوه و، دانراوه لە ناو تەختەیه کى پارێزراو کە دەستکاری و گۆرانکای تێدا ناکرێت،
ئێمە نازانین ئەو تەختەیه چۆنە. بەلام پێویستە باوەرمان بەوه هەبى قورئانى تێدا دانراوه.

﴿سوره تی تاریق﴾

له مه ككه هاتووه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته كانی (۱۷) نایه تن.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

﴿وَالسَّمَاءِ وَالطَّارِقِ﴾ وه من سویند نه خوم به ناسمان: به هدمو شتی له لای سهره وهیه. له خور و له مانگ و له نه ستیره کان که ژماره یان زور زوره و، من سویند نه خوم بهو شته ی له شهودا ده ره نه که وی.

﴿وَمَا أَذْرَاكَ مَا الطَّارِقُ النَّجْمُ الثَّاقِبُ﴾ وه چ شتیکی سهر سوړینه ره به توی بناسینی و بزانی تاریق چ شتیکه؟ نهو جوړه پرسیارانه له قورئاندا زورن. نهوه نه گه یه نن پرسیار لیکراوه که شتیکی گرنگه، تاریق نه ستیره که به رووناکی خوی تاریکی شهو کهم نه کاته وه و، کونی نه کا. نیژ هدر نه ستیره یه بن گرنگ نی یه.

﴿إِنْ كُلُّ نَفْسٍ لَّمَّا عَلَيْهَا حَافِظٌ﴾ سویندم به وانه ی باسکران: هدمو که سی نی یه له ناده میزاد خودا درووستی کردی مه گهر دانراوه به سهری به وه پاسه وانی له فریشته کان، گفتوگو و کرداریان نه پاریزی و، هه لسان و هجووول و نهیتی به کان نه نووسن له چاک و له خراب، سهره رای نه وانه ش خودا ناگاداری هدمو بوونه وهران و به سهره تایانه.

ته فسیری زمانا کوپی

﴿فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ مِمَّ خُلِقَ خُلِقَ مِنْ مَّاءٍ ذَافِقٍ يُخْرَجُ مِنْ بَيْنِ الصُّلْبِ وَالتَّرَائِبِ﴾ دووایی با ناده میزاد تهماشا بکا و بیر بکاته وه له شتی درووست کراوه؟ درووست کراوه له ناولی دیتسه دهره وه له نیوان بربره ی پشتی پیوان و له ئیسکی سنگی ژنان. کهواته ئه ی ناده میزاد: تو خوت بناسه که یه کهمین جار تو له و ئاوه بی نرخه پهیدا بووی، به هوی توانای خوداوه بووی بهم پیاره خاوهن ههست و زانسته. دوایی تو ئه مریتی.

﴿إِنَّهُ عَلَى رَجْعِهِ لَقَادِرٌ يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ﴾ به راستی درووستکهری تو ئه ی ناده میزاد یه کهمین جار، توانای ههیه تو بگپرتیه وه بولای خوی به زیندوویی دوای مردنت له رۆژیکا هه موو نهیتی یه کانی دهروونی ناده میزاد دهرئه کهوی به بی پرده و شاراهه کان هه موویان ئاشکرا ئه بن. چاک و خراب جوئی ئه بنه وه، رینگه قاله قال و به هانه نامیتی هه موو کهسی چاوه رانی فهرمانی خودایه. یا بولای به ههشت یا بولای دۆزهخ.

﴿فَمَا لَهُ مِنْ قُوَّةٍ وَلَا نَاصِرٍ﴾ دووایی ئه و رژه هه هه و هه هه یارمه تی دهری بو هه هه کهسی نییه، جگه له باوه ر و کرداری چاک له جیهاندا کردیتی.

﴿وَالسَّمَاءَ ذَاتِ الرَّجْعِ وَالْأَرْضِ ذَاتِ الصَّدْعِ إِنَّهُ لَقَوْلٌ فَصْلٌ وَمَا هُوَ بِالْهَزْلِ﴾ وه من سویند ئه خوم به و ئاسمانه ی خاوهنی ئه و بارانه یه، به گوپره ی پیوست ئه بارئ به هوی ده ستووری خوداوه و، له زه ویدا خوارده مه نی و هوی ژیان و بو ئیوه مسوگر ئه کا و، سویندم به و زه وی یه خاوهنی قلیشان و درزه به هوی هه موو درهخت و گژ و گیاوه زه وی ئه قلیشین به فهرمانی خودا. له ناو زه وی یه وه سدر ئه هیننه دهره وه، نهک به هیزی خویان و به و نه رمی و باریکه وه، سویندم به وانه قورئان گفتوگو یه که راست و پوچ له یهک جوئی ئه کاته وه و، قورئان گالته و کاری بی مانا و پوچ نییه.

﴿إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا وَأَكِيدُ كَيْدًا فَمَهْلُ الْكَافِرِينَ أَهْلُهُمْ رُؤِیدًا﴾ به راستی بی باوه رانی قوره یش پیلان له دژی پیغمهر و باوه رداران ساخته ئه هین و، ئیمه پیلانه که یان پوچ ئه کهینه وه و توله یان لی ئه سین، دووایی پهله مه که و موله تی بی باوه ران بده و وازیان لی بهینه، تو وازیان لی بهینه به وازه یانیکی زور کهم، ئیمه تو و ئایینی ئیسلام سهرئه خهین و، دوزمنانی تو له ناو ئه بهم و رسوای ههردوو جیهانیان ئه کهم.

﴿ سوره تی نهله علا ﴾

له مه ككه هاتووه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته كانی (۱۹) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴿١﴾ الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى ﴿٢﴾ وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى
 ﴿٣﴾ وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَى ﴿٤﴾ فَجَعَلَهُ غَنَاءً أَحْوَى ﴿٥﴾ سَنُقْرِئُكَ
 فَلَا تَنْسَى ﴿٦﴾ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَى ﴿٧﴾ وَنُيِّسِرُكَ
 لِلْيُسْرَى ﴿٨﴾ فَذَكِّرْ إِن نَّفَعَتِ الذِّكْرَى ﴿٩﴾ سَيَذَكِّرْكَ مِنْ يُحْشَى ﴿١٠﴾
 وَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى ﴿١١﴾ الَّذِي يُصَلِّيُ الْتَارَ الْكُبْرَى ﴿١٢﴾ ثُمَّ لَا يَمُوتُ
 فِيهَا وَلَا يَحْيَى ﴿١٣﴾ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى ﴿١٤﴾ وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى ﴿١٥﴾
 بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿١٦﴾ وَالْآخِرَةَ خَيْرٌ وَأَبْقَى ﴿١٧﴾ إِنَّ
 هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى ﴿١٨﴾ صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى ﴿١٩﴾

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خودای بهخشنده و میهره بان

﴿سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾ تو ناوی پهروه دگاری پایه بهرزی خوټ به پاك و خاوتنی رابگره و، دووری بخدروه لهو شته ی شایسته ی نهو نی یه، وهك هاویه شدانان و هاوده م و منال بوی، خودا زانایه به ههموو شتی. پته مەر ﴿﴾ كاتی نهم نایه ته هاته خواره وه فەرمووی: (سبحان ربی الاعلی)، بویه فەرمانی پندرا له سوژده ی نوێژدا بیژری.

﴿الَّذِي خَلَقَ فَسَوَّى وَالَّذِي قَدَّرَ فَهَدَى﴾ پهروه دگاریکی نهوتویه ههموو شتیکی دروست کردوه، دووایی ریکی خسترون له سەر دیمه ن و شیوازیکی واشایسته ی نهوانبی و، پهروه دگاریکی نهوتویه ههموو سوودیکی دیاری کردوه بۆ ههموو شتی و ناماده و ئاسان کردوه، دووایی نهوانی فیر کردوه رینگه یه چاکی بۆ نهوان، به جزری بالنده ی فیری گهرمیان

تهفسیری زمانکویی

و کویستان کردوه، میرو و لهو میس ههنگی فیری هوی ژیان کردوون به شیوهیه ئەندازیاری پسرۆ رینگهیی بێ نابا، ههروهها ههموو گیاندارانی تر ههردیه کهیان به جۆری شیای خۆیانین.

﴿وَالَّذِي أَخْرَجَ الْمَرْعَىٰ فَجَعَلَهُ غُثَاءً أَحْوَىٰ﴾ وه پهرهردگاریکی ئەوتۆیه ههموو جۆره رووهك و لهوهپری درووست کردوه بۆ ئیوه و، له زهوی دهری هیتاوه بۆ خواردن و رابواردنی خۆتان و، بۆ ئالفی ئاژاله کانتان، دووایی ئەو سهوزایییه تهپ ئەکات به پووش و ووشکی ئەکات، دواى ووشکبوونی کاتی وا ههده شایستهیه بۆ خواردنی خۆتان و بۆ ئالفی ئاژاله کانتان و، ئەوهش ئاماژهیه ههموو شتی بهره و نهمانه.

﴿سَنُفَرِّقُكَ فَلَا تَنسَىٰ إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ وَمَا يَخْفَىٰ﴾ دووایی ئیمه فهزمان ئەدهین به جهرهئیل چهند جاری قورئان بخوینیتهوه بهسەر تۆدا ههتا تۆ له بهری بکهیی و، دواى تۆ ئەو قورئانهت له بیر ناچیتهوه مهگەر ئیمه و یستیتیمان ههندیکى له بیرى تۆى بهینهوه یا ماناکه ی بگۆرین به جۆری تر. به راستی خودا به ههموو شتیکی ئاشکرا و به ههموو شتیکی نهپنی ئەزانى، ئیمه ئەزانین تۆ شتیکت له کیس بجی له قورئان، ئیمه نایه لێن له کیست بجی.

ئەو نایه ته موژدهیه گهورهیه له لایه ن خوداوه بۆ پیغه مه ر ﴿سُبْحَانَ﴾ به وه ی خودا قورئان ئەنیریته سهر دلی پیغه مه ر و جینگه ی خۆی ئەگرئ و له بیرى ناچى.

﴿وَلْيَسِّرْكَ لِلْيُسْرَىٰ فَذَكَرْ إِن نَّفَعْتَ الدُّنْيَا﴾ وه ئیمه یاسایه کی ئاسان و رهوانمان ئاماده کردوه بۆ تۆ که ئایینی ئیسلامه، به هوی نایه ته کان و فه زمانه کانی قورئانهوه، ههتا تۆ بیساریزی و له بهری بکهیی و، رای بگه یه نی به ئاده میزاد و، کاری بێ بکه ی به جۆره ی خودای مه زن ئەیه وئ، دووایی تۆ ئامۆژگاری ئاده میزاد بکه بۆ کردنی کاری چاک و باوه ره بینان و، بیانگیره وه له کردنی کاری خراپ، ئەگەر ئەترانی ئامۆژگاری سوود ئەبه خشی.

بۆ زانین: پیغه مه ری خودا زۆر جار ان ئامۆژگاری بێ باوه رانی ئەکرد و بێ سوود بوو، دووایی پیغه مه ر ئومیدی بری له وه ی هه ندیکیان باوه ر بهین، خودای گه و ره و وشه ی (إن) یانی ئەگه ری به کارهینا بۆ پیغه مه ر ﴿سُبْحَانَ﴾، ههتا خۆی ماندوو نه کا و خه فه ت نه خوا، که واته مانای (إن) دووره له مانای خۆی، چونکه ئامۆژگاری کردن پیوسته سوودی بێ یانه، ههتا بێ باوه ران بیانوویان نه میتی، به هه ر جۆری بێ، سوودی ئەبێ بۆ هه ندی که سی له خودا ترس، وهك خودا فه رمووی:

﴿سَيَذَكِّرْكَ مَنْ يُخْشَىٰ وَيَتَجَنَّبُهَا الَّذِي يَصْلَىٰ النَّارَ الْكُبْرَىٰ﴾ به بێ گومان هه ر که سی له خودا برسی و بیر له پهند و ئامۆژگاری کردن بگرئ سوود له ئامۆژگاری وه ره گری و، ئاده میزادی به دکار و خراپ خۆی دوور ئەخاته وه له ئامۆژگاری و یاسای ئیسلام، سوود له ئامۆژگاری وه ر ناگری و، ئەو که سه ی ئەوتۆیه ئەچیته ناو ئاگری گه و ره ی دۆزه خه وه که زۆر سه خته ر و گه و ره تره سزا که ی له ناگری جیهان.

﴿ثُمَّ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَى﴾ له پاش چوونی بۆ ناو دۆزهخ نامری له ناو دۆزهخدا، ههتا پشوی بدا و، زیندوو ناکری به جۆره زیندوو بوونهوهیه سوودی پین بیهخشی، کهواته پتویسته ئیمه به گفتوگۆی ههندی کهس نهخلهتین که ئهلین: پتویست نییه لهسه رهمان ئامۆزگاری کردن، چونکه سودی نابهخشی.

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى﴾ به راستی رزگاری بووه و سههرکهوتوه ئهو کهسهی خۆی پاککردوه تهوه له پسی و بی باوری و سوودی وهرگرتوه له ئامۆزگاری و، یادی ناوی پاکي پهروه دگاری خۆی کردوه به ههموو کاریکی شایسته بۆی و دووایی نوێه کانی کردوو له بهر ترسی خودا.

﴿بَلْ تُؤْثِرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ وَأَبْقَى﴾ به لکو ئیوه ژیان و گوزه رانی جیهان بۆ خۆتان ههله به ژیرن و ریزی ئه ده ن به سه ر پاداشتی پاشه رۆژدا و، ژیان و پاداشتی دوو ارژ چاکتر و خۆشتره و به رده و امتره و کۆتایی پین نایه.

﴿إِنَّ هَذَا لَفِي الصُّحُفِ الْأُولَى صُحُفِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى﴾ به راستی ئه وهی باسکرا له وه سووره ته دا و، له هه موو قورئاندا، خودا فەرموویه تی له ناو نامه کانی پیغمه ره کانی پیشوودا، نامه کانی ئیبراهیم و موسا، سه رچاوه ی داواکاری هه موو پیغمه ره ان له باره ی بیر و باوه ر یه کن و، خودایه کی ته نها په وانه ی کردوون، گۆرانی هه ندی له یاسای قورئان به ره و پیش رۆیشتی کاته و، گۆرانی پتویستی کۆمه لگای ئاده میزاده و، سه رچاوه ی بیر و باوه ر هه ر یه که و ناگۆری.

به یاری ده ی خودا ته واو بوو

﴿سوره تی نه لغاشیه﴾

له مه ککه هاتووه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۲۶) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ ﴿١﴾ وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ ﴿٢﴾
 عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ ﴿٣﴾ تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً ﴿٤﴾ تَسْقَى مِنْ عَيْنٍ آتِيَةٍ ﴿٥﴾
 لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ ﴿٦﴾ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ ﴿٧﴾
 وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمَةٌ ﴿٨﴾ لِسَعْيِهَا رَاضِيَةٌ ﴿٩﴾ فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ ﴿١٠﴾
 لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَغِيَةً ﴿١١﴾ فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ ﴿١٢﴾ فِيهَا سُرُرٌ مَرْفُوعَةٌ ﴿١٣﴾
 وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ ﴿١٤﴾ وَنَمَارِقُ مَصْفُوفَةٌ ﴿١٥﴾ وَزَرَارٍ مَبْثُوثَةٌ ﴿١٦﴾
 أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبِلِ كَيْفَ خُلِقَتْ ﴿١٧﴾ وَإِلَى السَّمَاءِ كَيْفَ
 رُفِعَتْ ﴿١٨﴾ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ ﴿١٩﴾ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ
 سُطِحَتْ ﴿٢٠﴾ فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ ﴿٢١﴾ لَسْتَ عَلَيْهِمْ
 بِمُصَيِّطٍ ﴿٢٢﴾ إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ ﴿٢٣﴾ فَيُعَذِّبُهُ اللَّهُ الْعَذَابَ
 الْأَكْبَرَ ﴿٢٤﴾ إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿٢٦﴾

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

﴿هَلْ أَتَاكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ﴾ نایا به راستی هاتووه بۆلای تو، پست نه گه یشتووه دهنگ و
 باس و ههوالی رۆژی ئاده میزاد به سهختی و به ترس دانه بۆشی که بریتی به له رۆژی دووایی،
 نهو دهنگ و باسه ئه بی بیری لی بکریته وه و، زۆر به سامه و شایانی ئه وه یه باستی بکری بۆ
 ئاده میزاد، لهو رۆژه دا ئاده میزاد نه کرین به دوو به شه وه:

۱- ﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ خَاشِعَةٌ عَامِلَةٌ نَاصِبَةٌ تَصَلَّى نَارًا حَامِيَةً﴾ چهن خاوهن رومه تی ههن لهو
 رۆژه دا رسوا و شهرمه زارن، کاری زۆریان کردوه له جیهاندا، خۆیانیا ن زۆر ماندوو کردوه بۆ

تهفسیری زمانکۆبی

جگەى خودا، بى باوە پوون، ئەچنە ناو ئاگرىكى زۆر گەرمەووە لەو دۆزەخەدا، بەو ئاگرە داخ ئەکرىن، ئازارى ئەچيژن.

﴿تَسْقَى مِنْ عَيْنٍ آيَةٍ لَيْسَ لَهُمْ طَعَامٌ إِلَّا مِنْ ضَرِيعٍ لَا يُسْمِنُ وَلَا يُغْنِي مِنْ جُوعٍ﴾ ئاويان دەرخوارد ئەدرئ لە سەرچاوەى ئاويكى زۆر گەرم، هېچ جۆرە خواردەمەنى يە بۆ ئەوان نى يە جگە لە گيايە هېچ گياندارئ لەبەر خراپى ئەو گيايە نزيكى ناکەوێتەو، خراپە لەوان ناگيرێتەو، و، قەلەويان ناکا و، برستى ناگيرێتەو، و، سودئ بەوان نابەخشى.

٢- ﴿وَجُودٌ يَوْمَئِذٍ نَاعِمٌ لِّسَعْيِهَا رَاضِيَةً فِي جَنَّةٍ عَالِيَةٍ﴾ چەن خاوەن رومەتى هەن لەو رۆژەدا، خاوەنى پرووى گەش و شيرين و جوان و نەرم و نۆلن، لە پاداشتى كۆشش و كارى جيهانى خويان زۆر رازى و شادمانن، دانىشتوى ناو بەهەشتىكى بەرز و پاىە بالا و دلگير و نايابن.

﴿لَا تَسْمَعُ فِيهَا لَاغِيَةً فِيهَا عَيْنٌ جَارِيَةٌ﴾ لە ناو بەهەشتا گەفتوگۆى خراپ و بى سوود و لاقرتى نايبن، لەبەر ئەووى لە ناو بەهەشتا جگە لە گەفتوگۆى چاك و بەسوود و لەگەل يەكترى ناكري، لە ناو بەهەشتا كانياوى وا هەيه ئاوەكەى ئەروا بە ژيژ درەختە كانيان.

﴿فِيهَا سُرُرٌ مَّرْفُوعَةٌ وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ وَكَمَارِقٌ مَصْفُوفَةٌ وَزُرَّابِيُّ مَبْثُوءَةٌ﴾ لە ناو ئەم بەهەشتەدا هەيه چەن جۆر كورسى و تەختى بەرز كراونەتەو لە زەوى بەهەشتا، بەم لاوڵاى سەرچاوەى ئاوەكانەو دانراون بۆ دانىشتن لە سەريان و، چەن جۆرەها پەرداخ و گلاس دانراون لەسەر مێزەكانى بەهەشت بۆ خواردنەوى ئاو و مەى بى ئازار و شيرى پاك و پوخته، چەن جۆرە پشتى بە نرخ ريزكراون لەسەر كورسى و جيگەكانى ترى بەهەشت پاليان پيڤە بەن و، چەن جۆر قالى و راخەرى زۆر ناياب راخراون لە شوێنەكانى بەهەشتا بۆ دانىشتن لە سەريان و گەران بەسەرىيانا.

﴿أَفَلَا يَنْظُرُونَ إِلَى الْإِبْلِ كَيْفَ خَلَقَتْ﴾ ئايا دووايى ئەو تاقەمى تو بۆ ناروانن بۆلاى هوشتر بە چ جۆر و شيوەيه درووست كراو: مل بەرز و دريژ و كللك كۆل، خۆى ئەدا بە زەوىدا هەتا سواری بىن و بارى بكەن، دواجار هەلنەسيته سەريى و، ديمەنيكى زۆر سەيرى هەيه، بۆيە باسى هوشتر كراو، لەبەر ئەووى لە لاى عەرەبەكان يە سوودترين و بەريزترين ئازالە لاى عەرەبەكان، زۆر بە توانايە و بەهيزە كەچى سەرشۆر و ملكەچى ئادەمیزادە، زۆر خۆراگرە بۆ تينویتی، زۆر تيژ رەو، و، لە هېچ دەرەندەيه ناترسى و، سوودى زۆرتريشى هەيه لە شير و گوشت و كورگدا.

﴿وَأَلَى السَّمَاءِ كَيْفَ رُفِعَتْ وَإِلَى الْجِبَالِ كَيْفَ نُصِبَتْ وَإِلَى الْأَرْضِ كَيْفَ سُطِحَتْ﴾ وە بۆ ئەوان ناروانن بۆلاى ئاسمان چۆن بەرزكراوەتەو لە زەوى، بەو هەموو ئەستيرە بە سوودانەو هەيهتى و، بۆ ناروانن بۆلاى ئەو كيانە چۆن وەك مېخ داکوتراون بەسەر زەوىدا، هەتا زەوى

نه جووئیی و، ئه گهر ئه و کئوانه نه بن زهوی به دانیشتروانی سه ری یه وه ئه جووئیین و له جیگه ی خویشان نامیین، بۆ ناروانن بۆلای زهوی چۆن راخراوه و، هه رچهنده خپه و، به لām خودای مه زن وای له زهوی کردووه پابنی بۆ ئه وه ی ئاده میزاد به ئاسانی هاتوچۆی به سه ردا بکه ن و سوودی لی وه ربگرن، خودای مه زن بۆیه باسی ئه و شتانه ی کردووه، چونکه ئه و شتانه عه ره به کان به چاوی خویشان ئه یان بینن.

﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَا أَنْتَ مُذَكِّرٌ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيِّرٍ إِلَّا مَنْ تَوَلَّى وَكَفَرَ﴾ دووایی په ند و ئامۆزگاری ئاده میزاد بکه، خودا و رۆژی دووایی بیری ئه وان بچه ره وه، دووایی به راستی تۆ هه ر ئامۆزگاری که ری ئه وانی و، خودا و رۆژی دووایی بیری ئه وان ئه خه یته وه، تۆ ده سه لاتت به سه ر ئه وانه دا نییه، به زۆر باوه ر به وان به یینی و، به لām ئه و که سه ی پشت بکاته په ند و ئامۆزگاری تۆ و، باوه ر به خودا و رۆژی دووایی نه یه ری.

﴿فَقُيِّلَتْ لَهُ الْعَذَابُ الْأَكْبَرُ إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابُهُمْ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ﴾ دووایی ئه وه ی باوه ری نه هیئا خودا سزای ئه و که سه ئه دا به سزایه کی زۆر گه وه و سه خت. به راستی گه رانه وه ی ئه وان له رۆژی دووایدا بۆلای ئیمه یه، له پاشانا پرسیاری کرده وه ی ئه وان هه ر له سه ر ئیمه یه و، تۆ خه فه ت مه خۆ.

به یاریده ی خودا کۆتایی به مانا کردنی ئهم سوره ته هات

﴿﴾ سوره تی نهلفه جر ﴿﴾

له مه ككه هاتوره ته خواره وه. ژماره ی نایه ته كانی (۳۰) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 وَالْفَجْرِ ﴿١﴾ وَلَيَالٍ عَشْرٍ ﴿٢﴾ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿٣﴾ وَالْإِيلِ إِذَا يَسَّرَ ﴿٤﴾
 هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرِ ﴿٥﴾ أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ ﴿٦﴾
 إِرَمَ ذَاتِ الْأَعْمَادِ ﴿٧﴾ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ ﴿٨﴾
 وَثَمُودَ الَّذِينَ جَابُوا الصَّخْرَ بِالْوَادِ ﴿٩﴾ وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ ﴿١٠﴾
 الَّذِينَ طَغَوْا فِي الْبِلَادِ ﴿١١﴾ فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفُسَادَ ﴿١٢﴾ فَصَبَّ
 عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ ﴿١٣﴾ إِنَّ رَبَّكَ لَيَا لِمَرْصَادٍ ﴿١٤﴾ فَأَمَّا
 الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْنَلَّهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ
 ﴿١٥﴾ وَأَمَّا إِذَا مَا ابْنَلَّهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهْنَنِ ﴿١٦﴾

﴿﴾ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

﴿﴾ وَالْفَجْرِ عَشْرٍ ﴿﴾ وه من سویند نه خوم به به یانیان هموو روژی که جیهان پروو
 نه کاته وه و، تاریکی شهو نایه لی و، هموو که سی نه روا به لای کاری خو به وه و، من سویند
 نه خوم به وه شهوانه ی بریتین له (۱۰) شهو، زانیان بیرو بو چونیان زوره و له یدک جیاوازن له
 باره ی مبه دست لهو (۱۰) شهوه: هندیکیان نه لئین: بریتیه له ده شهوی سهره تای هموو
 مانگی، هندی تریان نه لئین: (۱۰) شهوی دوا ی مانگی ره مه زانه، هندی تریان لایان وایه
 بریتیه له ده شهوی سهره تای مانگی زیل حیجه، نه وه ی شایانی باسین مبه دست لهو ده شهوه
 دیاری نه کراوه و، به لگه ی ینگومانی له سهر نی به، چاک وایه هه واله ی لای خودای بکهین.
 ﴿﴾ وَالشَّفْعِ وَالْوَتْرِ ﴿﴾ وه من سویند نه خوم به به هموو ژماره یه کی جووت و، به هموو
 ژماره یه کی تاک، سوودی ژماره به شیوه ی گشتی سوودی زوره بو ناده میزاد: نه ندازه ی هموو

ته فسیری زمانا کوی

شتیکی بین دیاری نه کړئ، سهرچاوهی گهلئ زانیاری به، ناماژه نه کا بو نهوهی چون ژماره دوايي نايه، ههروايش پاشه پوژ کولای بین نايه، بوونه وهران بو مانه وهی په گه زیان نه بین جووتی، هه ندئ له زانیان نه لئین: وه تر بریتی به له خودا، هه ندئ نه لئین: جوت و تاك بریتین له نوژه کان، هه ندیکیان جوتن و هه ندئ تاکن.

﴿وَاللَّيْلُ إِذَا يَسِرَ هَلْ فِي ذَلِكَ قَسَمٌ لِّذِي حِجْرٍ﴾ وه من سویند نه خویم بهو شهوهی دیت و نه روا و سویندم به وانهی باسکران سزای بین باوه ران نه درئ. نایا له وانهی من سویندم بین خواردن به لگه ی ته و او هدی له سدر بوونی خودا و توانای زانستی خودا بو که سی خواوهی نه قلله، بینگومان به لگه ی زور به هیزن له سهر دهسته لاتی خودا، به وینه ی سه وزبوونی گیا به لگه یه له سدر چینه ره که ی.

﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِعَادٍ إِرَمَ ذَاتِ الْعِمَادِ الَّتِي لَمْ يُخْلَقْ مِثْلُهَا فِي الْبِلَادِ﴾ نایا تو نه ترانیوه پهروه دگاری تو چونی کرد به نهوه کانی عاد ی تا قمی هود که له ناوی بردن، عاد کور ی عهوسی کور ی ئیره می کور ی سامی کور ی نوح دانیش تووی نیوان عومان و حه زره مه ته نه ژادیان عه رب بووه، عاد بریتی به له هوزی ئیره م، خواوهی کوشکیکی نه و تو بوون وینه ی نه و کوشکه درووست نه کرابو له ناو شاران بهر له وان، نه و هوزه خواوهی هیتر و پشه سازی به کی وایشبوون وینه یان نه درابو به هیتر تری پیش خو یان. له باره ی نه و کوشکه و نه و شاره ی ئیره م شتی جوړی و باسکراوه شایسته ی نه ویه باسیان نه کړئ که گویا نه و شاره له سدر ده می معاوی به دا بینراوه.

﴿وَتَمُودَ الَّذِي جَاءَ بِالصُّخْرِ بِالْأَوَادِ﴾ وه تو نه ترانیوه پهروه دگاری تو چونی کردووه به هوزی سه مودی تا قمی صالح پیغمه ر که سانیکی نه و تو بوون له شیوه کاند ا بهر دیان نه پری و نه یان تاشین بو خو یان، نه و هوزه عه رب بوون و دانیش تووی نیوان شام و حیجاز بوون، له نه ته وهی کاسیری کور ی ئیره می کور ی سامی کور ی نوح بوون. خودای مه زن له ناوی بردن به سزای سه خت.

﴿وَفِرْعَوْنَ ذِي الْأَوْتَادِ الَّذِي طَغَا فِي الْبِلَادِ﴾ وه نایا تو نه ترانیوه پهروه دگاری تو چ شتیکی کردووه به فیرعه ون و تا قمه که ی فیرعه ونی پادشای میسری خواوهن کوشکی گه و ره ی دانسراوی نه جولاو وینه ی نه هرامه کان وه که میخ چه قابوون به زهوی دا، فیرعه ون و تا قمه که ی که سانیکی نه و تو بوون له ناو شاره کانی خو یانا له خودا یاخی بوون و، له سنور و ریڼگه ی راست ده رچو بوون.

﴿فَأَكْثَرُوا فِيهَا الْفَسَادَ فَصَبَّ عَلَيْهِمْ رَبُّكَ سَوْطَ عَذَابٍ﴾ دووایی فیرعه ون و تا قمه که ی خراپه یه زوریان له ناو شاره کاند ا ده ست بین کردبو له کرشتن و له ستم و له بین باوه ری.

دوایی پدروه دگاری تو رژاندی به سدریانا سزای زور سخت و به ناو خنکاندنی و له ناوی بردن.

﴿إِنَّ رَبَّكَ لَبَلَمُرْصَادٌ﴾ به راستی پدروه دگاری تو له چاودیری و کهمیدایه بو ستمکاران و بی باوه ران. پاداشتی هدمو و ناده میزادی نه داته وه به گویره ی کرده وی خوین.

دوایی نه گهر بته وی ناده میزاد بناسی به رانبر نه وه هدمو وه چاکانه خودا له گهلان، کهچی به رانبر بهو چاکانه هدریه که یان به جوریکی ناره وا تدهاشای خودا نه کهن، وه که نه فرموی:

﴿فَأَمَّا الْإِنْسَانُ إِذَا مَا ابْتَلَاهُ رَبُّهُ فَأَكْرَمَهُ وَنَعَّمَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَكْرَمَنِ﴾ دوایی هدرکاتی ناده میزاد پدروه دگاری خو ی نه وی تاقی کردیته وه هتا بزانی سوپاسی خودا نه کا یا نای کا، نه وچاکه و سامانه ی به وی به خشیه وه خزمه تی هه ژاران و به رزی نیسلامدا به کاری نه هیتی، دوایی پدروه دگاری خو ی ریزی گرت و شادمان و به ره هندی کرد، دوایی له خو ی نه گوړی و یاخی نه بی و نه لی: پدروه دگار ریزی منی گرتو وه، پله و پایه و سامانی زوری داومه وتی و، له راباردن و خوشی خو مدها به کاری بهیتم، هدر که سی خودا ریزی گرت خراپه ی له گهل ناکا.

﴿وَأَمَّا إِذَا مَا ابْتَلَاهُ فَقَدَرَ عَلَيْهِ رِزْقَهُ فَيَقُولُ رَبِّي أَهَانَنِ﴾ وه نه گهر هدرکاتی پدروه دگاری تو نه وه که سه ی تاقی کرده وه و ریزی و دارایی لی گرتو وه که می، هتا بزانی بهنده یه کی خو را گره و به کاری خودا رازی به، دوایی هندی له وه که سانه نه لین: پدروه دگاری من منی به بی نرخ داناه و رسوای کردووم و، هه ژاری کردووم، خودای مه زن هدمو شتی له جیگای شیای خو یا دالنه، که واته ناده میزاد واز له و گومانانه ی خو ی بهیتم، ریزی و بهستی ناده میزاد به بونه ی هه ژاری و سامنداریه وه نی به، وه که خودای گه وه نه فرموی:

كَلَّا بَلْ لَّا تُكْرِمُونَ الْيَتِيمَ ﴿١٧﴾ وَلَا تَحْشُرُونَ عَلَى طَعَامِ
الْيَسِيرِينَ ﴿١٨﴾ وَتَأْكُلُونَ الثَّرَاثَ أَكْثَلًا لَّمَّا ﴿١٩﴾
وَتَحْشُرُونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا ﴿٢٠﴾ كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا
دَكًّا ﴿٢١﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٢٢﴾ وَجِئْتُ يَوْمَئِذٍ
بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ يَنْذِرُ الْإِنْسَانَ وَاقًّا لَهُ الَّذِي كَرِهَ ﴿٢٣﴾
يَقُولُ يَلَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي ﴿٢٤﴾ فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ ﴿٢٥﴾
وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ ﴿٢٦﴾ يَتَايَنُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ أَرْجِعِي
إِلَىٰ رَبِّكَ رَاضِيَةً مَُّرْضِيَةً ﴿٢٨﴾ فَأَدْخِلِي فِي عَبْدِي ﴿٢٩﴾ وَأَدْخِلِي جَنَّتِي ﴿٣٠﴾

﴿كَلَّا بَلْ لَا تُكْرُمُونَ الْيَتِيمَ وَلَا تَحَاطُّونَ عَلَىٰ طَعَامِ الْمِسْكِينِ﴾ ریزی ناده میزاد لای خودا به دارایی نی به. به لکو به خو پاراسته له بی فرمانی خودا، بی نرخی به بونهی هزاری یهوه نی به. به لکو به هوی نیاز و کردهوی خرابه. به لکو نیوه خراب ریزی ناده میزادن له بهر نه ماندهی دووایی:

۱- نیوه ریزی هدیوی دهر به دهر کراو ناگرن هیچ که سی نی به بیان پاریزی و به خویان بکا و ناگای لیان بی و چاودیزیان بکا. نه کار به دهستان و نه خزم و نه ساماندار.

۲- وه نیوه هندیکنان هانی هندی تر تان نادهن له سهر خوارده مهنی دان به هه ژاران و لی قه و ماوان و، کار و باریان چاک بکن و دهست گیرویان بکری.

۳- ﴿وَتَاْكُلُونَ الثَّرَاثَ أَكْلًا لَّمًّا﴾ وه نیوه که له پور و پاشماوهی دارایی مردووان نه خون به خوار دینکی سخت و نارهوا و، نایدهن به خاوهنه راستی به کهی خویان، به تاییه تی نه وانهی ژن و منالن.

۴- ﴿وَتُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا﴾ وه نیوه دارایتان خوش نهوی به خوشبو و نیکی زور، میراتی هه تیوانی یا جگهی هه تیوانی، نهو دارایی به رهوایی یا نارهوا.

﴿كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا﴾ نایی ناده میزاد چروک و رزد بی بو به خشینی دارایی خویان له ریگهی نایینی خودا، چونکه نیوه په شیمان نه بنهوه کاتی زهوی هه موو پارچه کانی به به رزی و نزمی کیوه کانی کیشیان نامینی، نه درین له یه که له دوی لیدان، زهوی و هه موو شتی به سهری یهوه تی نامینی.

﴿وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا﴾ وه کاتی فرمانی پهروه دگاری تر دهست لآت و سامی دهر کهوت و، فریشته کان له تاسمان هاتنه خوارهوه پؤل به پؤل ریز نه بن ریز له دوی ریز.

﴿وَجِيءَ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ﴾ وه لهو روزه دا دوزه خ دهر خرا بز تهماشا کهران و، بو به برونه وهریکی دهر کهوتوو، دوی نهوهی لهو شتانه بوو نادیری بوون و، نه نه بیرا.

﴿يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ وَأَلَىٰ لَهُ الذِّكْرَىٰ﴾ لهو روزه دا ناده میزاد بری نه که ویتسهوه نهو شتهی کردوویه تی له جیهاندا و، چ کاتی بیر کردنهوه سوودی نه بی، لهو کاته دا ناموزگاری و بیر کردنهوه سودی بهو نابه خشنی. دووایی به دلیکی خهفه تبارهوه که جیگهی خوی نه بی نی له دوزه خدا.

﴿يَقُولُ يَا لَيْتَنِي قَدَّمْتُ لِحَيَاتِي﴾ نهو ناده میزاده نه لی: خوژ گایه من له جیهاندا کردهوهی چاکم پیش بخستایه بو ژبانی نهو روزهی دووایی خوم که مردنی تیدا نی به له مه و دوا.

﴿فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابُهُ أَحَدًا وَلَا يُوثِقُ وِقَاةُهُ أَحَدًا﴾ دووایی لهو روزه دا هیچ که سی سزای ساماندار یخی و هه ژارانی تاوانبار نادا به وینهی سزای خودا و، هیچ که سی پیون و که له پچهی نهوان ناکا و توندی ناکا به وینهی پیون و که له پچهی خودا له توندیدا.

دوی نهوهی خودای مذن باسی ساماندارانی رزد و چروک و، هه ژارانی خونه گر و خرابی کرد و، باسی سزادانی کردن، دووایی باسی نهو که سانه نه کا خوژاگرن له سهر فرمانی خودا و نه فهر موی:

﴿يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّتِي﴾ نهی نهو دهر وونهی روتی له خرابه و ناسوودهیی و ناترسی و به یادی خودا نارامت گرتووه، تر بگه ریزهوه بولای شتی خودا به لینی پیدای له پاداشتی چاک، په سهندی بکه نهو پاداشته به تر دراوه، په سهند کراوه کرداره کانی تو، دووایی تو تیکه لاوی ناوبنده چاکه کانی من بیه و، بروره ناو به هه شتی منهوه به بهردهوامی.

سوره تی نهلبه له د

له مه ککه هاتووه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۲۰) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 لَا أَقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ ۝ وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ ۝ وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ ۝
 لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ ۝ أَيَحْسَبُ أَنْ لَنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ ۝
 أَحَدٌ ۝ يَقُولُ أَهْلَكْتُ مَا لَا لُبَدًا ۝ أَيَحْسَبُ أَنْ لَمْ يَرَهُ أَحَدٌ ۝
 أَلَمْ نَجْعَلْ لَكَ عُيَيْنَيْنِ ۝ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ ۝ وَهَدَيْنَاهُ ۝
 النَّجْدَيْنِ ۝ فَلَا أَقْدَحَمَ الْعُقَبَةَ ۝ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْعُقَبَةُ ۝
 فَكَ رَقَبَةٍ ۝ أَوْ إِطْعَمْتُ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ ۝ يَتَّبِعُنَا وَمَنْ أَقْرَبَهُ ۝
 أَوْ مَسَّ كِنَانَا ۝ أَمْ تُرَبِّعُ ۝ ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَوَاصَوْا ۝
 بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ ۝ أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْيَمِينَةِ ۝ وَالَّذِينَ ۝
 كَفَرُوا أَيَّا يَنْتَنَاهُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ۝ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُؤَصَّدَةٌ ۝

بسم الله الرحمن الرحيم

به ناوی خودای به خشنده و میهربان

﴿لَا أَقْسِمُ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾ به راستی من سویند نه خوم بهو شاره پیروزی مه ککه که درووستکراوه به پیروزی کراوه به روانگه بو پدرستی خودا و، گه وره ترین پیغمبری تیدا له دایک بووه و، نیردراوه به چاکه بو بوونده وهران.

﴿وَأَنْتَ حِلٌّ بِهَذَا الْبَلَدِ﴾ وه له کاتیکا تو دانیشتووی لهو شاره دا، بویه پله و پایهی به رزی دراوه تی به له دایک بوونی تو و دانیشتنی تو لهو شاره دا.

﴿وَوَالِدٍ وَمَا وَلَدَ وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي كَبَدٍ﴾ وه من سویند نه خوم به ههموو باو که کان ناده میزادی یا گیاندارای تر یا درهخت و رووه ک بی و، سویند به شته ی لهوان پهیدا نه بی، سویندم به واندی باسکران. به راستی ئیمه ناده میزادمان درووست کردووه له ناو نازار و

تهفسیری زمانکوی

ړه نڅدا، خوږی ماندوو نه کا بو پیداکردنی ناروژی خوږی له جیهاندا، دووایی له گهل نهو زیانه سهخته تووښی نازاری سهرمه رگ و نازاری تاریکی گور و گرانی روژی دووایی و، به خزمهت گه یشتنی خودا و پرسپار و وولام نه بی، له شتی ووتوویه تی و کردوویه تی.

هندی له زانایان نه لئین: مه به ست له (والد) ناده مه و له (مولود) له منال و نهوه کانی یه تی. ﴿اَيَحْسَبُ اَنْ لَّنْ يَقْدِرَ عَلَيْهِ اَحَدٌ﴾ نایا ناده میزاد گومان نه با هیچ که سی توانای به سهریانا، به هیز و توانا و سامانی جیهانه وه نه نازری، له بیری چووه ته وه و خودا درووستی کردووه و لاواز و بی ده سته لاته.

﴿يَقُولُ اَهْلَكْتُ مَا لَا لُبْدَا اَيَحْسَبُ اَنْ لَمْ يَرَهُ اَحَدٌ﴾ کاتی به ناده میزاده سامانداره کان بیژری بوچی دارایی خوټ نابه خشی له ړنگه ی نایینی خودا؟ نه لئین: من دارایی زورم له ناو داوه، به جوړی نریکه هیچ داراییم نه میتی، نایا نهو ناده میزاده سامانداره چروو که گومان نه با هیچ که سی ناگای لهو که سه و له کردار و نیازی نهو نی یه، خودا ناگای له نهی تی و ناشکرای هه موو که سی هه یه.

﴿اَلَمْ نَجْعَلْ لَهُ عَيْنَيْنِ وَلِسَانًا وَشَفَتَيْنِ وَهَدَيْنَاهُ النَّجْدَيْنِ﴾ نایا نیمه دووچاومان نه داوه بهو که سه ی نه لئین: من دارایی زورم له ناو داوه چاک و خرابی بی بینتی و، زمانیک و دوو لیومان نه داوه تی گفتوگری بی بکا و، ړنگه ی چاک و خراپان بهو نیشان نه داوه و، نه قلی خوږی بخاته کار و ړنگه ی چاک بگری و کاری سوود به خش بینتی و گفتوگری چاک بکا، تیر چون نه لئین چ که سی هه یه پرسپار له من بکا، نایا من دارایی خوم نه به خشم یا نای به خشم؟

﴿فَلَا اقْتَحَمَ الْعَقَبَةَ وَمَا اَدْرَاكَ مَا الْعَقَبَةُ﴾ دووایی نهو که سه په لاماری کاری سهخت و گرانی نه داوه و، دارایی خوږی نابه خشی بهو که سانه نازار نه چیژن، سوپاسی خودا ناکا و چ شتی که به توی بناسیتی کاری سهخت و گران به توی بناسیتی.

﴿فَكَ رَقَبَةً اَوْ اِطْعَامَ فِي يَوْمٍ ذِي مَسْغَبَةٍ يَتِيمًا ذَا مَقْرَبَةٍ اَوْ مِنْكِينَا ذَا مَقْرَبَةٍ﴾ کاری سهخت نه مانه: نازادکردنی بنده یه، یا خوارده مهنی دان به هه ژاری برسی له روژی گرانی دا به هه تیونکی خرم یا هه ژاریکی بی دهرامهت و په که و ته. له جینگه یه به ندکردنی تاکه که سی لای خودا زور ناروایی و، نازادکردنی نه و نه ده چاک سی، نه بی داگیرکردنی کومه لئین چهنده خراب بی و، رزگارکردنیان له نازار و سهختی نه بی چهنده چاک سی؟

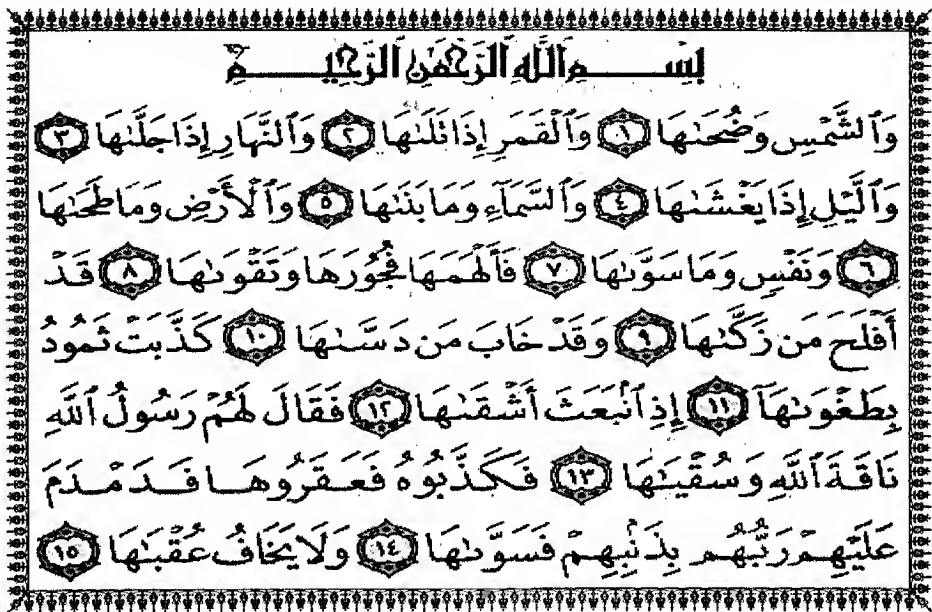
﴿ثُمَّ كَانَ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ وَتَوَاصَوْا بِالْمَرْحَمَةِ اُولَئِكَ اَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ﴾ له پاش نهو ی بنده نازاد بکا و، خواردن بدا به هه ژاران، پیوسته لهو که سانه ی نهو تووښی باوه ړی بیگومانی هیناوه و، ناموژگاری یه کتری بکه و راسپیژن نارام بگرن له سهر نازار و،

هەولێدان لەسەر چاکە و، بە دانیشتوان راسپێری و ئامۆزگاریان بکا بەزەبیان بە یە کتردا
بیتەوه و میهرەبانن لە گەڵ یە کتری، ئەو کەسانە خواوەنی بەختیارین و نامەی کرداریان ئەدری
بە دەستی راستیانەوه لە رۆژی دووایدا.

﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا هُمْ أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ عَلَيْهِمْ نَارٌ مُّؤَصَّدَةٌ﴾ وە کەسانیکێ ئەوتۆ
باوەریان نەهێناوه بە ئایەتەکانی نامەی ئیمە و، بەو شتانەی بەلگەن لەسەر تەنهای ئیمە، ئەو
کەسانە یار و خواوەنی بەدبەختی و رسواین و، نامەی کرداریان ئەدری بە دەستی چەپی یانەوه،
ئاگری دۆزەخ کۆ ئەبیتەوه لەسەریان هەتا هەتایە.

﴿﴾ سوره تی شمس ﴿﴾

له مه ککه هاتوره ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۱۵) نایه تن.

﴿﴾ بسم الله الرحمن الرحيم ﴿﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

خودای مه زن لهم سوره ته دا سویندی خواردوه به رووناکي و به تاریکی و، به نه ستیره کان و کاری توند و تۆلیان و، به زهوی و به راخستنی و، به گیانی ناده میزاد و ناماده بوونی و، روونی نه کاته وه نهو که سهی له خودا بزیستی رزگاری نه بی و سهر که وتووه، نهو که سهی تاوانباره و له خودا ناترسی سهر شوږ و زیانومه نده و نه فهرموی:

﴿وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّهَا﴾ وه من سویند نه خۆم بهو خۆره ی که هوی سه ره کی زبانی بوونه وه رانه و، گه وه ترین شتی که له سه ره وه ی زهوی، سویند نه خۆم به رووناکي خۆر له کاتی چیشته نگاودا و، سویند نه خۆم بهو مانگی کاتی دواي خۆر نه که وی له رووناکي دا و، رووناکي به که ی به هوی رووناکي خۆره وه یه، دواي خۆر نه که وی، نه گهر له خۆره وه نریکی رووناکي به که ی که مه و نه گهر دوور بی زۆر تره، به تایه تی له نیوی مانگه کاند.

ته فسیری زمانا کوی

﴿وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّاهَا وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَاهَا﴾ وه من سویند نهخۆم به رۆژ کاتێ خۆر ناشکرای نهکا و، ده‌ری نه‌خا بۆ ته‌ماشاکه‌ران و، وه من سویند نه‌خۆم به‌شده کاتێ خۆر دای نه‌پۆشی و، جیهان تاریک نه‌بێ. که‌واته به‌هۆی خۆره‌وه رۆوناکی رۆژ و، رۆوناکی مانگ و زه‌وی په‌یدا نه‌بێ و، کاتێ زه‌وی به‌خۆی و نه‌و شتانه‌ی به‌سه‌ری په‌وه‌ننه‌گه‌ڕێ به‌ ده‌وری زه‌وی دا.

﴿وَالسَّمَاءُ وَمَا بَنَاهَا وَالْأَرْضُ وَمَا طَحَاهَا﴾ وه من سویند نه‌خۆم به‌ ئاسمان و به‌ درووستبوونی ئاسمان و، نه‌و شتانه‌ی به‌ ئاسمانه‌وه‌ن: له‌و نه‌ستێزانه‌ی که‌ هه‌ریه‌که‌یان له‌ بازنه‌ی تایبه‌تی خۆیاندا نه‌سوورپه‌نوه، هه‌ندیکێیان به‌هۆی کێشی هه‌ندیکێیانوه وه‌ستاو و، من سویند نه‌خۆم به‌ زه‌وی و به‌ راخستن و ئاماده‌کردنی بۆ دانێشتن و پشودانی گیانداران.

﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا﴾ وه من سویند نه‌خۆم به‌ ده‌روونی ئاده‌میزاد و به‌ریکخستنی، به‌ جو‌ری هێزیکێ ناشکرا و توانایه‌کی نه‌هێتی مان داناوه له‌ ده‌روونیا و، دووده‌ست و دوو پێ و دوو چا‌و، دوو گ‌ری و نه‌ندامه‌کانی ترمان داونه‌تی، نه‌و ده‌روونه‌ی خودا داوی په‌تی به‌ ئاده‌میزاد، ئێمه به‌ راستی نایزانین، به‌ جگه‌ی بیستن و بینین و جو‌له و هه‌ست به‌ ئازار و خوشی نه‌بێ.

﴿فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾ دووایی خودا بێ‌فه‌رمانی و په‌رستنی خۆی فێری نه‌و ده‌روونه‌ی کردوه، ئاماده‌یی ته‌واوی تێدا درووست کردوه بۆ کردنی کاری چاک و خراپ به‌یه‌که‌وه، به‌ جو‌ری توانای له‌سه‌رکردنی یه‌کێکیان یه‌کسانه به‌له‌سه‌رکردنی نه‌وی تریان و، فه‌رمانی بێداوه چاکه‌ بکا و خراپه‌ نه‌کا.

﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا﴾ سویندم به‌وانه هه‌موو: رزگاری بووه له‌ سزای خودا که‌سێ ده‌روونی خۆی پاک کردوه ته‌وه له‌ خراپه و بێ‌فه‌رمانی خودا و، به‌ راستی بێ‌ ئومێده له‌ به‌زه‌یی و لێبوردنی خودا که‌سێ زیانی گه‌یاندبێ به‌ ده‌روونی خۆی. ده‌روونی ئاده‌میزاد گ‌رناه که‌له‌که‌ی کردوه له‌سه‌ری، رۆو وه‌رنه‌گ‌یرێ له‌ راستی، وه‌ک هۆزی سه‌مود.

﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِطَغْوَاهَا إِذِ انْبَعَثَ أَشْقَاهَا﴾ هۆزی سه‌مود به‌هۆی یاسخی بوون و له‌ سنوور ده‌رجوونیان س‌ال‌حی پێغه‌مه‌ری خۆیانیا به‌ درۆخسته‌وه کاتێ به‌ په‌له خراپترین که‌سی نه‌و هۆزه هه‌لسا به‌ سه‌ره‌برینی نه‌و هوشه‌ره که‌ خودا کردبووی به‌ کاری په‌ك خه‌ر بۆ س‌ال‌ح و به‌ل‌گه له‌سه‌ر راستی و پێغه‌مه‌رایه‌تی نه‌و.

نه‌و فه‌رموده‌ی خودایه له‌وه‌وه هاتوه، خودای گه‌وره س‌ال‌ح پێغه‌مه‌ری نارد بۆلای هۆزی سه‌مود، نه‌وانیش دا‌وای کارێکی په‌كه‌ریان لێ‌کرد، خودای گه‌وره له‌سه‌ر دا‌وای نه‌وان هوشه‌زێکی شیرده‌ری کرد به‌ کاری په‌كه‌ر بۆ س‌ال‌ح، به‌و جزره وابوو که‌ نه‌و هۆزه دا‌وایان کردوه.

﴿ فَقَالَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ نَاقَةَ اللَّهِ وَسُقْيَاهَا ﴾ دووایی خودا ئه و هوشتره ی بۆناردن به وینهی داخوازی یه که ی خۆیان نیر دراوه که ی خودا ووتی به ان: ئیوه واز له هوشتره بهیئن که خودا کردوویده تی له سهر راستی پیغمه رایه تی من با بۆخوی بله وه پێ و ئازای مه ده ن و، ئاگاداری به شه دیاری کراوه که ی له ئاو خواردنه وه که ی بکه ن و، ده ست درێژ مه که نه سه ری، هه تا له نۆره ی خۆیا به شه ئاو ی خۆی بخوا، ئیوه یش به شه ئاو ی دیاری کراوی خۆتان بخۆنه وه.

﴿ فَكَذَّبُوهُ فَعَقَرُوهَا فَلَمْ يَمُوتْ عَلَيْهِمْ رَبُّهُمْ يَذَّكِّيهِمْ فَسَوَّاهَا وَلَا يَخَافُ عُقْبَاهَا ﴾ دوای ئه وه ی سالح ئامۆژگاری ئه وه هۆزه که ی کرد، دووایی ئه وه هۆزه پیغمه ره که ی خودایان به درۆخسته وه، باوه رپیان پێ نه هینا، دواتریش هوشتره که یان سه ربپی، دووای به درۆخسته وه ی سالح و سه ربپینی ئه وه هوشتره، پهروه دگاری ئه وان سزای زۆر سه ختی نارده سه رپیان و بنه بری کردن، دووایی به یه کسان ی ئه وه سزایه هه موویانی گرته وه، به گه وه و منال و، به خانوو ئازانیانه وه و، خودا ناترسی له سزادانیان له پۆزی دووایدا، ئه گه ر ئه وه پیاوه خراپه ئه وه هوشتره سه ربپی.

سوره تی لهیل

له مه ككه هاتووه ته خواره وه. ژماره ی ئایه ته كانی (۲۱) ئایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى ۝ وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى ۝ وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى ۝
إِنْ سَعَيْكُمْ لَشِقَى ۝ فَاَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ۝ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ۝
فَسَنِّيْسِرُهُ لِلْيُسْرَى ۝ وَأَمَّا مَنْ يَخِلْ وَاسْتَغْنَى ۝ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ۝
فَسَنِّيْسِرُهُ لِلْعُسْرَى ۝ وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى ۝ إِنَّ عَلَيْنَا
لَلْهُدَى ۝ وَإِنَّ لَنَا لَلْآخِرَةَ وَالْأُولَى ۝ فَأَنْذَرْتَكُمْ نَارًا تَلْظَى ۝
لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى ۝ الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى ۝ وَسَيُجَنَّبُهَا
الْأَتْقَى ۝ الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ۝ وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ
نِعْمَةٍ تُجْزَى ۝ إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى ۝ وَلَسَوْفَ يَرْضَى ۝

بسم الله الرحمن الرحيم

به ناوی خودای به خشندهی میهربان

﴿وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى﴾ وه من سوتند نه خۆم به شهو کاتی به تاریکی به کە ی

پووناکی رۆژ هه موو شتی دانه پۆشی و، من سوتند نه خۆم به رۆژ کاتی پووناک نه بیهوه و، تاریکی شهو لا نه با.

﴿وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنثَى﴾ وه من سوتند نه خۆم به درووستبوونی نیر و می له هه موو

گیانداریکا: ئاده میزادین یا گیاندارێ تر، یا درهخت و پووهك بێ و، بهو هۆیهوه زاوژی پهیدا نه بین و، مانه وهی گیانداران درێژه نه کیشی و زۆر نه بین.

پرسیار: ئایا چ که سیکێ نهوتویه گیانی له بوونهوه ریکا داناهه و، له بوونهوه رێ تر دا گیانی

دانه ناوه، چ که سیکێ نهوتویه گیاندارانی ئاماده کردوه و شایسته و شیاوی کردوون بۆ پیشه ی زاوژی و؟ بۆ جارێ نهو مناله نیر نه بین و جارێ می که چی سهرچاوه کانیا هه ریهك سهرچاوه یه؟

تهفسیری زمانکۆیی

وہلام: بێگومان ئەو کەسە ی ئەو کارانە ی کردووە خودایەکی زۆر زانا و بە توانایەکی ئەوتۆیە ھەموو شتێ لە جێگە ی شیاوی خۆیا دائەنێ و، پەپەرە و پڕۆگرامیکی تەواوی داناوە بۆ ھەموو شتێ. بە تایبەتی درووستکردنی گیانداران جارێ نێرێ و جارێ مێ، ئەگەر ھەریەکیان بێ گیانداران بنە پەر ئەبن. رینگەوتی کوێر نەزان چۆن ئەتوانێ بوونە وەرەن درووست بکا؟ ﴿إِنَّ سَعْيَكُمْ لَشَتَّى﴾ سویندەم بەوانە ھەموو: کارو کردەوی ئێوە جیاوازن، ھەبانە چاکن و ھەیانە خراپن، ھەندیکیان جوانن و ھەندێ تریان ناشیرین، ھەندیکی بەخشین و دەستگیرۆیە، ھەندیکی چروو کبە، ھەندیکی باوەرداری و ھەندیکی بێ باوەری و، ھەتا دێ وەك خودا ئەفەر موی:

﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى﴾ دووایی ھەرکەسێ دارایی خۆی بەخشی لە رینگە ی نایینی خودا و چاکەدا و، لە خودا بەرستی و خۆی لە بێ فەرمانی خودا پاریزی و، برۆای بێگومانی بووبێ بەوی کاری چاک و پاک شیرینترە لە کاری خراپ و، برۆای بە بوونی بەھەشت و دۆزەخ بووبێ و، بە گوێرە ی فەرمانی خودا کاری بۆ کردب، دوایی ئێمە بۆ ئەو کەسە نامادە ئەکەین ناسانترین رینگە.

﴿وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى﴾ وە ھەرکەسێ چروک و رۆژ بووبێ، بەبۆندە ی پلەو پایە و سامانی خۆیەو، ئومێد و نیازی بە یاریدانی خودا و، پاداشتی رۆژی دووایی نەماي، لەبەر ئەوانە بەزە ی بە کەسانە ئەھاتو، ھەر خۆی مەست بووبێ و، باوەری بە بەھەشت و دۆزەخ و کاری پەوا و ناپەوا نەماي و، دووایی ئێمە نامادە ئەکەین بۆ ئەو کەسە ھەموو شتێ راییکشی بۆلای ناگری دۆزەخ، چونکە گرانترین شت لای ئەو پەرستنی خودا و رینگە ی چاکبوو و، رینگە ی خراپێ لا چاک بوو.

﴿وَمَا يُغْنِي عَنْهُ مَالُهُ إِذَا تَرَدَّى﴾ وە دارایی ئەو کەسە ھێچ سوودیکی پێ نایەخشی کاتێ مردو کەوتە ناو دۆزەخ و قوولایی خراپە و کردەوی خراپە ی خۆی و، ئەو ی ھەیبوو رزگاری ناکا و، بە سەر بەستی خۆی وازی لە رینگە ی چاک ھێناو و، رینگە ی خراپێ بۆ خۆی ھەلبژاردوو.

چۆن خودای مەزن واز لە ئادەمیزادی خراپ ئەھێنێ و، ئەیدادە دەستی خۆی و ئارەزو ی خۆی، ئەگەر خودا ئەو کارە بکا دژی دادپەرەری خودایە جیاوازی لە نێوان چاک و خراپدا نای، بۆیە ئەفەر موی:

﴿إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَى﴾ بە راستی لەسەر ئێمە ی رینگە ی چاک و خراپ بۆ بەندەکانی خۆمان پروون بکەینەو، مۆژدەیان بەھینێ بە پاداشتی چاک و بیان ترسین لە سزای سەخت و، ئەقلمان داوئەتی، خۆیان سەر بەستن و خۆیان بەرپر سیارن، ئێمە زۆر لە کەس ناکەین و ناچار یان ناکەین بۆ کردنی ھێچ کاری.

﴿وَإِن لَّنَا لِلْآخِرَةِ وَالْأُولَى﴾ وه به راستی تهنه هه بۆ ئیمهیه خواهنداری ههموو شتی له پاشهپۆژ و له جیهاندا، په‌رستنی هیچ کەسی سوود به ئیمه نابه‌خشی و، بێ‌فه‌رمانی ئەوان زیان له ئیمه نادا، گونا‌ه‌یاران رینگه‌ی را‌کردنیان بۆ نی‌یه، له ده‌سته‌لاتی ئیمه ده‌رنا‌چن.

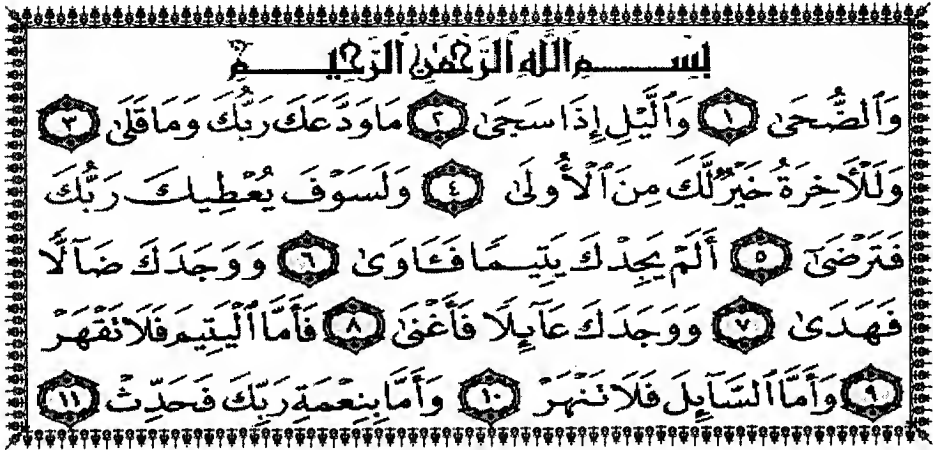
﴿فَأَنْذَرْتُكُمْ نَارًا تَلَظَّى لَا يَصْلَاهَا إِلَّا الْأَشْقَى الَّذِي كَذَّبَ وَتَوَلَّى﴾ دوا‌یی ئیمه ئیوه‌مان ترساندوو‌ه له ئا‌گرێکی ئە‌وتۆ گر‌ئه‌سێنی و کل‌په‌ی دی. بۆ ئە‌وه‌ی کە‌سی بێ‌فه‌رمانی خودای کردوو‌ه په‌شیمان ببێته‌وه، سزای ئە‌و ئا‌گره‌ نا‌چێژی مه‌‌گر کە‌سیکی زۆر خرابی ئە‌وتۆ پر‌وای به‌ پی‌غه‌مه‌ران و به‌ راستی نه‌ه‌ینایی و، وازی له‌ په‌رستنی خودا ه‌ینایی.

﴿وَسُيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى﴾ وه خودا کە‌سیکی زۆر له‌ خواترسی ئە‌وتۆ له‌ ئا‌گری دۆزه‌خ دوور نه‌خاته‌وه دارایی خۆی ببه‌خشی له‌ رینگه‌ی چاکه‌دا بۆ ئە‌وه‌ی ده‌روونی خۆی له‌ چروکی ر‌ژدی پا‌ک بکاته‌وه.

﴿وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى وَلَسَوْفَ يَرْضَى﴾ وه له‌ لای ئە‌و کە‌سه‌ی دارایی خۆی به‌خشی نیاز و ئومیدی به‌ چاکه‌ی هیچ کە‌سی نه‌بوو پا‌داشتی چاکه‌ی بد‌رێته‌وه، جگه‌ له‌ داوا‌کردنی ره‌زامه‌ندی په‌روه‌رد‌گاری با‌لاتر له‌ ههموو کە‌سی و، له‌مه‌ودوا ئە‌و کە‌سه‌ را‌زی ئە‌بێ له‌ پا‌داشتی خۆی زانایان زۆریان ئە‌لێن، ه‌و‌ی هاته‌نه‌ خواره‌وه‌ی ئە‌و ئایه‌تانه، له‌ باره‌ی ئە‌بویه‌ کره‌وه‌ هاته‌و‌نه‌ته‌ خواره‌وه‌.

﴿سوره نسی ضوحا﴾

له مه ککه هاتووته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۱۱) نایه تن.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

زانایان نه لاین: یتیمه مری خودا، دووای نه وهی یه کهم جار سروشی بو هات، دوا ی نهو جاره بو ماوهی دوو سال سروشی تری بو نه هات، یتیمه مری ﴿﴾ زوری خه فته نه خوارد و لای وابوو خودا وازی لی هیئاوه، زور ناره زومه ندی هاته خواره وهی سروش بوو بولای، هه ندی تر له زانایان نه لاین لای بی باوه ران وابوو مو حمه د خودا کی رقی لی هه لساوه و، وازی لی هیئاوه به هه رجوری بی خودای مه زن فهرمووی:

﴿وَالصُّحَىٰ وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ﴾ وه من سویند نه خوم به کاتی چی شته نگاو که کاتی به رزبونه وهی خوره له سه ره تای رۆژدا و، سویند نه خوم به شهو، کاتی تاریکی یه که ی هه موو شتی نه گریته وه، گیانداران پشو نه دن و، ماندووی رۆژیان نامیتی.

﴿مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَاقَلَىٰ﴾ سویندم بهو شتانه: پهروه دگاری تو وازی له تو نه هیئاوه و، تو ی ناخوش نه ویستوه له جیهاندا لهو کاته وه تو ی درووست کردوه و، تو ی خوش نه وی و، سروش به به رده وامی دپته خواره وه بو سه رتو.

﴿وَلَآ آخِرَ خَيْرٍ لَّكَ مِنَ الْأُولَىٰ وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَىٰ﴾ وه به راستی ژبانی پاشه رۆژ چاکره بو تو له ژبانی جیهان و له یه کهم جاری هاته خواره وهی سروش بولای تو، نه وه بوو رۆژ به رۆژ سه دان کهس موسلمان نه بوون، نه ته وه کانی تر و هۆزه کانی تری عهره ب، هاتن و

ته فسیری زمنا کزی

باوه‌ریان هیتا، هدر بهو جزره به‌رده‌وامه هه‌تا رۆژی دووایی، پله‌ی تر له پاشه‌رۆژدا زۆر گه‌وره‌تره، سه‌ره‌رای ئه‌وه‌یش خودای په‌روه‌دگاری تو له پاشه‌رۆژدا شتی زۆر چاکی تری وات بێ ئه‌به‌خشی له پاداشت و له پارانه‌وه بو ناده‌میزاد به تاییه‌تی بو موسلمانان، دووایی رازی ئه‌بێ و خۆشنوود ئه‌بێ لهو چاكانه.

له دووایدا خودای مه‌زن باسی هه‌ندێ لهو چاكانه ئه‌كا به‌ر له‌وه‌ی بکری به پێغه‌مه‌ر له گه‌ل پێغه‌مه‌ری کردووه، وه ئه‌وه‌ته ئه‌فهرموی:

﴿أَلَمْ يَجِدْكَ يَتِيمًا فَآوَى﴾ ئایا خودا به هه‌تیوی توێ نه‌زانی و باوکت نه‌بوو به‌خێوت بکا، و دووایی خودا توێ هه‌سانه‌وه و چاو‌دیتری کردی، به‌وه‌ی دوا‌ی ئه‌وه‌ی باوکت له مه‌دینه‌ مرد و، تو له مندا‌لدانی دایکتا بووی و، دوا‌ی له دایک‌بوونت عه‌بدولمه‌لیکی باپیرت بو ماوه‌ی هه‌شت سا‌ل تو‌ی به‌خێوکرد و زۆر به‌ باشی، دووای مردنی باپیرت ئه‌به‌وتالیکی مامت تو‌ی به‌خێوکرد هه‌تا ته‌مه‌نی ٢٠ سا‌لی، دووای مردنی ئه‌و قوره‌یشی‌یه‌کان رێگه‌یان بو ئاسانکرا و، تو‌یان ناچار کرد کۆچ بکه‌ی بو مه‌دینه و، له‌ویش باشت‌ر من تو‌م به‌خێوکرد و هه‌سایته‌وه.

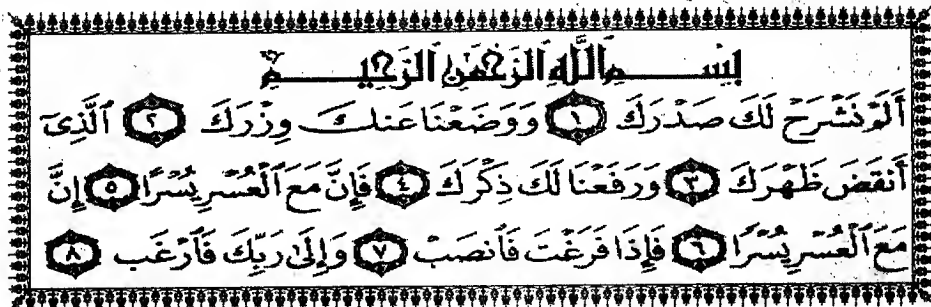
﴿وَوَجَدَكَ ضَالًّا فَهَدَى﴾ وه خودای زانی‌بو‌ی به‌سه‌رگه‌ردانی تو له باره‌ی کاری تا‌قمه‌که‌ته‌وه و، گو‌م‌رایان له باره‌ی بیر و باوه‌ری پو‌چیا‌نه‌وه و، لاسایی کردنه‌وه‌ی باپیریان له بت په‌رستیدا و کرده‌وه‌ی خرابییان و پارچه‌ پارچه‌بوونی بیرو رایان و، نه‌ت ئه‌زانی چو‌ن بیان خه‌یته‌ سه‌ر رێگه‌ی راست هه‌تا سه‌روش ها‌ته‌ خواره‌وه‌ بو‌لای تو پو‌چ کردنه‌وه‌ی هه‌موو شتیکی تیدا‌بوو، دووایی خودا تو‌ی شه‌ره‌زایی یاسا و ده‌ستووری خۆی کردی و تو‌ی کرد به پێغه‌مه‌ر بو هه‌موو بو‌ونه‌هه‌ران.

﴿وَوَجَدَكَ غَائِلًا فَأَغْنَى﴾ وه خودا به‌ هه‌زاری تو‌ی زانی‌بوو، دووایی خودا تو‌ی ساماندار کرد به بازرگانی و سامانی خه‌دیجه‌وه و، به‌و ده‌ست که‌وته‌ی له بێ‌باوه‌رانه‌وه بو‌ت په‌یدا ئه‌بوو. ﴿فَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلَا تَقْهَرْ وَأَمَّا السَّائِلَ فَلَا تَنْهَرْ﴾ دووای ئه‌وه‌ی خو‌ت هه‌تیوی و هه‌زار‌بو‌ویی وا شایسته‌ سه‌تم له دارایی هه‌تیوان نه‌که‌ی و، به‌ بێ‌ نه‌رخ ته‌ماشایان نه‌که‌ی و، ئه‌و که‌سه‌ی دا‌وای شتیکی لی کردی سه‌ره‌زنه‌شتی مه‌که‌ و، به‌ نا‌ئومیدی نه‌روا و، به‌ گو‌یره‌ی توانا ده‌ست گه‌یو‌یی بکه‌.

﴿وَأَمَّا بِنِعْمَةِ رَبِّكَ فَحَدِّثْ﴾ وه تو سوپاسی چا‌که‌کانی په‌روه‌دگاری خو‌ت بکه‌، تو‌ی کردووه به پێغه‌مه‌ر و ئه‌و هه‌مووه‌ چا‌که‌یه‌ بێ‌به‌خشیوی، باسی به‌ختیاری و به‌هه‌ره‌مه‌ندی خو‌ت بکه‌.

﴿سوره تی نعلنیشراح﴾

له مه ککه هاتووته خوارهوه. ژماره ی نایه ته کانی (۸) نایه تن.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

له باره ی نهم سوره تهوه، تاوس و عومهری کوری عه بدولعهه یز، نعلن: نهم سوره ته و سوره تی ضوحا یه ک سوره تن و، به (بسم الله الرحمن الرحيم) جیا نه کراونه تهوه.

﴿اَلَمْ نَشْرَحْ لَكَ صَدْرَكَ﴾ نایا ئیمه دلی تو مان فراوان و گوشاو نه کرد بۆ تو له و کاته دا تو سهر گهره ده بووی و خهفته ت نه خوارد به ده ست بئ باوه پانی گه له که ته وه، نه ت نه زانی چو ن رز گاریان به کی له ده ست بت به رستی و لاسایی کرد نه وه ی باو پیرانیان، هه تا قورئان هاته خواره وه بۆ سهر تو و، رینگه ی رز گاری نه وانی بۆ تو روون کرده وه، دووایی دلی تو کرایه وه و نارامی گرت.

﴿وَوَضَعْنَا عَنكَ وِزْرَكَ الَّذِي اَنْقَضَ ظَهْرَكَ﴾ وه ئیمه لاما ن برد نه و باره گرانه ی نه و تو پشته ی تو ی قورس کرد بوو، به هو ی خه م خوارد نه ته وه له سهر نه و بت به رستی و گو مرایی تاقمه که ت له سهری سوون و، دووایی خودا به هو ی قورئانه وه قورسایی سهرشانی لابر دی و فیروی چاک کردنی نه وانی کردی.

﴿وَرَفَعْنَا لَكَ ذِكْرَكَ﴾ وه ئیمه باسی تو و ناوی تو مان به رزر کرده وه، ههر به و جو ره قورسایی سهرشانی تو مان لابر د، نه بئ چ شتی به رز تر و گه و ره تر بئ له وه ی له نو یتر دانای تو له گه ل ناوی خودا دا نه برئ و، له بانگدا شه و و رۆژ پینج جار ناوتان به ده که وه نه برئ، به پیره وه کردنی تو پیره وه ی خودایه.

﴿فَاِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ دووایی له گه ل هه موو ناخو ش و ته نگانه یه کا خو ش و ئاسانی هه یه، به راستی له گه ل ناخو ش دا خو ش هه یه، دوو بات کرد نه وه ی نه و

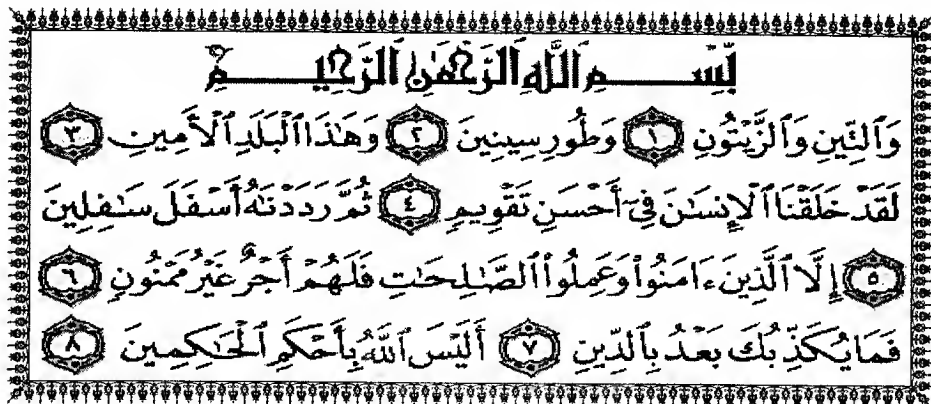
ته فسیری زمان کوی

رستانه هدر له بدر به هیز کردنی نهو پروداوهیه و، جی گیر بوونی یدی له دلدا، نهمانی گومانه لای
زۆریه ی ناده میزاد، جگه لهو مانایه نه گهر بکری به لگه ی له سه رنی یه، چاک وایه وازی
لی بهیتری.

﴿فَإِذَا فَرَغْتَ فَانصَبْ وَإِلَىٰ رَبِّكَ فَارْغَب﴾ دووایی هدر کاتی تو له راگه یاندنی یاسای خودا به
ناده میزاد لی بویتوه، دووایی نهوه تو خوت ماندوو بکه به په رستی خوداوه و کاری پاشه پوژوه و
سو پاسی خودا بکه و، دووایی هانای خوت هدر بولای په روه دگاری خوت یبه و، به دل پروو
بولای جگه ی نهو مه که و، داوای یارمه تی له جگه ی خودا مه که.

﴿ سوره تین ﴾

له مه ککه هاتووه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۸) نایه تن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

﴿وَالْتَيْنِ وَالزَّيْتُونِ﴾ وه من سویند نه خوم به بهری دره ختی هه نجیر، جیگه ی خو یه تی سویندی بئ بخوری، چونکه بهری هه نجیر سودی زوره: گه ده نهرم نه کا، خوین نه پالیوی، گور چيله پاک نه کاته وه، بهردی میز لدان لا نه با، کونه کانی سی و جگهر نه کاته وه، مایه سیری نایه لی، زور نه خوشی تریش لا نه با و، من سویند به بهری دره ختی زهیتون، شایسته ی نه وه یه سویندی پی بخوری، چونکه میوه یه و، شهو چیره یه، رونیکی زور پاکی هه یه و، زور سوودی تریشی هه یه... تین و زهیتون دوو کیون له شامدان که عیسا له شام له دایک بووه.

هه ندیک له زانایان نه لئین: تین و زهیتون ناوی دوو کیون. یا ناوی دوو مزگه وتن. یانی تین ناوی نهو مزگه و ته یه نوح له سه ر کیوی جودی درووستی کردووه، زهیتون ناوی مزگه وتی به دیتو له وه ده سه، زور بیر و بوجوونی تر هه یه.

﴿وَطُورِ سَيْنِينَ وَهَذَا الْبَلَدِ الْأَمِينِ﴾ وه من سویند نه خوم به کیوی توری سینین که موسا گفتوگوی له خزمدت خودا کردووه له سدری و، سویند نه خوم بهو شاره ی خاوه نی ناسایشه بو دانیشتووان و، موحه مه د له ناو نه ودا له دایک بووه و کراوه به پیغه مه رو جیگه ی هاته خواره وه ی سرو شه.

﴿لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ﴾ سویندم به وانه ی باسکران، ئیمه ئاده میز ادمان درووست کردووه له جوانترین بالا و وینه و به یکه ردا، خاوه نی نه قلله و بیری بهرز و به سووده،

ته فسیری ز مناکوی

هیز و سورشتیکی و امان له گیانی ئاده میزادا داناوه بالاتره له ههموو گیانداری، ئه گهر خوی بیهوی ئه و سروشتهی خوی نه گۆری بۆلای خراپه، خو ئه گهر لایدا له سروشتی پاکي خوی و برهوا له گهل ئاره زوی خرابی خویا په ستترین و نرمترین بوونه وهری لی دهرئه چی و ئه چیه ریزی پیاو خراپان و جینگهی خواری خواره وهری دۆزه خسی ئه دریتی ئه گهر لایدا له و شتهی بوی و له سهری درووست کراوه، وهك خودا ئه فدرموی:

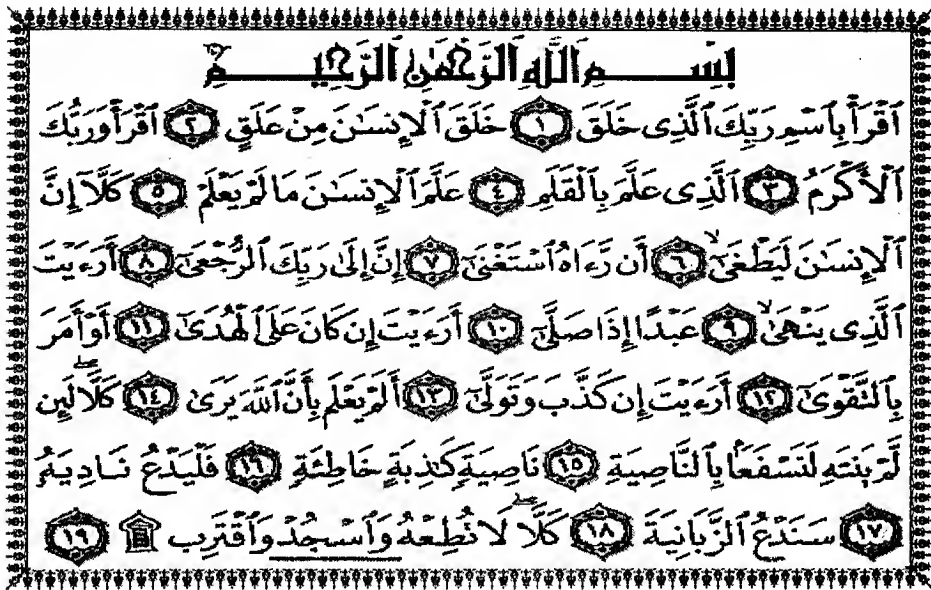
﴿ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ﴾ له پاشا ئیمه ئاده میزادمان گپراوه تهوه بۆلای په ستترین و نهوی ترین شیوه و سروشت له گیانداریان تر بی نرخ تر نه بی، چونکه ئه وان له سروشتی خویان لایان نه داوه به وینهی ئاده میزاد. هه رچهنده ئاده میزاد بو په ره پیدانی ره وشتی په سه ند درووست کراوه به لام هه ندیکي یان بی فهرمانی خودا ئه کهن و سوپاسی چاکهی خودا ناکهن، ئه خرینه ناو خواری خواره وهری دۆزه خ.

﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ﴾ مه گهر که سانیکي ئه و تو له ئاده میزاد باوه ریان هینابی و، کرده وه چاکه کاریان کردبی، دووایی بو ئه و که سانه هیه پاداشتیکی وا هه رگیز کۆتایی بی نایه و که م نابیته وه.

﴿فَمَا يُكَذِّبُكَ بَعْدُ بِالذِّينِ أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَحْكَمَ الْحَاكِمِينَ﴾ دوایی چ شتی که هانی تو بدا و پالت پیوه بنی رۆزی پاداشت پرسیار به درۆ بخته وه و، باوه ری پی نه هینی، دووایی ئه و ههموو به لگه یه له سه ر بوونی به تایبه تی له سه ر درووست کردنی ئاده میزاد له سه ر جوانترین دیمه ن و په یکه ر و بالا. ئایا خودا فهرمانه و اتیرینی ههموو فهرمان ره و و دادوه ری نی یه، به لئ: هه ر وایه و هه روا نه بی. چونکه ئاده میزادی درووست کردوه به جوانترین شیوه و، ئیمه شایه تی ئه دهین له سه ر ئه وه ی له ههموو دادوه ری به دادتره، ئیتر چۆن ئه بی ئاده میزاد بی فهرمانی خودا بکا؟

﴿ سوره تی نه لعه له ق ﴾

له مه که هاتووته خواره وه. ژماره ی نایده کانی (۱۹) نایده تن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

بیژراوه: یه کهمین سوره ت هاتووته خواره وه بۆ سه ر پیغمه مر ﴿ ﷺ ﴾ سوره تی (فاتحه) یه کهمی له زانا یان نه لئین: یه کهمین جار سوره تی (نه لوده سیر) هاتووته خواره وه. زۆر تر له زانا یان فهرموویانه: نه وه ی راستیی یه کهمین جار سوره تی (نه لعه له ق) هاتووته خواه وه، ئیمه داوامان لی نه کراوه بگه ری ئین به دوا ی میژووی هاتنه خواره وهی قورئاندا، به لام هه ره چۆنی بی پیویسته موسلمانان پروایان وایی هه موو سوورته کانی قورئان له لایه ن خودای گه وره وه هاتووته خوار.

پیغمه مر ﴿ ﷺ ﴾ بهر له هاتنه خواره وهی سروش بۆلای، زۆر ئاره زۆی له چۆله وانی بووه، بهو بۆ نه یه وه چهند جاری خوار دنی له گه ل خۆی نه برد و، چهند شه وی له نه شکه وتی (حیرادا) نه مایه وه بۆ په رستی شه وانه و بیر کرد نه وه. له ناو کاودا له وه نه شکه وته جبه ئیل هات بۆلای پیغمه مر ﴿ ﷺ ﴾، به پیغمه مر ی فهرموو: (اقرأ) پیغمه مر فهرمووی: من خۆینه وار نیم. پیغمه مر فهرمووی: جبه ئیل باوه شی پێدا کردم و گو شیمی به خۆیه وه، به جۆری ئازارم پێ گه یشت،

ته فسیری زمان کۆبی

دوایی بهرلهای کردم، سی جار نهو کارهی له گدل کردم. له پاشانا جبره ئیل فهرمووی (اقرأ باسم ربك) ههتا گهیشته (مَا لَمْ يَغْلَمْ)، دوایی پیغمهر ﴿ﷺ﴾ گهراپهوه بۆلای خهدیجهی ژنی، فهرمووی: دام پۆشه، ئهویش دایپۆشی ههتا ترسه کهی نهما، دوایی فهرمووی: ئهی خهدیجه: من پرووداویکی ترسناکم تووش بووه، بهسهرهاتی خوی بۆ گپراپهوه و فهرمووی: من له خۆم نهترسم، خهدیجه ووتی: تۆ مهترسه موژده به خۆت بده، به خودا سویند ئهخۆم، خودا ئازاری تۆ نادا، تۆ کهسیکی خزم دۆست و، دهست گیرۆکهری ههزارانی، دواجار پیغمههری برد بۆلای (وههقه) ئامۆزای خهدیجه که باوهری به عیسا هیتابوو، نووسراوی به زمانی عیبری ئهئووسی، چهند جار ئینجیلی نووسیوووه، پیاویکی پیری تهمنه زۆربوو، خهدیجه ووتی: ئامۆزا، گوئ له برزای خۆت بگره، وههقه به پیغمههری ووت، برازای خۆم چ شتیکت دیوه، پیغمههر بهسهر هاتی خوی له ئهشکهوتی حیرادا بۆ گپراپهوه، وههقه ووتی: نهوی هاتوووه بۆلای تۆ نامووسی گهورهیه که هاتوووه بۆلای موسا، بهشم له بهشتا بی، خۆزگایه من زیندوو ئهبووم، کاتی خزمه کانت تۆیان له مهکهکه دهرنه کرد، پیغمههر فهرمووی: ئایا من له مهکهکه دهرنه کهن؟ وههقه ووتی: بهلێ، ههر پیاوی بهو شتهوه هاتی دوژمنایهتی زۆری کراوه، ئهگهر من زیندوو بووم یارمهتیت ئهدهم.

دوای نهو جاره سروش نههات بۆ پیغمههر ﴿ﷺ﴾ ماوهیه، پیغمههر خهفهتی ئهخوارد، زۆر جارن له خهفهتا ئهیهویست خوی فرهبدایهته خواره لهسهر کێوان، دوایی زۆر جار جبره ئیل خوی پیشان ئهداپهوه، ئهییوت: تۆ پیغمههری خودای، لهو کاتانهدا خۆشی پرووی تی ئهکرد. بیگومان سروش هاتوووته خواره به سدر پیغمههر، له تهمنهنی چل سالییدا، بهر لهوهی بکری به پیغمههر باوهری به خودایه کی تهنها ههبووه و، هاوبهشی بۆ خودا دانهناوه و، برۆای زۆر توند بووه و، سدرچاوهی ئهو باوهرهیشی له دوو شتهوه بۆ پیدابوووه، یه کهمیان له ئهقلی تهوای خۆیهوه بووه. دووهمیان بۆ پیغمههر شتیکی گرنگ نهبووه، ئهو پیغمههر که گهورهی ههر دوو جیهانه، بههۆی ئهقلی تهوای خۆیهوه رانومایی وهربگری بۆلای برۆا به خودایه کی تاك و تهنها، له زۆر کاتا ههندێ له پیاوان بهر له هاتنی ئایینی ئیسلام، بههۆی ئهقلی خۆیانسهوه باوهریان ههبووه به خودایه کی تهنها، ویندی وههقهی کوری نهوفهل، زهیدی کوری عهر، عوسمانی کوری ئهلوپهیدی ریس، جگهی ئهوانیش.

ئهو برۆایه پیغمههر ﴿ﷺ﴾ له ئیبراهیمی باپیری یهوه بۆی مابوووه، ههر کهسی ژیان و میژووی ژیاپی پیغمههر مواتا بکا ئهزانێ برۆای به خودای تهنها ههبووه، ههر گیز سوژدهی بۆ بت نهبردوه، نه به منالی و نه به گهورهیی. بۆ نمونه ئهگپرنهوه: بهر له تهمنهنی پیاوهتی، پیاوی به پیغمههری ووت: ئهی جوان، له بهر راستی لات و عوزا، فلان ههواڵم بههری، پیغمههر ﴿ﷺ﴾ فهرمووی: پرسیارم لی مهکه بههۆی لات و عوزاوه، من له ههموو شتیکی ئهو بتانه تورپه و بیزارم.

دواى ئەۋەى خوداى مەزىن بەھۆى جىرەئىلەۋە فەرموۋى: تۆ بخۆينە، يىغەمەر ﴿قُلْ﴾
فەرموۋى: مەن خۆينەۋار نىم، سى جار ئەۋ گەفتوگۆيەى بۆ دووپات كرايەۋە، دواجار يىغەمەر
فەرموۋى، چ شتى بخۆينم، جىرەئىل بەۋى ووت:

﴿اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ تۆ بەھۆى ناۋى پىرۋزى پەرۋەدگارى ئەۋتۆى خۆت كە
ھەموو بوۋنەۋەرانى درووست كىردوۋە، ئەۋ سىروشى لە لايدەن ئىمەۋە بۆت دى بخۆينە، بىتە
بەرى تۆ و لە بىرت ناچىتەۋە بە رەۋانى ئەتۋانى بىخۆيتتەۋە بەسەر ئادەمىزاددا، ئەۋ خودايە ئەم
بوۋنەۋەرانەى درووست كىردوۋە ئەتۋانى تۆ بكا بە خۆينەۋار. لەبەر ئەۋەى ئادەمىزاد لە ھەموو
بوۋنەۋەرانى تر بە نىرخ تر و بەرپۆترە لاى خودا، بە تايىدەتى باسى ئەكا و ئەفەرموۋى:

﴿خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ﴾ پەرۋەدگارى تۆ ئادەمىزادى درووست كىردوۋە لە خۆين پارهيەكى
رەق، ئەۋەى شايانى باسې، ووشدى ﴿اقْرَأْ﴾ كە يەكەمىن ووشەيە، ئەۋ سىرووشەى ھاتوۋە
بۆلاى يىغەمەر يەكەمىن جار بەۋە دەستى بى كراۋە: تۆ بخۆينە، كەۋاتە ئەۋەمان فېرئەكات، كە
يىغەمەر نېردراۋە بۆلاى ئادەمىزاد، لە ناۋ گەلىكا نەزائىن و بت پەرسى و دوور لە شارستانى
زال بوۋن بەسەريانا، فەرمان ئەدا بە ووشدى ﴿اقْرَأْ﴾ بە ھەموو ئادەمىزاد بخۆين و زانست و
زانبارى فېرېن و، ئەۋەيشمان بۆ پروۋن ئەكاتەۋە، كە ئايىنى ئىسلام لە يەكەم جارى ھاتىيا داۋاى
قەلاچۇكرەنى نەخۆينەۋاريمان لى ئەكا و، داۋاى بلاۋبوۋنەۋەى خۆينىدن و زانبارى مان لى
ئەكات. ئەك جارى بەلگو دوۋجار فەرمانمان بى ئەدا و خۆيندىنى پىۋىست كىردوۋە، ۋەك بۆ
جارى دوۋەم ئەفەرموۋى:

﴿اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ﴾ تۆ بخۆينە و، پەرۋەدگارى بەرپۆزى تۆ لە ھەموو
بەرپۆزان بەرپۆترە، ۋىندەى نىيە، كەسىكى ئەۋتۆيە ئادەمىزادى فېرى نووسىن و زانست كىردوۋە
بەھۆى خامە و پىنووسىكى بى گيانەۋە، يانى كە خودا بتۋانى بە ھۆى پىنووسەۋە ئادەمىزاد فېر
نووسىن بكا، ئەتۋانى تۆ فېرى خۆيندىنى سىروش بكا. خوداى گەۋرە ئادەمىزادى لە خۆينىكى بى
نرخەۋە بەرز كىردەتەۋە، بۆلاى نووسىن بە خامە، سودى خامە نايەنە ژمارە: ئەۋەتا كاتانى پىشۋو
ئەبەستى بە كاتەكانى دوۋايەۋە، ھەموو لايدەكى جىھانى بەستۆتەۋە بەيەكەۋە، بە تايىدەتى دوايى
چاپ و كۆمپىۋتەر كە زانست و نووسىنى كىردوۋە بەبەشى ھەموو ئادەمىزاد، بگەرە ئەۋەلەش
كۆيىن فېرى خۆيندىن ئەبن بەھۆى پىتى دەر كەۋتۆى تايىدەتى بۆيان، ھەرچەندە زمان ئەۋەى
لەدەلدايى رۋنى ئەكاتەۋە، بەلام ئەگەر خامە نەبى با ئەيىۋا نامىتى. دوۋايى بۆ پتەۋكرەنى
فەرمودەى پىشەۋە، بۆ ئەۋەى ھىچ شتى لە دلى يىغەمەردا نەمىتى، خودا ئەفەرموۋى:

﴿عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾ خودا ئادەمىزادى فېرى شتى كىردوۋە لەۋبەر نەيزانىۋە، لە
تارىكى نەزائىن و، نەخۆينەۋارىدەۋە بۆلاى رۋناكى زانبارى و خۆيندىن، بەمەرجى تەمەل نەبى و

نه قلی خوی بخاته کاره وه. نه وهی شایانی باسی پیغمه مهر نه خوینده وار بووه، نه یزانیوه به پیسوس بنوسی، که واته سروشه و له لایه خوداوه بزی هاتووه.

﴿كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَإِطْفَىٰ إِنَّ رَأَاهُ اسْتَغْنَىٰ إِنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ الرُّجْعَىٰ﴾ راست و بیگومانه: به راستی هندی له ناده مزاد له سنور دهرته چی و له خودا یاخی نه بی، له بهرته وهی سامان و دارایی و پله و پایهی به خویره وه بینی و، یادی خودا ناکاته وه، له بیر خوی نه باته وه که پارچه خوینیکی بیژلیکراوه بووه، هه ژارو بی سامانبوه، نه وه ته به هوی زانست و داراییه وه، چه کی کاول که دروست نه کاو، خویانی بی له ناو نه بن و بیر له رابوردوی خویان ناکه نه وه، به راستی هه درو بولای نیمه ی پهره درگاری تویه گه رانه وهی هه موو ناده میزاد. که واته زانیاری و دارایی و پله و پایهی جیهان فریوی تو نه دا هیزی خودا به تواناته له چه کی کیمیاوی و بومی تازه دروست کراوی نه وان.

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يَنْهَىٰ عَبْدًا إِذَا صَلَّىٰ﴾ نایا تو که سیکی نه وتوت نه دیوه بهوت نه زانیوه ریگه له بهنده ی من نه گری کاتی بیهوی نوژ بکا. نهو نایه ته له وه وه هاتوته خوار، نه بو جهل ووتی: نه گه موحه مدم بینی نوژ بکا پیتم نه خدمه سه ری ملی و، هاتو پیغمه مهر نوژی نه کردو گه راپه وه به دوا یی خویا، بیان ووت: بو گه راپه ته وه، ووتی چالیکی پر له ناگرم بینی له نیوان من و نه ودا.

﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ عَلَىٰ الْهُدَىٰ أَوْ أَمَرَ بِالْتَّقَىٰ﴾ زورترینی زانیان مانای نه م نایه ته یان بهم جورا نه کردوه: نایا تو نه زانی نه گه که سی له سه ری ریگه ی راست و رانومای بی، یا فرمان بدا به له خودا ترسان، نایا نه یزانیوه به راستی خودا نهو که سه نه بی بی و، نه زانی به نیازی دلی، به چاکی پاداشتی نه داته وه.

﴿أَرَأَيْتَ إِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَىٰ﴾ نایا تو زانیوته نه گه که سی راستی به درو بخاته وه، پشت بکاته راستی نایا نهو که سه نه یزانیوه خودا به کرداری نهو نه زانی و، تو له ی لی نه کاته وه.

خواهنی تهفسیری که شاف بهم جورا مانای کردوه: تو هوال بده به من نایا نهو که سه ی ریگه له نوژ کردن نه گری نایا له سه ری ریگه یه کی چا که ریگه له په رستی خودا نه گری، یان فرمان نه دا به له خودا ترسان به بیرو باوه ری خوی، یا راستی به درو نه خاته وه و پشت نه کاته نایی راست بهو جورا نیمه ی باوه ردار نه یلین. نایا نهو که سه نه یزانیوه به وهی که خودا ناگاداره له سه ری رانومایی نهو له سه ری گومرایی نهو، پاداشتی نه داته وه به گویره ی نیازو کرده وهی خوی، بو زیاتر ناشنا بوون له سه ری مانای نهو نایه تانه، ته ماشای تهفسیری (غرائب القران و رغائب الفرقان) بکدن.

﴿ كَلَّا لَئِنْ لَمْ يَنْتَهِ لَنَسْفَعًا بِالنَّاصِيَةِ نَاصِيَةٍ كَاذِبَةٍ خَاطِئَةٍ ﴾ به راستی نهو بی باوه ره یاخیه واز له گومرایی خوئی بهیتی، نه گدر وازی لی نههیتی به سهختی بهموی پیشانی سدری رای نه کیشین بو ناو ناگری دۆزه خ. پیشانی کهسکی درۆزنی به هله داچوویی تاوانبار.

﴿ فَلْيَذْغُ نَادِيَهُ سَدْعُ الزَّبَانِيَةِ ﴾ دووایی با نهو درۆزنه تاوانباره داوا له دانیشتوانی جیگهی دانیشتوی خوئی بکا که یاریده ی بدهن رزگاری بکهن لهو سزایه ی، ئیمه بانگی فریشته کانی بههیزی کار بهدهستانی دۆزه خ نه کهین پالی پتوه بنین بۆلای ناگری دۆزه خ.

﴿ كَلَّا لَا تُطَعُّهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ ﴾ تۆ نه که ی گوی بگری لهو کهسه تاوانباره و، واز له نوێز کردن بهیتی، تۆ سوژده ببه بۆ خودای تاك و تهنها و له جگهی خودا مەترسه و، تۆ خۆت نزیك بکه ره وه له خوا به هۆی کردنی کاری چاکه وه.

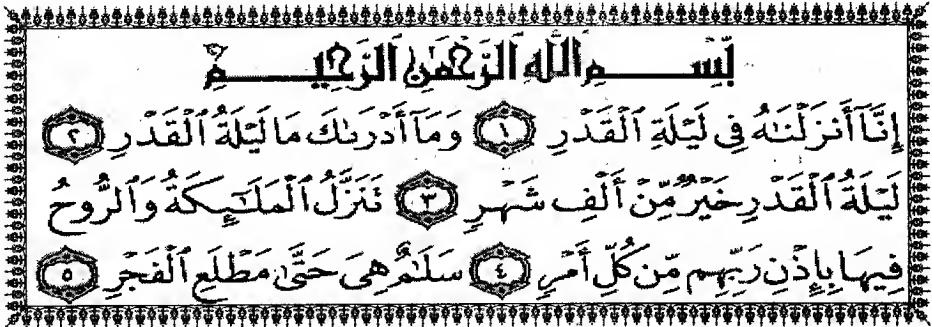
بۆ زانین: سوژده بردن، نه کرین به چهند بهشیکه وه: سوژده ی ناو نوێزه فهرزه کان، سوژده ی سه هو، سوژده ی خویندنی هه ندی له ئایه ته کانی قورئان، سوژده ی سوپاس کردن بۆ خودا له کاتی هاتنی چاکه یه کی خودا، یا له کاتی لا بر دنی رود داویکی ناخۆش، نهو سوژدانه هسه موویان سونه تن جگه له سوژده ی ناو نوێزه فهرزه کان.

کوئایی هات به یاریده ی خودای مهزن ۹ / ۱۰ / ۲۰۰ زاینی

۱۲ / مانگی رهجهب (۱۴۲۱) کوچی

﴿ سورته تی نهلقه در ﴾

لهمه که هاتوته خواره وه. ژماره ی نایته کانی (۵) نایته تن

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ ﴾ به راستی نیمه قونان نار دوته خواره وه، له ناو شه ویکی به یزدا، بویه به یز، چونکه قورئانی تیدا هاتوته خواره وه، قورئان به یدک جار نه هاتوته خواره وه، به لکو به بهش بهش هاتوته خواره وه، به یز نه وه، په رستن له شه وه دا به ران بهر به پاداشتی هزار مانگه.

بوزانین: زانایان بیران جیاوازه له دیاری کردنی شه وی (لیله القدر)، هندیکیان نه لئین: هدر له کاتی سهرده می پته مهردا بووه، دوواتر نه ماوه، زوربه ی زوری زانایان نه و بیرو بچوونه به راست نازان و نه لئین: نه وه به رده وامه هدا کۆتایی پنی هاتنی جیهان، له دیاری کردنی کاته که یدا بیرو بچونیان جیاوازه: هندیکیان نه لئین: کاته که ی نه گو یز ریشه وه سال به سال، هدر جاری له کاتیکی سالیکا نه بی، هندی لایان وایه له سهره تای ساله وه، هدا کۆتایی سال له شه وی کدا په یدا نه بی، هندی تریان نه لئین: له سهره تای مانگی ره مه زان هدا کۆتایی نه و مانگه په یدا نه بی. زوربه ی زانایان نه لئین: له (۱۰) رۆزی کۆتایی ره مه زاندا یه، به زوری له شه وه تاکه کاند، به زورتر له شه وی (۲۷) ی مانگی ره مه زاندا په یدا نه بی. زور جینگه ی شایانه (أبن العربی المعافری الأندلسی المالکی) له نامه ی خویا (أحكام القرآن) نه لئین: له (۲۷) ی مانگی ره مه زاندا نه بی، چونکه زانایان پته کانی نه و سوره تیان ژماردوه، کاتی گه یشتنه ووشه ی (هی) بو به (۲۷) بیت، بویه بریاراندا نه و شه وه (لیله القدر). بو نه مه به سته تماشای مانای تحفه محتاج بکه لاپه ری (۴۶۲). شافعی ره زای خودای لئین، نه فهرموی: نه و

ته فسیری زمنا کوی

گفتوگویی له که سیکه وه دهر نه چنی تامی فیکهی نه چه شتی، ئهیش فهرمویی فه توای حنه فی لاوازه لهو باره یه وه له باره ی فه توای دهر کی و بیانی.

﴿وَمَا أَذْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ﴾ وه چ شتیکی سه سورینه ره به توی رابگه یه نی له یله تو لقه در چ شتیکه، پاداشتی په رستی خودا لهو شه وه دا، به رانیه ره به پاداشتی په رستن له هه زار مانگدا. ئه و شهوی له یله تولقه دره چاکره له هه زار مانگ.

ئه و فهرموده ی خودایه له وه وه هاتوه یارانی پیغمهر ووتیان: ته مه نی گهلانی پیشوو دریژبووه، په رستی زوریان کردوه، پاداشتیان له ئیمه زوزه تروه، ئیمه ته مه غمان کورته.

﴿تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ﴾ فریشته کان و جبره ئیل لهو شه وه دا له ئاسمانه وه دینه خوار به هوی ده ستوری خودا وه، له بهر گه یاندنی یاساو فهرمانی خودا به ناده میزاد.

﴿سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ﴾ شهوی له یله تولقه در شهوی ناشتی و خوشی و چاکه ی خودایه، خراپه ی تیدا نیه و، ناشتی و چاکه ی به رده وامه هه تا کاتی به یانی، دهر گای خوشی کراوه یه و بو موسلمانان.

﴿سوره تی ئهلبهینه﴾

زۆریه ی هه ره زۆری زانایان ئه لێن: له مه دینه ها ته وه خواره وه. هه ندیکیان ئه لێن: له مه که ها ته وه خواره وه. ژماره ی ئایه ته کانی (۸) ئایه تن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ
حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْآيَةُ ﴿١﴾ رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً ﴿٢﴾
فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ ﴿٣﴾ وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ
بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْآيَةُ ﴿٤﴾ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ
لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ
الْقِيمَةِ ﴿٥﴾ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ
فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾ إِنَّ
الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧﴾
جَزَاءُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خوای به خشنده ی می ره بان

بەر له وهی پێغه ی مهر بکری به پێغه مهر خاوه ن نامه کانی گا ور و جو ه کان له نامه کانی خو یانا خو یند بو یانه وه، له مه و دو ا خودا پێغه مهری ره وانه نه کا ریگه ی راست شاره زای ناده می زاد نه کا، هه ره وه ها بت په رستان بیست بو یان پێغه مه ریکی به و جو ره نه نی زر ی، هه ردو لایان پێک ها تبو ون له سه ر ره وانه کردنی ئه و پێغه مه ره به لێن پێ درا وه، زۆر جا ران له نا و خو یانا نه بو و به نا زا وه یان، هه ری که له خا وه ن نامه کان و بت په رستان خو یانیان به راست نه زانی و، نه وانی تریان به نا راست نه زانی، له پاشا نا پێک ها تن فه رماندانی نی وانیان دو وا بجه ن هه تا کاتی ها تنی ئه و

ته فسیری زما کوی

پىغەمەرە، ھەركاتى پەيدا بوو باوەرى بى ئەھيىن و فەرمانىدارى ئەبن. كەچى كاتى پىغەمەرە نىرا، لە بەلگىنى خۆيان پەشيمان بوونەو، جياوازی كەوتە نىوانيان زۆرىەيان لەسەر بى باوەرى خۆيان و بت پەرستى مانەو، بۆ روون كەردنەو، ئەو باسانە، خودا ئەفەرموى.

﴿لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ مُنْفَكِينَ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ الْبَيِّنَةُ﴾ كەسانىكى ئەوتۆ باوەريان ئەھيىابوو بە موخەمەد لە خاوەن نامەكانى گاورو جوەكان و، بت پەرستان جيا نەبوونەو لەبى باوەرى و بت پەرستى خۆيان و، وازيان لە بىروباوەرى خۆيان ناھيىن ھەتا كاتى دىت بۆلايان بەلگەى رۆن و ئاشكراو، ئەو پىغەمەرەى بىروايان وابوو دىت و چاك و خراب جوئ ئەكاتەو، دواى ئەو پىغەمەرە رەوانە كرا، ھەندىكيان موسلمان بوون و، ھەندى تريان لەسەر بى باوەرى مانەو.

ئەبى بزانى بى باوەران دوو رەگەز بوون: خاوەن نامەكان ھۆى بى باوەريان ئەو شتە بوو، لە ئاينى خۆيانا پەيدايان كرد. جوەكان ئەيان ووت: عوزەير كۆرى خودايە، گاوەرەكان ئەيان ووت: عيسا كۆرى خودايە و سىھەمى خودايە، بت پەرستان سەرەو لای ھىچ نامەيە نەبوو، خوداى مەزن لەو ئايەتەى پيشوودا باسى فەرموون.

﴿رَسُولٌ مِنَ اللَّهِ يَتْلُو صُحُفًا مُطَهَّرَةً فِيهَا كُتِبَ قِيمَةٌ﴾ ئەو بەلگە رۆن و ئاشكرايە برىتە لە پىغەمەرەى رەوانە ئەكرئ لەلايدەن خوداوە كە موخەمەدە، نەخوئيتەو بەسەريان چەند پەرەيكى پاك و دور لە گۆران و دەستكارى، لەناو ئەو پەراندەدا ھەيە نامەيكە قورئانە، زۆر بە نرخ و راستە، ئەو شتەى خودا رەوانەى كردووە لەنامە پيشووەكانى ئىبراھىم و، تەوراتى موسا و ئىنجىلى عيسا زەبورى داودو، ھەموو ئەو شتەى نىراوہ بۆ پىغەمەرەكانى تر، ئەو قورئانە زۆريان رۆن ئەكاتەو بۆيان.

﴿وَمَا تَفَرَّقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ إِلَّا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَةُ﴾ ھە ئەو خاوەن نامانەى ئەوتۆ نامەيان بى بەخشاوبو پارچە پارچە نەبوون، ھەريەكەيان بە بىرو باوەرىكى جياواز مەگەر لە دواى ھاتنى بەلگەى روون و بۆلايان لەلايدەن پىغەمەرەكانى خۆيانەو، ئەوہو جوەكان دواى موسا گاوەرەكان دواى عيسا چەندىن تاقى جياوازيان لى پەيدا بوو، ھەروەھا درىزەيان بەبى باوەرى و گومراى خۆياندا، ھەر بەو جۆرە دواى ھاتنى پىغەمەرە درىزەيان دا بە بى باوەرى و باوەريان بە پىغەمەرە ئەھيىا لەبەر ئەوہيش نەبوو، بى ئاگا بن لە ئاينى خۆيان، بەلام لەبەر سودى خۆيان بوو لە جىھاندا.

﴿وَمَا أَمَرُوا إِلَّا ليعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ﴾ ھە گاوارو جوەكان لە تەورات و ئىنجىلدا ھىچ فەرمانىكيان بى نەدرايو، جگە لەوہى ئەوان خودا بپەرستن، بە نيازى پاكەو دور لە ھاوہشدانان ئاين ھەر بۆخوداى، باوەرداربن بە ھەموو پىغەمەرەكان، لادەن لە ھەموو ئاينى پىرو پوچ.

﴿وَيَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ﴾ وه نوٲژ و کانیان بهر پاکهن به گوٲرهی یاساو، زه کاته کانیان بهه خشن به هه ژاران و، نهو شتانهی فره مانیان بی درا له په رستنی خوداو نوٲژ کردن و زه کات دانه، نهوه نایینی راستی نامه ناسمانه به کانه، دواپی له چ لایه که وه نهو هه مووه نایین و بیرو باوه ره په یدابون، نهو کاره پیشه ی خاوهن نامه کانپی، هاوار بو ئیمه ی موسلمان پارچه پارچه بووین له نایینی خومان و، نهو هه مووه پارت و تا قمانه مان لپی بووه وه، دووای پیغمهر شتی تازه ی نار ه و امان په یداکردوه.

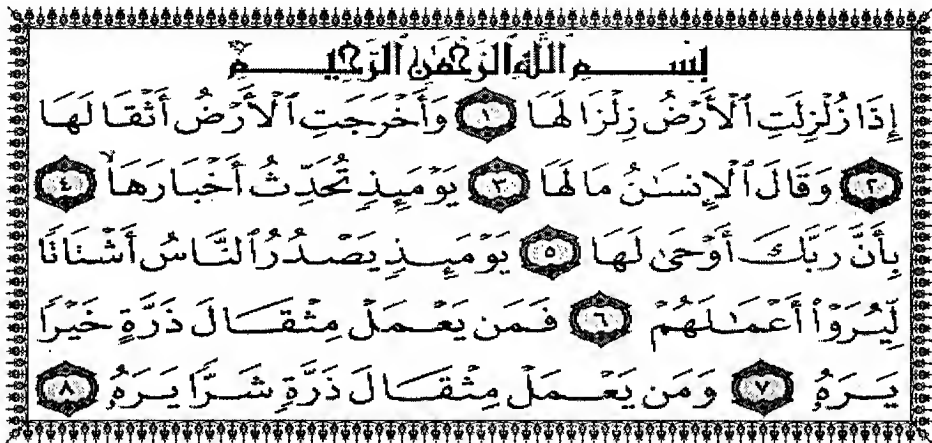
﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ﴾ به راستی که سانیکی نه توتو باوه ریان نه هیتابوو له خاوهن نامه کان و، بت په رستان له ناو ناگری دوزه خدان له پاشه رژژدا به رده و امان له ناویدا، به راستی نهو که سانه خرابترینی بونه وهرانن.

﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ﴾ پاداشتی نهو که سانه باوه ریان هیتاوه و، کرده وه چاکه کانیان کردوه، چاکترینی بونه وهرانن.

﴿جَزَاءُ هُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ﴾ پاداشتی نهو باوه ردارانه له خزمهت پهروه دگار چه نندین بهه شت و باخ و چیمه نی بهرین و بهرزه نه روا به ژیر دره خست و نهو لاو لای کوشکه کانیان چه نندین پروواری ناوی شیرین و به تام به رده و امان له ناو نهو بهه شتانه دا هدا هه تایه. خودا لهو که سانه خو شنو دبوون رازی بووه، چونکه له سنوری خوا دا لایان نه داوه و، نهوانیش له جیهاندا رازی و خو شنو بوون و، ملکه چی فره مانه کانی نهو بوون و، فره موده کانی خودایان لا گران نه بووه، نهو ره زامه ندی و خو شنودیه بو که سیکه له پهروه ردگاری خو ی تر ساوه و، بی فره مان ی خودایان نه کردوه له جیهاندا. به لام نهو که سانه ی به ناو موسلمانن و بی فره مان ی خودا نه کهن بی به شن لهو پاداشته.

﴿ سوره تى زه زه له ﴾

له مده كه هاتوته خواره وه، هه ندى له زانيان نه لىن: له مده بنه هاتوته خواره وه. ژماره ى
نايه ته كانى (۸) نايه تن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوى خواى به خشنده ى ميه ره بان

﴿ إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا ﴾ هه كاتى زهوى له بهر نه مانى هه زى كه شه كه ى، يا له بهر
شتى تر جولنرا، به جو ره جولانى شايانى كه وره ى و قورسى زهوى و زور سه ختبه.
﴿ وَأُخْرِجَتِ الْأَرْضُ أَثْقَالَهَا ﴾ وه كاتى زهوى هه مو نهو شته قورس و باره گرانه ى له ناويايه تى
له مردوه كان و گه نچ و شارو نهو تو ناو و شتى فره ى دايه سه ره وه، بى گومان كاتى زهوى له
شويى خوى ترازا پارچه پارچه نه بى و، هه شتى له ناويايى ده رته كه وى. نهو كاته ئاده ميزاد
سه رسام نه بن.

﴿ وَقَالَ الْأَنْسَاءُ مَا لَهَا ﴾ وه و مهردمان نه لىن: نهو زهويه چ شتى واى لى كردوه نه جولنى به
جوړىكى نااسايى و، چ شتىكى به سه رده اتوه، بهو جو ره سه ختبه نه له رزى؟.

زور جارائش له م جهانه دا نه بنين و بيستومانه له كاتى بومه له رزه دا، له زور جى كه زهوى
شهق نه باو ئاگرو بهر د فره نه داو، زور گوندو شار قوت نه داو له ناويان نه با.

﴿ يَوْمَئِذٍ تُحَدِّثُ أَخْبَارَهَا ﴾ لهو روزه دا كه نهو شتانه روى دا، زهوى به زمانى تاييه تى خوى،
هه والى جولانى خوى بۆ ئاده ميزاد نه گيرته وه كه نهو جولانه سه رده تى نه مانى جهانه و هاتنى
روژى دووايه. گفتوگوى ئاده ميزاد ئا شكر اكر دنى نهو شتانه يه قوتى داوه، ساله هاى سال.
هه مو نهو شتانه ى بۆ زهوى پهيدا نه بن له روژى دووايدا له خويه وه پهيدا نابن.

ته فسرى زمانكو ى

﴿بَإَنَّ رَبَّكَ أَوْحَىٰ لَهَا﴾ بەلکو بە هۆی ئەوهوهیه، پهروهردگاری تو فرمان ئەدا بە زهوی و، دهستوری یی ئەدا گفتوگۆ بکا و ههوال بدا بەو شتانهی له ناویدا بووه، ئەو کاتهی رۆژی دوایی خودا ئەقل و گفتوگۆ ئەبەخشی بە زهوی، زهویش وهک بونهوهانی تر تهمەنی بو دیاری نهکراوه، بۆیه موحمەد عەبدە ئەفەرموی کاولبونی زهوی بەهۆی شتیکهوه بی بیکا بە تۆز زهوی بە زۆیشتنی کانهکان تهمەنی (ئەگونجی کۆتایی یی نایه) ئەوهیش لهواندیه ئاماژه بکا بۆلای تەقینهوهی بونای نهوهوی لهسەر روی زهوی.

زۆرکەس لهسەرەتای ئیسلامهوه، وایان ئەزانی خودا تەماشای کردەوهی چاکه و خراپه که ناکاو، پاداشت و تۆله لهسەریان ناداتەوه، خودا ئەفەرموی.

﴿يَوْمَئِذٍ يَصْدُرُ النَّاسُ أَشْتَاتًا لِّيُرَوْا أَعْمَالَهُمْ﴾ ئەو رۆژی بونهوهران ئەبن بە بونهوهری تری جگهی ئەمرۆ ئادهمیزاد بە پەشیوی بە گەورهو بجوکیانهوه ئەرۆن بۆلای پاداشتی کردەوهکانی خۆیان ببینن.

﴿فَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ خَيْرًا يَرَهُ وَمَنْ يَعْمَلْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ شَرًّا يَرَهُ﴾ دووایی هەر کەسێ بە ئەندازەى کێشاندەى بجوکتەین مێروولەیا کەمتر لەوهیش چاکە بکا، لەو رۆژەدا پاداشتەکەى ئەبینی و، هەرکەسێ بە ئەندازەى کێشانی بجوکتەین مێروولەیا کەمتر خراپە بکا سزاکەى ئەبینی. زانایانی تازهی ئەم سەردەمه ئەلێن: زەرە بجوکتەرە لە بەشیکی (١٠) بلوین ملی مەترو، بە گەورەترین ئامیری بجوک کردنەوه ئەبێ نابینرێ، زانایانی کۆن ووتویانە: زەرە شایانی بەشکردن نیە.

پرسیار: ئایا باوەردارو بی باوەر له پاداشت و تۆلهدا یەکسانن، یا بی باوەران پاداشتی چاکەیان نادریتهوه؟

وهلام: بی باوەران سزایان ئەدری لهسەر بی باوەریهکەیان پاداشتی چاکەیان ئەدریتهوه، بە جۆری خودا ئەیزانی له جیهاندا، یا بە سوکبونی سزایان له پاشە رۆژدا.

﴿ سوره تی نه لعا دیات ﴾

له مه كه هاتوته خواره وه. هندی له زانایان نه ئین: له مه دینه هاتوته خواره وه. ژماره ی
نایه ته کانی (۱۱) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَالْعَدِيَّتِ صَبَحًا ﴿١﴾ فَأَلْمُورِيَّتِ قَدَحًا ﴿٢﴾ فَأَلْمُغِيرَتِ صَبَحًا
﴿٣﴾ فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا ﴿٤﴾ فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ﴿٥﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ ﴿٦﴾ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴿٧﴾ وَإِنَّهُ لِحُبِّ
الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ ﴿٨﴾ أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ ﴿٩﴾
وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ ﴿١٠﴾ إِنَّ رَبَّهُم بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ ﴿١١﴾

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خوی به خشنده ی میهره بان

گێڕ دراوه ته وه له هندی زانایانه وه: پێغه مەری خودا (د.خ) کۆمه لێ له هاورێکانی خۆی
نارد بۆ لای هۆزی به ئی که نانه، درهنگ هاتنه وه، دوو ڕوه کان ووتیان کورژاون، نه و سوره ته
هاتوه ته خواره وه هه وائی بی وهی نه وان و درو کردنی دوو ڕوه کانی راگه یاند به پێغه مه ر (د.خ)
فهرموی.

﴿ وَالْعَادِيَّاتِ صَبْحًا ﴾ وه من سویند نه خۆم به و چاره و یانه به خیرایی راته که ن و دین و
نه رۆن و پهمی لوتیان دی له کاتی په لاماردانیان بۆ دوژمن.
﴿ فَأَلْمُورِيَّاتِ قَدَحًا فَأَلْمُغِيرَاتِ صَبْحًا فَأَثَرْنَ بِهِ نَقْعًا فَوَسَطْنَ بِهِ جَمْعًا ﴾ دووایی من سویند
نه خۆم به و چاره و یانه له کاتی په لاماردانیان بۆ دوژمن و، به خیرایی نه رۆن و، نالێ ده ست و
قاجیان نه دا له به ردو ناگر نه که نه وه، بریسکه ی ناگر به رز نه ئیته وه، دووایی من سویند نه خۆم
به و چاره و یانه به خیرایی پلاماری دوژمن نه ده ن له به یانیدا له نا کاودا به بی ناگاداری دوژمن و،
دووایی له بایندا توژ پهیدا نه که ن و، دوایی له ناو نه و ته پو توژه دا، خۆیان نه خه نه ناوه راست و
ناو جه رگه ی دوژمانانی موسلماناندا به کۆمه ل.

﴿ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنُودٌ وَإِنَّهُ عَلَىٰ ذَٰلِكَ لَشَهِيدٌ ﴾ سویندم به وانیه ی باسکران: به راستی
نا ده می زاد سوپاسی په روه ردگاری خۆی نا کا، به به خشینێ دارایی خۆی له رینگه ی ئایینی خوداو.

ته فسیری زما کۆبی

بەرپاستی ئەو ئادەمیزادە ئاگاداری ناسوپاسی و چروکی خۆیەتی و، کردەووی خۆی شایەتی ئەدا سوپاسی چاکەکانی خودای خۆی ناکا.

﴿وَأَنَّهُ لِحُبِّ الْخَيْرِ لَشَدِيدٌ﴾ وە بە راستی ئادەمیزاد بۆ خۆشەویستی دارایی و سامانی جیهان زۆر بە سەختی هەول ئەدا بۆ پەیداکردنی و خۆشەویستە لای، کەچی بۆ کاری چاکە و بەخشینی دارایی خۆی لە ڕێگەی نایینی خودا زۆر ڕژد و چروکە.

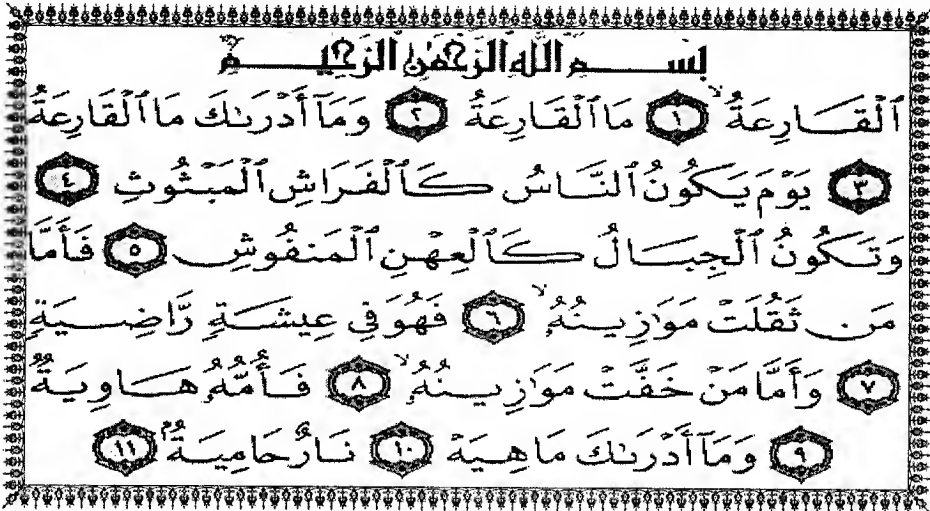
بە راستی هەرکەسێ دارایی زۆر خۆشبوێ، خۆی دوور خستوووەتەو لە مافی مەرزایەتی و برۆی بە هیچ چاکەییە نەبێ، جگە لە کۆکردنەووی دارایی، ئەگەر ئێمە وورد ببینەو لە نەگبەتی مەرزایەتی هۆی پێشپێکی کردنە لەسەر کۆکردنەووی سامان (هەربەرت ماركس) مامۆستای فەلسەفە لە زانکۆی (کۆلۆمبیا، هارفارد و مایز) لە وولاتە یە کەرتوووەکانی ئەمەریکا، لە نامەکی خۆیا: (الإنسان ذو العبد الواحد) ئەلئ: (لە چ لایەکەو ئەم هەموو چەکانە لەم سەرەمەدا ئەکرێ جگە لە خراپە هیچ تر ناکات، لەم کاتەدا دارایی و دەستەلاتی پەیداکردوو بەسەر ئادەمیزاددا و، ئادەمیزاد هەموویان بوون بە بەندە بۆی).

﴿أَفَلَا يَعْلَمُ إِذَا بُعْثِرَ مَا فِي الْقُبُورِ وَحُصِّلَ مَا فِي الصُّدُورِ إِنَّ رَبَّهُمْ بِهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّخَبِيرٌ﴾ نایا دووایی ئادەمیزاد نازانی بە دواڕۆژی خۆی و بەسەرھاتی کاتی مردووکان زیندوو ئەکرێتەو، لە گۆرەکانیان دێتە دەری بۆ پرسیار و پاداشت و، دەرتەکەوێ شتی پەنھانیان داو لە نیازی چاک و لە نیازی خراپ. بە راستی ئەو ڕۆژەدا پەرودگاری ئەوان ئاگای لە کردار و گوشتاری ئەوان هەیە.

خودای مەزن لەو سورەتەدا سویندی خواردوو بە چارەوێ جەنگ کردن و ئامادەکردنی چەك لەبەر ئەوێ هانی باوەرداران ئەدا لەسەر جەنگکردن بۆ بەرزای نایینی خودا و، لە زۆر ئایەتەکاندا هانی باوەردارانێ داووە خۆیان پێچەك بکەن هەموو کاتی بە جۆرە چەکی شایستەیی ئەو کاتە بێ، سویند خواردنی خودا بە چارەوێ؛ چونکە ئەو کاتە بەهێزترینی چەك بوو.

﴿سوره تی نلقاریعه﴾

له مه ککه هاتووته خواره وه. ژماره ی نایده کانی (۱۱) نایه تن.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

﴿الْقَارِعَةُ مَا الْقَارِعَةُ وَمَا أَذْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ﴾ ئەو شته ی دلان رائه کیشتی و، ئەدی لدرینی چ شتیکه نلقاریعه. نلقاریعه ناویکه له ناوه کانی رۆژی دووایی، وهك ئەلحاقه و ساخه و تامه و غاشیه، چ شتیکی سهر سوریندر و سهختیکی ئەوتۆیه به تۆی پیشان بدا قاریعه چ شتیکه؟ هه ندی له رووداوه کانی ئەو رۆژه ئەمهیه:

﴿يَوْمَ يَكُونُ النَّاسُ كَالْفَرَاشِ الْمَبْثُوثِ وَتَكُونُ الْجِبَالُ كَالْعِهْنِ الْمَنْفُوشِ﴾ رۆژیکه ئاده میزاد وهك پەپوله بلاو ئەبنه وه و، سهر گەردان نازان چى بکه ن و، کیوه کانیش وهك خوری شیکراوه یان لی دئ و، به بایه کی سووک بلاو ئەبنه وه.

﴿فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ﴾ دووایی هه رکه سی کیشانه ی کرداری چاکی قورسبی و، شاراوه کانی پاک بیت، دووایی ئەو کەسه له ناو گۆزه ران و رابواردنی خوشیدا یه، خۆی زۆری لاپه سه ند و به نرخه.

﴿وَأَمَّا مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُمُّهُ هَاوِيَةٌ وَمَا أَذْرَاكَ مَا هِيَةِ نَارٍ حَامِيَةٍ﴾ وه هه رکه سی کیشانه ی کرداری چاکی سوکبی، دوایی جیگدی ئەو کەسه هاوی به یه، به وینه ی منالی برۆا بۆلای دایکی و، چ شتیکی گرانی به تۆی پیشاندا هاویه چیه، هاویه ناگریکی زۆر گه رمه.

ته فیسری: زمان کۆچی

ئەو فەرموودانەى خوداى مەزن ئەوھەمان بىر ئەخاتەوھ ئادەمىزاد ئەيەوئ بەترازو شتىكى
خۆى بکیشى ھەتا بزائى قورسە يا سووکە، ۋەك ئىستا ترازوۋى ۋا سووک ھەيە، تەپرى و
ۋوشكى و بەرزى و نزمى و سستى و خىرايى بىن ئەكىشرى، لە پاشەپۆزىشدا ترازوۋىە ھەيە
چاکی و خرايى و دلپاکی و دلپىسى بىن ئەكىشرى، چۆنەتى ئەو ترازوۋە ھەر خودا ئەيزانى.

﴿سوره تی ته کاسور﴾

له مدککه هاتووته خواره وه. هندی له زانیان نه لئین له مه دینه هاتووته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۸) نایه تن.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ۱ اَلْهٰكُمُ التَّكَاثُرُ ۲ حَتّٰی زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ ۳ كَلَّا سَوْفَ
 ۴ تَعْلَمُوْنَ ۵ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۶ كَلَّا لَوْ تَعْلَمُوْنَ
 ۷ عِلْمَ الْيَقِيْنِ ۸ لَتَرَوُنَّ الْجَحِيْمَ ۹ ثُمَّ لَتَرَوُنَّهَا
 ۱۰ عَنِ الْعُقَيْنِ ۱۱ ثُمَّ لَتُسْأَلُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيْمِ ۱۲

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهره بان

﴿اَلْهٰكُمُ التَّكَاثُرُ حَتّٰی زُرْتُمُ الْمَقَابِرَ﴾ دارایی زور کردن، خو هه لکیشانان به کور و سامانی زوره وه، ئیوه ی لاداره له راستی و له کرده وه چاکه کان و، نه لئین: ئیمه دارایی و پله و پایهمان زورتره. ئیوه بیرناکه نه وه و، ههروه ها له سهر بی ناگایی و گومرایی خو تان نه رۆن هه تا نه مرن و کو تایی به ژیا تان دیت و، نه بن به هاوړتی گوړستان و دانیشتووانی ناو گوړستان. که واته ئیوه واز له و کارانه ی خو تان به یین.

﴿كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ثُمَّ كَلَّا سَوْفَ تَعْلَمُوْنَ﴾ وازیترن له زور کردنی دارایی و خو هه لکیشان، دووایی نه وانه هیچ سودی به وان نابه خشن، له مه و دوو خو تان نه زانن تووشی چ سزایه کی گران نه بن، له پاشانا دوو باره نه لیم: ئیوه په شیمان بینده له بی ناگایی خو تان، له مه و دوو نه زانن کاری خراپان کردوه.

﴿كَلَّا لَوْ تَعْلَمُوْنَ عِلْمَ الْيَقِيْنِ﴾ نه و شته ی ئیوه به چاکي نه زانن بو خو تان، وانی به و گومانی پووچه، نه گهر بزائن به زانینیگی بیگومان به سهر هات و دواړوژی نه و که سانه ی خو یان هه لکیشان به دارایی زور و پله و پایه وه، خو تانان نه گپرایه وه له خو هه لکیشان و په شیمان نه بو نه وه، زانینی کردوه ی چاکي له گه لا نه بی له گه ل نه زانینا به کسانن.

﴿لَتَرَوُنَّ الْجَحِيْمَ﴾ به راستی سویند به خودا ئیوه ی تاوانبار دوزه نه بینن و نه چنه ناوی دوزه خه وه. له بهر نه وه ی هندی کهس خوی به موسلمان دانه نی و، دلخو شی خوی نه داته وه و نه لئ:

ته فسیری زمانا کوژی

خودا لیم ئه بووری و کرده وهی چاک ناکا و، بی فه رمانی زۆری خودا ئه کا و، هه موو کرده وه کانی دزی فه رموده ی خودان، خودای مه زن وولامی ئه داده وه، ئه فه رموی:

﴿ثُمَّ لَتَرَوْهَا غَيْنَ الْيَقِينِ ثُمَّ لَتَسْأَلَنَّ يَوْمَئِذٍ عَنِ النَّعِيمِ﴾ من سویند ئه خۆم به خودا به راستی ئیوه ی تاوانبار به چاوی سه ری خۆتان دۆزه خ ئه بین و ئه چنه ناوی دۆزه خ، که واته ئیوه له خودا بترسن و په شیمان ببنه وه له گومانی پر وپوچی خۆتان، گفتوگۆی بی کرده وه سوود به ئیوه نابه خشی. له پاشانا سویندم به خودا: ئیوه پر سیارتان لی ئه کری له رۆزی دووایدا له و چاکانه ی خودا به خشیویه به ئیوه له چ شتیکا به کارتاتان هیناوه که خۆتانی پتوه هه لئه کیشا. ئه گهر له بی فه رمانی خودا به کارتاتان هینابن سزاتان ئه دا به سه خترین سزا.

﴿﴾ سوره تی نه لعه سر ﴿﴾

له مه ککه هاتووته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۳) نایه تن.

﴿﴾ بسم الله الرحمن الرحيم ﴿﴾

به ناوی خودای به خشنده و میهربان

﴿وَالْعَصْرِ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ﴾ وه من سویند نه خۆم به و کاته ی نهو تو چه نندین رووداو و کرداری تیدا پیدای بووه له مه و بهر، له مه و دوایش له و دوای پیدای نه بی. به راستی ئاده میزادی گه و ره بو بی، له ته مه نی منالی تپه ری بی، له زیان و گومرایی و له ناوچووندان به فدرمانی خودا و قورئان، ئیتر نه و که سه خاوه نی به توانا بی ده سه لاتی خوی به سه پیتی به سه ر ئاده میزاددا، یا گفتوگۆی ره وانی و جزری ئامۆزگاری برازیته وه، یا بتوانی بۆمباری کوشنده و کیمیایی له ناو به ری گیانداران به کار به پیتی، نه و ئاده میزادانه نه و کاره خراپانه نه که ن زیانۆمه نندن.

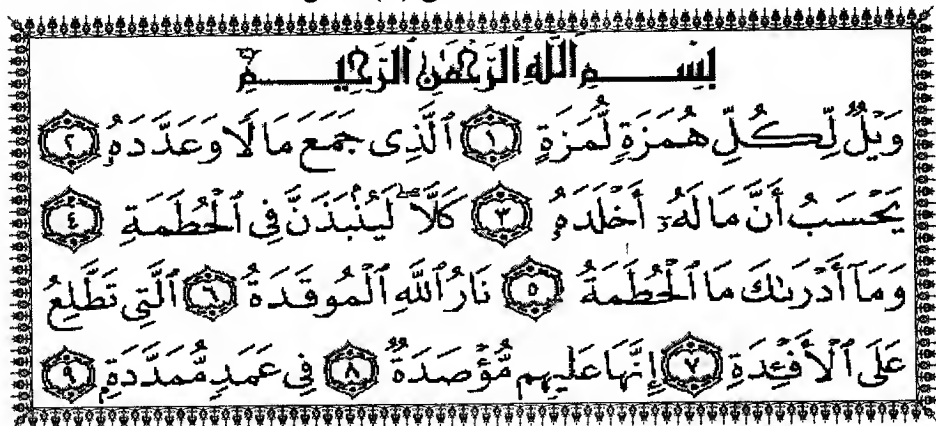
﴿إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ جگه له که سانیکی نهو تو باوهرپان هیئاوه و، کرده وه چاکه کانیان کردووه و، هه ندیکیان ئامۆزگاری هه ندی تریان کرد بی به کردنی کاری راست و ره و، رایان سپارد بی که به باوهر به خودا و، به ئامۆزگاری یه کتری به خوراگرتن له سه ر ئازار و کاری سه ختی رۆژانه له جیهاندا و، هه موو شتی له خوداوه بزائن.

خودای مه زن سویندی خواردووه، به و کاته ی رووداو و کرده وه ی تیدا پیدای نه بی، زیانۆمه نندن نه و ئاده میزادانه خویان خراپه کارن، نه که کاته کان چونکه کات خوی له خویا نه چاکه و نه زیان به نه خشه و، نه چاکه ی بۆ نه بیژری و نه خراپه. خودای مه زن سویندی پی خواردووه، له بهر نه وه ی کات زۆر به نرخه و، هه موو شتیکی چاک و خراپی تیدا نه کری به ختیار ی بۆ نه و که سه یه کاتی خوی به فیرو نه دا، به راستی کات ده ست مایه ی ژیا نه، نه گوئجی تاکه که سی یا کۆمه لی گه لیکی بی باوهر و چه وساو به که ن به خودا په رست و رزگاریان به که ن له سه ته می کار به ده ستانی تاوانبار، هه تادی.

ته فسیری زمانۆبی

﴿ سوره تی نهلهومهزه ﴾

له مه ککه هاتووته خواره وه. ژماره ی نایده ته کانی (۹) نایه تن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خدای به خشنده و میهره بان

﴿وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ الَّذِي جَمَعَ مَا لَا وَعَدْدَ لَهُ﴾ بئ نرخی و نابرووچوون و سزای سهخت
بۆ هدموو کسانیکن تانه و ته شهر نهدهن له نامووسی ناده میزاد و، نه پروشین و، هاتوچو
نه کهن له نیوانیا، بۆ تیکدانی دۆستایه تی و خو شه ویستی یان و درۆ و بوختان و نه کهن هه تا نه یان
کهن به دوژمنی یه کتری. که سیکی نه تو زیه دارایی زۆر کۆنه کاته وه و، جار له دوا ی جار نه ی
ژمیژی و، به و ژماردنه خوشحالته بی و، خوی لیبا یی نه بی.

﴿يَحْسَبُ أَنَّ مَا لَهُ أَخْلَدَهُ﴾ نه و کسه گومانی وایه که به راستی نه و دارایی یه ی خوی
کۆ کردو وه ته وه و نه ی ژمیژی و نه ی پاریزی له مردن و له پرو دوا ی خراب و له سزای رۆژی
دووا یی، هدموو که سیکی لا بئ نرخی. خدای گه و ره له زۆر شوینی قورئاندا هه په شه ی له و
کسانه کردو وه. به لاه هیچ جاریکی یان وه ک نهم جاره سهخت نه بو وه که نه فدرموی:

﴿كَلَّا لَيُنْبَذَنَّ فِي الْحُطَمَةِ﴾ نه و دارایی یه نه و به گویره ی نه و گومانه ی خوی نابئ، به
راستی نه و کسه فره نه درینه ناو حوته مده و یاخی بووان و دارایی په رستان نه پرووختی و
پسوا یان نه کا.

﴿وَمَا أَذْرَاكَ مَا الْحُطَمَةُ نَارُ اللَّهِ الْمَوْقَدَةُ الَّتِي تَطْلُعُ عَلَى الْأَفْنِدَةِ﴾ وه چ شتیکی زۆر گران و
سهخته به توی بناسیتی حوته مه چ شتیکه؟ حوته مه ناگری خدایه و، ناگری ناده میزاد نی به،

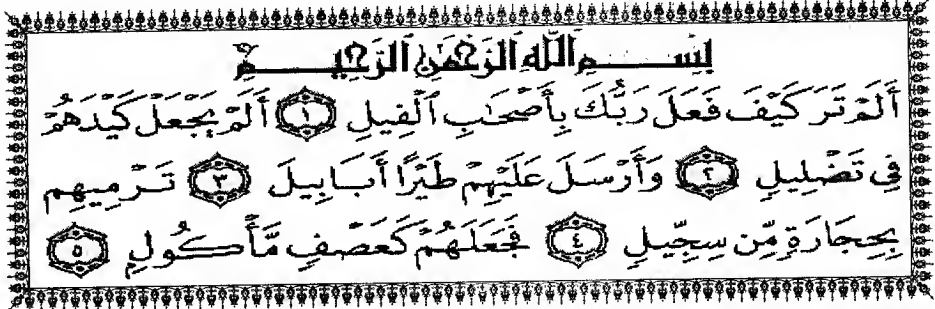
تهفسیری زمنا کوی

ئاگری سزای خودایە، ئەك ئاگری درەخت، ئاگری هەلگیسراوی ئەوتۆیە سزاكەى ئەگاتە ناو
دڵەوه و، سەرى دڵ ئەكەوى و، ھەموو ئەندامەكانى تاوانباران ئەسووتیتى. بە تاييەتى دڵ كە
جینگەى بى باوەرو تانەى.

﴿إِنَّهَا عَلَيْهِمْ مُّصَدَّدَةٌ فِي عَمَلٍ مُمَدَّدَةٍ﴾ بە راستى ئەو ئاگرە پتوھ دراوھ لەسەریان و، ھەموو
لایەکیان ئەگریتەوھ راگردنیان بۆ نییە، بۆ ھەر لایە بڕۆن ھەر ئاگرە و ھەلمەتیان بۆ دیتى، لە
ناو ئەستوون و پتووندا بەستراونەتەوھ و، بەدریژی راکیشراون لەناو ئەو پتووندا.

سوره تی ئه لڤیل

له مه ککه هاتووته خواره وه. ژماره ی ئایه ته کانی (۵) ئایه تن.

ئهم سوره ته ئاماژه بو ژووداوی فیل نه کا. له سالی (۵۷۱) ی زاینیدا ژووی داوه له مه ککه، نهو ژووداوه پله یه کی زۆر گرنگی هه بووه لهو سهرده مه دا، چونکه نیشانه یه که له نیشانه کانی خودای مدزن که ریزی که عه بی تیدا ره چاو نه کری، پیلان و خراپه ی نهو که سانه بووچ نه کاته وه له دزی که عه به رپای بکه ن، نهو ژووداوه یش هاوکاته له گه ل سالی له دایکبوونی پیغمه ری خودای مدزن (ﷺ).

دریژه ی ئهم ژووداوه یش به م جوړه یه: کاتی هه ریمی (یه مدن) و شاره کانی یه مدن داگیر کران له لایه ن (نه جاشی) پادشای حه به شه که ناوی (ئه سحه مه بوو) دووایی نه بره هدی کوری سه باحی کرد به پادشای یه مدن له جیاتی خۆی کاروباری یه مدن بیا به رپوه، پادشاکانی حه به شه گاور بوون، دووایی له (سه نه ا) ی پایته ختی (یه مدن) (کلیسایه کی) درووست کرد ناوی نا (ئه لقه لیس) به نیازی نه وه ی عه ره به کان ژوو وهر بگێرن له که عه، بۆلای نهو کلیسایه و، له جیاتی که عه حه ج له وئ بکه ن وه موو کاریکی پیوستی بو ساخته هیئا، به جوړیکی ناشتیانه هه ولئیکی زۆری داو بوئ نه چوو ه سهر، دووایی دهستی دایه ژۆرداری و توند و تیژی له گه ل عه ره به کان، ئه لئین: پیاوئیکی که نه نه یی چوو ه ناو نهو که نیسه یه وه و، پیوستی خۆی تیدا جی به جی کرد و، رقی هه لسا و هه لی بو ره خسا، به نیازی ژوو خانی که عه سووپایه کی زۆری به هه موو نامیرئیکی کاولکه ره وه پیک هیئا، به جوړئ عه ره به کان توانای به ره ه لستی یان نه بی، به ره و شاری مه ککه که وته رئ بو ژوو خاندنی خانه ی خودا، چه نه فیلان له گه ل خویان برد به سهر قافله یی فیلئیکی گه وره به ناوی (مه جوو) وه له رینگه دا تووشی به رگری نه بوون، هه تا گه یشتنه جینگه یه له نزیککی مه ککه، که بیان نهوت: (ئه لوه له س) لهو جینگه یه سوپاکه ی مۆلدا، کاتی نزیککی (تایف) بوونده وه هوزی (سه قیف) پیاوئیکی یان بو شاره زایی رینگه ی

ته فسیری زمانا کوپی

مەككە بە ناوی (ئەبوریفان) لە گەڵ ناردن لە ئەلموعلەس مرد و دووایی گۆرەكەى لە لایەن ریبوارانەو بەردە باران ئەکرا. دووایی ئەبرەهە نوێنەریکی خۆی بە نووسراویکەو نارد بۆلای قورەیشی یەکانی دانیشتووی مەككە، نووسیوی: (من ئەهاتووم جەنگ لە گەڵ ئێوە بکەم، بە راستی من هاتووم کەعبە پرۆوخینم، ئەگەر جەنگمان لە گەڵ نەکەن، ئێمە پێویستمان بە خوێن رشتنی ئێوە نییە، لە نامە کەیا نووسیوی، ئەگەر گەورەى قورەیشی یەکان نەبویست جەنگمان لە گەڵ بکات، لە گەڵ خۆتا بیهێتە! لەو کاتەدا گەورەى قورەیشی یەکان (عەبدولموتەلیبی) کورپی هاشمی کورپی عەبدولمەنافیو، باپیری پیغەمەر. عەبدولموتەلیب زۆر گەورە و بە سەر و سیمابوو، کاتی زانی توانای جەنگی نییە، دەستووری دا برۆا بۆلای ئەبرەهە، ووتی: لە گەڵ بکات، چووە لای و، پیتی ووت: سەتەکی دارایی قورەیش و جگەى قورەیش ئەدەم بگەرێت، واز لە پرۆخاندنی کەعبە بیهێتە، ئەبرەهە داواکەى وەرنەگرت. دووایی عەبدولموتەلیب ووتی: کەواتە پیاوانی تۆ دووسەد حوشتری میان هیناو، فەرمان بەدەم دهنەو، ئەبرەهە ووتی: من وام ئەزانی بەم سەر و سیمایانەو، داواى نەپرۆخانی کەعبەم ئێکەى هۆی ریزی خۆت و باباپیرت و هەموو عەرەبە، کەچی داواى دانەوێ هەموو هوشترە کانت ئەکەى عەبدولموتەلیب ووتی: من خواوەنى هوشترم، خواوەنى کەعبە خودایە.

دووایی عەبدولموتەلیب گەراییەو بۆلای دانیشتووانی مەككە، دەستووری پێدان پەنا بەن بۆلای کێوەکان و خۆتان بپاریزن لە سوپای ئەبرەهە، لە پاشا عەبدولموتەلیب و چەن کەسێ لە قورەیشی یەکان چوون بۆلای کەعبە و لە خودا پارانەو، داواى سەرکەوتیان بەسەر ئەبرەهەدا کرد.

عەبدولموتەلیب دەستی گرت بە بازەنى کەعبەو، فەرمووی: ئەى پەرەدگاری من: جگە لە تۆ هیوام بە کەسێ تر نییە، ئەى پەرەدگار ئەم قۆرخەى خۆت بپاریزە بە راستی دۆژمنی خانەى تۆ دۆژمنی تۆیشە، رینگەیان پێ مەدە ئەم خانەى تۆ پرۆوخین، لە پاشانا عەبدولموتەلیب و ئەوانی تر، خۆیانان گەیانده ئەوانەى لە پێشەو چووبون بۆ سەر کێوەکان، هەرچەندە هەندى تر ئەلین: عەبدولموتەلیب خۆى لای کەعبە مایەو، ئەویش ئازایی و ئاین پەرەرى و نیشتمان پەرەرى ئەو دەرئەخا، چاوەروانبون بزانی ئەبرەهە چ شتێ بە کەعبە ئەکات.

لە لایە ترەو ئەبرەهە بە خۆى و بە سوپا فیلەکانی یەو، پرویان کرد بۆلای کەعبە بە نیازی مەبەستی خۆى و پرۆخانی کەعبە. پێش هەنگی فیلەکان و فیلەکانی تر پراکشان بەسەر زەوى دا و بەرە و کەعبە نەزیشتن، زۆریان هەولدا بچ سوود بوو، بەلام پرویان بکرایە بۆلایە تر فیلەکان ئەکەوتە لۆقه، لە پاشانا ئەوێ خودا ویستی بیکا بۆ لەناوبردنی ئەو سوپایە و ئەبرەهە

کردی به وان. بۆ ئه و مه به سته خودای مه زن چهند پۆلێکی بالنده ی بۆ ناردن، هه ریه که له و بالنده نه سی به ردی ره قی له گلی سورکراویان رژاند به سه ره ئه و سوپایه دا و، هه موویان تووشی ئاوه بوون و مردن و له ناوچوون.

زانایان له دیاری کردنی ئه و به ردانه سه رگه ردانن و نازانن به چ جوۆری بوون، ئایا ئه و به ردانه به ردی دۆزه خ بوون؟ ئاده میزاد ئه و جوۆره بالنده یان بینییو له وه به ر، یا ئه و به ردانه نه خووشی ئاوه یان پیوه بووه، یا جوۆره میکروبی تری کوشنده، یا جوۆره نه خووشی یه تریان پی توشبوون. میژوو بۆمانی گێڕاوه ته وه زۆر سوپا به مه لاریا و تاعوون له ناوچوون، به هه رچۆنی بی ئه و بالنده سوپای به هیتری خودابوون و، خودا ره وانه ی بر دویوون بۆ له ناو بردنی ئه و سوپا سته مکاره، ئه و رووداوه ئه فسانه نی یه. به لکو رووداویکی راست و بینگومانه، له کاتی هاته خواره وه ی ئه و سووره ته دا، زۆر کدس مابوون که به چاوی خو یان ئه و رووداوه یان بینییو، ئه گه ر ئه و رووداوه گومانی تێدا بوایه، دوزمنانی پیغمه مر ئه یان قوز ته وه و، ئه یان کرد به به لگه له سه ر گومان په یدا کردن به قورئان، بۆ راستی ئه و رووداوه خودای مه زن ئه فهرموی:

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده ی میهره بان

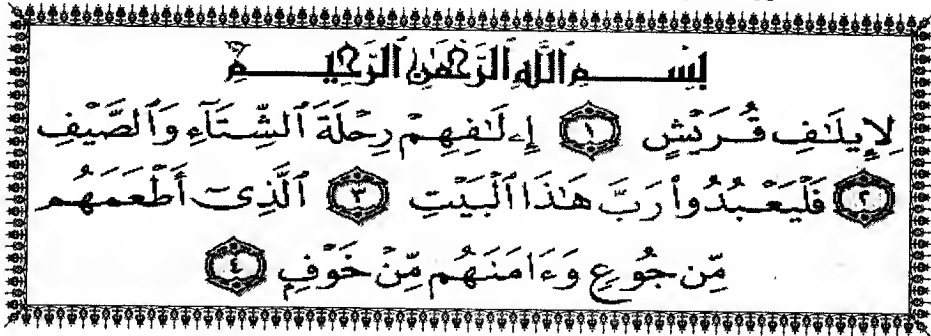
﴿أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ﴾ ئایا تۆ نه ترانیوه پهروه دگاری تسۆچ کاریکی به خاوه ن فیه کان کرد، که بریتی بوونله ئه به ره هه و سوپاکه، هه ره چه نده تسۆ نه تبینیوه. به لام رووداویکی زۆر گرنگ و به ناویانگه. که ئه و که سانه ئه و رووداوه یان بینیه، ئه یان ووت: فلان شت له سالی فیله دا بووه. زانایان ئه لێن: پیغمه مر ﴿ﷺ﴾ له و سالی رووداوی فیله دا دایک بووه؟

﴿أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ﴾ ئایا پهروه دگاری تۆ پیلان و فروفیلی ئه وانی له ناو نه برد و پوچی نه کرده وه، زۆر راست و بینگومانه پوچی کرده وه، له ناوی بردن به ناگاداری دانیشتووانی ئه و سه رده مه ی ئه وان. له ناو بردنیا به م جوۆره بوو.

﴿وَأَرْسَلَ عَلَيْهِمْ طَيْرًا أَبَابِيلَ تَرْمِيهِمْ بِحِجَارَةٍ مِنْ سِجِّيلٍ فَجَعَلَهُمْ كَعَصْفٍ مَأْكُولٍ﴾ پهروه دگاری تۆ پۆل پۆل بالنده ی ره وانه کرد بۆ سه ر خاوه ن فیه کان، به ردی ره قی له گل سوورکراوه یان تێگرتن، دووایی کردنیا به کای خوراو و، کرم و مۆرانه تی دان و رژال رژال بوون.

﴿سوره تی قورهش﴾

له مه ککه هاتووته خوارهوه. ژماره ی نایه ته کانی (۴) نایه تن.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده ی میهره بان

به ره له وه ی ده ست بکه ین به مانا کردنی ئەم سووره ته، باسی په یمانی قوره یشی به کان ئە که ین له گەڵ هەر یتمه کانی در اوسێ کانیانا:

عەبدولمەنافی گەوره ی قوره یشی به کان، چوار گوری هه بووه: ۱. هاشمی باوکی عەبدولموتەلیبی باپیری پێغه مەر ﴿ﷺ﴾، ۲. عەبدوشەمس، ۳. موتەلیب، ۴. نەوفەل، هەر یه که له و پیاوه گەورانه په یمانیکی بازرگانی یان به ستبوو له گەڵ هەر یتمه کانی در اوسێ کانی نیوه دوور گدی عەره ب:

هاشم په یمانی به ستبوو له گەڵ پادشای رۆم، عەبدوشەمس له گەڵ پادشای حەبەشه. موتەلیب له گەڵ پادشای یه مەن. نەوفەل له گەڵ پادشای ئێران.

ئەو چوار براه به هۆی ئەو په یمانانه وه، ئەیان توانی به بی ترس به سه ره به ستی هاتوچۆ بکه ن بۆلای ئەو هەر یمانه بۆ بازرگانی زستان و هاوینان و قازانجی زۆر بکه ن. به هۆی ئەو په یمانه وه، به بی ترس و به ئاسایش ئەرۆشتن و ئەهاتنه وه، ئەو په یمان و یه کگرتنه یان چاکه یه کی زۆر گه و ره بوو، خودای مەزن به وانی به خشیوو له کهس نه ئە ترسان و کهس ئازاری نه ئە دان. له کاتی که ستم و ده ست درێژی ئە کراه سه ر جگدی ئەوان و راو و پروتوو تالان و کوشتن و بی یاسایی په ره ی سه ندبوو، که چی ئەوان به هۆی میهره بانی و ریزی خاندی خودا وه، هاتوچۆیان ئە کرد بۆ شاره کان و خۆیان یان رزگار ئە کرد له برستی و له گرانی و قازانجی زۆریان ئە کرد، دووایی خودای مەزن به و بۆنه وه ئە فه رموی:

ته فسیری زمان کۆبی

﴿لَا يَلَا فِ قُرَيْشٍ إِلَّا فِهِمْ رَحْلَةَ الشَّتَاءِ وَالصَّيْفِ﴾ لهبهر سوودی به نرخی پهیمانی قورهشی به کان، که بریتی بوون له بهستی پهیمانی نهوان له گهل دراوسی کانیان، بو هاتو چو کردنی نهوان له زستانا بولای یه مدن و، له هاویندا بولای شام بو بازرگانی به بی ترس، لهبهر ریزی خانهی خودا، هیچ کهستی نازاری نهوانی نهئدا و ریزیان لی نهگرتن، له کاتیکا نهو چاکه به خوی گهوره له گهل نهوانی کردبوو، له گهل هیچ هوزیکی تری عهره بی نهئه کرد. جا لهبهر نهو چاکه بی وینه به پهره وردگاری خویمان.

﴿فَلْيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ الَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَآمَنَهُمْ مِنْ خَوْفٍ﴾ دووایی پیوسته نهو قورهشی یانه پهره وردگاری نهو خانه به پهرستن، نهو پهره وردگاری نهو تو لهبهر برستی سخته خوارده مدنی به خشی بهوان و، له برستی رزگاری کردن، نه گهر نهو خانه به نه بووایه، لهبهر بی دهرامه تی شوینه که بیان و راو و رووتی ناو خویمان هه میشه برسی نه بوون و، نهو خودایه ی نهو تو ناسووده و دلنای کردن له ترس و له دهست دریزی سته مکاران، ههر لهبهر ریزی خانهی پهره وردگاری خویمان. (کهواته پیتی لام له ووشدی ﴿لَا يَلَا فِ﴾ په یوهسته به کرداری ﴿فَلْيَعْبُدُوا﴾ وه).

بو زانین: زانایان له دیاری کردنی مانای قورهش بیران جیاوازه: هه ندیکیان نه لنین له (قیرش) وه هاتووه که به مانا کو کردنه وه و که سابهت کردنه؛ لهبهر نهو قورهشی به کان خهریکی کو کردنه وه ی دارایی و بازرگانی بوون، هه ندی تریان نه لنین (قیرش) تیمساحی ناو دهریایه، ههر گیانداری پروا به لایا نه یخوا، هیچ شتی ناتوانی نهو بخوا و سهر بکه وی به سهریا، ههروه ها هوزی و قورشیش به توانان و خوارده مدنی زور شاره کان نهو تو و کهس ناتوانی دارایی نهوان بخوا لهبهر ریزی خانهی خودا.

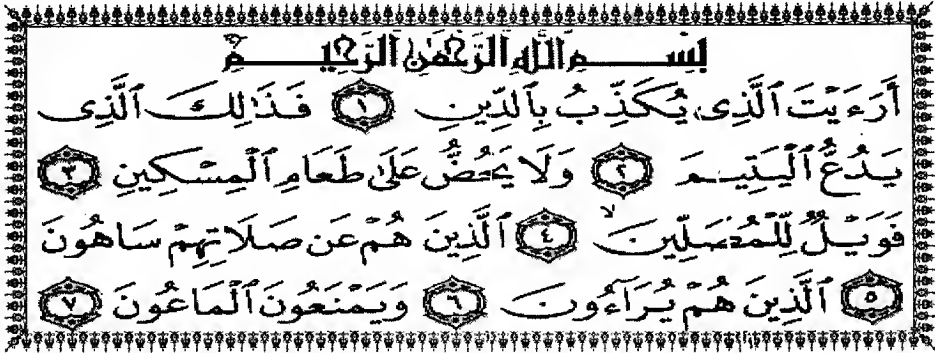
قورهشی به کان بهو عهره بانه نه لنین: له کوپ و نهوه ی (نهضری کوپی که نانه بی)، جگهی نهوانه قورهش نین. قوریشی به کان دانیشتووی دهره وه ی مه کهه بوون (قوسه ی) کوپی کیلاب کو ی کردنه وه و، له مه کهه جیگیر بوون، دانیشتووانی مه کهه پینک هاتبوون له خولی شه شه می زاینیدا له سی تا قم: (۱) قورهشی به کان خاوه نی هه موو مافی بوون. (۲) هاو سوینه کانی قورهش له عهره به کانی تر. (۳) کو یله کان خاوه نی خویمان و دارایی نه بوون، قورهشی به کان سهر به ستبوون به بی ترس بازرگانی یان نه کرد له نیوان مه کهه و شام و یه مهندا، ریزیان نه گیرا لهبهر خانهی خودا.

خودای مدزن بهم سوره ته بیری نهو قورهشی یانه نه خاته وه بته کان نه پهرستن له جگهی خودا و، پیغه مهری خودا به دروئه خنده وه و له سزای خودا ناترسن و، رووداوی خاوه نی فیله کانیان بیر نه خاته وه چونی کردن به کای خودا و، کهواته قورهشی به کانیش به وینه ی نهوان لا نه با،

ئەوەشىيان بىر ئەخاتەوہ خوار دەمەنى زۆریان پى بەخشیون بەھۆی چوونیان بۆ بازرگانى
 زستانان و ھاوینان لە یەمەن و شامدا، لە خۆیان و لە داراییان دڵیان لە دانیشن و گەرانیان،
 ئەگەر مېھرەبانى خودا نەبووایە ئەیان فراندن، لە گەل ئەو ھەموو چاكانەدا بۆ خودای مەزن
 ناپەرسن و، واز لە بت پەرستى نایەرن، بۆ سوپاسى خودا ناکەن؟
 زانایان بىریان جیاوازە: ئایا ئەو سورەتە سوورەتیکى سەربەخۆیە، یا لە گەل سوورەتى فىلدا
 یەك سوورەتن و، ئەم سوورەتە درێژە دانە بە سوورەتى فىل. زۆریەى زۆرى زانایان لایان وایە
 سورەتیکى سەربەخۆیە.

﴿سوره تی ئەلماعون﴾

لە مەككە هاتوووە خوارەو. هەندێ ل زانیان ئەلین هەندێكى لە مەككە هاتوووە خوارەو. هەندێ تری لە مەدینە هاتوووە خوارەو. ژمارەى ئایەتەكانى (٧) ئایەتن.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

بە ناوی خودای بەخشندەى مێهرەبان

هەندى كەسى. واهەن نوێزى زۆر ئەكەن و پۆزۆو ئەگرن كە پارەى تى ناچى و، واى دەرنەخەن بپا چاك خودا پەرست، لەگەڵ ئەوەيشدا سودى لى وەرناگرن، زۆردارىان بى دەستەلاتەكان نازار ئەدەن، ساماندارەكانيان ئاگيان لە هەزاران نە و، بەزەيان بە هەتیوانا ئایەتەو و، بۆ كەردنى نوێزەكانيان تەمەلن یا نایان كەن، لەوبارەو خودای مەزن ئەفەرموى.

﴿أَرَأَيْتَ الَّذِي يُكَذِّبُ بِالْإِيمَانِ﴾ ئایا تۆ زانیوتە بە كەسێكى ئەوتۆ پاداشت و پرسیار بە درۆ ئەخاتەو و برۆای بى نە، هەرەها ئەم سوورەتە بەلگەى بیگومان و پوونە لەسەر ئەوەى خودای گەرە داواى برايتى ئەكا لە تیان ئاین و كەرداردا و، كەردار بەشێكە لەئاین، بۆیە خودای گەرە ئەفەرموى بەو كەسانە چرووك و باوەردار نین و بى بەزەین لەگەڵ هەتیوان.

﴿فَذَلِكَ الَّذِي يَدْعُ الْيَتِيمَ وَلَا يَحْضُ عَلَى طَعَامِ الْمِسْكِينِ﴾ دوواى ئەو كەسە باوەرى بە ئاین و پاداشت نە، كەسێكى ئەوتۆیە پال بە هەتیوانەو ئەنێ و، مافى خۆيانى ناداتى و، بەواتا هەلەشاخى و بەزەى بەوا ئایەتەو و، نازارى ئەدا، ئەو كەسە ستەمكارە، ئێر با نوێز بكا و پۆزۆو. بگرت و، كاری دەرکەوتوو درۆشى سەردیوارە كاتى سود ئەبەخشى، خۆى بپاریزى لە بى فەرمانى خودا، ئەو كەسەى لە جیهاندا شاھەتیمان بەیتى، وەك مۆسلمانە لە كاروبارى جیهاندا، پاشەپۆزى بە دەستى خودای گەرە، ئەو كەسەى باوەرى بە پاداشت نە، كەسێكى ئەوتۆیە، هانى دانیشتوان نادا لەسەر خواردەمەنى دان بە هەزاران و، یارمەتى یەكترى نادەن و،

تەفسیری زمانکۆیی

بۆ جی به جی کردنی کاری کهسانی پەك كهوته و، بئى بهشان له سەر کار و فرمان و دایان نامه زرتین له سەر کارى بئى بڑى، بىگومان ئەو كهسهى هانى مهردووم نه دات بۆ دهست گىروى ههزاران خویشى یارمهتییان نادا.

﴿قَوْلٌ لِلْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ﴾ دووایی سزای سهخت و نه مان بۆ ئەو نوێز که رانهی ئەوتۆیه له کردنی نوێز کانایان ناگایان له کردنی نوێز کانایان نیسه، بهشی زۆری نوێز که ران نازانی نوێز بۆ چ كهسى ئەكا و، بۆچی ئەكا و، لهوانهیه ههموو قورئانیشى تێدا بخوێنێ و، ئەگەر ئەو كهسه به راستی نوێز بكا، چۆن بهزهیی به ههتیوا نایهتهوه و، دهست گىروى ههزاران چۆن ناکا؟

﴿الَّذِينَ هُمْ يُرَاؤُونَ وَيَمْنَعُونَ الْمَاعُونَ﴾ کهسانیکی ئەوتۆن ئەوانه نوێز به روپامایی ئەکه و، ئەگەر ئادهمیزادی چاوی ئی نه بئى نوێز ناکا و، ههموو شتی سوودی تێدا بئى له بهر رهزامهندی خودا نایدا به هیچ كهسى بۆ روپامایی ئەیدا، ههتا بلین: پیاوچاکن، ووشهى ماعون بریتییه له ههموو شتیکی بهسوود، با وه کو گه وچکی بئى، یا بچوکتز له که وچکی.

ئەو سوورهته نیوهی هاتۆته خوارهوه له مه کهکه دهربارهی عاسی کورپی وائیل و، وهلیدی کورپی موغیره، ئەو نیوهی کهی تری له مه دینه هاتووته خوارهوه دهربارهی دوورپوه کان، نوێزیان به روپامایی ئەکرد.

﴿ سوره تی ئەلکەوسەر ﴾

لە مەكە ھاتۆتە خوارەو ھە زمارەى نایەتەكانى (٣) نایەتن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

بە ناوی خودای بەخشندهی میهره‌بان

﴿إِنَّا أَعْطَيْنَكَ الْكَوْثَرَ﴾ بە راستی ئیمه به‌خشیومان به تو هه‌موو شتیکی چاک و به‌سوود و به‌نرخ له هه‌ردوو جیهاندا، وهك پێغه‌مه‌رایه‌تی و، زانست و زانیاری، باسکردنت به‌چاکه‌ و، به‌په‌ره‌وانی زۆر به‌تۆ، هه‌تا رۆژی دووایی، هه‌ندی له‌ زانیان ئه‌لێن: که‌وسه‌ر بریتی‌یه‌ له‌ رۆوباریکی به‌هه‌شت، ئاوه‌که‌ی زۆر خۆش و به‌تامه‌، خودا ئه‌یه‌به‌خشی به‌ پێغه‌مه‌ر و ئۆمه‌ته‌که‌ی.

ئهو شتانه‌ باسکران هه‌رچه‌نده‌ بێ‌باوه‌ران به‌ که‌می ئه‌زانن: به‌لام یه‌که‌جار که‌وره‌ن و سوودیان زۆر زۆره‌، سه‌رمایه‌یکی زۆر به‌ نرخ و که‌وره‌ن.

چ شتیکی که‌وره‌تره‌ له‌ پێغه‌مه‌رایه‌تی که‌ بریتی‌یه‌ له‌ په‌یوه‌ندی له‌گه‌ل خودای مه‌زندا و، بریتی‌یه‌ ل‌قورئان و ده‌ستووری ئیسلام که‌ شاره‌زایی ئاده‌میزاد ئه‌که‌ن بۆلای فی‌یروونی چاکه‌ و په‌وشتی به‌رز و برایه‌تی و ناشتی خوازی.

چ شتیکی که‌وره‌تره‌ له‌وه‌ هه‌موو شه‌و و رۆژی پێوسته‌ ناوی پێغه‌مه‌ر و ناوی خودا به‌هێری ئه‌ نوێژه‌کاندا، له‌ لایه‌ن زۆرتر له‌ ملیاری ئاده‌میزاد و، سه‌له‌واتی له‌سه‌ر بده‌ن و شایه‌تیمانی پێ به‌هێن دووای خودای که‌وره‌.

دوای ئه‌وه‌ی خودای مه‌زن موژده‌ ده‌دا به‌ پێغه‌مه‌ر به‌و شتانه‌ و به‌ شتی زۆرتری سوود به‌خش، داوا له‌ پێغه‌مه‌ر ئه‌کا له‌به‌ر ئهو هه‌موو چاکانه‌ به‌نده‌یی خۆی ده‌ربێ‌رێ‌ به‌ چاکترین سوپاس به‌ ده‌ست گێڕایی هه‌زاران ئه‌فه‌رموی:

﴿فَصَلِّ لِرَبِّكَ وَأَنْحَرِ﴾ دووایی تو له‌به‌ر په‌زایه‌تی خودا و له‌به‌ر سوپاسکردنی نوێژه‌کانت بکه‌ به‌ به‌رده‌وامی و، به‌ نیازی پاکه‌وه‌ و، چوارپێکان سه‌ربه‌ره‌ و بیان که‌ به‌ قوربانی و، گوشت و پێسته‌کانیان بیه‌خشه‌ به‌ هه‌زاران و، دووای ئه‌وانه‌ خودای مه‌زن دل‌خۆشی پێغه‌مه‌ر ئه‌داته‌وه‌ که‌ تاوانجی‌یان ئه‌گرته‌ پێغه‌مه‌ر و ئه‌فه‌رموی:

ته‌فسیری زمانکۆیی

﴿إِنَّ شَانِئَكَ هُوَ الْأَبْتَرُ﴾ بە راستی ئەو کەسە ی تۆی خۆشناوی، ھەر ئەوە بێ وەجاخ و بێ چاکەبە، چونکە لە دواى مردنی ناوی بە خراپە ئەبرئ، ئەو کەسە ھەرچەندە بێ، موحەممەد و منالەکانی ئەمرن و وەجاخ کوێرە. بەلام ھەر خۆی وەجاخ کوێرە، باوە کو منالی زۆریشی ھەبێ، دوژمنی تۆ بە وێنەى تۆزە و بای سەخت ئەبیا بە ئاسماندا. بێ باوەران پێغەمەریان لەبەر خۆی خوش ئەئەویست، چونکە پێغەمەر خۆی لە خۆیا پیاویکی نازدار و خوشەویستبوو. بەلکو ئەو ئایینەیان خوش ئەئەویست، پێغەمەر داواى ئە کرد باوەری بێ بەیتن.

ئەو سوورەتە لەو ھاتووتە خوارووە ھەندئ لە دوژمنانی پێغەمەر ﴿﴾، کاتى ئەیاندى پێغەمەر منالی نێزینەى نی، زۆریان بێ خوشبوو ئەیان ووت: موحەممەد وەجاخ کوێرە و منالی نی، جیگەى خۆی بگریتەو، ئەو خۆ ھەلکیشان و تاوانجەى دوژمنان کاری کردە سەر پێغەمەر و، خەفەتى ئەخوارد. بە بۆنەو خودای گەورە ئەو سوورەتەى ناردە خوارووە.

بۆ زانین: قوربانی خۆی لە خۆیا سوونەتە و پێویست نی. بەلام کاتى وا ئەبێ ئادەمیزاد پێویستی ئەکا لەسەر خۆی. وە ئەوەى بەر لە مانگی قوربان بلی: ئەو مەرە یا ئەو بزە ئەکەم بە قوربانی، یا بلی: نەزربى لەسەرم قوربانی بەکەم، دووایی ئەو نەزەرە ھەیان ديارى ئەکا. جا قوربانی سوونەت خواوەنەکەى ئەتوانى خۆی و خێزانى ھەموو گۆشتەکەى بچۆن، چاک وایە بێخەشنى بە ئادەمیزاد، کەمیکى بۆ خۆی داينى، بەلام قوربانیە پێویست کراوە و، قوربانی بە بۆ مردوو بکری بە گویرەى پاسپاردەى خۆی، نابێ ئەوانە لیبى بچۆن نە خۆیان و نەخێزانەکانیان و نە سامانداران، کەسانى قوربانی بەکە ئەکەن. ئەبێ ئەمەیش بزائى: بزى و مەر بۆ تاکە کەسى ئەکری بە قوربانی. گا و حوشتر بۆ ھەوت کەس ئەکری بە قوربانی، ئەبێ و ئەو بزى و ئەو رەشە و لاخەى ئەکری بە قوربانی تەمەنیان لە دوو سال کەمتر ئەبێ. مەر تەمەنى لە ئەکە سال بەرەو ژوور بێ، ھوشتر تەمەنى لە پێنج سال بەرەو ژوورتر بێ.

﴿ سوره تی نه لکافرون ﴾

له مه که هاتووته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۶) نایه تن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خودای به خشنده ی میهره بان

ههندی له بی باوه ران، وینه ی عاسی کوری وائیل و، وه لیدی کوری موغیره و، جگه ی نه وانیش له وه که سانه ی خودای مه زن نه یزانی باوه ر نایه رن و ووتیان به پیغمهر: تو سالی خودا کانی ئیمه به رسته، ئیمه یس سالی خودای تو نه به رستین، دووایی پیغمهر ﴿ﷺ﴾ فهرمووی: من شتی وا ههر گیز ناکه م، و ووتیان: تو واز له ههندی له خودا کانی ئیمه به ینه ئیمه به روا به تو نه هین و خودای تو نه به رستین، پیغمهر فهرمووی: چاوه روانی شتی نه که م لای پهروه دگاری خومه وه بۆم بی، خودای گه وه نه م سووره ته ی ناره خواره وه، دووایی پیغمهر ﴿ﷺ﴾ پرووی کرد بۆلای (المسجد الحرام)، راوه ستا و سووره ته که ی به سهردا خویندنه وه، دووای نه وه ی بی ئومید بوون نازاری پیغمه ریان داو، پیغمه ری خودا پرووی تیکردن و به وانی ووت به گویره ی فره مانی خودا.

﴿ قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ لَا أَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴾ تو بلی: نه ی که سانیکی نه و تو باوه ر نایه رن، من ئیستا باوه ر به شتی نایه رم ئیوه نه به رستن.

﴿ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴾ وه ئیوه یس ئیستا باوه ر به و خودایه نایه رن من نه به رستم.
﴿ وَلَا أَنَا عَابِدٌ مَّا عَبَدْتُمْ وَلَا أَنْتُمْ عَابِدُونَ مَا أَعْبُدُ ﴾ وه من له مه و دواش شتی نایه رستم ئیوه نه به رستن له به ته کان و، ئیوه یس له مه و دوا نه و خودایه نایه رستن من نه ی په رستم.
﴿ لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ ﴾ هه ربۆ خو تانه ئایینی خو تان و وازی لی نایه رن و، ئایینی من له سه ری ئایینی خومه و وازی لی ناهیم، دووای هاویه شدانان بۆ خودا هه ربۆ ختانه، دانانی خودا به تاك و تنها و بی هاویه ش هه ربۆ من بی، من هیچ په دیوهندی به کم به ئیوه و به په رسترا وه که تانه وه نی به و، ئیوه یس هه روا بن بۆ خو تان، دوو پاتکردنه وه ی په رستن گرنگی دانه به مه به سستی په رستن.

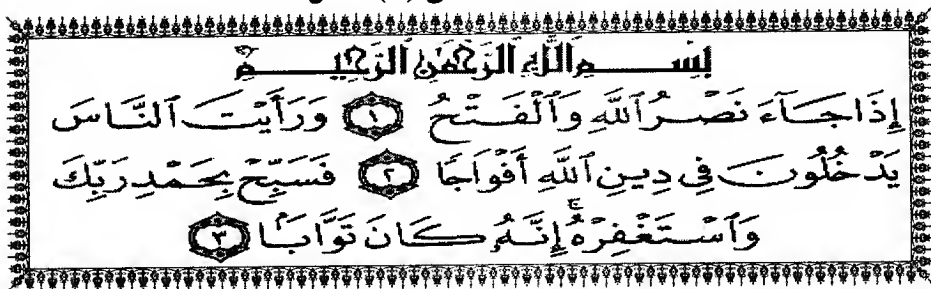
ته فسیری زمانکویی

ئەو بێ باوەرپانە لەو سوورەتەدا بە فرموودەى خودا پروپان بەلاوە کراوە، چەند بەشێکن: هەپانە دارایی پەرست و ئارەزۆ پەرست و پیاوانی بە دەستەلات ئەپەرستن. هەپانە لە بنچینەدا پروپان بە بوونی خودا نییە. هەپانە سروشت پەرست و فریشتە پەرست و ئەستێرە پەرستن. هەپانە هاوبەشی بۆ خودا دائەنن، ئەوانە هەموویان ئیستا شاگردپان هەن و، ئەپانەوێ ئادەمیزاد لە باوەرپان بە خودا و بە پرۆزی دووایی لەو فرموودانەى قورئان و پیغمەەر لابەن، هەریە کەپان بە تاکتیکى تاییەتی خۆپان.

خودای مەزن لەم سوورەتەدا بە پرستەى ئایەتی شەش برپاری بە سەرپەستی بیر و باوەر داوە بۆ هەموو کەسێ، ئەقلی پێداون، بە ئارەزۆی خۆپان هەر بیر و باوەرێ هەلبێژن خۆپان بەپرستن، ئەو سەرپەستییە ئیسلام بەر لە زۆرتر لە (١٤٢١) سال فرمانی پێداوە. بە داخەوێ ئیستا کاربەدەستانی سەمەکار سەرپەستیپان نەهێشتوو و، مەگەر شتی سوودی خۆپانی تێدا بێ. بەو بۆنەوێ خۆپانی هەزاران ئادەمیزادی بێتاوانی تێدا نەرۆی. ئەبێ لە بیرمان نەچێ ئایینی ئیسلام رێگە ئەدا بەسەرپەستی بیر و باوەر، بە مەرجی دەست درێژی و تاوانج نەگرنە ئایینی ئیسلام و سەرپەستی ئایینی ئیسلام.

﴿﴾ سوره تی نهسر ﴿﴾

له مه دینه هاتووته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۳) نایه تن.

﴿﴾ بسم الله الرحمن الرحيم ﴿﴾

به ناوی خودای به خشنده ی میهره بان

له سه ره تای ئیسلامدا موسلمانان زۆر که مبون و، هه ژار و بی دهسته لاتیبون، بی باوه ران ساماندار بون و ژماره یان زۆر بون، ئازاری باوه ردارانیان نه دا، پیغمه ر زۆر خه فه تی نه خوارد که گه له که ی باوه ر نایه رن و، به درویشی نه خه نه وه، له لایه وه تره وه خه فه تی زۆر تری نه خوارد که باوه رداران زۆر ئازار نه درین و، زۆر به یان بی ئومید بون، له دله وه نه یان ووت: سه ر که وتی ئیمه زۆر دووره، ئاگیان له وه نه بوو خودای مه زن سه ر که وتی باوه ردارانی نزیک خستووته وه، دووایی خودای مه زن به و سه ر که وتنه دلخوشتی پیغمه ر ﴿ﷺ﴾ نه دا ته وه، نه فه رموی کاتی ئیسه سه ر که وتن سوپاسی خودا بکه ن و له خو تان بایی مه بن، وه ک نه فه رموی:

﴿إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ﴾ هه ر کاتی یارمه تی دانی خودا هات بۆ لای تو و، ئایینی خودا سه ر که وتوو په ره سه ند و، دلی ئاده میزاد کرایه وه بۆ وه رگرتنی ئایینی ئیسلام و شاری مه ککه گیرا.

﴿وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا﴾ وه تو ئاده میزادت نه بیینی نه چوونه ناو ئایینی خودا و، ئایینی ئیسلام کۆمه ل له دوا ی کۆمه ل و تا قم له دوا ی تا قم. هه زه کانی عه ره ب بۆ ئیسلام بوونیان چاوه روانی نه وه یان نه کرد شاری مه ککه بگیری، دوا ی گرتسی مه ککه کاری موسلمانان گه وره بوو، له ماوه یه کی که مدا ئایینی ئیسلام بـلا و بوویه وه، عه ره به کان به هۆی ئایینی ئیسلامه وه بون به یه ک و، دوا ی پارچه پارچه بوونیان و، دوا ی لاوازی یان هیزیان په یدا کرد و، بون به پیشه وای هه موو گه لان بۆ لای چاکه کردن.

﴿فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْ﴾ دووای کۆمه کی کردنی خودای مه زن بۆ تو و، دوا ی کردنه وه ی دلی ئاده میزاد، دوا ی نه وه ی خودای گه وره به ئیتی خو ی برده سه ر، نوپاکی و

ته فسیری زمانکۆبی

خاوەنی بۆ خودا دەربەرە و، دووری بخەرەوه لە کاری ناشایستە، بەهۆی سوپاس کردن بۆ
 پەروەدگاری، کە خواوەنی تواناوەکی وایە کەس زāl نابێ بەسەریا، ئەگەر چەن رۆژی مۆلەتی
 بپاوەران بەدات، دووایی لە ناویان ئەبا و، تۆ داوای لیبوردن بکە لە پەروەردگاری خۆت بۆ
 خۆت و، بۆ هاوڕێگانت لەو بێ ئومیدیە پەیدایان کردبوو لە دڵیان.

﴿إِنَّهٗ كَانَ تَوَّابًا﴾ بە راستی پەروەدگاری تۆ زۆر میهرەبانه وخواوەنی پەشیمانی وەرگرتە لە
 بەندەکانی خۆی بە زۆری.

بوخاری موسلیم ئەلین: عومەری کۆری خەتتاب پرسیاری کرد لە پیاوێرەکانی بەدر: ئیوه
 چ شتی ئەلین دەربارەی هاتنە خواوەندەو سوورەتە: هەندیکیان ووتیان: خودای مەزن داوای
 لیبوردن و سوپاسکردنمان لە نیازی ییتومیدمان لی چ ئەکا کە وامان ئەزانی سەرناکەوین،
 عەبدولای کۆری عەبباس فەرمووی:

هاتنە خواوەندی ئەو سوورەتە ئامازەیه بۆ نزیک بوونەوهی کۆچی دووایی پێغەمەر ﴿ﷺ﴾.

﴿سوره‌تی ته‌به‌ت﴾

له مه‌ککه هاتوره‌ته خواره‌وه. ژماره‌ی نایه‌ته کانی (۵) نایه‌تن.

له سه‌ره‌تای هاتنی نایمی نیسلامدا، خودای مه‌زن فه‌رمانی‌دا به پیغمه‌ر ﴿ﷺ﴾ خزمه‌
 نزیکه‌ کانی بترسینی له سزای خودا و، به‌ر له هه‌موو که‌سی داوایان لی‌بکا باوه‌ر به‌ خودا و به
 پیغمه‌ر و نایینی نیسلام به‌یتن، بۆ راگه‌یاندننی فه‌رمان رۆژی چووه‌ سه‌ر سه‌کۆی (سه‌فا) که‌ له
 ناوه‌راستی مه‌ککه‌دا، بانگی دانیشتووانی مه‌ککه‌ی کرد، هه‌موویان هاتن بۆلای و، دووایی
 پیغمه‌ر فه‌رمووی: ئه‌گه‌ر من بلیم: سوپایه‌کی زۆر له‌ودیوی ئه‌و کیوه‌ن ئه‌یانه‌وئ له‌ ناکاودا
 په‌لامارتان بدن، نایا ئیوه‌ بروام پێ ئه‌کن؟ ئه‌وانیش ووتیان: بپرات پێ ئه‌کین. چونکه‌ ئیمه
 هه‌رگیز درۆمان له‌ تۆ نه‌دیوه، دووایی پیغمه‌ر فه‌رمووی: به‌ راستی من نیردراوی خودام بۆ سه‌ر
 ئیوه‌ و هه‌موو ئاده‌میزاد. که‌واته‌ باوه‌ر به‌ خودا و به‌ پیغمه‌رایه‌تی من به‌یتن. ئه‌بۆله‌هه‌بی مامی
 ووتی: (له‌ناوچوون بۆ تۆ بێ، نایا تۆ بانگی ئیمه‌ت بۆ ئه‌وه‌ کردووه)، له‌و کاته‌وه‌ به‌دواوه‌ ئه‌بو
 له‌هه‌ب، دوژمنایه‌تی سه‌ختی پیغمه‌ری ئه‌کرد و ئه‌یووت درۆزنه‌، هه‌روه‌ها ژنه‌که‌یشی زۆر له‌و
 خراپتر بوو، هه‌موو کاتی بوختان و درۆی بۆ پیغمه‌ر ساز ئه‌کرد، به‌و بۆنه‌وه‌ خودای گه‌وره‌،
 ئه‌م سووره‌ته‌ی ئاره‌ خواره‌وه‌ و فه‌رمووی:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

به‌ ناوی خودای به‌خشنده‌ی میه‌ره‌بان

﴿تَبَّتْ يَدَا أَبِي لَهَبٍ وَتَبَّ﴾ له‌ ناوچستی و نه‌میتنی هه‌ردوو ده‌ستی ئه‌بو له‌هه‌ب، نه‌مانی
 هه‌ردوو ده‌ستی هیمايه‌ بۆ نه‌مانی خۆی، چونکه‌ ده‌ستی ئاده‌میزاد سه‌رچاره‌ی هه‌موو
 کارکردنیکه‌، ئه‌گه‌ر ده‌ستی نه‌ما وه‌ك خۆی نه‌مابێ وایه‌، کورده‌واری خۆشان ئه‌لێن به‌ که‌سی
 کاری خراپ بکا: (ده‌ستی بشکی) و، ئه‌بو له‌هه‌ب له‌ ناوچوو به‌ رسوایی، له‌ دوا‌ی جه‌نگی
 به‌دردا.

ته‌فسیری زمانکۆبی

ئەبۆلەهەب ناوی (عەبدولعەزەز) ی کۆری عەبدولمۆتەلیبی کۆری هیشامە و مامی پێغەمەرە
﴿س﴾ دۆژمێ سەر سەختی پێغەمەر بوو.

﴿مَا أَغْنَىٰ عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ﴾ دارایی و شتی کردی لە دژی پێغەمەر کە لە ناوی بدا
سوودی بێ نەبەختی دواى جەنگی بەدر بە چەند رۆژی بە گەرۆکی مرد، لە دواڕۆژدا سزای
گرانتری ئەدری، وەك ئەفەرموی:

﴿سَيَصْلَىٰ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ وَامْرَأَتُهُ حَمَّالَةَ الْحَطَبِ﴾ لەمەودوا ئەبۆلەهەب و ژنە کە
هەلگری سەرچاوەی دۆژمانی و تێکدانی نیوان ئادەمیزاد، هاندانی دانیشتوانە لە دژی
پێغەمەر ﴿س﴾ وەك هەلگری دارە بۆ خوشکردنی ئاگر. ئەو ژنە ناوی ئوریایە خوشکی
ئەبوسوفیانی باوکی موغایە بوو، زۆر جارێك و پێسای لە پێگەى پێغەمەر دائەنا
گفتوگۆی خرابی ئاراستەى پێغەمەر ئەکرد.

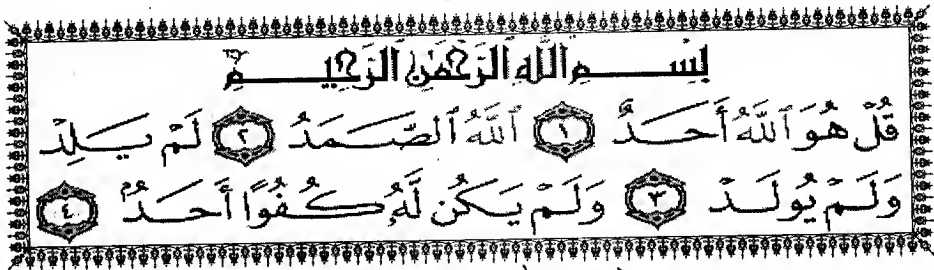
﴿فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِّن مَّسَدٍ﴾ لە ملی ئەو ژنەدا یە گوریسیکی ئەستووری بادراو لە پووشی
خورما بۆ هەلگرتنی درەخت بۆ خوشکردنی ئاگری دۆژمانیەتی پێغەمەر ﴿س﴾، لە رۆژی
دووايشدا زەنجیری سورۆکراوەی ناودۆزەخ ئەکرێتە ملی رۆژی لە رۆژان کۆلی درەختی بە
کۆلەووەبوو، گوریسێکە گیرایە ملی و خنکانی.

فەرموودەى خودای مەزن هاتە دى. ئەبۆلەهەب نەخۆشی زۆر پێسی گرت و، کەس
نەئەچوو بە لایەو، نەوێك نەخۆشی بەکەى ئەو بگرت، بەبێ کەسى مردوو، دواى سێرۆژ نرایە
ناو گۆرەو.

هەرچەندە پێغەمەر ﴿س﴾ دۆژمێ سەر سەختی بوو لە ژنان و لە پساوان، خودای گەورە
ناوی نەبردوو وەك ئەوان، لەبەر ئەوەبوو، ئەبۆلەهەب و ژنە کەى بە ناوبانگرتنی دۆژمێ
پێغەمەر و ئایینی پیرۆزی ئیسلامبوون.

﴿ سوره تی نه لیخلاس ﴾

به لای زۆره ی زانیان لایان وایه له مه ککه هاتوو ته خواره وه. هه ندی نه لێن: له مه دینه هاتوو نه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۴) نایه تن.

﴿ بسم الله الرحمن الرحيم ﴾

به ناوی خودای به خشنده ی میهره بان

بنچینه ی ئایینی ئیسلام پێکها توه له مانه: (۱) باوه ربوون یه کیتی خودا و هه موو سیفه ته کانی خودای مه زن. (۲) باوه ربوون به پێغه مه رایه تی پێغه مه ر و، به قورئان ئه و ده ستوره ی خودا بۆی ناردوو. (۳) باوه ربوون به زیندوو بوونه وه و پرسیار و پاداشت. ئه و سووره ته ی ئیخلاس باسی به شی یه که م ئه کا و ئه فهرمو ی:

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾ تۆ بڵێ: خودایه تا ک و ته نها به خۆی و به سیفه ته کان و به کردوه کانی وه، هاو به شی نی یه له هه موو شتی کا، هه موو ئه و کارانه ی ئه یکا بۆ ئه وه یه سوود بیه خشی به بوونه وه ران یا زانیان لی بگێڕی ته وه.

﴿اللَّهُ الصَّمَدُ﴾ پێوستی به هیچ شتی نی یه، هه موو شتی پێوستیان به و هه دیه، چونکه خودا درووستی کردوون و، سه رچاوه ی هه موو بوونه وه رانه، که سیکی ئه و تۆ یه له هه موو پێوستی و ڕووداوی کا په نا هه ر بۆ لای ئه و ئه بری.

﴿لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ﴾ خودا منالی نه بووه و، ئه گه ر منالی ببی ئه بی وێ نه ی ئه و بی و میراته ری بی، خودا بی وێ نه یه و، و میراته ری نی یه و، له که شیش په یدا نه بووه، ئه گه ر له که سی بووبی، ئه بی له و کاته بووبی به خودا له و که سه په یدا ئه بی.

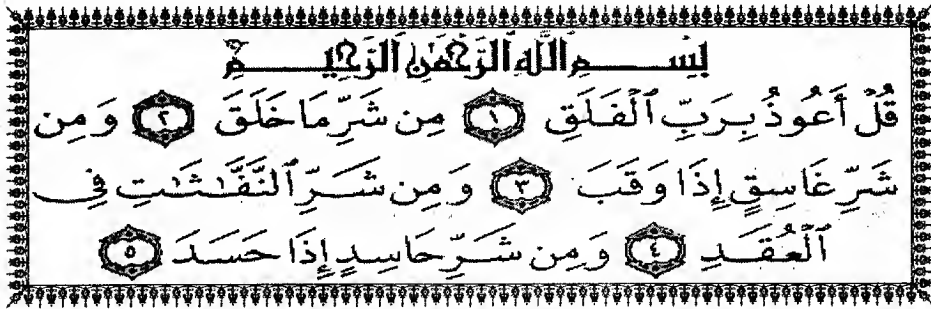
﴿وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ﴾ وه هیچ که سی نه بووه به هاو سه ر و هاو وێ نه ی خودای مه زن، ئه گه ر بیر بکه ی نه وه نایه تی دوو هم مانای نایه تی یه که و، نایه تی سی هم مانای نایه تی دوو مه و، نایه تی چواره م مانای نایه تی سی هم مه.

ئه و سووره ته به ر پێجدا نه وه ی ئه و که سانه یه ئه لێن: دوو خودا هه دیه: خودای چا که و خودای خرا به. به درۆ خسته نه وه ی ئه و که سانه یه ئه لێ: به ته کان هاو به شی خودان، وولا می ئه و که سانه یه ئه لێن: عوزیر و عیسا و فریشته کانی منالی خودان.

ته فسیری زما کۆبی

﴿سوره تی نهلفهلق﴾

له مەدینه هاتوونه ته خواره وه. هەندئ له زانایان نهئین: له مهككه هاتووته خواره وه. ژماره ی نایه ته كانی (۵) نایه تن.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای بهخشنده ی میهره بان

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ﴾ تو بلی: من پهنا نه گرم بههوی پهروه گاری درپسی شتیكه بو پیداکردنی شتی تر، هه موو بوونه وه رانی له نه بوونه وه هیتایه بوون، یانی بوونی بوونه وه ران دایو شرابوو، خودا ده ری خست، تاریکی به رووناکی بوون ده ری خست، کانی ناو و باران و پرووهك و منالی ده رهیتاوه پیدابوون. زۆربه ی زانایان نهئین: ﴿الْفَلَقِ﴾ به مانا به یانیانه، چونكه تاریکی لائهبه و رووناکی دیتسه جینگای له بهر نه وه ی زیان و خراپه ی نهو بوونه وه رانه زۆرزۆرن، خودای گه وه ناوی هه ندیکیان نه با و، نه فهرموی:

﴿وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ﴾ وه له زیانی تاریکی شهو کاتی تاریکی به که ی هه موو شتی نه گریته وه. بهو بوونه ریگه ئاسان نه بی تاوانباران مەبهستی خرابی خو یان جی به جی نه کەن، له پیلان و دزی و کۆشتن و تالانکردن و داویتیسی و شتی خرابی تر له وانیه توشست بیی له وونکردنی ریگه نازاری درنده ترس و خه فەت.

﴿وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ﴾ وه تو بلی: من پهنا نه گرم له خراپه و له زیانی نهو که سانه ئاده میزاد نه خه له تین به فیل و دهست برین و، دوا یی تووشی نازاریان نه کەن، به درۆ و بوختان نیوانی ژن و پیاو، نیوانی باوك و کوپ و، نیوانی دۆست برا تیک نه دهن، به وینه ی ژنانی جادووگەر جادو نه کەن له گرئی ده زوودا کاتی نوشته یان بو نه نووسن، فووی پیدای نه کەن، به راستی دوزمانی و بوختان ده ورئکی زۆر گه وه ی هیه له تیکدانی نیوان ئاده میزاددا، وهك نه بیژری جادوگه ران نیوانی ئاده میزاد تیک نه دهن.

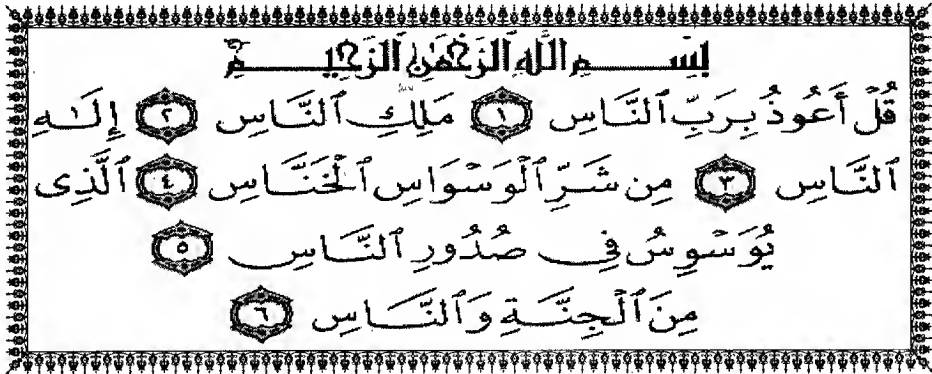
تهفسیری زمانکۆبی

﴿وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ﴾ وە تۆ بۆ: من پەنا ئەگرم لە خراپە و زیانی ئەو کەسانەى پێیان خۆشە ئادەمیزادێک خۆشی و چاکەیان لە ناوبچى کاتى هەول ئەدەن بۆ ئەمانى ئەو چاکەیه و، ئاوات ئەخوازن بۆ ئەمانى چاکەیان. خودا فەرمانى داوه بە پێغمەر، داواى پەناگرتن بکا لە خراپەى هەموو بوونەوهرى، لە داواى هەموویانەوه خراپەى هەسوودى چونکە ئەوانە زیانیان سەختە و ئاشکرایە.

بۆ زانی: هەندى لە زانیان ئەلین: جوله‌کەیه جادووی کرد لە پێغمەر بە کێدانی (١١) گری لە ژنی کەوان و، فرەدایە ناو بیرکەوه، دووایی پێغمەر نەخۆش کەوت، ئەم سوورەتە و سوورەتى دووایی هاته خوارەوه کە (١١) ئایەتن، جبرئەیل هەوالی دا بە پێغمەر بە جینگەى جادووه‌کە و، زى‌کەوانە‌کیان دەرھێناوه و، ئەو (١١) ئایەتەیان بەسەر پێغمەردا خوێندوو و، لە جادووه‌کە رزگارى بوو، زۆریەى زانیان ئەو کارە بە راست نازان: ئەلین: چون ئەبى پێغمەر جادووی لی‌بکری، چونکە ئەبیتە هۆی گومان پەیداکردن لە یاسای ئیسلامدا.

﴿سوره تی ناس﴾

له مه دینه هاتوونه ته خواره وه. ژماره ی نایه ته کانی (۶) نایه نن. هندی ئه لئین له مه که هاتوونه ته خواره وه.

﴿بسم الله الرحمن الرحيم﴾

به ناوی خودای به خشنده ی میهربان

﴿قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ﴾ تو بئی من په نا ئه گرم له پهروه دگاری هه موو ئاده میزاد که پهروه دیان ئه کا له منالانی دایکیانه وه هه تا کاتی مردنیان، جاری به خوشی و جاری به نازاره وه، هه رچهنده ئه نایه ته رووی بی کراره بۆلای پیغه مەر، به لām هه موو ئاده میزاد ئه گریته وه له و په نا گرته دا.

﴿مَلِكِ النَّاسِ إِلَهِ النَّاسِ﴾ پهروه دگاری که پادشا و خاوه نی هه موو ئاده میزاده، ئاگای له کار و کرده ویانه، په رستراوی هه موو ئاده میزاده، په رستراوی تر هه موویان پرپو و چن. له و نایه ته دا خودا ئه فەرموئ خودا پادشای هه موو ئاده میزاده، بیگومان پادشای هه موو بوونه وهرانه به لām به تنها باسی ئاده میزادی کردووه؛ له بهر ئه وه هه ر ئاده میزاد گومانیان له درووستکردنی خودادا هه یه بۆ هه موو شتی، هه ر ئه وان به شیوه یه کی گشتی له خودا یاخی ئه بن.

﴿مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ﴾ له بهر ئه وه هه ر خودا پادشا و په رستراوی هه موو ئاده میزاده با په نا بگرن له خودا له زیان و خراپه ی که سێ دوودلێ و بیر کردنه وه ی کاری خراپ په یدا ئه کا له دهرووندا، خۆی په نهان ئه دا و، ئه کشیته دواوه کاتێ ئاده میزاد په نا بگرن له خودا و ئاگاداری خۆی بی، کاتێ ئاگای له نه ما دیته وه بۆلای.

ته فیری زمانکویی

﴿الَّذِي يُسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ﴾ خراپە و زیانی کەسیکی ئەوتۆ دوودلی و بیرکردنەوی خراپ ئەخاتە ناودلی ئادەمیزادە لە جنۆکە و لە ئادەمیزاد، تاوان و خراپە ئەرازیتینەووە بۆیان و هانیان ئەدەن بۆ کردنیان.

بۆ زانین: لەمەوبەر باسی ئەو کرا کە پیغمەر ﴿ﷺ﴾ بەهۆی جاد و ئی کردنەووە نەخۆش کەوت، زۆربەی زانایان ئەو رووداوە بە راست نازان، وەك لە سوورەتی (ئەلفەلق) دا باسی کرا، لەبەر ئەوەی توانای پیغمەر کەم ئەکاتەووە و، چۆن گومانی و ئەبڕی پیغمەر بفرموی فلان شتم کردووە و نەیشی کردبێ و، بە گۆڕەوی راستی جادوو نیە مایەکی راستی بۆ نیە و، فیل و فری بەرچاوی خەڵەتانی ئادەمیزادە و، ئەمانە لە لایە کەووە و، لە لایە ترەووە ئایا نوشتە نووسین و فوو کردن بە نووشتەدا درووستە یا درووست نیە، زۆربەی زۆری هاوڕێکانی پیغمەر ﴿ﷺ﴾ لایان وایە نووشتەنووسین درووستە، هەرەها ئەو زانایانە دووایی لایان درووستە، بە جۆری بە زمانی سوورەیی و عیبری و هیندی نەبێ ماناکانیان نەزانری، چونکە جینگە پڕوانین و پشتیان بێ نابه‌ستری، بە تاییەتی ئەگەر نووشتە لە فەرموودە خودا و پیغمەرەووە بنووسریں درووستە. من پەنا ئەگرم بەهۆی خوداوە لە خراپە دەروونی خۆم و کردەووەی خراپەیی خۆم. خودا پەرورەدگار و پەرستراومە، موحەممەد پیغمەرەمە، قورئان پیشەوامە، خودایە لە گوناھی خۆم و باوکم و دایکم و خێزانم خۆشبیە و، یارمەتی کۆر و کچە کانم بدە لەسەر ڕێگە گرتنی ئایینی پیرۆزی تۆدا بەردەوام بین. نامین.

بە یاری دەوی خودای مەزن کۆتایی بە تەواوی تەفسیری قورئان هات
(٢٠) ی مانگی ڕەجەب (١٤٢١) کۆچی بەرانبەر (١٧ / ١٠ / ٢٠٠٠) ی زایینی

سەرچاوه كان

ردیف	سەرچاوه كان
١	جامع البيان في التفسير القرآن. تأليف الإمام الكبير أبي جعفر محمد بن جرير الطبري.
٢	تفسير غرائب الفرقان للعلامة نظام الدين الحسن بن محمد القمني النيسابوري.
٣	أنوار التنزيل واسرار التأويل للقاضي ناصر الدين أبي سعيد عبد الله بن عمر البضاوي.
٤	لباب التأويل في معاني التنزيل تأليف الإمام العلامة علاء الدين علي بن محمد المعروف بالخازن.
٥	تفسير النير المسمى بمدارك التنزيل وحقائق التأويل أبي البركات عبد الله بن أحمد النسفي.
٦	تنوير المقياس من تفسير ابن عباس لأبي طاهر محمود بن يعقوب الفيروز آبادي.
٧	التفسير الكاشف تأليف محمد جواد مغنية.
٨	مجمع البيان في التفسير القرآن مؤلفه الشيخ أبو علي بن الحسن الطبرسي.
٩	حاشية شيخ زادة على تفسير القاضي البضاوي لمحمد بن مصلح الدين القوجي.
١٠	الجواهر في تفسير القرآن الكريم تأليف الأستاذ الحكيم الشيخ طنطاوي جوهرى.
١١	تفسير الكشف لأبي القاسم محمود الرزمخشري.
١٢	التفسير الكبير للعلامة فخر الدين الرازي.
١٣	لسان العرب المحيط للعلامة ابن منظور مع معجم لغوى علمي للعلامة الشيخ عبد الله العلابي.
١٤	القاموس المحيط تأليف محي الدين محمد بن يعقوب الفيروز آبادي.
١٥	مسالك الذهب في معرفة قبائل العرب للشيخ الفاضل محمد أمين البغدادي.
١٦	كتاب فرهنك مردوخ تأليف فاضل شريف آية الله شيخ محمد مردوخى الكردستاني.
١٧	اعراب القرآن لأبي جعفر أحمد بن محمد بن اسماعيل النحاس.
١٨	كتاب المنجد في اللغة والأعلام تأليف لويس معلوف.
١٩	المعارف لابن قتيبة الدينوري.
٢٠	تقريب المرام في شرح تهذيب الكلام لأفضل المتأخرين عبد القادر السندجي الكردستاني.

تهفیری زهنا کۆری

٢١	قرآن مجید مترجم حسینی باللغة الفارسية.
٢٢	مفردات القرآن للعلامة الراغب الأصفهاني.
٢٣	كتاب الكنز المدفون للعلامة الشيخ جلال الدين السيوطي.
٢٤	التعريفات للسيد شريف علي بن محمد أبي حسن حسيني الحرجاني.
٢٥	شبهات واباطل حول تعدد زوجات الرسول بقلم محمد علي الصابوني.
٢٦	الإسلام يتحدى تأليف وحيد الدين تعريب ظفر الإسلام مراجعة دكتور عبد الصبور شاهين.
٢٧	شروح التخليص مختصر العلامة سعد الدين التفتازاني. مواهب الفتاح. عروس الأفراح.
٢٨	حياة الحيوان الكبرى لاستاذ العلامة الشيخ كمال الدين الدميري.
٢٩	شرح العقائد الغسفة للعلامة التفتازاني.
٣٠	المعجم المفهرس لالفاظ القرآن الكريم وضعه محمد فتواد عبد الباقي.
٣١	أسنى المطالب في الأحاديث مختلفة المراتب تأليف الإمام الشيخ محمد ابن السيد درويش الشهير بالحق.
٣٢	فتوحات مدهكي ابن العربي.
٣٣	بدرگی دووهدمی میژووی ابن نهلندسیر.
٣٤	دفاع عن السلام لوارنيت فاغليري.
٣٥	الإسلام والعقل.
٣٦	زاد العماد.
٣٧	أضواء البيان بدرگی به كدم.
٣٨	مستقبل الذرة لتزيقوي.
٣٩	التغذية والمشروبات الروحية لدكتور أمين روه يحة.
٤٠	أحكام القرآن للجصاص.
٤١	روح البيان
٤٢	روح المعاني لآلوسي.

٤٣	الإسلام سوانح وخواطر.
٤٤	ايام امريكا لدكتور زكي محمود.
٤٥	في بحار المجلس للشيخ تانجار.
٤٦	حاضرة الإسلام سروب شرداز وترجمة الأمير شكيب ارسلان.
٤٧	اظهار الحق للشيخ نعمة الله هيندي.
٤٨	الرحلة المدرسية للشيخ جواد البلاغي.
٤٩	بروتوكولات حكماء صهيون.
٥٠	محمد في الأسفار الدينية العالمية لعبد الحق فديرياني.
٥١	دائرة المعارف الفرنسية الكبرى.
٥٢	اطلاق الحمامة لعلباين من ترجمة ماهر عسل.
٥٣	تفسير المنار.
٥٤	دائرة المعارف البريطانية.
٥٥	الاستراتيجية الأمريكية في السياسة العالمية تأليف نيكولاس بكمان الأمريكي.
٥٦	مفتي المحتاج الى معرفة معاني الفاظ المنهاج في الفقه الشافعي شرح الشيخ محمد الشرييني الخطيب.
٥٧	تحفة المحتاج بشرح المحتاج في الفقه الشافعي للعلامة شهاب الدين أحمد ابن حجر اليتيمي.
٥٨	بلغة المسالك الى مذهب الإمام مالك تأليف الشيخ احمد بن العادي المالكي.
٥٩	الإقناع في فقه الإمام أحمد بن حنبل تأليف قاضي دمشق العلامة ابي النجا شرف الدين موسى لحجاوي.
٦٠	نيل المارب بشرح دليل الطالب للشيخ الإمام عبد القادر ابن عمر الشيشاني على مذهب الإمام أحمد.
٦١	القرآن والعلم الحديث.
٦٢	معجم المصطلحات العلمية والفنية.

٦٣	التكامل في الإسلام دانراوى أحمد أمين عراقي.
٦٤	تهفسيرى جهمل.
٦٥	الجريدة النفسية في التأريخ الكنيسة.
٦٦	اصول الشرائع (دانراوى) بتنام فهيله سوفى انگليزى.
٦٧	احكام القرآن لابن العربي (المقاغري الأندونسي المالكي).
٦٨	كتاب العبقريّة الإسلامية. دانراوى عقاد.
٦٩	تهفسيرى مهراغى.
٧٠	بحر المحيط. دانراوى نهبو حديانى نهندهلوسى.
٧١	(قصة الحضارة) دانراوى (د.ل ريوانست)
٧٢	(التاج الجامع للأصول في احاديث الرسول)
٧٣	تهفسيرى (الميزان)
٧٤	رؤژنامهى (الأخبار القاھري) ١٧ تمزى ١٩٦٩
٧٥	(كتاب العبقريّة الإسلامية) دانراوى (العقاد).
٧٦	گؤفارى (يونسكؤ).

پیرست

لاپەرە	باسەكان و بابەتەكان
۵	باسی زیهارو مدرجەكانی و چۆنەتی بریتی دا
۱۱	خودای مدزن ئاماژە ئەفەرمۆی بۆلای سێ شت شایستەدە روون بکرتەدووە
۱۱	پەلە زانایان بەرزترە لە پەلە شەهیدان
۲۵	باسی ئەو کەسانە لە دلیان هەبێ رِق و کینە بۆ هاوڕیکانی پیغمەدر
۴۱	ئادەمیزاد لە بارە ییروباوەرەو چوار بەشن
۴۳	تەدورات و ئینجیل بە گۆرە ی بریاری زاناکانیان ئەمان، دواى خۆیان دایان ناو
۴۸	ناوەكانی حدواین عیسو ژمارەیان
۵۲	یەكەمین نوێزى هەینی پیغمەدر کردویدی بۆیان
۵۵	نوێزى هەینی لەمەكە پیویست کراوە بەلام بۆیان نەگونجاوە بکۆئ هەتا چوئە مددینە
۶۶	کە مرۆف زنی هینا وەك ئەو وایە بمرئ
۷۷	ئایا حدوت زەوی هەن وەك حدوت ئاسمان هەن
۹۰	ئایا سودی گۆیچکەو و چاو و دل کامیان زۆر
۹۳	لە پینوسدا سودی زۆر هەن
۹۳	خودای مدزن سویندی بە گیان پیغمەدر نەخواردوو
۱۰۱	زانایان بە گشتی جگە لە کەمیکیان لایان وایە چاوی پیس کاریگەری هەیدە بۆ ئازاردان
۱۰۵	سێچار فو ئەکۆئ بە سورد
۱۰۵	ئایا خودای مدزن تەخت و ئەندامی هەیدە؟
۱۱۱	مەدەست لە پەنجە هەزار چ شتیکی؟
۱۱۴	ئایا ئیسلام بۆچی پەیرەوی بەندایەتی بێدەر نەکرد
۱۱۷	بە پەرستی دەستی یێ کردوو لە کاتی ئەنوسی کوری شیش کوری ئادەم
۱۱۸	تەماشای میژوو بەسەر هاتی نوح بەکە
۱۱۹	ئایا باوەر هینان و لە خوا ترسان ئەبیتە هۆی خوۆشی و هەرزانی
۱۲۲	ئایا جگە لافاوی نوح لافاوی تر هەبوو؟ ئایا لافاوی نوح هەموو رووی زەوی داپۆشیوو؟
۱۲۴	ئایا پیغمەدر جنۆکەکانی بینوو و قورئانی بەسەردا خویندووەتو؟
۱۲۵	ئایا راستە هەندێ کەس ئەلین: ئیمە پەیوەندیمان لە گەل جنۆکەکاندا هەیدە
۱۳۰	ئایا پیغمەدران و پیاوچاکان شتی ناداری ئێزان؟
۱۳۲	قورئان لە هەموو رویکەوێ گران و بەهیزە
۱۳۸	پاک و خاوینی لە هەموو رویکەوێ بۆلەش و مال و کۆلان یاسای ئیسلامە
۱۴۷	ئیسکی پەنجە ی هەردوو دەست سی دانەید هەردوو پیکان بیست و هەشت
۱۴۷	چال و چۆلی هیچ پەنجەیک لەدیک ناچن و جیاوازن، بۆیە پەنجە مۆریان یێ ئەکۆئ
۱۴۹	خوای مدزن لە رۆژی دوایدا ئەدینرئ
۱۷۱	یاخی بوونی کاربەدەستان هۆی نادانی گەلە کەیدی
۱۷۴	ئەو پیاوێ کۆیرە کە پیغمەدر وولامی ئەدايد چ کەسێ بوو؟

لاپږه	باسه‌کان و بابت‌ته‌کان
۱۹۲	کاره‌ساتی ناهدمواری نډبونډواسی جول‌که کردی لډگډل گاوره‌کان
۱۹۳	باسی نډسحابولنو خودور و کوشتنی باوه‌رداران
۲۲۳	سوده‌کانی هډنجیرو زه‌یتون
۲۲۷	باسی سوده‌کانی خامډو هډموو شتی نامدی پی بنوسری
۲۲۹	ژماره‌ی سوژده‌بردن بده‌موو جزره‌کانی
۲۳۰	باسی لډیلډتولقدرو کاته‌کی
۲۴۷	باسی روداو سالی فعل
۲۵۵	باسی قوریانی کردن
۲۶۶	باسی جادوو نوشته‌نوسین

خویندیری هیژا لهم جزمه‌دا نهرکی چاویباخشانی نهم هه‌لانه بگره نه‌ستوی خوژ

هه‌له	راست	لاپه‌ره	دێر	هه‌له	راست	لاپه‌ره	دێر
رجمهم	رابعهم	۳	۶	نه‌هیناوه	هیناوه	۱۴۹	۲۶
روادا	روداو	۴	۷	دوووا خراوه	دواخراوه	۱۵۹	۲۸
وێ به‌ره‌وای	به‌ره‌وای	۴	۱۰	مه‌رنج ون	مه‌رنج	۱۶۴	۲۳
ته‌تابوڤ	ته‌تابوڤ	۶	۶	له‌ناو چون هیچ توانایه	زیاده‌به	۱۶۵	۱۱
فه‌مانی	فه‌رمانی	۶	۱۹	ئێوه‌ی	ئێوه‌ی بێ	۱۷۱	۱۷
باوه‌ری یان	باوه‌ریان	۹	۲۲	تۆبه	تۆبه	۱۷۳	۸
به‌هه‌شیمان	به‌هه‌شتیان	۱۵	۱۶	به‌خشنده‌و	به‌خشنده‌ی	۱۷۴	۱۰
پێغه‌مه‌ری	پێغه‌مه‌ری	۱۶	۱۲	به‌و	ئه‌و	۱۷۶	۱۱
گرنه‌زین	گرنه‌زین	۱۸	۲۲	به‌وجوه	به‌و جۆره	۱۷۷	۱۶
خودا	خودا	۲۲	۲	له‌شه‌یتانه	له‌شه‌کانیان	۱۸۰	۱۰
رقی	فه‌ینی	۲۲	۷	لای‌ی ئێوه	ئاره‌زووی بکا له‌ ئێوه	۱۸۱	۲۵
سویدی‌یان	سویدیان	۲۹	۶	تری‌یان	تریان	۱۸۳	۸
پێو	ئێوه	۳۲	۳	دۆزی خ	دۆزه‌خ	۱۸۳	۲۳
له‌باره‌وه ئێو	له‌و باره‌وه ئێوه	۳۲	۱۰	به‌	به‌	۱۸۴	۱۶
زۆر	زۆره	۳۸	۱۴	تری‌یان	تریان	۱۸۹	۱۲
نه‌ستار	له‌سفار	۳۹	۹	وه‌زیری	وه‌زیری	۱۹۳	۲۵
ئه‌ستار	له‌ستعار	۴۴	۱۰	ئه‌یان حسته ئه‌و	ئه‌یانخسته ناو	۱۹۶	۳
باوه‌ری‌یان	باوه‌ریان	۴۷	۱۲	راژه	رۆژه	۱۹۹	۱۱
تاقمانا بوو	تاقمانه‌بوون	۴۷	۱۵	به‌خشنده‌و	به‌خشنده‌ی	۲۰۰	۱۳
نایان	ئه‌یان	۵۰	۳	به‌سه‌ریان	به‌سه‌ریان	۲۱۱	۵
ئه‌دوو‌روانه	ئه‌و دوو‌روانه	۵۷	۱۲	ئه‌نازری	ئه‌نازری	۲۱۱	۶
برایی	برای	۵۸	۱۰	من و	من	۲۱۶	۱۴
شایسته‌ی	شایسته‌ی	۶۲	۱۶	به‌که‌سانه	به‌که‌سا	۲۱۷	۱۶
بێ حه‌یزه	سێ حه‌یزه	۶۹	۲	خودای	خودا	۲۲۰	۱۳
ئه‌و که‌سانه	ئه‌و که‌سانه مه‌که	۹۳	۲۵	له‌شه‌ودا	له‌و شه‌ودا	۲۳۰	۱۱
به‌سه‌ری‌یان	به‌سه‌ریان	۱۰۴	۱۱	شتی	شتی تر	۲۳۰	۱۵
باسیا	باسیان	۱۰۶	۱۵	خۆشنو	خۆشنود	۲۳۴	۱۸
تری‌یان	تریان	۱۱۱	۱۳	بوختان و	بوختان	۲۴۴	۱۲
ئه‌وتۆن ئه‌وان	ئه‌وتۆن	۱۱۳	۲۰	بردبون	کردبون	۲۴۸	۸
تاواناران	تاوان باران	۱۱۶	۱۳	خودا	خوراو	۲۵۰	۲۶
له‌یش	له‌پیش	۱۱۷	۱۹	ل قورنان	له قورنان	۲۵۴	۱۶
دواکه‌وتنی بێ	دواکه‌وتنی من	۱۱۹	۴	بێ ح ئه‌کا	ئێ نه‌کا	۲۵۹	۹
پاکی‌یان	پاکیان	۱۲۸	۲	ناگای	ناگای له‌خۆی	۲۶۵	۲۴
په‌روه‌دگرای	په‌روه‌دگاری	۱۰۳	۱۰	التفسیر	ته‌فسیر	۲۶۷	۹-۳
له‌فاخذانه	فاخذانه	۱۳۳	۱۸				